Bogdan Popescu

Vremelnicia pierdută

LiterNet.ro 2004

Redactor: Răzvan Penescu rpenescu@liternet.ro

Editor format .pdf Acrobat Reader şi coperta: Anca Şerban aserban@liternet.ro

Fotografii: © 2004 Egyed Ufó Zoltán.

Text: © 2004 Bogdan Popescu.
Toate drepturile rezervate autorului.

© 2004 Editura LiterNet pentru versiunea .pdf Acrobat Reader.
Este permisă descărcarea liberă, cu titlu personal, a volumului în acest format. Distribuirea gratuită a cărții prin intermediul altor situri, modificarea sau comercializarea acestei versiuni fără acordul prealabil, în scris, al Editurii LiterNet sînt interzise şi se pedepsesc conform legii privind drepturile de autor şi drepturile conexe, în vigoare.

ISBN: 973-8475-71-6

Editura LiterNet
http://editura.liternet.ro
office@liternet.ro

UN AUTOPORTRET

Iubite al meu cititor, când vei da cu ochii de rândurile de față, e posibil ca, printre degetele ce-ți umblă aprig pe miraculoasele butoane ale maşinăriei tale informatice, să găseşti o schijă de os. Povestea ei e simplă şi ți-o aduc sub priviri: grăbit să-ți închin cu mai multă evlavie cartea mea, am îngenuncheat prea straşnic în țărână şi rotulele mi s-au spart în mii de zburături călătoare care au luat-o razna prin lume.

Mă numesc Bogdan Popescu, m-am născut în 1968 şi am copilărit într-un sat de lângă Dunăre, undeva între Giurgiu şi Oltenița. Am avut cea mai frumoasă şi mai fascinantă copilărie din lume. Spre tulburarea şi neliniştea neîntreruptă a tatălui meu n-am învățat niciodată să bat cuie ori să mânuiesc cum se cuvine o sapă. La zece ani am citit, cu încruntare şi uimire, primul roman al vieții mele: *Desculț*. La paisprezece ani m-au trimis în Bucureşti ca să învăț la liceu. Am plecat din sat bou şi nu ştiu cât de vacă voi fi atunci când mă voi întoarce. În 1986 am picat bacalaureatul la matematici, am recuperat după câteva zile, am dat admitere la Filologie şi am intrat. După legiuita perioadă militară, aşteptând să înceapă anul universitar, am scris prima povestire din cartea pe care te poftesc, cu inima tremurând, s-o „răsfoieşti”. Am renunțat la scris timp de cinci ani cât am făcut cărare bătută între biblioteca Facultății de Litere şi cârciuma *La Proletaru'*. Revoluția am petrecut-o în Universitate, în Piața Palatului şi pe turela unui tanc din Piața Rosetti. Cea mai caldă amintire de atunci: o fată frumoasă, pe care n-am aflat niciodată cum o chema şi pe care n-am mai văzut-o de atunci, mi-a oferit o țigară BT.

În 1992 s-a petrecut, pe neaşteptate, un eveniment care mi-a schimbat cursul vieții: Profesorului Eugen Simion i-a plăcut lucrarea mea de diplomă şi m-a pus să scriu. În vara aceea m-a debutat cu o proză în *Literatorul* şi o recenzie în *Caiete critice*, revistă pentru care am început să lucrez în 1993 ca redactor. În paralel predau franceza într-un liceu din periferiile industriale ale Bucureştilor şi-mi terorizez elevii cu acordul participiului trecut ori concordanța timpurilor la subjonctiv. Proza mea seamănă cu o girafă: are picioarele bine înfipte în pământ, iar tărtăcuța e călătoare dincolo de nori.

Aşadar, necunoscute şi cu atât mai îndrăgit al meu cititor, păstrează cu grijă fragmentul de os mai sus pomenit; ți-l dăruiesc din toată inima. Cât despre picioarele mele izbite şi înfipte în țărână, nu ai a-ți face griji: nu-mi mai fac trebuință. Între timp am învățat să zbor.

(Bogdan Popescu)

AMINTIRI PREFĂCUTE

Era vară şi plouase toată dimineața mărunt, ca în noiembrie. Pe drum treceau din când în când oameni grăbiți, înfăşurați în pelerine albastre de plastic sau cu saci pe cap. Casa era pustie, curtea la fel. În spate, rațele se bălăceau în apa noroioasă şi închideau, cu o fericire prostească de ființe împăcate cu lumea şi cu tot ce li s-ar fi putut întâmpla, ochii mici şi tâmpi. Casa, rece şi însingurată, avea pereții odăilor înalți, aşa cum îi vrusese tatăl tatălui, în urmă cu vreo jumătate de veac. La vremea aceea, era cea mai semeață casă din sat, că oamenii de-acolo, chiar şi ăi bogați, făceau încăperile strâmte şi joase de trebuia să intri cocârjat. Şi până la urmă, ce-ți trebuia să stai în picioare în odaie? Acolo merge omul să se culce şi să se odihnească, nu să joace şi să țopăie cu scăfârlia până la cer. Dar casa era, în acea zi de vară cu ploaie de noiembrie, întunecoasă, pustie şi singură. Zgomotele şi priveliştile de afară intrau din ce în ce mai rar şi mai greu prin ferestrele cenuşii. Perdelele erau sfâşiate, destrămate, atârnau din ele ațe ca dintr-o pânză de păianjen stricată. Pe jos zăceau azvârlite, care încotro, gogonele murate, gherăite şi mursecate de colți de pisică. Vreme de o săptămână, rămăsese închisă în casa părăsită o pisică tărcată. Dormea prea bine în cuptor atunci când stăpânii încuiaseră uşa. Mai apoi, îmboldită de foame, ieşise din ascunzătoare. Vreme de o săptămână urlase şi se hrănise cu gogonele murate dintr-o oală de pământ pe care o dărâmase pe podea. Un cuțit de vânătoare cu prăsele din corn de căprior era înfipt într-o grindă. Atârna de el şi parcă se legăna uşor,

gata să dea glas, un clopoțel legat cu o fâşie de piele. Mai devreme, încă se mai văzuseră, prin geamuri, oameni tăcuți. Pe drum, căruțele umblaseră fără să scârțâie ori să zdrăngăne, caii aveau copitele înfăşurate în bureți groşi. Le erau pieile ude şi lucioase şi trăgeau în ham de parcă s-ar fi dus să moară. În căruțe - oameni ghemuiți în folii de plastic din care ieşeau numai mâinile ce struneau hățurile. Undeva, mai departe, se zărea vecinul cel singur şi rupt de restul lumii. Făcea nişte mişcări ca sub descântec, fără rost, mute, printre aburii ridicați de răsuflarea pământului. Apoi, toate începură să dispară. Geamurile se înnegreau din ce în ce, oamenii se topiră încet, în tăcerea cea mare. Pustiul se făcea stăpân peste toate. Numai singurătatea bântuia, durându-se pe sine, scheunând ca un câine pe moarte. Nu se mai simțea nimic. De-abia, ca prin valuri groase de bumbac, ochiul căta după o lucire, urechea se încorda în aşteptarea vreunui zgomot. Şi, când totul era gata să cadă în moarte vremelnică, de afară se auzi poarta scârțâind. Omul intrase anevoie în curte, sprijinit în toiag. Nici nu se închisese bine poarta în urma lui, că el şi începuse să vorbească. La început, nu se auzeau decât nişte mormăituri nedesluşite dar, cu fiecare pas în susul potecii pietruite, vorbele se făceau mai rotunde şi mai auzite. Moşneagul nu era singur. În jurul lui, ca un stol de grauri, se învârtejeau oameni ca nişte umbre uşoare. Bătrânul nu părea să-i bage în seamă, deşi ei parcă se dădeau de ceasul morții să-i intre în priviri. Ploaia se oprise şi soarele începuse să se arate atunci când moşul, ajuns pe prispă, pusese fiecare umbră la locul ei şi se apucase din nou să vorbească încet, ca pentru sine...

*

**

(*Pe vremea asta, dar câteva veacuri mai în urmă, se năştea, cam în aceleaşi locuri, Strămoaşa*.)

PĂCĂTOSUL

A venit nea Mitu.

- Săru' mâna, doamnă! Să trăiți dom' director! Uite, am venit şi eu pe la dumneavoastră cu chestia aia, cunoaşteți alde matale: vopseaua de la şcoală. Că ştiți cum e Mielache a lui Ciucea: n-a rămas nici jumătate şi acum n-am cu ce da pe pereții din clasă de la doamna Petruța. Dumneaei mi-a zis că să vopsesc neapărat, că acuma începe şcoala şi ea e singura care a rămas cu pereții nevopsiți. Că ce de mai îndură şi ea săraca... Are o clasă de vreo douăj' de țigani şi vreo câțiva românaşi de-ai noştri, şi-ăia prăpădiți şi jegoşi ca vai de ei, de nu poa' să intre omul acolo decât cu nasul şi urechili-astupate; urlă ali dracu' jivine ce nu s-a pomenit. I-a învățat să se spele pe mâini la ghiveta aia din fundu' cancelariei, da' ce să scoți jegu' din ei? Ea, de câte ori iese de-acolo, parcă miroase şi ea la fel cu orătăniile alea; zice că în fiecare zi se spală de tot, da' mie nu-mi vine să crez. Ce, e lucru uşor?

Şi cum vă spuneam, îl cat eu pă Mielache să-mi dea vopseaua, că acuma e cheili la el. Se poate, dom' director? Să-mi facă mie domnu' director ăla nou aşa ruşine? Să dea cheili pă mâna lu' Mielache care a venit şi el abia acu' două–trei luni în şcoală? Şi eu care de treij' de ani îngrijesc de şcoala asta? Acuma, de, eu nu-i zic nimic, da' mi-e necaz, domnule, ce n-ai mai văzut: să stau să alerg după Mielache pentru chei? Nu că-mi place mie să vorbesc de rău, da' să ştiți că fură ăsta de stinge, domnule. Tot ce-i cade în mână fură. Îl mai ştiți pe Vasile Teodorescu, Dumnezeu să-l ierte, cum să nu-l ştiți. E, află matale de la mine că săracu' Vasile era om de treabă pe lângă ăsta. Şi doar alde matale cunoaşteți cât era şi ăla de hoț. Auzi, bre? Ia spune mie acu' ce de s-a mai rugat el de matale atunci ca să-i împrumuți patru sute de lei să-şi cumpere un purcel (matale erai director pe-atunci: tânăr şi aprig de ziceai ce e aia). Te roagă omul frumos, cum să nu-i dai.

Peste nu ştiu cât timp, Vasile s-a plictisit de treabă la şcoală. Alde matale, de, vă era necaz nu cât după Vasile, cât după bani. Patru sute de lei nu era de colea, mai ales că atunci erai tânăr şi n-aveai leafa mare. M-ai trimis pă mine după el, să-ți dea banii înapoi. Eu m-am dus la el acasă. „Noroc, Vasile!" „Noroc..." face el. Îl iau eu mai pe departe, îl întreb cum îi merge porumbul, dacă se face frumos, el zice că da, pe urmă îi spun că are cu ce să crească purcelul ăla de-l cumpărase de vreo două luni şi el iar îmi răspunde că da, domnule, o să se facă o frumusețe de porc. Eeei, de-aicea problema era mai subțirică nițeluş (nu că mi-ar fi fost frică de el, Doamne fereşte, da-l ştiam al dracului şi cărpănos, de-aia vroiam să-l iau mai pe ocolite). Cum-necum, i-am spus că ar fi bine să-ți dea banii înapoi, că nu şade frumos unui om serios să rămână dator pentru o nimica toată. I-am spus că-i cereai datoria numai aşa, ca să nu îl jigneşti cumva. Vezi, eu îl ştiam puțin fudul şi prostănac. Face el ce face, îmi spune că taman îşi cumpărase o căruță de blăni, că vroia să-şi facă dracu' ştie ce pătul, şi-mi dă doar două sute. Când a văzut că bag banii în buzunar, îi spun bună ziua şi dau să plec, atunci i-a sărit dracii lui ăia marii. A început să zbiere la mine că matale îi datorai lui două sute de lei mai de demult, de când o adusese şi pe nevastă-sa vreo două–trei zile la şcoală să-l ajute să spele parchetu' prin clase. Şi i se părea lui că statu', domnule, trebuia s-o plătească şi pe nevastă-sa care făcea munca aia nefăcută de el o vară întreagă, dar pe care luase banii ca un salariat ce se chema că era. Eu, când am văzut aşa, am zis „Bogdaproste" în gând că am luat de la nebun măcar ăia două sute şi-am plecat la şcoală să-ți spun ce brânză făcusem. Chiar eram bucuros când am intrat la matale în cabinet. Da' acolo, ce să vezi: ai strigat la mine că n-ai nevoie de ăia două sute de lei ai lui, că i-ai dat patru şi patru vrei înapoi şi că să mă duc să-i dau lui Teodorescu banii. Am zis „Doamne fereşte", am băgat suticile în buzunar şi am început s-aştept să-ți mai treacă nervii. Matale chiar ai uitat şi dacă am văzut că nu mai îmi zici nimic de treaba aia, după vreo două săptămâni iar am vrut să-ți dau banii. Matale, parcă mai rău decât prima oară: ai țipat la mine că ce, eram nu ştiu cum, de nu i-am dat încă banii lui Teodorescu? Să mă duc imediat să-i dau că e de rău. Dacă am văzut că vrei cu tot dinadinsul şi pe deasupra mă mai faci şi prost (n-oi fi zis matale chiar aşa, dar eu asta am înțeles) mă duc frumuşel până la Vasile, că până la urmă mi-am zis că ce dracu mă bag eu unde nu-mi fierbe oala, cu gând să-i dau banii. Vasilică era cu chef. „Aoleo, face, aoleo, Mitule, Dumnezeu mi te-a trimis, că nu mai aveam nici un ban, mânca-ți-aş aşa şi-aşa!" Îmi smulge sutele din mână, că acuma îmi părea iar rău după ele, le înfige în gâtul unei damigene, mă pupă al dracului pe frunte, şi-l trimite pe fi-su ăla mic, pe Fănel, după vin. Şi să te ție Dumnezeu, dom' director, că mare chef am mai tras atunci eu şi cu Vasilică pe banii matale. El muri şi te lasă cu buza umflată de ăia patru sute. Dacă n-ai vrut

să asculți de mine... Uite, vezi, Vasile era el hoț, da' când să-mbăta nu era nimeni mai glumeț ca el. Pe când ăsta, dracu ştie ce fel de om o fi, că nu bea deloc. Îl vezi numai cu mutra aia a lui strânsă şi-ncrețită de n-ar scoate o vorbă şi cu ochii mici de cată în toate părțile să vază pă ce să pună mâna mai târziu. Aşa cum îți zic: îl cătam să-mi dea cheili dă la magazie. Îmi spune țața Frusina că-l văzuse prin spatele şcolii, se ducea la porumbul ăla de l-a îngrijit copiii toată vara. Mă duc după el. Şi-acolo, ce să vezi: rupea, domnule, cotolanii ăia mai marii şi-i băga într-un sac. L-am întrebat: „Ce-ai mă Mielache cu porumbu' ăsta, mă, că e păcat de munca la copilaşii ăia". Ce crezi că răspunde? Adică el vroia să mă prostească pe mine în față: „Uite, îl dau la purceii ăştia din gospodăria şcolii!" de parcă n-avea porumb din ăla uscat şi bun în pătul! „Bă, Mielache, îi cufureşti, mă, dacă le dai d-ăsta." „Lasă bre, nea Mitule, că nu li se întâmplă nimica, ia să vezi mata!" îmi dă cheili ca să scape dă mine şi la magazie să te ții prăpăd: când să iau vopseaua, văd că nu mai era nici jumate. Pe urmă îmi vine mie în minte că alde Ciucea taman îşi zugrăveşte casa. Şi cine putea s-o ia dacă nu el? Ca de-al dracului şi eu, de, mă duc la cocina porcilor să văd dacă le-a dat porumb din ăla crud. Draci, dom' director, draci şi laci! Nu se cunoştea nici o urmă. Mi-a spus mie doamna profesoară Lili că treaba asta cu furatu' e o boală. Mi-a zis ea şi cum se numeşte, da' am uitat, că vorbeşte şi dânsa ce nu s-a mai pomenit. Când s-apucă omul de vorbă cu ea, n-o mai scoate la capăt. De-aia o fi rămas săraca nemăritată, nu cum zicea ea (m-a luat, domnule, într-o zi când avea dumneaei o fereastră şi m-a ținut de vorbă de n-am putut să fac curățenie nici măcar în cabinetul directorului). Ştii ce mi-a spus? M-o fi crezut, dracu ştie, şi prost, de mi-a înşirat ea atâtea gogomănii... eee, şi cum e ea grasă, aşa, şi mai poartă fustulițe de-alea lungi până puțin sub buci, o îndeamnă dracu' să-şi mai pună şi picior peste picior, că eu, om cu mintea întreagă, nu mai ştiam încotro să mă uit. Da' nu din cauza la ce credeți dumneavoastră, adică să-mi fi fost ruşine să mă uit la dedesupturile ei frumoase. Nuuuu! Că de unde dracu' frumoase? Îmi era nu ştiu cum, că nu-mi venea în minte ce să fac: ar fi fost bine să mă mai uit din când în când pă jamboanili ei ca să simță şi ea bine, sau să nu mă uit deloc ca să-mi salvez onoarea de om cinstit. Din una în alta, mai cu salariu, mai cu navetă... da, domnule, acuma mi-aduc aminte cum îi zice lu' Ciucea: cleptoman, domnule, aşa îi zice. De la cuvântu-ăsta aşa oț le-o veni şi la alde Clepcea numili, că ce de mai fură şi ăia, Doamne-Doamne. Ei şi cu nepricopsitu' ăla de Mielache face satu' dă ruşine, ascultă ce-ți spun eu aicea... Mai cu navetă, mai cu oții de şoferi dă pă autobuze, vine vorba şi de bărbatu' ei (bărbat? vorbă să fie!). Mă ia la început cu îmbrobodeli, că ea are încredere în mine că sunt om cinstit (ea a zis „băiat cinstit" da' eu m-am făcut că n-auz, că sunt însurat şi am copii mari) şi numai de-aia o să-mi spună ce mi-o spune. Eee, şi începe dumneaei cam aşa: îşi

aprinde o țigară, îşi mută picioarele (adică p-ăla de fusese jos îl pune peste ăla de se lăfăise sus, ca să cunoască şi el greul vieții), pe urmă trage un fum şi-l azvârle în tavan şuierând printre dinți, închide ochii cam la jumate (eee, e oață rău, domnule, da' şi prostănacă cât vrei: mă aiurea ea pe mine cu drăciile astea?) şi de-abia după ce face toate astea, începe să-mi spună cât de mult se iubise ea în timpul facultății cu un băiat (frumos şi deştept şi cuminte, altfel cum se putea?) cu care s-a măritat fără să vrea părinții, că băiatu' le părea prea de neam prost. Până la urmă a trebuit să se-mpace, când i-a văzut pe ei doi aşa dă cuminți şi dă fericiți ce nu să mai putea în lume alt caz. Taman când erau ei mai fericiți şi mai cuminți (ce-o fi înțelegând ea prin cuminți, domnule, între un bărbat şi o femeie?) aşa, taman atunci, vine băiatu' supărat mort acasă. Ea îl întreabă că ce i s-a întâmplat pisicului drag - aşa mi-a spus că-l râzgâia - de e aşa abătut. Pisicu i-a spus că, cine ştie cum, s-a descoperit că înainte de război tat-său fusese legionar şi că viitorul lui (adică a lu' Pisicu) era dărâmat. Şi ce s-o mai lungim, Pisicu a lăsat-o pe Pusi (aşa o răzgâia el) ca să nu-i compromită şi ei cariera şi a fugit (aicea ea s-a aplecat la urechea mea) tocma' la dracu-n praznic, în America. Ce-mi spune ea mie, domnule, dă carieră, dă facultate şi dă bărbat? Adică chiar aşa de prost m-o fi crezut ea pă mine? Nu sunt, domnule, prost şi gata; ce-i al meu e-al meu. Crezi că io nu m-am uitat în dosaru' lu' doamna Lili când m-ai trimis alde matale cu el până la Sfat? Şi doar mai ştiu să umblu şi eu cu un dosar dă profesor. Nu făcuse, bre, nici un drac de facultate - da' ce-ți mai spun matale, că ştii mai bine decât mine cum stă treaba. Era, şi ea acolo, o suplinitoare cu salariu mic. Şi numili pe care îl avea pe certificatul de naştere era tot ăsta de-l are acuma. Nu ți-am spus că se lăuda că ea nu şi-a schimbat numele de dragu' lu' Pisicu. Da' nu numai din cauza asta: cică mai târziu, când s-o învârti el de ceva bani prin America aia, o s-o cheme şi pe ea, ca o soție de drept ce-i este. Zău, bre, că mi-e milă de ea. Acu' nici nu mai sunt supărat că m-a luat de prost, că ea e mult mai proastă ca mine. S-o găsi, să-i ajute dumnezeu, un creştin şi pentru ea... Da, domnule! Şi ştii ce-i ăla un cleptoman? E unu' care pe unde se duce nu se poate să nu pună mâna pe vreun lucru cât de mic, chiar dacă nici măcar n-are nevoie de el. Da' Mielache al nostru e unu' d-ăsta mai hoț: el nu să-ncurcă cu nimicuri care nu-i trebuie. Ăsta ia din gros tot ce e mai bun. Rar când se întâmplă să doarmă vara Mielăchiță acasă. Merge de nebun prin câmpuri, la furat. Şi nu în orice fel: se descalță, ca să calce mai uşor şi să nu-l simtă nimeni. Da' l-a mai prins din când în când şi-a mai mâncat şi câte o bătăiță cu strigături, că nu se mai potoleşte. Una de-asta i-a tras mai demult Brebu, pe când era pândar pe Valea Morii la viile alea de-au fost ale lui boier Caragea. Mielache, cum îl cunoşti: cu sacu' în juru' şalilor în loc de brâu şi cu picioarele goale, plecase după struguri. Brebu, al dracului şi-ăla de n-are pereche, l-a văzut şi l-a lăsat să

treacă. Pe urmă l-a aşteptat frumuşel pe unde ştia că o să vină şi să te ții circ! Brebu ne-a povestit aşa cum ştie el, şi cu mâinile şi cu picioarele, într-o sâmbătă seara la bufet. Şi uite-aşa, domnule, a început: o dată ce se crăcănează şi se proțăpeşte în fața lui Mielache de scapă săracu' un „Hău!" de parcă tot în timpu-ăla a rămas cu gura căscată şi a-ncercat să-şi scuipe şi-n sân. Pe urmă Brebu s-a aşezat la masa noastră, a băut cât a băut din bere, a scuipat între craci şi s-a ridicat din nou. „Stai!", zice el ca la armată (da' cu un glas de-ăla de-al lui că începe să urle câinii a moarte când răcneşte). „Care eşti?" Acuma Brebu se-ntoarce cu fața unde fusese înainte cu spatele şi începe să facă cum făcea Mielache, cu glasul lui ăla subțirelu': „Tu erai mă, Brebule, fir-ai tu al dracu' să fii, că m-ai speriat! Ce urli aşa?" Brebu se-ntoarce şi se face iar Brebu. (Domnu' director, acu' eu îți spun matale ca de la om la om: te speriai, domnule, dacă-l vedeai. Cu şuba aia de-i vine până în pământ pe umeri, bărbos şi cu căciuloiu-ndesat pe căpățâna cât dovleacu', parcă era un urs cât muntele de mare. Unde mai pui că se sprijinea de un ciomag de toată frumusețea, lucios de-atâta frecat în mână şi cu o ghioagă cât doi pumni la un loc.) Brebu mormăi ceva în barbă şi, numai dacă erai atent, desluşeai ce zicea: „Aşa, Mielăchiță, tată, drăcui, tu-ți anafura cui te-a scremut!" Şi a început să dea: când cu mâinile, când cu picioarele. Ba-i mai scăpa şi câte o ghioagă cam pe unde socotea el că nu-i rupe nimic. Da' să vezi matale râsu' dracului de bătaie: rostea înjurătura tărăgănat şi răspicat şi când ajungea la ultima vorbă (adică „mă-ta", „tac-tu", „sor-ta", „frat-tu") zicea cam aşa: „Mă", buf! Îl lovea p-ăla, pe urmă zicea „ta" şi răsufla aşa, din adânc, de parcă s-ar fi uşurat. Cine ştie ce necazuri o fi avut el cu alde Ciucea. Şi „sor" buf! „ta" şi „tac" buf! „tu", că se strânsese ca la urs în juru' lu' Brebu care se făcea aşa bine că-l bate pe Mielache, de parcă-l avea sub tălpi. S-a liniştit pe urmă şi s-a aşezat din nou la masă să-şi soarbă berea. Ehei! dom' director, nu ştii mata ce răspuns a dat ăsta la şcoală. Când făceați seara cursuri cu fefiştii (mai țineți minte) la un examen de chimie (Brebu trebuia să treacă dintr-a şaptea într-a opta) l-a întrebat doamna matale că ce înseamnă aia Be? Brebu, prost, n-a văzut că atârna pe perete tabla aia cu pătrățele colorate (şi chiar dacă o vedea, nu-i dădea lui prin cap că tocmai acolo trebuia să caute Be-ul lui). S-a zgâit el prin toate părțile, şi-a frecat căciuloiu-n mâini, s-a scărpinat în lațe, da' tot nu i-a venit gându-ăla bunu'. Pe urmă, ce să vezi: o dată încep să-i lucească ochii şi să-i râză mustața. Doamna matale a crezut că şi-a adus Brebu aminte: „Aşa, nea Brebule, zice ea, vezi că ştii de unde vine?" Ăsta s-a ruşinat nițel, dar a început iarăşi să-i râză mustața: „Ai bre, cucoană, zice el, că doar n-o veni de la bere?" Doamna matale cât pe-aci să leşine de râs. Şi Brebu, săracu' câtamai namila de om, îi roşise obrajii ca la un copilaş de grădiniță. Vremuri frumoase, dom' director! Da' ce-a fost, s-a dus... Da... Ştii matale de ce am venit, nu? Că, uite, se făcu seară şi m-aşteaptă

muierea acasă şi eu tot n-am ajuns; m-am luat cu vorba. Îmi dai sau nu-mi dai, ce zici?

Tata se gândeşte o clipă, îl priveşte compătimitor, se scotoceşte prin buzunare şi-i întinde câteva bancnote mototolite.

E bătrân şi cam nebun nea Mitu. Pe deasupra mai e şi beţiv. Se zvoneşte că l-ar fi omorât acum nu ştiu câți ani pe unul, Mielache, şi că de-aia bea, ca să-şi uite păcatul. Dar lumea vorbeşte multe.

Nea Mitu se apropie de urechea fostului său şef şi-i şopteşte: „Ce să fi avut eu cu prăpăditul ăla de Mielache, domnule?”

Sprijinit în ciomag, nea Mitu pleacă, târşâindu-şi tălpile goale pe alee.

AMINTIRI PREFĂCUTE

Afară, la fereastra de la odaia unde dormea Moşu, creşteau nişte napi porceşti înalți, deşi, printre care nu se puteau strecura nici măcar păsările curții, darămite oamenii. Erau buni, că țineau umbră în timpul amiezii, taman când soarele ar fi trebuit să bată drept în geamuri. Moşul se arăta cam neliniştit în dimineața aceea. Se plimba de colo-colo fără să se hotărască să facă un lucru care-l muncea pe dinăuntru. Nu-i stătea în fire să se poarte aşa. Pentru el totdeauna lucrurile fuseseră ori albe, ori negre şi nu-i trebuise niciodată prea mult timp ca să ia o hotărâre. Dar acum îmbătrânise, îi tremurau mâinile şi glasul, ochii îi erau aproape orbi, picioarele nu-l mai ascultau, mintea începuse să-i slăbească. Nu cu mulți ani în urmă era încă vânos la trup şi ager la minte. Ochii aveau câteodată luciri drăceşti şi, ca să te înțelegi cu el, trebuia să-i arăți ascultare nesmintită. Era zgârcit; nepoții căpătau de la el, în loc de mărunții pentru halviță, vorbe de ruşinare sau, după cum erau de stăruitori, chiar urecheli ori pălmoaie după ceafă. O singură dată îi chemase pe trei dintre ei în odaia lui care iarna era şi bucătărie şi le făgăduise că le dă ceva bun. Nepoții au stat cuminți, nemişcați, copleşiți de gândul că intraseră, în sfârşit, în odaia oprită. Moşul, aşezat pe un scaun în fața lor, lua câte o lingură dintr-un castron plin cu brânză dulce frecată cu măcar

şi cu ceapă şi le dădea la fiecare în gură. Apoi, rupea bucățele din nişte felii de pâine veche, prăjite pe plită, şi le îndesa în gurile pline. Mânecile roase ale hainei de pe el miroseau a untură râncedă. Ceva mai târziu aveau să-şi dea nepoții seama că moşul le împărțise pomană pentru o soră a lui care murise şi la care el ținuse mai mult decât la ăilalți frați ai lui. De atunci şi până apucase Moşu să îmbătrânească de tot, nimeni din afară nu intrase în odaia cu pricina. În dimineața aceea se sculase din aşternut nițel speriat şi mai ales cu o neînțelegere în suflet. Seara se culcase cu geamul deschis din pricina căldurii şi, în toiul nopții, simțise că fojgăia ceva pe lângă el prin pat. Deschisese ochii şi se îngrozise. În jurul lui mişunau şerpi negri, mulți de păreau c-o să-şi înnoade trupurile solzoase între ei. Îi simțea pe piele cum se mişcau şi nu-şi găseau locul. Pe piept i se încolăcise unul mare, greu, care-l privea drept în ochi şi arunca spre el limba neagră şi des-picată ce-l biciuia pe la colțurile gurii. Se gândea la ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi muşcat limba cea lungă a şarpelui, dar îşi amintise că nu mai avea dinți. Şi a răbdat aşa multă vreme, nici el nu ştia câtă. Dimineața, după ce se plimbă şi se socoti, luă o hotărâre: apucă o sapă, o seceră şi un topor şi se duse la fereastra odăii lui. Începu să taie, una câte una, tulpinile înalte de napi. Icnea, ofta, sudoarea îi udase cămaşa. Moşu dădea într-una să se prăvălească. Nepotul cel mare, nimerit pe-acolo cine ştie cum, ajunse la timp ca să-l ridice dintre buturii de napi. „Măi băiete, mă, o să ne mănânce şerpii pe toți! Nu vedeți că s-a prăsit şerpăraie în buruienile astea?” Nepotul îl sprijini şi se apucă să-l momească prin vorbe: „Hai că termin eu cu şerpii. Acuma vino să-ți dau barba jos şi să te fac iar flăcău!” Moşului nu-i venea să creadă că se va întâmpla un lucru aşa de frumos. Se aşezase pe un scaun, cu fața la soare, şi aştepta ca nepotul să-i întindă clăbucul peste barba crescută anapoda. Era cald, era bine, soarele îi mângâia pielea încrâncenată de scârba şerpilor şi-l făcea să moțăie. Zâmbea, florile miroseau frumos, zgomotele de prin curte îl împăcau pentru prima oară în loc să-l pună pe jar. Îi păru puțin rău că nu-i fusese toată viața ca acum. După ce-l bărbieri, nepotului îi trebui destulă vreme să priceapă că bătrânul îl lăsase de izbelişte.

*

**

(*Strămoaşa nu se născuse oricum căci, altfel, n-ar fi rămas povestea ei din om în om atâta amar de vreme: se născuse bătrână. În loc să fie roşie în obraji şi grăsulie ca orice copil sănătos, de pe ciolanele ei atârna pielea galbenă şi zbârcită*.)

PODUL

Greu se mai mişcase Moşu de colo-colo în ultimele zile. M-a chemat şi mi-a spus alea trei vorbe pe care mi le promisese de vreo săptămână încoace.

- Eu n-am fost om prost la viața mea, am citit ziare şi am făcut politică. Cu un ochi în *Scânteia*, cu două urechi la Vocea Americii, în plapumă cu baba în pat. Asta politică am făcut eu, nu cum spunea alde Nodea ăia că m-a văzut cu cămaşă verde pe timpul nu ştiu cui. Cămaşa cea verde o aveam de la frate-meu (nu ăla de fusese de-a dreptul legionar, ăla de-a fost toată viața lui vânzător la băcănia lu' Zariosu din Băneasa). Alde Nodea şi-a făcut socoteala cam aşa: „Stai numai nițel, că dacă politica Partidului devine ca tu, băiat de legionar, să nu poți să ai funcție în treaba Statului, atunci aducem martori că tac-tu a fost legionar cu pistol la brâu". Şi a fost discuție mare, a venit domnu' Prim de la județ, ne-a chemat pe toți la Primărie. Adică pe tac-tu, pe unchi-tu şi pe mine, să-i spunem cum era treaba cu jerpelitura aia de cămaşă. Că, drept să-ți spun, era o treanță veche pe care frate-meu, ăl cu Zariosu, o luase de la un soldat pe o litră de țuică făcută la cazanu-ăla de fier moale din care nu gusta nimeni rachiu pe motiv că orbeai. Soldatu' nu s-a auzit c-a orbit, da' eu m-am ales cu țoala aia bună de tăvăleală, cu care mă îmbrăcam când aveam treabă de făcut. Mă-sa la alde Nodea m-a văzut într-o zi la moară cu treanța şi de-abia peste cin'zeci de ani mi-am dat eu cu seama că n-o durea măseaua atunci când şi-a dus ghearele la bot. Eu credeam c-o îndemnase năbădaia să deschidă gura în fața lu' Gheorghiță Sanitaru şi ăla se şi grăbise cu cleştele în dinții ei. Da' de unde, ea se mira ca proasta de cămaşa mea, ba mi-a zis şi „bună ziua", nea Drăcică, de parcă aş fi fost prefect. I-am dat şi eu cu „bună ziua" şi am vrut să-mi văd de drum. Ea nu, că să-i spun ce mai face nevasta, ce mai face alde Drăcică şi Lăcică ăia micii, c-a auzit

ea de la domnu' învățător că tare deştepți mai e, la fel ca alde ta-su. M-am uitat cam chiondorâş la ea, că până atuncea nici nu răspundea când îi ziceam şi eu, ca omu', „bună dimineața" sau cum devenea cazu'. Era certată cu noi din cauză că alde mă-sa, după ce-a rămas văduvă, şi a luat de bărbat butoiul ăla de treij' de vedre din pivnița săpată de socru-său, aşa, după ce-a-nceput să bea mai rău ca Andraş, a vândut un pogon de pământ din Pârloage lu' tata-mare-al meu, care atunci era om în putere, la a treia nevastă şi al zecelea copil.

Primu' de la județ era, cum am zis, om deştept, aşa că a întors-o cum a putut şi el - că avea ordine de sus -, l-a făcut pe dracu-n patru pentru dreptate. Şi a ieşit cam aşa: că nu era adevărat că eu fusesem legionar dar că era timpul ca tac-tu şi unchi-tu să nu mai fie director de şcoală şi preşedinte de CAP, ca să-i lase şi pe alții să conducă. Da' până să ajungă la prostia asta, a durat mult şi, dacă vroia, chiar mă înfunda - dar era om deştept, cum am zis, aşa că până la urmă m-a lăsat în pace. A adus martori cum că eu fusesem în legătură cu exploatatorii poporului. Să-l fi auzit pe Palică cum vorbea (ăsta nu m-a iertat toată viața că n-am luat-o de nevastă pe sor-sa, ca să scape de ea din curte); zicea: „toată lumea din sat ştie că dumnealui a fost însurat cu fata cârciumarului din Pietrele. Şi cârciumaru-ăsta era om bogat care fura de la săraci şi se îngrăşa el ca porcu'. Că tot de la porci s-a tras şi cearta între dumnealui şi ta-su socru. Da' să vedem întâi cum l-a păcălit el pe cârciumar şi i-a dat pe şchioapa de fie-sa. I-a bălmăjit că era student şi că ce vrea fata el aia se face. Vrea avocat, avocat se face. Vrea ea popă - popă. Oloaga a zis că avocat şi l-a luat de bărbat. Avocat s-a făcut pe dracu, da' ca să nu rămâie dator s-a apucat să fure porci de la socru. Ăsta l-a prins într-o zi, i-a dat cu piciorul nu spun unde, l-a azvârlit în praf şi i-a aruncat bocceaua în cap. În boccea avea dumnealui două perechi de izmene şi o cămaşă de noapte, amintire de la moaşa mă-sii. Dânsu' nu s-a speriat şi a venit la noi în sat unde a pețit pe fata lu' notaru' care era atunci. Notaru' era un chiabur care ne exploata pe noi, pentru că ne dădea să muncim pe pământul lui în parte".

Uite, vezi, m-a apucat râsu' de vorbele lui Palică, da' să ştii că avea dreptate. Chiar aşa a făcut tata-socru dintâi şi chiar alea le aveam în boccea. Da' el a uitat de unde ştia treaba cu izmenele mele. Şi chiar vreau să spun că a uitat-o, pentru că i-ar fi prins bine, după mintea lui, să arate în fața lu' tovarăşu' Prim cum a luptat el cu moşierimea încă din tinerețe. Era atunci prin Pietrele un jandarm, unul de-i zicea Burcea, hoț de n-avea pereche între hoții satului. Şi-n noaptea aia, când tata-socru m-a azvârlit în țărâna din fața curții, eu n-am căzut să-mi rup noada, ba am nimerit chiar pe moale în spinarea lu' Burcea. Şi-ăsta a-nceput să zbiere: „Stai că trag! A lu' Palică, dacă nu stai, te fac ciur!" De-abia atuncea am văzut că jandarmul stătea în patru labe în şanț, cu țeava puştii pe buci şi cu patul pe

ceafă. Zbiera de mama focului şi s-a potolit numai când Palică s-a ridicat din spatele lui şi i-a zis cam şoptit şi cu frică: „Sunt acilea bre, dom' plotoner. Lăsați, că stau!" Ăsta s-a întors tot în genunche la el şi s-a apucat să-l zgâlțâie şi să-i îndruge cu „flaglandelic". Ne-am lămurit mai pe urmă la post, după ce le-am făcut cinste şi le-am spus că eram în divorț. Pe ei îi apucase foamea în noaptea aia, după ce băuse la ălălalt cârciumar (care mi-era duşman, că lua clienții lu' socru-meu - da' de atunci m-am împăcat cu el până azi, dacă o mai trăi). Şi ce s-a gândit: ce e mai bun decât curcanu-ăl mare, de-l ținea mama soacră pentru sămânță. Palică trebuia să sară în curte şi să-l ia, şi ăstălalt să păzească dacă nu vine cineva pe drum. Până să se-apropie slăbănogu' de uluci, hop! că se deschide uşa de la tindă şi iese tata-socru cu mine în pumni. De repede ce mergea, alde ăştia n-a mai avut cum să fugă şi s-a aruncat pe burtă în şanț. Pe urmă, săracu' Burcea s-a pomenit cu mine încălecat pe ceafa lui şi a crezut că vreau să-l leg; de-aia s-a apucat să zbiere, chipurile că-l pândea pe sfrijitu' de Palică să-l prindă cu „flaglandelicu'". Şi tot în seara aia, beat mort şi negru de supărare, l-am luat de gât pe Palicuță al meu şi i-am cântat la ureche ce ştiam eu mai frumos. Când l-am văzut adormit de-a binelea, m-am apucat să-i spun că, de dragul lui, o s-o iau pe soră-sa de nevastă. A doua zi, când m-am trezit, aschimodia nu mă mai scotea din „cumnate" şi tot zicea că se merită să fac cinste că o dă pe soră-sa după om care a mai fost însurat.

Cinste am făcut, da' nu pentru ce zicea prostu' ăla; mi-era drag că scăpasem de şchioapa. Da' pe partea-ailaltă, îmi sfârâia sufletu' că lăsam bunătate de avere şi mai plecam de-acolo şi cu râsu' lumii în spinare. Fierea lu' Palică i s-a urcat de la burtă la cap vreun an mai târziu, când am tocmit pețitor pe alde Florea Cucu, să mi-o ceară de nevastă pe mă-ta mare. A fost frumos rău atunci. Floricâ se dusese gata beat la dom' notar. Nu că era bețiv, da' zicea că, chiar dacă era naşu-său, în afară de să-i pupe mâna, altceva n-ar fi putut să facă. Norocu-a fost că tata socru-al doilea era om care se respecta. Dacă vrei să ştii cum se respecta, atunci am să-ți spun că, pe 9 martie, când era Sărbătoarea Mucenicilor, el bea patruş'patru de pahare cu vin în cinstea lor, afară de țuica aia tare pe care o lua în fiecare zi ca să nu-i cauzeze la inimă serviciul la Stat. Floricâ l-a găsit chiar când îşi lua medicamentu'. Notaru' se trata de mai mare dragu' şi, ca să se arate bărbat în putere, îşi curăța cu un şomoiog de câlți arma de vânătoare şi belea ochii din când în când pe țevi în lumina lămpii. „Sărut mâna, naşule." „Să trăieşti finicule." „Ia un pahar." „Lăsați c-am mai luat." Şi-uite-aşa, din vorbă-n vorbă şi cu țuiculița în nas, pe urmă cu cântături de se zguduia pereții, s-a pomenit Floricuță că-i zbiera pe la miezu' nopții lu' naşu-său în urechea aia fudulă: „Şi-aşa, năşicule, întâi să vedem şi pe urmă să facem". „Ce să vedem, mă?" „Băiatu'." „Care băiat?" „Cum bre, care băiat?" - şi-atuncea şi-a

dat el seama că nu suflase o vorbă despre ce venise el acolo. „Lasă - zice - că îți spun eu mai încolo. Să-mi aduci aminte!” şi s-au pus iar pe băut.

A doua zi dimineața, cu țeava puştii la spinare (da’ fără pat, că-l ascunsese notăreasa să nu se întâmple cine ştie ce) Floricâ a umblat jumătate din sat ca să mă găsească. Din când în când mai arunca în câini cu cartuşe şi se mira în gura mare că de ce nu bubuie. A ajuns la gazda unde stam eu, şi-a-nfipt căciula-n vârfu’ țevii şi-a-nceput să joace-colo-n bătătură. L-am băgat în casă şi l-am luat la descusut. Era mândru de ce făcuse în noaptea aia şi mi-a zis că dacă o mai fi cumva vreodată cazu’ de pețit să-l trimit tot pe el că acuma a învățat să se descurce. Mi-a zis că notaru’ îi dăduse, de drag ce-i era, puşca şi pe deasupra i-o mai dădea şi pe fie-sa dacă el vroia, că era băiat bun. „Acuma, făcea Floricâ, eu rămân cu puşca şi-ți dau matale fata, că eu sunt gata însurat şi nu mai am nevoie de înc-o belea...”

Pe urmă s-a-ntors pe o rână în pat şi dus a fost.

Dac-oi mai avea timp, o să-ți povestesc eu şi cum a fost cu nunta, da’ acuma nu vreau să mă încurc cu vorba. Îți spuneam de unde a venit ura lu’ Palică şi, mai devreme, cum a fost treaba cu alde Nodea. De la supărarea asta poate să mi se tragă şi moartea, de-aia m-am apucat să vorbesc cu tine, ca să ştii şi tu cum a fost cu adevărat. Îți spun eu mai pe urmă de ce. Până una-alta, să vedem cum s-a făcut de s-a-ntâlnit doi draci pe-o coajă de nucă la Sfat, acuma câtva timp, ca să vorbească cu Primu’ de la județ în problema cu cămaşa. Unu’ din băieții lu’ Palică a luat pe una a lu’ Nodea. Băiatu’ lor e şofer burtos la CAP şi când prinde vreun drum la oraş încarcă butelii la oameni cu de zece ori prețul. E, şi lu’ ăsta i s-a năzărit peste noapte că bine i-ar sta lui ca preşedinte de CAP. Cum auzise el că mă-sa mare mă văzuse în cămaşă verde când eram tânăr, a luat-o martoră la Primărie. Pe ta-su mare Palică l-a tocmit să spună cum eram eu dat cu clasa exploatatoare şi cum am făcut şi puşcărie pe motiv că am sabotat statul. Puşcărie e adevărat că am făcut, da’ vinovat, cum s-a arătat mai târziu, nu eram. S-a întâmplat cu puțin după ce am divorțat de mă-ta mare. Copiii erau mărişori iar eu aveam slujbă la Stat, chiar atuncea când era vorba să se facă colhozurile şi lumea nici nu vroia să audă. Eu, să spun drept, pământ al meu–al meu nu aveam, că eram venetic în sat şi tata-socru al doilea, înainte să moară cu puşcociu’ sub căpătâi...

Era chiar puşca de i-o dăduse el lu’ Floricâ în noaptea aia. Când s-a trezit din beție cu țeava-n brațe şi cu buzunările pline de cartuşe, Floricâ a crezut că până acolo i-a fost şi că o să înfunde ocna. A căzut în genunchi la icoana lu’ Sfântu’ Nicolae de-l vezi aici, că-l am de la mama - ce-am mai apucat şi eu de la ăilalți zece când s-a prăpădit. Se-nchina de zor, bătea mătănii şi se ruga la Dumnezeu să-l ierte şi să-l apere, să nu cumva să-l lase pe mâna jandarmilor. Pe urmă şi-a desfăcut cureaua de la pantaloni, a băgat țeava pe-un crac şi-a pornit şontâc înapoi la ta-su naşu’.

Când a ajuns, cu spaima-n gât şi bâțâind de frică, tata-socru nu se sculase, aşa că a dat peste notăreasă - bâtă-ta, cum ar veni. Să ştii că era femeie țeapănă mama-soacră. Ea ducea în spinare toată gospodăria, ea tocmea oameni la muncă şi ea ținea seama la pogoane. Bâtu-tău, cu medicamentu' şi din când în când cu cărțişoarele. Mai învârtea câte un pocheraş– două la Primărie cu şefu' de post şi cu domnu' Nae învățătoru'. Când îşi aducea aminte că era bărbat în casă, găsea nevestii un cusur şi-i mai trăgea câte o palmă. Bâtă-ta, o dată şi-a proptit mâinile-n şold şi s-a uitat cu ochii ăia verzii la amărâtul de Florică. Ăsta, cu răsuflarea tăiată de frică (am uitat să-ți spun că el avea în cap că furase țeava şi cartuşele şi mă făcea mincinos pe mine, care vroiam să-l liniştesc, şi mă dădea dracului cu însurătoarea mea cu tot), aşa, mort de frică, n-a mai apucat nici „săru-mâna" să dea şi s-a aşezat în cur în fața ei. Eu n-am avut cum să văd toate astea, da' de câte ori am băut cu Florică îmi povestea şi râdea de-i şiroiau lacrimile pe obraz.

Şi cum stătea el trântit pe spate, fără să ştie ce făcea, întinde un picior la notăreasă. Asta se uită la copita lui, strâmbă din nas şi zbiară la el: „Bă, bețivane puturos, păi nu ți-am dat eu acu' două luni o pereche de cioci noi? I-ai şi rupt? De unde vrei să-ți dau alții?". Florea, cât pe ce să leşine. Îi ieşise ochii din cap cât cepele şi tot dădea să bâguie ceva. Notăreasa l-a luat iar cu gura: „Ce dracu' mormăi, mă, acolo?" - şi ăsta, cât era de mahmur, şi-a dat seama că ea nu ştia de treaba cu țeava. „Spune, ce-mi bagi în ochi deştu-ăla negru de jeg şi stai tolănit ca un bivol pe jos?" De-abia atunci a putut şi el, cu glas de om bolnav, să îngaime ceva mai tare: „Bre, năşâcă, fir-aş al dracu', scoate-o mata, că e pe crac şi nu poci să-ndoi picioru'!". Bâtă-ta a amuțit. A tras de vreo două–trei ori aer în piept, pe urmă s-a dus nițel mai în fundu' curții. Floricuță al meu o aştepta cuminte şi nu pricepea deloc ce căta notăreasa să plece, când el îi ceruse aşa frumos ajutoru'. Peste un timp s-a-ntors zdrahoanca şi a început să-l judece şi să-l măsoare cu un retevei. Din porc împuțit, scuipături şi bețe-n cap şi peste mâini nu l-a scos. Florică s-a târât pe spate, de-a-ndărătelea, până la poartă, că nu putea să se ridice: una din cauza țevii şi a doua din cauza lu' mama-soacră, care nici într-un drac n-ar fi dat cum dădea în finu-său. Până la urmă, lucrurile s-au împăcat dar nu de tot: țeava a ajuns unde trebuia, dar notăreasa n-a mai vorbit multă vreme cu alde Cucu. Şi cum îți spuneam mai adineaori, tata-socru-al doilea n-a vrut nici înainte de moarte să-mi treacă pe numele meu nici măcar un pogon. Zicea tot timpu' că sunt hoț şi că, atâta cât trăiesc bine cu fie-sa, o să am ce mânca şi cu ce mă distra. Ca să vezi că n-avea dreptate când mă făcea hoț, am să-ți spun că m-am despărțit de mă-ta mare înainte să fie vorba în politică de cote şi colectiv. Şi iar, când o veni timpu', o să-ți spun şi cum a fost la tribunal. Dacă oi avea vreme altă dată... Cât era notaru' de drăcos, eu tot apucasem să-mi fac o casă pe numele meu da' cu

banii şi pe locul lui: că doar mă mai subțiasem şi eu la minte şi nu mă mai dădeam aşa uşor. Pentru că aveam trei copii, războiul nu l-am făcut. De-asta râdea mereu Florea de mine, zicea că mi-a fost mult mai uşor cu muierile în sat. Nu m-am certat niciodată cu el din pricina asta; a rămas fără o mână la Stalingrad. De la nenorocita aia de mână era cât pe-aci să dea şi el de dracu' şi să facă puşcărie ca mine. S-a apucat să mintă după război, când a văzut cam cum bătea vântu' cu politica, că el nu în Rusia rămăsese fără mână, că asta i se întâmplase lui în Ungaria, pe când se chinuia să salveze un pod minat de nemți. Şi cu treaba asta a reuşit să se dea bine cu tovarăşii care colindau satele după cote. În comisia care dijmuia pe oameni m-au luat şi pe mine, că eram sărăntoc şi ştiam să scriu şi să citesc. Şi uite c-am ajuns să-ți spun şi cum am fost băgat la Jilava. Alde Coadă era certat pe vremea aia cu nişte rudari, vecini de-ai lor. Şi ce-au făcut rudarii: s-au dus la Primărie şi-au spus că Stan Coadă are cinci oi şi că să-l treacă la cote şi cu lână. Beleaua a picat pe mine. M-am dus la Stan. Ştiam că nu avea nici picior de oaie. Am făcut înțelegere cu omu': el să împrumute sau să cumpere lâna care trebuia s-o dea, iar eu îl mai amânam nițel. Ghinionu' a fost că s-a nimerit o comisie de la Partid: „Tovarăşe, dumneata sabotezi economia țării..." şi peste două săptămâni eram la puşcărie. Când m-am întors, începuse cu colectivu'...

E, şi-acuma hai să vezi şi tu ce înseamnă lume cu adevărat ticăloasă, nu ca mine. După ce s-a terminat şi cu comuniştii, ce rahat crezi că mănâncă tot Nodea prin sat? Că toți alde noi am fost bolşevici şi că l-am asuprit pe țăranul român cum am putut mai tare... Mi-e necaz că o să mor mâine–poimâine, nu mai am mult. Era, nu ştiu dacă o mai fi şi acuma, o femeie care s-a întors de mai multe ori de la moarte. Cădea din când în când pe jos fără suflare, şi nici inima nu-i mai bătea. Toată lumea credea că e moartă, dar ea învia la loc şi povestea cum s-a plimbat sufletu' ei prin Lumea Ailaltă. Ea zicea că mergea ce mergea până ajungea la un pod. Ştia că dacă trece podu' o să moară. Şi se-ntorcea mereu şi învia fără să bolească, fără nimic.

Am visat şi eu într-o noapte podu'. Am făcut doi paşi pe el şi am luat-o înapoi. N-am priceput de ce m-am întors, că nu vroiam; era cald şi bine acolo. Pe urmă am ştiut: nu puteam să plec aşa nitam-nisam, când mai aveam nişte socoteli cu lumea.

Când o mai fi să fie, o să-l trec fără să mă uit înapoi...

Auzi, dacă te duci diseară în sat la fete, treci şi pe la moşu-tău Florea Cucu şi spune-i c-am întrebat ce mai face.

AMINTIRI PREFĂCUTE

„... şi vântul, când ți-o şuiera printre coaste, să sperie păsările, să alunge cârtițele în fundul pământului. Ploaia să nu se lipească de ciolanele tale, soarele să nu le albească; să-ți rămână zgârciurile moi şi împuțite, să nu crească prin tine pom ori buruiană. Numai ochii să-ți stea vii şi să nu vadă nimic; să-ți rămână inima întreagă şi sufletul aproape. Să se chinuie, să ardă, să nu-l adulmece nici câinele cel mai hămesit, să ocolească toți şi toate locul unde o să zaci şi nici în Iad, unde ți-ar plăcea să fii, să nu ajungi. Vara să nu-ți treacă norii pe deasupra şi soarele să-ți încingă hârca; să-ți crape, de atâta căldură, dinții şi măselele. Iarna să nu aştearnă pe tine nici măcar un fulg de zăpadă; numai viscolul să te ardă şi să-ți pătrundă în oase până-n măduvă. Să nu te odihneşti în veci şi să te doară toate. Numai durere să fii şi să n-ai măcar cum şi cui să i-o strigi. Să fii singur până când chiar şi Dumnezeu o să moară. Doar, din vreme în vreme, să vină la tine un şobolan chior şi cufurit şi să-şi screamă scârna prin cotloanele hârcii tale. Să nu te ştie nimeni că zaci unde zaci, să-ți uite şi numele şi paşii făcuți pe pământ. Doar nebunii satului să te pomenească şi numai atunci când le curg balele, se slobod pe ei şi se aruncă singuri cu capetele în pietroaie...” După ce termina de spus toate astea şi, câteodată, încă altele, bunica se ridica în mijlocul odăii şi rămânea câteva clipe cu ochii înțepeniți pe fereastră. Era lună mare, afară şi înăuntru se vedea ca ziua. Lumina cădea pe chipul încruntat al bătrânei şi-i adâncea zbârciturile. Nepotul se prefăcea că doarme, ghemuit pe patul tare,

între aşternuturile care miroseau a săpun de casă şi a levănțică. Era curat în odaia ei împodobită cu mobilă şi lucruri de zestre. Deasupra plitei sta prins în perete cu nişte cuie de şiță un ştergar brodat de ea pe vremea când era tânără şi-şi cosea să aibă când s-o mărita. Ştergarul înfățişa o femeie veselă, cu părul numai inele, care ducea în mâini un castron învârfuit cu sarmale. În fața ei, la o masă pe care se aflau o sticlă, un pahar şi o pâine, şedea un bărbat grăsuliu, zâmbăreț nevoie-mare, cu brațele ridicate în lături, îmbrăcat în ilic şi cu cravată la gât. Peste toate astea scria cu litere strâmbe: „Gospodina frumoasă găteşte mâncarea gustoasă”. Era un adevăr neclintit pe care bunica îl învățase de la coana proprietăreasă a unui pension de gospodine tinere unde urmase ea pe când era doar o copilă. Pe un dulap din lemn cioplit de o mână de meşter adevărat stătea cu mândrie, ca să fie văzută de toată lumea, minunea cea mare a odăii: sticla cea vrăjită. Nepotul nu izbutise încă să-nțeleagă cum de încăpuseră pe gâtul îngust al sticlei atâtea minunății. Înăuntru se aflau o corăbioară cu pânzele întinse, scoici şi nisip pe jos, o roată, o ancoră, o cruce cu Iisus răstignit pe ea, o goambă aurie de lemn, un felinar, nişte cleşti, o scăriță, o nicovală cu ciocanul deasupra. Toate astea erau prinse de carnea sticlei cu sârmulițe subțiri, tremurătoare. Şi mai ales în nopțile cu lună, când poleiala cam ştearsă începea să lucească şi să tremure uşor, nepotul nu putea să adoarmă de teama atâtor taine tăcute ascunse în sticla vrăjită. Bunica o avea de la un bâlci; i-o cumpărase Moşu, care pe vremea aia o curta şi ea nu se pricepea să facă destule nazuri. Nepotul ştia ce avea să urmeze: bunica se apleca la urechile pe care le credea adormite şi şoptea şuierat printre dinții răriți: „Să ții minte toată viața că tac-tu mare e un nebun, un hoț, un drac trimis de Scaraoțchi. Când o îmbătrâni şi i-o fi sete, ori foame, în loc să-i dai apă, să-l scuipi în gură, să-l tragi de barbă şi să-l afuriseşti.” Ceva mai sus de sticla vrăjită, într-o icoană, Iisus, cu mâinile împreunate sub barbă, se ruga pe Muntele Măslinilor. Bunica se închina şi se băga în pat lângă nepotul care începea să adoarmă. Şi toate astea se urmau întocmai la fiecare început de lună plină.

*

**

(*Ochii îi pâlpâiau, aproape orbi, în găvane, părul răsărise alb şi cânepiu. Degetele, numai oase, stăteau tot timpul încovoiate, ca nişte gheare. Inima bătea slab şi parcă da să se oprească, iar răsuflarea Strămoaşei abia dacă se auzea*.)

CÂND ERA BALTA BALTĂ

Nu e multă vreme de când s-a apucat ăştia să sece balta. Sau poate o fi şi nu mai ştiu eu, că nu-mi merge mintea ca-n tinerețe; acu' vreo două zile mă apucasem să-l strig pe văru-tău ca pe ta-su, ca să-i spun să lase dracului porumbeii şi să dea apă la vacă dacă vrea să crape-n el lapte cu mămăligă seara şi dimineața până plezneşte. Că p-ăl de l-am avut primu' şi săraca mama zicea că bagă-n el ca un neam prost ce este din partea ştiu eu cui, nu l-ar mai ține Dumnezeu, că mi-a mâncat averea lăsată de tata şi zilele. Tot strigam, îl făceam puturos şi-l drăcuiam, până a venit văru-tău supărat din pod şi mi-a spus că sunt nebună la cap; el e el, nu ta-su, iar vacă n-a văzut în curtea noastră de când mă-sa l-a făcut. M-am dus încetişor la mine în odaie şi mi-am dat eu seama de pedeapsa de Sus: Maica Domnului îmi luase mințile pentru candela de era stinsă sub icoană. M-am aşezat în genunchi şi am rugat-o să mă ierte pentru candelă şi pentru păcatele ce le aveam şi eu de o viață de om încoace. Dacă vrei să ştii, n-am avut păcate mari - nu din cauză că m-am ferit de ele, Doamne iartă-mă, dar n-a fost să fie. Mi-e tare necaz că n-am mai vorbit de o grămadă de vreme cu rubedeniile mele. Câți popi am eu în neam, să fii tu sănătos. Dacă ar fi ştiut cu toții ce-am pătimit cu împielițatu' de tac-tu mare, s-ar fi dus cu hârtie la Mitropolit şi m-ar fi făcut mucenică, de s-ar fi închinat lumea la icoana mea prin sat. Da' n-a fost aşa. Până la urmă, de ce să n-o spun p-a dreaptă: mi-ar sta mie bine zugrăvită în biserică? Tot ce-am îndurat, cu mâna mea mi-am făcut-o, în ziua în care am zis că vreau să-l iau de bărbat pe nepricopsitu' şi sărăntocu' de am avut mai pe urmă numai zile negre cu el. Doamne, şi cum se mai ruga tata de mine: „Vezi ce faci, vezi ce faci... Mai bine aşteaptă şi vezi-l cum e, fetița tatii!" Dar Aghiuță îşi făcuse bine meseria: mă

întunecase la minte de nu mai vedeam nici în dreapta, nici în stânga. Ce-i drept, era şi frumuşel Drăcea şi ştia să vorbească cu manieră. Nu mă scotea din „stimată domnişoară”, iar cu tata, pe care l-ar fi tras inima la mai mult, nu bea decât un pahar de țuică. Zicea că nu vrea să-şi tulbureze rațiunea. Era deştept, urmase la liceu. Da’ nici cu mine nu mi-era ruşine. De-abia ieşisem din pensionul de gospodine române pe care-l ținea pe-atunci doamna Marioara de la Comana, chiar lângă o biserică ridicată de Mihai Viteazu. Tata, ca să-i arate că şi eu aveam carte, de câte ori venea ăla pe la noi mă punea să servesc masa şi să cos la gherghef în fața lor, după care le spuneam o poezie tare frumoasă - astăzi am uitat cum se cheamă - cu o fată de împărat care se iubea cu un demon venit din stele. Nici Mâşâilă nu se lăsa mai prejos şi spunea în nemțeşte o poezie, frumoasă şi aia, cu doi lăutari care s-au dus la un împărat să-i cânte. Împăratul o gelozea pe nevastă-sa şi i s-a părut că ea se uită mai nu ştiu cum la lăutaru-ăl tânăr. Şi l-a tăiat cu sabia. Când ajungea aicea - că o zicea şi pe româneşte - mă podidea plânsu’ şi-l drăcuiam în gând pe blestematu’ de-mpărat care în mintea mea era urât, ghebos, cu nasu’ mare şi negru la suflet ca un fund de iad. Aveam numai şaptişpe’ ani şi minte în cap nici cât o gămălie. Credeam că tot timpu’, dacă mă mărit, ăla o să-mi spună poezia iar eu am să-i fac mâncare bună. Nici nu mai puneam la socoteală că era aproape cu cinşpe ani mai bătrân ca mine şi că mai fusese însurat o dată. M-a luat, l-a făcut tata ginere în casă, l-a îmbrăcat frumos de sus până jos, de la ciorapi şi izmene până la pălărie - că neisprăvitu’ nici măcar atâta nu avea -, i-a dat avere pe mână şi l-a băgat secretar la Primărie. Lumea la început tot râdea de el că era cam pitic față de mine: la nuntă, când să ne facă poza, pe el l-a pus să şază mai în spatele meu, cățărat pe o cărămidă. Mic-mic, dar cred că tot aşa mai mititei or fi şi dracii de-i trimite Scaraoțchi ăl bătrân să arvunească suflete de creştini, să aibă şi ei Acolo-şa ce fierbe în cazane. Şi, Doamne, când mă gândesc ce băieți venise la tata să mă ceară, iar el, mai moale de felul lui, mă-ntreba tot pe mine dacă vreau pe cutare sau pe cutăriță. Nu era mai bine să-mi fi tras două la spate şi să mă dea cui îi plăcea lui? Eu mă jucam cu Jenică, un cotoi galben, îi puneam funde la gât şi-n vârfu’ cozii, iar de ăia nici că-mi păsa. Cu două zile înainte de cununie mi s-a arătat semn de sus: săracu’ Jenică a venit acasă bolnav - o fi apucat ceva otravă prin vecini - şi-a murit în brațele mele. L-am jelit, l-am pus într-o cutie şi l-am îngropat în grădină cu cruce şi lumânări la cap. Mama m-a drăcuit cu cotoi cu tot şi-i era ruşine de lumea care mă vedea de pe drum cum săpam în grădină şi plângeam. Numai tata m-a luat de mână, m-a băgat în casă şi mi-a spus că-mi aduce el un pisoi negru de la Primărie. Ce de mai ținea la mine! Ca la ochii din cap. Zece copii îi născuse nevasta şi toți, în afară de mine, s-au prăpădit înainte să împlinească zece ani. Săracă-biata mămica mă iubea şi ea, dar cred eu că nu-i plăcea să arate. Ea, de ce să nu spun, făcea în casă la noi şi treburile de bărbat, că tata era cam bolnav şi bun la suflet şi nu-i prea venea

să se apuce de ele. De-aia nu m-am supărat niciodată pe ea când mă mai făcea toantă (şi eram măritată de mult, îi aveam şi pe-ăştia trei de mă omoram cu ei), îmi mai zicea şi curcă plouată şi-l întreba în fața mea pe Dumnezeu că ce-a păcătuit ea de-a blagoslovit-o, din zece câți a avut, taman cu o nătântoală ca mine. Era şi ea supărată când vorbea aşa, că-n vremurile alea, după ce tata murise de inimă rea, se spurcase tac-tu mare să pună mâna pe avere. Fura din casă tot ce putea şi ducea la soră-sa de le punea bine. Vinul din butoaie şi porcii din baltă tot acolo s-au dus. Făcuse burtă şi se dădea mare boier, avea un ghiul de juma' de kil pe deşt şi bătea la noi, la mine şi la mama, ca la fasole. Ce-i drept, nici noi nu-l lăsam în pace, stăteam cu gura pe el şi din „hoț" şi „bandit" nu-l scoteam. Ba s-a mai găsit şi câte un neisprăvit care să-i ia apărarea în fața noastră. Finu' Florea Cucu (care mă mai făcuse pe mine de râs ceva mai devreme), finu', dar, s-a apucat să spună că să ne vedem de treabă cu porcii; de mult nu mai erau în baltă. „Cum, mă?" - l-a luat mama, gata să se repeadă în ciufu' lui. „Stai că-ți spui eu cum, năşâcă: până să moară tata-naşu', m-a trimis pe mine cu ei în Obor şi cu banii, să nu vă supărați pe mine, a cumpărat o şaretă şi-un cal, că zicea că nu-l mai ține picioarele să gonească pe bicicletă prin sate unde era cu treabă. Dumneavoastră nu v-a spus de frică, săracu', să nu-i faceți, mă iertați de vorbă proastă, da' aşa a zis dânsul, să nu-i faceți balamuc în casă..." Mama, auzind aşa ceva, o dată a scrâşnit din câte măsele mai avea şi-a dat să-l apuce de piept: „Aolică, Floreo, ai mai scăpat tu o dată din mâna mea şi rău îmi pare că nu ți-am crăpat atunci dovleacu'. Zi ce-ai făcut cu calu' şi cu şareta, că te mănânc cât eşti de mare şi prost!" Ăsta s-a ferit frumuşel într-o parte - acuma îi dădea mâna, că îmbătrânise săracă-biata mămica - şi i-a spus cu glasu' lui de țărănoi obraznic: „Mi le-a lăsat mie p-amândouă cu limbă de moarte şi acte la Primărie; zicea că măcar să ştie şi el un suflet de om care să-l plângă după ce s-o duce. Că cu matale nu s-a înțeles toată viața lui iar fata, să mă iertați înc-o dată de vorbă rea, parcă e făcută cu prostu' satului, nu cu dumnealui. Acuma că ştiți, mă duc şi eu în treaba mea. Să nu fiți supărate pe mine, eu n-am nici o vină. Dacă nu mă credeți, întrebați pe domnu' secretar, era şi dânsu' de față. Şi lui îi zicea: «Ginerică, fii cu grijă. Ştiu că după avere umbli şi-mi place că eşti deştept. Un lucru să-l cumpăneşti bine: vezi că o să rămâi între una rea şi una proastă; cum te ştiu iute, o să sfârşeşti ori la puşcărie, ori la balamuc...»" Ar mai fi dat Florea să zică ceva, dar mama se şi uita de jur-împrejur ca să găsească ceva să-i spargă capu', aşa că a luat-o binişor spre poartă cu mersu' bățos, da' cu ochii tot în urmă, să se ferească. Când a ajuns la drum, a închis poarta cu grijă, şi-a dat pălăria pe ceafă şi a belit fasolele la noi cât a putut: „Ai bre, năşâcă, dacă tot mă apucai, hai să-ți spun şi cum e treaba cu vinu' din butoaiele matale, de zici că ți-l fură ginerică. Ce-i drept, el îl cam ia fără să-ți ceară voie, că dacă ți-ar cere, vai de zilele lui. Acuma ia ghiceşte unde şi cu cine bea el puterea ursului din via de-o ai mata moştenire de la

domnu ăla grec? Nu-mi mai răspunde, că ştiu c-ai ghicit". Dar se vede treaba că se cam luase cu vorba finicu' şi-a uitat că mama nu era făcută, vorba aia, cu degetu'. I-a aruncat cu un pietroi la mir, de credeam că acolo rămâne prăpăditu'. Ăsta era fier rău; s-a tăvălit nițel pe jos, pe urmă s-a ridicat şi şi-a văzut de drum, de parcă nu lui îi curgea sângele şiroi în ochi. Acuma, fiindcă veni vorba de târâie-brâu ăsta, hai să-mi dau drumu' şi să-ți spun şi puțintel de tata, cum l-a dus pe el capu' să se înțeleagă cu un nebun ca gineri-su împotriva mea şi a lu' săracă-biata mămica. Stătea peste drum de noi o prietenă a mea din copilărie, care era cu vreo trei–patru ani mai mare. Îi zicea Vigi. Multe şi mărunte am făcut noi două împreună, că Vigi nu era sănătoasă la cap şi mă trăgea şi pe mine după ea. Când a crescut mai măricică şi i s-a făcut de băieți, mă trimitea cu bilețele în tot satu': ba la învățătoru-ăl tânăr, ba la băieții lu' domnu' Zaharia de erau locotenenți amândoi, ba dracu' mai ştie unde. Mai încolo, când m-am deşteptat şi eu, ne trimiteam una pe alta. Şi dă-i şi dă-i, cu băieții seara pe la poartă, pe la şezători, la nici cinşpe' ani am fugit cu unu', băiat sărac da' frumos ce nu s-a pomenit. M-a amețit, m-a învârtit, îmi venea să fug cu el şi peste Dunăre la bulgari. N-am ajuns decât până la el acasă. A doua zi ta-su, care se făcea că nu are nici un interes în toată treaba, m-a luat frumuşel de-o aripă şi m-a dus acasă, după ce i-a tras lu' fi-su vreo doi pumni în spinare, că nu se mai astâmpără şi-l pune rău cu oameni de vază. A intrat la noi în curte şi când l-a văzut pe tăticu' a început să vorbească cu glas mieros de popă: „Să trăiți, domnu' notar. Să iertați că vă supărăm aşa dimineață. V-am adus domnişoara acasă că, de, ca tinerii, a întârziat nițel şi i-a fost frică să mai vie, ca să nu cumva să o bateți". Tata nu zicea nimic şi ăsta s-a luat cu vorba la vale: „Că doar nu s-a întâmplat cine ştie ce lucru între voi, nu e aşa?" - face el la mine. Eu n-am zis nici da, nici ba. „Aoleo, m-ați băgat în bucluc! Auziți dom' notar ce i-a îndemnat năbădaia p-ăştia doi să facă! Ce ziceți, domnule? Acuma gata, s-a-ntâmplat, asta e, să le fie cu noroc şi să ştiți că eu n-am nimic cu copiii. Sunt om cinstit şi nu vreau să fac la nimeni necaz. Mâine venim s-o peţim, să tocmim nunta şi tot ce trebuie, ca să aibă şi ei din ce trăi. Cu ce-oi mai da eu, cu ce-oți mai da dumneavoastră şi restu' de la Dumnezeu, or să poată să-şi ducă zilele." Tata mi-a făcut brânci în casă, pe urmă s-a-ntors, l-a luat pe om uşurel de umăr, l-a dus până la poartă şi i-a şuierat printre dinți: „Pleacă şi să nu te mai prind p-aci că te-mpuşc!" Ce bătaie am mâncat şi câte zile am stat în casă, nu spun. Până la urmă tot am răzbit. Băieți care să umble după mine aveam, nu mă plâng, da' să nu crezi că vreunul chiar vrea să mă ia de nevastă. Nici că-mi păsa. Făceam cu Vigi tot ce ne trecea prin cap până a venit în sat, ca o pedeapsă ce e, tac-tu mare. Tata a făcut ce-a făcut, l-a chemat pe la noi, una-alta, şi până să mă dumiresc, m-am trezit că era vorba de măritiş. N-am avut ce face; mi l-a pus în brațe şi l-am luat. Nici mama, care mă apăra din când în când, n-a făcut nimic să mă scape; ba mă mai şi scutura de coade când boceam şi zicea

că destul, vai de viața ei, am făcut-o de râs în lume. Iar cu Jenică, ce să-ți mai povestesc... Prea puțin mă durea pe mine de cotoiu' ăla râios care mă umpluse de pureci, da' găsisem prilej să urlu de mama focului prin curte, să mă audă lumea ce rău o duc. E adevărat că tata m-a luat de mânuță şi mi-a spus vorbe bune, da' asta doar de ochii lumii; în casă mi-a tras o bătută de n-am uitat-o toată viața. Striga la mine că o să mă omoare şi nu cumva să mă bucur că o să facă puşcărie pentru una ca mine: are el un prieten doctor de cap şi ăla o să spună la judecată că nu e sănătos la minte. Şi o să scape. Mi-a făcut nuntă mare, chiar dacă nu-i convenea; nu se putea pune cu gura satului. Peste un an am născut pe primu'. Tata a crezut că, gata, intrasem în rându' lumii şi nu mai avea nici o grijă din partea mea. D-aia, când a murit, parcă avea şi el linişte în suflet. Rămăsesem doar cu mama şi cu podoaba de bărbățel. Începuse să-mi curgă iar apă la moară. Dacă eram singură, poate nu mă ducea capu' la tot felu' de prostii. Da' ce să te faci când draca de Vigi sta peste drum de mine, cu mintea tot timpu' plecată cu sorcova... Era măritată şi ea, cu un prune-n gură, altfel om bun, vai de capul lui, unul de-i zicea Nucu şi era inginer din ăia care se uită prin benoclu şi măsoară pogoanele. Toată ziua alerga prin sate, ba i se întâmpla să nici nu mai ajungă noaptea acasă. Îți dai seama ce bocea Vigi după el! În fiecare duminică seara ne făceam vizite unii la alții, jucam tabinet ori popa-prostu', mâncam prăjituri şi beam vin. Amândouă țineam la asta pentru că le arătam la vecini că noi eram boieri, nu ca ei, care făceau câte un ceaun de boabe fierte, îl puneau în mijlocul şanțului şi se strângeau în jurul lui să vorbească prostii. Noi ne îmbrăcam cu haine de oraş şi vorbeam numai discuții radicale, frumoase, cum zicea părintele Vladimir când o lua niţeluş la măsea. Într-o seară, eram strânşi mai mulți, numai lume bună. Vigi cu podoaba ei nu mai venea şi toată lumea îi aştepta, mai ales pe ea. Într-un târziu, vine o fetiță cu un pliculeț în mână, de la doamna Vigi. Scria acolo: „Dragii mei, nu pot a mă compromite să ies singură în Lume. Vă doresc urările mele radicale şi să mă iertați de absență. A dumneavoastră care vă doreşte cu respect, coana Vigi. Nucu doarme ca un porc". Popa, care clefetea o felie de cozonac, era cât p-aci să moară-necat, iar învățătoru' băgase capu' după sobă şi râdea ca un apucat de alte alea. Până la urmă, în noaptea aia, bărbații s-au îmbătat tun, au jucat de mi-au făcut praf podelele şi-au dat dracului Lumea bună şi tot, că a doua zi mi-era ruşine să ies pe drum de ochii vecinilor. Vigi nu l-a iertat pe bărbat pentru ce i-a făcut în noaptea cu somnu'. S-a răzbunat cum ştia ea. Aud într-o zi cum bubuie poarta. Ies să văd cine e şi dau cu ochii de nebuna. Îi ardea luminile în cap ca la un împielițat şi venea spre mine cu mersu' ei ăla de mestecă din buci de parcă le învârte. „Haiti, am zis în gând, zăltata o să mă bage iar în necaz!" Dau să deschid gura, da' nu m-a lăsat: „Fă repede o cafea, dă nişte dulceață şi-ți spun după aia!" Am făcut, i-am dat. Rânjea din ce în ce. „Bărbatu' e-acasă?" „Nu", zic. „Ştiam, a potrivit bine cine a potrivit treaba asta; nici al

meu nu e. A murit Florian, ştiai?" Florian, săracu', se iubise într-o vreme cu Vigi. Era ofițer şi el şi frate-său care, tot mai demult, mă curta pe mine şi-mi aducea stafide de la băcănie. Amândoi băieții plecase la oraş şi se însurase acolo. „Hai să mergem, face Vigi, să vedem cum îl plânge nevasta. Vreau să văd şi eu pentru cine a fost el în stare să mă lase pe mine." Când am auzit, am început să-mi fac cruci. „Nu fi proastă, zice, mai ştii seara când am jucat cu ei în separeu la Zariosu? Vezi şi tu acuma, că, Doamne fereşte, n-ai îmbătrânit, ce mai face matei. Eu zic că e bărbat să-l pui în poză, alta nu!" Ştia drăcoasa cum să mă ia. Că hâr, că mâr, până la urmă am lăsat în plata Domnului casă şi copii de țâță şi-am plecat la oraş. Uite-aşa mi se bătea inima-n piept când mă gândeam că o să-l văd. Ne-a dus unul cu maşina şi tot el a zis că ne-ntoarce. L-am plătit pe om şi-am luat-o, cu flori şi lumânări în mână, încotro auzise Vigi că stătea săracu' Florian. Acolo, prăpăd de lume în doliu, plânsete, bocete - era băiat tânăr, ce vrei. Lu' Vigi nu prea îi păsa. S-a uitat puțin la mort şi pe urmă căuta în toate părțile să vadă văduva. Când, în lumea care se foia de colo-colo, mă bate cineva pe umăr: „Ce mai faci, domnişoară?" Cât p-aci să leşin. El era. Îmbrăcat în costum şi frumos ca regele Carol. N-am apucat să vorbim nimic, că o dată s-aude un răcnet de ziceai că naşte vreuna. „Florieneee, cum te duseşi tu, Florieneee! Şi ce frumos erai şi cum îți mai plăcea ție viațaaa! Mai ştii tu, Floriene, când îmi ziceai că o viață are omu' şi că trebuie măcar să se distreze până crapă! Şi eu tot nu mă lăsam şi te băteam peste mâini să nu dea cineva peste noi. Tu nu şi nu. Florieneee, să ştii că rochia aia de mi-ai rupt-o atunci am s-o țin până la moarte! Că o dată am fost şi eu fată mareee!" Până s-a dezmeticit lumea bine, Vigi a şi luat-o la goană, cu mine după ea, de frică să n-o luăm pe cocoaşă. „Dacă avea şi el o nevastă mai acătării, zău că nu ziceam nimica. Da' n-ai văzut cum arăta? Cred că numa' zile negre i-a făcut lu' bietu' băiat." Când am ajuns seara acasă, obosite ca vai de noi, ce găsim în odaia de sub şopron: mămica sta între Nucu şi al meu şi le da să bea vin d-ăla de zicea ea că-l ține pentru moarte. O băgasem pe mânecă. Cum ne-a văzut că intrăm, mama s-a ridicat dintre ei, a arătat cu deştu' la noi şi le-a zis: „Sunteți bărbați, faceți-vă datoria!" - şi-a ieşit. Ne-a luat ăia la poceală, de nu ştiam încotro s-o rupem la fugă. Până şi Nucu, molâu cum era, i-a tras lu' Vigi o trânteală de nu i-a mai trebuit nimic o săptămână întreagă. După aia am stat acasă cuminte. I-am mai făcut ăluia doi copii, săracă-biata mămica s-a dus şi ea, da' cu Cornache nu m-am împăcat, că mă asuprea. Până într-o zi. Când era balta baltă, de n-apucase ăştia s-o sece şi să are cu tractoarele pe fundu' ei, era bogăție de peşte şi vânat. Mă pomenesc într-o după-masă cu finu' Florea Cucu. Avea în mână un paner nou-nouț. Înăuntru, culcat pe foi de izmă grasă, de baltă, un crap mare cu burta galbenă. „M-a trimis năşâcu' să vă spui să-l faceți plachie, aşa cum ştiți alde matale. Zicea că vrea să petreceți amândoi diseară, că are nevastă tânără şi bună..." Când am auzit, parcă mi s-a urcat uite-aşa

inima-n gât. Afurisitu’ mi se băgase în suflet. Seara, am băut câte un pahar de vin. Stam amândoi față în față cu mâinile-n poală şi vorbeam cuminte d-ale vieții. S-a apucat mai pe urmă să-mi spună poezia lui cu împăratu’ ghebos şi lăutaru’ tânăr. Îmi da, zău, şi lacrimile. Când era mai bine şi mai frumos, şi-a adus aminte de plachie. Atunci mi-am dat eu seama că Dumnezeu era supărat pe mine. Uitasem, când cu poezia, plachia în cuptor şi scrum s-a făcut. Ce nu pusesem în ea... dafin, lămâie, piper... Ăsta a înnebunit şi alta nu. La puțin timp a băgat divorț.

De-aia stau câteodată şi mă gândesc: de unde să mai facă omu’ rost de peşte dacă ăştia s-a apucat să sece balta?

AMINTIRI PREFĂCUTE

Aşteptase o grămadă de ani (de la o vreme nici nu se mai obosise să-i numere) această clipită. De aceea, ca să-şi simtă fericirea mai pe deplin, nu se grăbea deloc, nu-şi lăsa inima s-o ia razna şi chiar amâna, pe cât putea, clipa când urma să înceapă. Ca de obicei, se mişca încet, îmbrobodit, punea şapte paşi într-un loc, pornea undeva şi, când ajungea, nu-şi mai putea aminti ce anume căuta acolo. În bucătăria scundă, cu pereții coşcoviți de aburi, nimic nu părea a fi la locul lui. Pe podeaua murdară şi alunecoasă era aruncată într-o rână o albie crăpată şi cârpită cu bucăți de tablă prinse în ținte. Mai încolo, sub masă, printre coji de cartofi, zăceau laolaltă o găleată de plastic spartă în două, legată cu sârmă, un galoş, o lampă cu gaz dar fără fitil, o lădiță de lemn din care lipseau câteva scândurele, țărână şi-un bulgăre de pământ cu paie, prăvălite de şobolani din peretele de chirpici, o carte de citire pentru clasa a treia tipărită în urmă cu zeci de ani, o zaharniță cu fundul lipsă şi un carnețel pe care se putea citi: Rețete potrivite. Într-o parte, afumat ca vai de el, găurit de cari, părea că doarme un dulap pentru vase. Două uşi atârnau în afară, cu balamalele prăpădite. În vitrină se zăreau, pe după un colț ciobit de geam, câteva ceşti călare pe farfurioarele lor şi un borcan prăbuşit, mânjit pe dinăuntru cu resturi de dulceață. Pe dulap, teancuri de ziare vechi, legate cu sfoară, stăteau parcă să se prăvălească la cea mai mică atingere. Pe aragazul străvechi şi unsuros, care avea în locul unui picior de fier o bucată dintr-un arac de vie, bolborosea la foc mic un ceaun cu ciorbă de roşii, ca o licoare descântată de o vrăjitoare zăpăucă şi plecată de acasă pentru totdeauna. Bătrâna îşi târşâia papucii în odaia cealaltă. Fu cât pe-aci să se împiedice de o sfoară lungă. Era capcana ei pentru nepoftiți. Legase sfoara aia înnădită cu un capăt de clanța uşii;

când se culca, îşi lega celălalt capăt de mână, ca să se trezească numaidecât în caz că ar fi vrut cineva vreodată să intre noaptea peste ea. Cu mare greutate scoase din fundul subpatului un cufăraş de lemn. Se murdărise pe şorț şi pe cămaşă de praf şi pânze de păianjen, dar nu se sinchisea numai pentru atâta. Luă mai multe lucruri din lădiță şi le puse cu grijă într-o traistă vărgată pe care şi-o atârnă de gât. Ieşi în curtea din spate. De pe lângă cocină apucă o scară lungă, cu fuşteii cam obosiți, şi o propti de streaşina casei. Cu icnete, clătinându-se mereu şi împiedicându-se în fusta lungă, bătrâna izbuti să ajungă pe acoperiş. Papucii alunecau pe tabla udă de rouă. Începu să se târască în palme şi genunchi către coama casei. Trecu de partea cealaltă a acoperişului şi încălecă bărbăteşte cucumeaua prin care, cândva, intrau şi ieşeau porumbeii. Răsuflă uşurată, apoi măsură cu privirea satul şi câmpurile ce i se desfăşurau sub picioare. Îşi potrivi ochelarii legați pe după cap cu un zgârci. Scoase din traistă nişte cartoane, creioane, pensule mai mari ori mai mici, tubulețe cu vopsea. Când soarele începu să răsară, ea era pregătită. Cu mişcări largi, fără şovăială, începu să deseneze. Undeva, sub ea, bucătăria cea prăpădită luase foc şi scotea prin ferestre fum greu şi gros. Mai târziu, când doi vecini mai îndrăzneți o coborâseră de pe acoperiş, ea ținea în mână şi parcă ar fi vrut să-l arate tuturor, dar nu cuteza, cartonul cel vechi pe care apucase să aştearnă nişte pete afumate de verde şi roşu.

*

**

(*Au dus-o părinții de au închinat-o la o icoană făcătoare de minuni, au plătit popi să-i citească, babe pricepute să-i descânte, au încercat să împace şi pe Ăl de Sus şi pe Ălălalt. Dar binecredincioşilor nu li s-a arătat semn de îndreptare şi copilul lor, Strămoaşa, a rămas tot bătrân*.)

VORBITOR

Să mă fi văzut când am venit în sat, nu astăzi. Chiar dacă trecusem de treizeci, eram încă frumoasă. Aveam părul lung de tot, negru, şi-l împleteam în două coade groase, ca pe timpul când mergeam la pension. De câte ori mă pieptănam îl ungeam cu ulei de nucă. Aşa era pe vremurile alea. Aveam pielea albă şi moale, iar ochii albaştri şi curați. Erau, ce-i drept, puțintel ieşiți din orbite, dar asta din cauză că nu vedeam prea bine. Miopia de care am suferit de când mă ştiu a avut o importanță foarte mare în viața mea. Aşa l-am cunoscut pe cel de-al doilea soț al meu. Lucram ca funcționară pe lângă un mare depozit de materiale de construcție, după ce bolşevicii desființaseră Banca de Scont, unde făcusem o carieră strălucită până atunci. Chiar şefa mea de birou mă lăudase în fața colegilor că n-am lipsit niciodată de la slujbă şi că făceam întocmai ce mi se spunea. Dar nu de dragul muncii mele mă lăudase Stamatoaia. Cu vreo două zile înainte, stam de vorbă cu o colegă în birou, cu spatele la uşă. Şi cum urechile mele fine nu m-au înşelat niciodată, am auzit-o păşind tiptil în spatele nostru pe şefă. M-am apucat să vorbesc tare nitam-nisam, că s-a şi speriat colega mea, săraca: „Ce părere ai dragă de doamna Stamate? Nu-i dai nici treizeci de ani şi se îmbracă cu atâta bun-gust!” Am auzit-o pe şefă cum se îndepărta cu paşi repezi, făcându-şi mai apoi o intrare zgomotoasă. Ne-a zis bună dimineața şi ne-a rânjit cuceritor pe sub mustața ei de husar. Era urâtă ca o balabustă şi rea ca Muma Pădurii. Peste vreo săptămână m-a propus directorului pentru mărire de salariu. Pe atunci eram încă fericită. Primul meu soț, ofițer de carieră în Armata Română căzuse prizonier la ruşi. Reuşise să-mi trimită o scrisoare prin unul care evadase. Îmi spunea să stau liniştită, că îi tratează corect bolşevicii şi o să se poată întoarce acasă. Aproape zece ani trăisem cu el. Dar zece ani de viață cum cred că n-ar fi unii în stare să

trăiască nici într-o sută de vieți. Nu m-am certat cu săracul Cătănescu nici măcar o dată. Locuiam cu chirie undeva pe lângă Grădina Icoanei şi eram fericiți. După ce ieşeam de la slujbă îmi luam şevaletul şi vopselurile, mă duceam în parc sau chiar pe străzi mai liniştite şi mă apucam de pictat. La început în acuarelă, pe urmă cu vopseluri serioase. Seara, când venea şi el, îi arătam ce mâzgălisem, mă lua în brațe şi spunea că o să ne îmbogățim dacă vindem tablourile mele, dar mai bine să le lăsăm ca să aibă copiii noştri, când se vor face mari. N-am avut noroc de copii. Cum a potrivit Dumnezeu lucrurile, numai El ştie: mama a avut zece fete şi, dintre toate, una singură a reuşit să facă un copil - o fată - şi aia prin cezariană. Noi alelalte - nimic! sufeream de nu ştiu ce sterilitate sau naiba ştie de ce. Aşa că, ce era să facem? Ne-am luat toate bărbat şi ne-am pus la casele noastre pe trăit cuminte şi decent, cum ne învățase tata de mici, folosindu-se uneori şi de o biciuşcă de birjar - că pe atunci încă se umbla cu birja prin oraş. Abia mult după războiul primul mondial au început să apară mai multe automobile. Tata purta mustăți groase şi avea o privire de te îngheța. Dar era un om milos. O dată, când ne întorceam eu şi cu el de la piață, l-a văzut pe unul care ducea găinile spânzurate de picioare. Săracele îşi suceau în fel şi chip capetele, probabil că amețiseră. Tata l-a rugat pe om să-l lase să-i ducă el păsările până acasă. Omul s-a uitat cam câş, dar văzând că are de-a face cu o persoană serioasă i-a dat voie. Şi tata le-a luat în brațe, a străbătut cu ele aşa jumătate din oraş, numai ca să-i arate ăluia că n-are nici un rost şi e şi păcat să chinui păsările degeaba. Nu mai spun că s-a umplut de găinaț şi fulgi pe costumul lui cel bun. Cu noi nu se arăta aşa de milos. Mi-aduc aminte că eram ceva mai mărişoară şi am găsit pe stradă o piesă de argint. Îmi tresălta inima de bucurie când mă gândeam că o să le cumpăr surorilor mele câte un coşuleț de zahăr. Am dat fuga, am luat zece coşulețe şi am întins-o spre casă fără să mai aştept restul, care trebuia să fie destul de mare. Când să deschid poarta, hop! nas în nas cu tata. „De unde le ai?”, m-a întrebat. I-am spus. Mi-a aruncat dulciurile şi le-a zdrobit în picioare, pe urmă m-a chemat şi m-a altoit cu o curea de nu mai puteam nici să plâng şi-mi spunea că niciodată să nu pun mâna pe ce nu-i al meu. S-a scociorât în buzunar, a scos o monedă de argint şi m-a pus să mă duc să-l caut pe cel care o pierduse. Mergeam pe stradă şi strigam printre sughițuri de plâns şi lacrimi: „Cine a pierdut acest ban? Cine a pierdut acest ban?” Până la urmă a venit o baragladină de țigan şi mi-a zis că el. Nu l-am crezut, dar i l-am dat ca să scap de chin. De-atunci n-am mai luat de la nimeni nici măcar un căpețel de ață fără să cer. Şi când m-am făcut mare şi bună de măritat tot aveam frică de bani şi nu ştiam cum să scap mai repede de ei când îi căpătam. La un bal din oraşul nostru l-am cunoscut pe Cătănescu, care pe atunci mai avea puțin şi termina şcoala de ofițeri. M-a pețit, tata m-a dat şi-am plecat în Capitală unde era regimentul

lui. „Tu de foame ai să mori!” glumea Cătănescu. Era niţeluş încurcat că nu îmi prea venea să mă apuc de mâncare şi de scuturat prin casă. Până la urmă a zis că n-are a face, asta e, eu sunt o artistă şi trebuie să se poarte cu mine ca atare. Aşa că a angajat o fată-n casă, pe lângă ordonanța pe care o avea de la milităria lui de-acolo. Şi-uite cum am dus-o noi bine ceva vreme, până când a izbucnit războiul şi a trebuit să se ducă să elibereze Basarabia de sub bolşevici. Îmi spunea că n-o să dureze mult, că mujicii habar n-au ce-i aia tanc sau avion de vânătoare. Şi mai spunea că e sigur că Mareşalul avea o înțelegere secretă cu Hitler şi că, după ce o să-i batem bine-bine pe ruşi, o să ne luăm înapoi şi partea de Ardeal care fusese dată de pomană lui rahatu-ăla cu ochi care se numea Horthy şi care până la urmă a scăpat de judecata istoriei şi-a mai trăit încă vreo zece ani buni după război. Dar ştii cum e cu socoteala de-acasă. Au intrat în ei ca-n brânză şi pe urmă s-au oprit. A început Ivan să le arate că ştia ce-i ăla tanc, avion şi, pe deasupra, şi ce-i aia katiuşa. Se zicea că mureau oamenii de frică numai auzindu-le urlând. Multă vreme, cum am apucat să spun, am umblat cu scrisoarea lui din prizonierat şi cu gândul că tot o să scape. Dar n-a fost să fie. Am auzit, în cele din urmă, că a murit şi nici prea mare jale nu trebuia să arăt, că se schimbaseră vremurile şi era o mare dezonoare şi o mare infracțiune să ai în familie morți, răniți sau prizonieri pe frontul de Răsărit. De-atunci şi până în zilele de azi şi-a cam luat norocul ochii de la mine. Cu serviciul m-au zburat de nu m-am văzut într-un sat ceva mai răsărit, la depozitul de materiale de care începusem să vorbesc. Numai eu ştiu cum am cărat din capitală tot ce agonisisem: mobilă multă din lemn sănătos, cărți, tablouri, boarfe, fel de fel de lucruri... Le-am dus şi le-am descărcat de-a valma într-o magazie, că în cămăruța pe care o închiriasem de la o babă nici gând să încapă. Le rodeau şoarecii şi se umpleau de praf, iar mie mi se rupea sufletul. Într-o zi, vine unul în birou ca să-i fac nu ştiu ce acte pentru nişte tablă de casă. Am încercat să-i explic că lipsea o ştampilă, dar el nu înțelegea. Şi-a luat pălăria de pe cap, a frământat-o puțintel în mâini şi pe urmă mi-a urlat în obraz: „Ascultă, tovarăşă, ce e cu birocrația asta mic-burgheză? Şi ce beliți ochii ăia la mine?” Am roşit şi l-am lămurit că din cauza vederii. El a plecat mormăind ceva de dumnezei şi a trântit uşa de-a căzut tencuiala de pe lângă toc. Mi-a spus cineva din birou că ăsta era cel mai fidel client al lor. Locuia într-un sat nu prea departe, avea nevastă şi trei băieți mărişori. Fiind venetic în sat, nu avea un loc de casă al lui, aşa că vroia să-şi facă una pe pământul nevestei. Primăvara se apuca de lucru, o înălța binişor, iar toamna, când se certa cu nevasta şi se hotărau să se despartă, o dărâma, ca nu cumva să-i rămână ăleia munca lui. Iarna găseau timp să se împace şi primăvara o luau de la capăt: iar construcție, iar ceartă, bătaie şi huiduieli cu martori, despărțire, demolare. Numai că în anul în care l-am cunoscut eu lucrurile se limpeziseră: divorțase

frumos cu acte în regulă şi, fiind secretar la primărie, şi-a repartizat un loc de casă (cam izolat, ce-i drept, dar asta aveam să văd mai târziu). Cum a făcut el, cum n-a făcut, dar în ziua aia, după ce a ieşit furios, a auzit, el ştie de unde, de mobila şi de zestrea mea, înghesuite în magazia cu pricina. S-a-ntors după câtva timp cu fața zâmbăreață şi cu fruntea plină de sudoare. M-a rugat frumos să-l iert, că avea şi el necazurile lui, s-a scotocit prin buzunarele de la pantaloni şi mi-a întins câteva bomboane spirtoase pline de praf şi de scame şi care parcă erau tăvălite prin mălai. Eu, ca proasta, ca să nu-l jignesc cumva, am băgat în gură una şi i-am spus că era foarte bună. Pe urmă n-am mai scăpat de el. Făcea ce făcea şi mă trezeam cu el în birou. Cred că o tocmise pe baba la care stăteam cu vreun chil-două de țuică. Aia s-a apucat să-mi spună că, Doamne, ce băiat bun e: harnic de n-are pereche, frumos şi cu funcție la Primărie. Da' ce folos că băiatul, om bun ca pâinea caldă, n-a avut în viață noroc de femeie pe măsura lui. A de-i fusese nevastă era una proastă şi rea, care numai zile negre-i făcuse, săracu'. Şi o suferise pe lângă el atâta vreme că tot credea că o să-şi vină şi ea în fire. Dacă a văzut că nu se poate, a băgat divorț şi a lăsat-o cu buza umflată, că nici ei nu-i venea să creadă şi se căina în sinea ei că a fost aşa tâmpită de a scăpat din mână un asemenea om adevărat. Şi câte şi mai câte. Am stat şi m-am gândit: până la urmă trebuia să mă aşez şi eu undeva, că doar nu era să stau până la sfârşitul zilelor în gazdă la baba mea. Omul era, într-adevăr, frumos, chiar dacă niţeluş cam mititel pe lângă mine, nu prost, nici neinstruit (terminase liceul) şi se purta bine cu mine, atât cât îi permitea țărăneala lui pe care anii de studii nu reuşiseră să i-o îndepărteze. Am închis ochii, am răsuflat adânc şi am zis da! Copiii îi erau mărişori, învățaseră să se descurce singuri, aşa că nu vedeam mari necazuri. Şi oricum, eu ne prea trăind la țară, de-abia aşteptam să pictez un colț de pădure, portretul unui țăran, sau, şi mai frumos, un apus de soare pe malul Dunării. Ne-am căsătorit repede, fără farafastâcuri, şi am pornit cu fruntea sus spre noul meu cămin. El a tocmit un camion, mi-a încărcat zestrea şi duşi am fost. Dar se vede că plecasem cu ghinion: ne-a apucat ploaia şi maşina a rămas înțepenită în glod. Am ajuns acasă noaptea târziu, înghețată şi moartă de oboseală şi nu prea-mi ardea să mă uit împrejur. Dezastrul cel mare abia a doua zi s-a întâmplat, când m-am trezit. Casa nu era terminată, nu era tencuită peste tot, pe jos - pământ bătătorit, de găleți, mistrii, varnițe şi alte alea te împiedicai la tot pasul. Într-o cameră locuiau păsările, într-alta o scroafă cu purcei, în următoarea dormeau pe o rogojină şi acoperiți cu o țoală cei doi băieți (pe celălalt îl lăsase tribunalul mamă-si). Când am ieşit şi m-am uitat de jur împrejur mi-am dat seama că nici vecini n-o să avem. În jurul casei se întindeau pământuri cu vie şi porumb. Singura clădire care se zărea era moara, un fel de cutie neagră aşezată înspre apus. În curte atâta avea: un pătul

prăpădit, înjghebat din te-miri-ce, o cocină în care porcul de Crăciun nici nu mai putea să mişte din cauza nămolului şi un puț în lucru care, dacă nu ştiai despre ce era vorba, semăna cu un fel de spânzurătoare. În rest, fluiera vântul. Chiar şi la propriu: eu mă aşteptam să aud cântece de cuci, ciocârlii, mierle şi alte păsări; când colo, pe deasupra casei de-abia dacă trecea din timp în timp câte o cioară care croncănea a plictiseală. Cu toate astea, nu mi-am pierdut încrederea. Mai ales că el îmi arăta curtea cu mândrie şi-mi spunea planurile lui: aici o să punem pomi, în spate de tot vie, dincoace grădina cu legume, dincolo construim o magazie sub care o să săpăm un beci şi câte şi mai câte. După toate astea, hodoronc-tronc, mă întreabă ce aveam de gând să fac de mâncare. Am bâiguit că aş face nişte cartofi (mă gândeam să nu-l bag la cheltuială, dacă i-ar fi trecut cumva prin cap să taie o găină - pe care, de altfel, nici nu mă pricepeam s-o jumol...). Dar el mi-a spus că prin părțile lor cartofii nu se făceau şi erau foarte scumpi. Aşa că mai bine să fac nişte fasole bătută cu ceapă prăjită. Bineînțeles că eu nu ştiam cum se găteşte aşa ceva şi în prima zi de căsnicie au mâncat mai mult porcii decât noi. Copiii au fugit la mumă-sa şi s-au plâns că vitrega îi ține nemâncați şi că e vai de capul lor. Aia, ca să arate lumii cât e ea de bună şi grijulie cu odraslele, a venit cu ei până la noi la poartă şi le-a dat nişte oale. Atâta i-a trebuit zmucitului: a deşertat oalele şi a aruncat cu ele după fosta lui nevastă, pe urmă i-a luat pe băieți la poceală. Degeaba strigam să-i lase în pace: nu şi nu. Ba mi-a mai aruncat şi o privire care numai de drag nu era. L-am lăsat în pace, dar îmi era milă de copii. Chiar dacă nu urlau, ştiam că îi durea şi mai ştiam că mă urau din tot sufletul. Dar mi-am zis că o să le treacă dacă mă port frumos cu ei, le citesc basme sau le povestesc întâmplări adevărate. Îmi era greu de tot, trebuia să fac treburi despre care nu-mi închipuisem vreodată că ar fi putut exista şi nu găseam nici cea mai mică plăcere făcându-le. Mă străduiam din răsputeri să iasă bine, dar, de obicei, toate ieşeau de-a-ndoaselea. Mâinile, în loc să mă ajute, parcă mai rău mă încurcau, iar picioarele mă purtau de colo-colo degeaba, mă-nvârteau şi mă răsuceau de nu mai ştiam încotro s-o apuc. Într-o dimineață mi s-a năzărit să mă scol mai devreme ca să prind un răsărit de soare. Nu pusesem mâna pe pensulă de multă vreme şi parcă mi se făcuse dor. Cum m-a simțit că m-am dus de lângă el şi că mă îmbrăcam, a făcut şi el ochi şi a strigat la mine vesel, cu gând ca să mă laude: „E, da! Asta da femeie! Aşa-mi place şi mie! cine se scoală de dimineață ajunge departe!” Dar când a dat cu privirile de carton şi de vopsele a tăcut, s-a-ntunecat la față, a coborât din pat şi mi le-a luat din mână. Le-a azvârlit într-o ladă, apoi m-a privit drept în ochi: „Aici n-avem timp de jucării!” - şi s-a-ntors cu spatele. Avea două găuri mari în turul izmenelor. Deşi nu era deloc cazul, parcă mă umfla râsul. Atunci a trebuit să aleg pentru toată viața între pictură şi cârpit izmene. Cum era firesc, am ales

cârpitul. Dar niciodată nu am reuşit ca lumea... Nu eram făcută pentru aşa ceva. Şi vremea a început să treacă peste mine, să mă îmbătrânească şi să mă cocoşeze. Am aflat multe lucruri, chiar şi ce-i aia să te înjure şi să-ți tragă câțiva ghionți bărbatul. Şi, Doamne, ce mă mai străduiam să-i fac pe plac! cu cât mă chinuiam mai tare, cu atât greşeam mai rău. Lumea din sat mă luase de hăbăucă pentru că aveam o fire cam distrată, ceea ce pe ei îi înveselea la culme. S-ar fi putut să aibă şi ceva dreptate, nu zic nu. Într-un rând, mă trimisese el în sat să cumpăr de la Feroase un bidon cu gaz şi nişte balamale. M-am învârtit ce m-am învârtit, du-te-ncolo-ncoace, în sfârşit am luat-o spre casă. În curte la noi o femeie făcea treabă, spăla nişte rufe într-o albie. „Ia uite, dragă - îmi zic - mi-a angajat o femeie să mă ajute în gospodărie. E, totuşi, un om delicat.” Şi nu mai puteam de bucurie. „Bună ziua!” - zic eu cu veselie. „Săru’ mâna, coană”, răspunde femeia pe care n-o cunoscusem până atunci. „Merge, merge, te descurci?” o întreb eu cu multă amabilitate, deşi nu ştiam să fac conversație cu țăranii. M-am uitat mai bine în albie şi am luat-o la rost: „Ale cui sunt rufele astea?” „Doamne iartă-mă, ale mele, ale cui să fie?” - s-a-nchinat ea. Mi-am aruncat ochii cu atenție prin bătătură şi-am întrebat cu glasul cam mic:”Păi bine, dragă, aici nu e la mine acasă?” Nu era. Nimerisem în altă parte. Femeia m-a luat de mână şi m-a plimbat prin tot satul spunând la toți pe care îi întâlnea ce pățise cu mine. În cele din urmă m-a dus acasă, m-a împins pe poartă şi a plecat râzând. Iar încurcături de felul ăsteia parcă nu mă simțeam bine dacă nu le făceam măcar o dată la o lună, ca să aibă ce discuta învățătorii în cancelarie şi lumea prin sat. Între timp, urmasem nişte cursuri scurte de institutori şi mă făcusem învățătoare. La inspecții, ieşeam totdeauna cel mai bine, pentru că lucram cu multă diplomație, ceea ce pe unii i-a pus pe gânduri şi i-a făcut să se uite la mine chiorâş, adicătelea aş fi fost un om cu două fețe: slab pe dinafară şi dat naibii pe dinăuntru. Dar nu aveau dreptate. Mica mea diplomație era cu totul inofensivă: în loc să analizez propoziții de genul *Ana are mure*, eu îi puneam pe copii să-mi spună părțile de vorbire din *Steagul roşu flutură măreț peste popoarele eliberate*. Şi succesul era garantat. Câştigam destul de bine, dar niciodată nu puneam mâna pe banii ce mi se cuveneau. Asta era treaba lui. El mi-i lua şi-i ascundea numai el ştia unde. Făcea şi pe dracu-n patru pentru bani. Vindea vin, țuică, ouă, păsări şi era de o zgârcenie cum nu mai văzusem în viața mea. Cât timp am stat cu el, adică vreo patruzeci de ani, şi-a cumpărat un singur costum de haine pe care nu l-a îmbrăcat; îl ținea pentru moarte. De îngropat s-a îngropat cu alt costum, că pe ăla îl găuriseră şoarecii. Cât despre mine, ce să mai vorbim. Până îl convingeam să-mi cumpere ceva, trebuia să mă rog cu cerul şi cu pământul şi să-l fac să creadă că era un lucru cu adevărat util. Zgârcenia lui devenise un caz patologic. Şi ştii care e partea nostimă? Multă lume

credea că, de fapt, eu eram capul răutăților pe care le făcea el. Într-un an, când taică-tău era tânăr şi de-abia se aşezase şi el serios la casa lui, adică în odăile în care staţi voi şi astăzi, bărbatu-meu s-a gândit să facă nişte bănuţi pe spinarea ălui mare. Nu-l mustra deloc conştiinţa că fura de la copiii lui; îşi făcea socoteala cam aşa: dacă el a cheltuit o groază de bani să-i ţină pe toţi trei în facultăţi câte cinci ani, de ce n-ar avea şi el dreptul la o răscumpărare? Taică-tău zobise strugurii în tocitoare şi lăsase mustul să fiarbă numai niţeluş în coajă. Trebuia să plece în noaptea aia cu motocicleta la oraş, aşa că n-aveam de ce să ne temem. Pe la două noaptea, împreună cu mine a cărat mustul din tocitoare în butoaiele noastre, pe urmă a scos cepul şi a aruncat câteva găleţi de apă de jur împrejur. A doua zi s-a dus foarte îngrijorat la taică-tău şi-i tot spunea cu mare supărare în glas: „Mă, băiete, de nimic eşti, auzi, de nimic! Cum de n-ai bătut tu cepu-ăla mai bine, de ţi-a curs vinu-n măruntaiele pământului?” Fiu-său l-a drăcuit şi era cât pe-aci să-i ardă şi-o palmă, dar s-a abţinut. Văzuse tot ce se întâmplase noaptea, pentru că îi rămăsese motocicleta în pană şi se întorsese pe neaşteptate. Vrusese să ne dea chiar atunci cu găleţile în cap, dar cică se strunise ca să vadă până unde ne duce mintea. Din toamna aia mi-au ieşit vorbe cum că l-aş pune la cale pe bărbatu-meu. E drept că ideea să scoatem cepul şi să udăm cu apă în jurul putinii a mea a fost, dar mi-a venit numai şi numai ca să nu-l bănuiască cineva pe el... Vă fura şi el ce putea şi când putea. Ciupea câteva ouă, o dublă de porumb, un topor, scânduri, saci de iută şi câte şi mai câte. Taică-tău se obişnuise: când îi lipsea ceva, intra la noi în magazie, scotocea şi găsea. Şi bărbatu-meu îi explica mereu că el le pusese bine acolo ca să nu le fure altcineva de prin curte... Dar pe mine nu mă privea nimeni cu ochi buni. Nici nu mi-ar fi păsat prea tare. Ce mă durea şi nu mă lăsa să dorm era unde naiba punea el banii, că doar şi eu muncisem pentru ei şi-mi dădeam sufletul robotind în gospodărie - chiar dacă, de ce să mâniem pe Dumnezeu, nu se cunoştea nimic din ceea ce îmi închipuiam eu că făceam... Şi mă mai rodea şi faptul că nimeni nu avea nici o simpatie pentru persoana mea (poate numai tu, puţintel la minte şi nevinovat ca un copil ce erai). În schimb, cu toate nebuniile lui, bărbatu-meu era respectat pentru că el era capul de familie, încă în putere, băţos şi dârz. Mi-a fost şi mie greu. Aproape o viaţă întreagă. Până să moară, bunicu-tău dase în mintea copiilor: nu mai ştia ce face, uita de la mână până la gură, se plimba toată ziua prin vie ca să nu-i fure careva strugurii. Trebuia spălat şi îngrijit ca un copil mic, iar eu nu mă puteam descurca, nu mai aveam putere. Dar aşa nebun cum era, într-o zi, când îşi venise niţeluş în fire, mi-a spus un lucru care vă interesa pe voi toţi. Pe urmă l-a apucat iar târâtul prin vie. Până în ziua în care vecinul, cu care el se certase cu vreo zece ani în urmă, i-a aruncat în cap cu un bolovan, ca să se răzbune. Ai fost şi tu de faţă, chiar dacă vecinul nu te zărise, şi ai văzut cum

moşneagul s-a prăvălit pe răzor, cu ochii atinşi de cataractă clipind a neînțelegere către cer. Sub pielea zdrelită de pe un obraz rămăsese pământ din bolovan. Pe celălalt curgea o lacrimă din ochiul urduros... După ce a murit, la câtva timp după asta, am vrut să văd cât mă iubesc cele trei nurori ale mele. Aşa că ştii ce-am făcut? Acuma pot să-ți spun, că oricum nu mai contează. M-am prefăcut că mi-am rupt şoldul, l-am plătit pe un doctor ca să le arate altă radiografie şi m-am pus pe bolit. Nu-ți spun ce plăcere simțeam când veneau să mă hrănească, să mă spele, să-mi pună plosca şi să mă - nu te supăra - şteargă undeva. Asta a fost o parte din revanşa mea. Nimeni nu m-a crezut atunci când, într-o criză la cap şi aiurând nițel, le-am spus că să sape în vie, că acolo îngropase răposatul un bazin pentru lavoar în care pusese bani pentru toți copiii, în trei părți egale, ca să le rămână după moartea lui. Că de viu nu putuse cu nici un chip să se despartă de teancurile alea de sute. Mai bine şi-ar fi dat un rinichi, un plămân sau o mână, decât să dea vreun leuț din buzunar. Şi dacă nu m-a crezut nimeni atunci când mi-o luase mintea razna, nu e vina mea. E drept că, nebună-nebună, dar atât de proastă n-am fost să le spun în ce loc din vie să sape. Aşa că puteau ei să bage şi buldozerul că, dacă nu ştiau unde, tot degeaba. După ce mi-a trecut criza cu pierderea cunoştinței, am luat într-o noapte o cazma şi un felinar, am scormonit pământul în locul unde îmi spusese răposatul şi am dat peste bazinul de tablă. Am luat bănuții de acolo şi i-am pus pe nişte cecuri, fără nici un fel de clauză. Dar puteți să stați liniştiți. Cu banii care erau acolo, fiecare dintre moştenitori ar fi putut să-şi cumpere o maşină mică şi benzina pe un an. Astăzi, de când cu inflația, suma le-ar ajunge pentru un sicriu modest şi niscaiva prosoape de mort, sau de câteva trotinete fără pretenții, cam ca aia de ai avut-o tu când erai la grădiniță şi strigai în gura mare: „La Moscova! La Moscova!” Ai ajuns, în cele din urmă, cu capu-n gardul vecinului de peste drum şi cu trotineta numai fiare. Te-am luat de mână şi te-am dus la dispensar, că maică-ta nu era acasă, de ți-au cusut câteva copci în pielea de pe căpățână. Când s-a-ntors de unde fusese dusă, pe cine crezi că a găsit mamă-ta vinovat? Pe mine! Că de ce te-am lăsat să te dai cu trotineta? Dacă dădea vreo maşină peste tine? Şi m-a făcut şi-atuncea ca pe dracu. Of! Mare noroc ai avut că ai fost nepotul meu favorit. De mic copil ai aflat de la mine, deşi nu era voie să spui aşa ceva, că în Basarabia trăiesc români de-ai noştri... Ăilalți nepoți, mai zăpăuci, n-avea nici unul aplecare şi sensibilitate umanistă ca tine. Nu-i vorbă că, dacă vă întâlneați cu toții, nu-ți mai era aminte să înveți être la indicativ prezent sau că Mihai Viteazul, săracul, după ce a unit Țările Române, şi-a făcut o pecete domnească ce cuprindea într-una singură stemele celor trei.

Ce să-ți mai spun? Acum plec la mine în oraş cu câți bani am şi, cât mă mai țin vederile, o să pictez casele alea vechi, dacă or mai exista. Am să locuiesc la

una din surorile mele că, din câte ştiu eu, acum trei ani încă trăiau vreo două. În ce te priveşte, nu pot să spun decât că urăsc violența şi că nu m-aş fi aşteptat nicicând din partea ta să scoți cu foarfeca de vie ochiul vecinului care tocmai îl lovise pe bunicu-tău. O să ai destul timp, aici la penitenciar, să te gândeşti la violență şi să devii mai înțelept.

Ştii la ce m-am gândit, dragă? Cu o parte din banii pe care îi am, o să-mi fac o operație de frumusețe; vreau să-mi întind ridurile şi să fiu iar frumoasă. Nu prea tare, pentru că, am citit eu într-un almanah, o doamnă din Anglia avea pielea aşa de întinsă că nu putea închide pleoapele. Or, eu nu vreau în nici un caz să dorm cu ochii deschişi. Iar cu tine, nepoate, dacă am să trăiesc până ieşi, sper să mă mai văd. Nu am de gând să îmi las opera neterminată şi să nu-ți explic cum se formează şi când se foloseşte subjonctivul mai mult ca perfect în franceză.

AMINTIRI PREFĂCUTE

„Nu ştie nimeni bucuria mea!” - se fălea în gura mare acel unchi-străunchi dintr-o spiță mai îndepărtată. Nu-şi aducea nimeni aminte să-l fi văzut bucuros vreodată. Trăia de zeci de ani singur în cocioaba spoită cu albastru şi acoperită cu trestie. De la vecini nu cerea nimic nici dacă avea nevoie, nu ieşea seara pe şanț la divan, la ronțăit berbecei ori boabe coapte şi la vorbit vorbe. Pământul pe care-l avea şi grădina se aflau chiar în fundul curții, aşa că nu trebuia să străbată ulițele satului şi drumurile dintre câmpuri ca să ajungă la locul lui. Curent electric nu-şi trăsese. Mare mirare îl apucase când venise primarul la poarta lui să-l lămurească despre cum e treaba cu lumina. Moşul se închinase şi mulțumise frumos, dar el n-avea nevoie de aşa ceva. Să dea domniile lor acea lumină la spitale, la şcoale, că lui nu-i era trebuitoare. Ieşea în sat când avea nevoie de vreun mărunțiş: o damigeană cu gaz pentru lampă, sare, pâine, o sapă nouă, o bardă pentru ascuțit aracii din vie. Era cuviincios şi dădea binețe la toată lumea. Doar puțini îl întrebau de sănătate şi el le răspundea întotdeauna că e bine, dar mai mult nu zicea, ca să nu se lungească prea tare cu vorba. Oamenii îl lăsau în pace pentru că vedeau în el un fel de pustnic. De-aia, poate, nu-i puneau în cârcă fel de fel de poveşti, nu-l vorbeau nici de bine, nici de rău pe la clăci. Numai se mulțumeau să se mire de el de câte ori îl întâlneau, pentru că uitau mereu că el era. Din vreme în vreme, îşi mai amintea câte o babă să întrebe pe altele dacă nu cumva moşul cel singur murise ca un păgân, fără popă şi fără lumânare la cap, nejelit, neîngropat, precum un câine bolnav într-un fund de cotineață. Dar în ziua aceea moşul fusese mai viu ca oricând. Cu pălăria în mâini şi cu ochii scăpărând în cap de prea mare veselie ce era în sufletul lui, a intrat în curțile vecinilor şi a cerut ajutor. Femeile şi-au lăsat treburile şi-au năvălit cu toatele, pline de nerăbdare să

afle ce se petrecea, în curtea moşului. Dar el nu le-a spus nimic şi le-a pus la muncă. A luat gâturile la nişte gâşte, găini şi rațe, a încins cuptorul, a tăiat o capră. Din curtea lui mirosea în tot satul a carne friptă, a pâine caldă şi a ciorbă cu bucățele grase fiartă în ceaun. Către seară, la îndrumările moşului, câțiva bărbați cu nişte frânghii în mâini au intrat în beci şi au scos de acolo, cu grijă mare ca să nu le clatine, două butoaie pline. Le-au pus în curte sub un gutui, într-o căruță cu hulubele scoase, şi le-au înfipt la fiecare câte o cană. Dintr-un butoiaş cu doagă de dud au deşertat în găleți rachiu gălbui. Când soarele începuse să apună, toate erau gata şi lumea se pregătea să se aşeze la chefuit. Primul a închinat moşul în sănătatea lor. Picături roşii de vin îi rămăseseră în mustățile albe. Se înveselise şi mai tare, îi râdea u ochii pe sub sprâncene. Spunea cui vroia să-l audă că de-acuma gata, avea să-şi ridice o casă de cărămidă cu băiatul lui, care urma să-l moştenească, aveau să crească împreună porci şi vaci şi să cumpere bucata aia de pământ, tot din fundul curții, cu care îl rugase, nu ştiu câți ani în urmă un vecin, mort în vremea de până acum de boală la plămâni. Dar, îşi făcuseră ceilalți oameni socoteala, vecinul ăla murise chiar înainte ca unchiul-străunchiul să se fi născut şi atunci cum venea toată treaba? Dar moşu' Soare se arăta liniştit. Spre dimineață tot nu-i obosise mâna la închinat pahare şi gura de spus aceleaşi vorbe: „Am potrivit numai lucruri bune cu băiatul meu. Luați de vă îmbătați şi să vă fie toată viața cum îmi e mie acuma!"

*

**

(*Durerea ascunsă a părinților era că Strămoaşa nici nu vroia să moară. Începuse chiar să meargă în picioare şi să bolborosească printre balele ce-i curgeau mai mereu pe piept cuvinte chinuite. Privirea i se mai înviorase, parcă, şi surzenia începuse să se lecuiască de la sine*.)

TRENUL CU MERELE

De tare ce ploua în noaptea aia, nu se vedea nici la jumătate de pas în față. Ca să ştiu pe unde mă aflam, ciuleam urechile la lătrăturile câinilor de prin curți; îi cunoşteam pe fiecare după glas. Dar, într-o vreme, câinii se săturaseră de atâta lătrat şi se băgaseră la adăpost. Ploua într-una, des, în loc de picături erau ca nişte pânze de apă. Nu puteam răsufla de atâta potop şi-am vrut, când n-am mai văzut chiar nimic, să intru undeva la fereală. Cu mâinile întinse, ca orbii, căutam cam pe unde bănuiam eu că trebuia să fie un gard. M-am împiedicat de-o sârmă, m-am umplut ca dracu' de nămol şi m-am pus pe înjurat. Mă ridic şi dau să plec mai departe când numai ce pipăi cu degetele pline de glod un nas, nişte ochi şi urechi. M-am tras înapoi, mort de frică, şi tocmai mă pregăteam s-o iau la goană, când am auzit o voce cam spartă şi hârâită: „Ai venit? Tu eşti? De când te aştept... Hai înăuntru!" Aproape fără să vreau m-am luat după ăl de mă trăgea de mână. Am păşit peste pragul porții şi am intrat pe o potecă pietruită. Eram tot orb, dar simțeam că mă apropiam de casa omului. Am ajuns în tindă şi el s-a apucat să aprindă o lampă. După ce-a stricat trei–patru bețe de chibrit, a izbutit să facă lumină. S-a-ntors spre mine, m-a privit cu luare-aminte şi a oftat din rărunchi: „Nu eşti tu, bă, taică, bă!". L-am cunoscut, chiar dacă era mânjit cu noroi pe față. „Ba eu sunt, moş Mitule, cine să fie?" „Ştiu eu cine eşti, zice el, dar nu pe tine te aşteptam eu acuma în ploaie, cu sufletul la gură. Dacă ai intrat până aici, fii binevenit. Stai colea lângă cuptor; mă duc să scot nişte vin, cât mi-a rămas după ce am chefuit, că mi-a venit băiatul acasă. Mai am şi nişte colaci împărțiți de vecina, şi-o bucată de pastramă de capră, atârnată de grindă, sub şopron." A trebăluit moşul de colo-colo, a aşternut un ştergar curat peste măsuța cu trei picioare. A scos două căni, două străchini, câțiva colăcei. A pus pastrama pe jarul din

cuptor, a turnat vin în căni şi s-a apucat, după obiceiul lui, să vorbească. „E, zice el, am crezut că eşti băiatul meu, că-l aştept să vină din zi în zi. Eu multă vreme n-am ştiut că am băiat şi de-abia acum, la bătrâneţe, am aflat că n-am trăit degeaba şi că am odrăslit şi eu ca tot omul. Numai că, de, ce să-i faci, în loc să aştept să mor liniştit, mă chinuie gândul că toată viaţa mea nici măcar nu mi-a trecut prin minte cum că pe undeva, prin satele de lângă Dunăre, s-a prins plod de pe urma mea. Toată lumea din sat se uită la mine cu milă mare pentru că n-am şi eu, ca fiecare, pe cineva să mă aibă în grijă acum, la bătrâneţe, şi să-mi ducă la gură o cană cu apă atunci când eu n-oi mai putea. Dar eu îi las pe toţi să creadă ce le trece lor prin cap. Casa mi-am făcut-o singur, singur am muncit pământul şi am avut grijă de vite şi de orătăniile de prin curte. M-am învăţat singur, ce să fac... Nevastă nu mi-am luat, că ori n-am fost în stare, ori n-a vrut Dumnezeu să-mi dea, ca să mă mustre pentru păcatele mele din tinereţe. Şi m-a mustrat, ce-i drept... Dar acuma, parcă mi-a luat durerile toate cu mâna şi m-a făcut fericit când mai am de trăit două–trei zile acolo. În seara în care am aflat ce-am aflat, nu mă simţeam taman bine. Răsuflasem greu şi parcă mi se suise inima în gât. «Să vezi, îmi zic în gând, să vezi că-l pun pe popa noaptea pe drumuri.» Mi-am aprins o lumânare groasă, ca să nu trec în Partea Ailaltă fără lumină, şi m-am pus frumuşel pe zăcut ca să mor. Credeam că o să-mi pleznească inima. Am închis ochii liniştit şi mi-am văzut de muritul meu. Când, numai ce aud bătăi în poartă. Mă scol să văd cine e şi ce vrea de la mine, de nu mă lasă să-mi văd de treaba ce aveam. Era un străin, bătrâior şi el, care nici bună-seara, nici altceva, s-a apucat să mă întrebe: «Mata eşti Mitu Soare?» «Eu...» «Uite cum stă treaba: acum vreo şaizeci de ani, când erai mata tânăr de tot şi în putere, ai fost într-un sat de lângă Dunăre să cumperi nişte porci. Acolo te-ai întâlnit cu o fată şi, vreme de o săptămână, cât ai stat în sat cu treabă, v-aţi iubit împreună. Mata ai plecat şi ţi-ai văzut de lucru şi ea a rămas, vai de capul ei, grea şi cu ruşinea lumii în obraz. Pe ea Dumnezeu a iertat-o repede, că a luat-o la El, chiar când a născut. Dar a rămas de pe urma ei şi a matale un copil care a crescut din mila oamenilor. În ziua de azi e şi el om la locul lui, are copii, nepoţi, casă ridicată din munca lui şi obraz cinstit. Mata cată acuma de te împacă cu el, că sunteţi, din câte ştiu, oameni de înţeles amândoi.» Şi, după ce mi-a zis toate astea, a dat să plece, s-a uitat puţin în urmă la mine şi, la sfârşit, chiar a plecat. Eu stam ca prostul proţăpit în poartă şi nu eram în stare să scot nici măcar o vorbuliţă. S-a mai auzit glasul lui tocmai din Răspântii: «Vezi că o să treacă zilele astea pe la mata, că are treabă pe-aci cu nişte lemne...». Uitasem de inimă şi de tot. Mă afuriseam în gând că nu putusem să alerg după omul ăla, să-l iau în casă, să-l cinstesc şi să-l pun să-mi spună lucruri cât mai multe despre băiatul meu de care o viaţă întreagă nu ştiusem nimica. Dar m-am mulţumit şi numai cu vestea cea bună. Am îngenuncheat la

icoane şi m-am rugat lui Dumnezeu, că şi El avusese Fiu, să mă păsuiască măcar până o să-l văd pe-al meu, ca să mă împac cu el şi să-i cer iertare pentru viața lui amărâtă şi pentru moartea şi ruşinea mamă-si. Şi m-a ajutat, Bunul. Mi-a dat zile de trăit şi putere să mă pregătesc pentru fericirea ce avea să vină pe capul meu. A doua zi, m-am apucat dis-de-dimineață să trebăluiesc prin curte, să curăț peste tot, să pun fiecare lucru la locul lui şi frumos aşezat. Vecinii se uitau cu mirare la mine, femeile îşi făceau cruci ca proastele ce erau, iar copiii râdeau şi strigau peste gard dacă nu cumva m-a apucat la bătrânețe dârdora însurătorii. I-am lăsat pe toți să facă şi să zică ce le venea lor. Eu îmi ştiam treaba mea. După ce am pus toate cum trebuia, m-am liniştit şi am început să-mi aştept băiatul. Şi a venit, tot într-o noapte. A intrat în curte fără să strige şi m-am pomenit cu el în tindă. Avea părul albit în cap. L-am întrebat ca pe tine adineaori: «ai venit? tu eşti?» «Eu sunt». «Bine-ai venit!» «Bine te-am găsit sănătos!» Pe urmă ne-am aşezat, tot ca acuma, am scos nişte vin şi i-am pus ceva de-ale gurii în față. Era frumos, băiatul tatii, chiar dacă era bătrân şi el. Multe şi pe grabă mi-a povestit în noaptea aia, iar eu îl ascultam şi-i sorbeam fiecare cuvințel. Pot să spun, uite acuma, pe de rost şi vorbă cu vorbă ce mi-a povestit despre cum s-a căpătuit el, băiat sărac, şi cum a fost el la armată şi ce de mai făcea pe acolo, că era om bun şi ştia cum să facă lucrurile bine. Zicea aşa: «Eu de mic copil am fost argat la un cârciumar care avea şi pământuri şi vite, era, ce mai, om gospodar şi pus pe muncă. Numai că, ce să zic, nițel cam cărpănos. Mă ținea la el să-i muncesc numai pe mâncare şi pe țoale vechi. Dar mie nu-mi păsa. Eram mulțumit că aveam unde dormi şi ce băga în gură. Pe la douăzeci de ani mi-am pus în minte că trebuia să mă căpătuiesc şi eu, ca orice om. Am pus ochii pe o fată dintr-un sat de lângă noi, i-am căzut cu tronc şi, cu toate că ta-su strâmba din nas că eram sărăntoc, am luat-o până la urmă. Avea avere tata-socru: i-a dat nevestii mele zestre o vacă, două scroafe şi ne-a cumpărat, în sat la noi, o bucățică de loc, să avem unde să ridicăm o casă. Începuse să-mi meargă şi mie bine. Nevasta mai avea puțin până să nască, o căsuță de chirpici încropisem eu acolo, aveam ce mânca, nu ne plângeam. Dar când îi e omului bine, atunci îl loveşte năpasta. Mă pomenesc într-o zi cu secretarul de la primărie. Era vesel, al dracului, şi tot rânjea la mine. «Gata, zicea, mergi şi tu să te faci bărbat adevărat! Te cheamă țara la oaste. Până te-oi întoarce tu de-acolo îți mai face nevasta şi fără tine doi–trei copii.» Şi se bucura cu gura până la urechi de nenorocirea mea. «Peste trei zile să fii gata, că mergem la oraş să recrutezi.» Femeia s-a pus pe bocit şi pe jelit de-mi venea să-i şterg vreo două, dar mi s-a făcut milă de ea când i-am văzut burta până la gură. M-am gândit, m-am socotit şi a doua zi am hotărât: am încărcat în două căruțe nevasta, ce aveam prin casă, scroafele cu purceii, am legat vaca de codirlă şi-am pornit-o haida-haida la tata-socru acasă. Acolo

am vorbit frumos cu omul şi i-am zis cam aşa: «Tată-socrule, eu trebuie să plec în armată. Mamă n-am, tată n-am şi n-am nici rude. Trei ani cât oi fi eu plecat să aveți alde mata grijă de cinstea fetii voastre şi de cinstea mea. Când m-oi întoarce şi-oi afla de la oamenii mei că a fost cuminte, o iau înapoi şi trăim împreună. Dacă nu, ce să zic, ruşinea ei, a matale şi a mea. Înseamnă că n-a ținut la mine şi o s-o las de tot aci în bătătură». Tata-socru s-a uitat el cam câş, dar n-a avut ce să zică. A oftat numai din rărunchi şi mi-a urat să mă întorc sănătos. A doua zi plecam la oraş cu un Gaz de la primărie, eu şi încă patru ca mine, ca să mergem să recrutăm. Secretarul şedea în față lângă şofer şi, de frică să nu cumva să fugim când om ajunge la oraş, ne tot bătea la cap să fim cuminți: «Bă, proştilor, zicea, dacă vă rătăciți prin oraş, primul milițian vă cunoaşte ce e cu voi şi vă pune mâna în gât de nu vă vedeți. Pe urmă o să aflați ce e aia bătaie». Ştia el ce ştia. Dintre toți care eram în spate, numai eu fusesem de câteva ori la oraş, dar nu învățasem cum să mă descurc în el. Mergeam cu stăpânul la Obor şi, chiar dacă ăsta adormea cu hățurile în mână, caii ştiau singuri drumul şi nu trebuia să-i mâie nimeni. Cui i-ar fi dat în gând, Doamne fereşte, să plece de unul singur pe drumurile alea pline de omenire... Cine ne-ar fi scos pe noi de-acolo? Când am ajuns la Recrutare, ne țineam după secretar ca puii de o zi după cloşcă. Nu putea ăla să facă un pas fără noi. Într-un timp, s-a supărat, ne-a pus să şedem în curte cuminți şi s-a zborşit la noi: «Da' mai stați dracului la un loc, nu vă mai țineți după mine ca râia!» am rămas, ce era să facem, şi ne-am pus pe aşteptat. Am stat ce-am stat şi parcă aveam jar sub tălpi. «Să vedeți, face Lixandru, că ăsta a vrut să-şi râdă de noi şi ne-a lăsat aicea. Cum dracu' mai ajungem noi singuri acasă?» «Bă, da' prost eşti! Cât eşti de lung, atât eşti de prost, zic eu. Păi tu ce crezi că bătea ăsta Gazu' statului până aici ca să râdă de prostia ta?» Dar în sufletul meu îmi era şi mie frică. Puteai să ştii ce era în mintea zăludului de secretar? Până la urmă, a venit, ne-a luat cu el, ne-a băgat într-o odaie acolo şi ne-a pus să ne dezbrăcăm în pielea goală. Ne-a arătat o uşă pe unde să intrăm. Şi, Doamne iartă-mă, ne-am trezit goi puşcă în față la patru–cinci oameni îmbrăcați în alb. De-abia mai târziu ne-am dumirit noi că ăia erau doctori. Dar ce te făceai, că printre ei era o femeie care, cum ne-a văzut că intrăm, s-a apucat să strige la noi: «Poftiți, băieței, ia să vedem, voi sunteți țărănimea muncitoare? Drepți! Nu mai țineți mâinile-alea în față, că am văzut eu şi alte podoabe mai dihai ca ale voastre! E vreunul bolnav, a suferit careva de vreo boală grea? Nu? Bine! Scrie, tovarăşe, pe toate dosarele: apt serviciu combatant. Afară! Să intre cine mai e de intrat!» Am ieşit de acolo cu obrajii stacojii de ruşinea pe care o îndurasem. Lixandru, săracu' avea până şi urechile roşii, nu ştia încotro s-o ia, îşi ținea socoteala în palme şi parcă tot încerca s-o înnoade. Se bâlbâia ca prostul: «Fir-aş al dracu, maică! Fir-aş al dracu să fiu!» Lixandru era

flăcău şi, de ruşinos ce se purta, nu se apropiase până atunci de vreun cur de muiere... Ne-am îmbrăcat cum am nimerit şi a venit unul care ne chema pe rând în altă odaie. Am intrat şi eu. «ai pământ?» «N-am», zic eu. «Părinții?» «N-am...» «Unde-ai muncit tu până acuma?» «La stăpân.» «Bun băiat, avem nevoie de oameni ca tine, cu ură de clasă. O să faci armata la Interne, ca să lupți în contra la duşmanii poporului. Altu' la rând!» Pe atunci nu prea înțelegeam ce era cu ura aia de clasă. Adică nu-mi plăcuse mie şcoala când eram mic? Făcusem şi eu carte trei clase şi, ce-i drept, nu prea dădusem în brânci de-atâta scris şi socotit. Ce-mi plăcea mie era să stau pe lângă Domnu Tase, învățătorul nostru. Dumnealui, când era nițel băut, adică mai mereu, ne citea ori ne spunea cele mai frumoase poveşti din lume. Pe lângă patima paharului şi a vorbitului cu dichis, Domnu Tase era şi glumeț nevoie-mare. El, ca să ajungă din satul lui într-al nostru, o lua prin Baltă cu barca. Într-o zi află că trebuia să-i pice pe cap nu ştiu ce inspecție. «Aşa? - făcea el, păi să vină, atuncea!» - şi-şi freca mâinile de bucurie. A vorbit cu toți din sat care aveau bărci: «Faceți ce ştiți, le scufundați, le ascundeți în trestie - vă priveşte! - dar să nu dea Michiduță să văd picior de barcă, că vă mănânc!» A doua zi pică domnul inspector: cu geantă, pălărie, cravată la gât şi ochelari pe nas. «O, să trăiți, striga în gura mare Domnu Tase, bine ați venit! Eu tocmai plecam spre şcoală. Binevoiți să poftiți cu mine?» - şi i-a arătat pe unde s-o ia. «Ştiți, la noi, Balta asta e cam păcătoasă: când apă, când pământ, iar apă, iar o bucată uscată. Îngeraş, îmi zice mie, care mă nimerisem pe acolo, să nu uiți să iei o jordie, ca să-l ferim pe dumnealui de rele.» Şi am pornit-o toți trei la şcoală. Lui Domnu Tase nu-i tăcea gura nici o clipită: «Frumoasă viață mai ducem noi aicea, domnule inspector. Ca-n rai! Pe coaste în sus avem vie. Jos, pe Baltă, apă câtă vrei şi, mai încolo, Dunărea. Când se simte omul cu chef, dă o fugă la pescari, ia un crap mare şi sănătos, îl sărează şi-l pune la proțap. Scoate, pe urmă, o găleată de vin şi se pune pe trai fericit. Dacă n-ar fi țânțarii ăştia care-ți intră şi-n ochi şi-n gură când răsufli, ar fi cum nu se poate mai potrivit». Şi tot sporovăind aşa, ajungem la o japşă prin care trebuia să trecem ca să ne urmăm drumul. Domnu Tase, ca şi cum era învățat de când lumea cu ce avea să facă, s-a apucat să se dezbrace, şi-a strâns țoalele mototol la un loc şi l-a poftit şi pe domnul inspector să facă şi dumnealui la fel: «Asta este, domnule inspector. Prin altă parte nu aveam pe unde trece». Ăla a vrut s-o ia înapoi, dar până la urmă a oftat şi s-a lăsat la izmene. «Îngeraş, face Domnu la mine, mergi tu înainte cu joarda ca să goneşti şerpii, să nu-l supere pe domnul!» Pe urmă către ăla: «Nu că ar face cine ştie ce rău, Doamne fereşte, dar sunt oameni cu pielea mai gingaşă şi nu le place să simtă pe ei jivinele alea lunecoase. Prin Balta noastră de-aci am văzut şerpălăi de aproape doi metri, pe măsurate...». Şi văzând că ăla se îngălbenise, s-a grăbit să-l liniştească: «Da' lăsați,

că nu sunt chiar răi de tot...». Când am ajuns pe malul ălălalt, altă belea: domnul inspector era plin de lipitori pe burtă şi pe spinare. Îi tremurau ochelarii pe nas şi încerca să-şi țină firea. Domnu Tase, cu mâinile încrucişate la piept se uita ca la circ şi fluiera a mirare: «Uite, domnule, să zică cineva acuma că jivinele n-au minte! cum or fi ştiut ele să tragă toate la cărniță dulce de orăşean? Pe mine, să spun drept, problema asta mă depăşeşte...». Cum ăla începuse să tremure de frică şi de scârbă, domnu Tase s-a scărpinat cam încurcat în izmene, a scos de acolo o bucată de brădiş şi l-a sfătuit: «Domnule inspector, avem trei posibilități. Ori le lăsăm să se îmbuibe bine cu sânge şi cad singure - dar nu cred că ar fi bine, pentru că sunt prea multe pe dumneavoastră şi dacă le lăsăm de capul lor o să aveți ameţeli sau, Doamne păzeşte, o să pățiți şi mai rău -, ori le dăm cu sare, dar, din păcate, nu avem, ori, mă iertați că îndrăznesc, ne slobozim udul peste ele şi se duc ca şi cum n-ar fi fost, că v-am spus că nu le place sărătura. Eu v-aş servi cu plăcere, dar când am trecut prin apă am profitat că nu mă vede nimeni şi m-am uşurat. Îngeraş, ia vino tu încoace la Domnu şi nu-ți fie ruşine, că suntem între bărbați. Scoate tu pe zdringhili-binghili din izmenuțe şi scapă-l pe domnul inspector de necaz. Numai uită-te bine când ocheşti, să nu faci risipă, ca să ajungă pentru toate jivinele». După ce am trecut de a patra sau a cincea japşă, domnu inspector, cu tălpile sparte de cornaci, zgâriat peste tot de brădiş, începuse să mormăie ca pentru el, ca nebunii: «Domnule, dumneata eşti un erou. Am să te propun pentru decorație... Eşti un erou. Dacă dumneata faci treaba asta în fiecare zi, eşti un erou...» «Eee, lăsați domnule inspector, ne facem şi noi datoria cum putem, ca să luminăm poporul. E datorie sfântă. Mai bine gândiți-vă că ajungem curând în sat şi-o să pun eu pe cineva să ne frigă un crap şi să ne fiarbă o mămăligă. Noi, ăştia, cu lumina cărții, avem şi noi de împlinit apostolatul nostru, ca să nu mai fie oamenii tâmpiți...» Ajungem cu chiu, cu vai la şcoală, adică la o dărăpănătură din chirpici, cu o singură odaie. Domnu se apucă să sune toaca, chipurile ca să-şi cheme şcolarii la clasă. Pe urmă şi-a făcut mâinile pâlnie la gură şi-a prins să strige spre o cocioabă acoperită cu stuf: «Santero, mi-e foame şi vezi că nu sunt singur. E gata mămăliga?» «Aproape, hai de veniți o dată!» se aude un glas de muiere. «Santera e bucătăreasa mea, o laudă Domnu Tase, găteşte bine şi e muiere curată.» Când am intrat în cocioabă, domnul inspector a rămas cu gura căscată la ce avea în fața ochilor. Rudăreasa, cu amândouă țâțoaiele ieşite prin cămaşa spartă, mesteca de zor în ceaunul cu mămăligă. Şi cum se opintea ea de mama focului în făcăleț, îşi strângea între coate țâțele şi icnea. Şi-atunci țâşnea din pieptul umflat câte un şuvoi de lapte care ori nimerea în jarul de sub pirostrii, ori în ceaun şi se amesteca în mămăligă. Domnul inspector era cât pe-aci să cadă pe spate. Noroc că Domnu Tase l-a prins şi l-a târât afară. Inspectorul şi-a cerut iertare pentru slăbiciune, dar lui,

de mic copil, îi făcea rău la stomac mirosul de lapte ars. Tot ce mai vroia el atunci era să se întoarcă la oraş şi să scrie într-un raport despre eroismul învățătorului român, luminătorul satelor. Şi s-a ținut de cuvânt. Peste vreo săptămână, Domnu Tase, care era abonat la jurnale şi mai făcea şi politică pe deasupra, se plimba prin sat şi citea, cui vroia să-l asculte, dintr-un ziar mototolit, despre învățătorul erou din comuna noastră, adică despre el. Pe urmă s-a dus la primar acasă, că erau prieteni şi țărănişti amândoi, şi s-au pus, de bucurie, să dea cep la butoiul cu vin alb la care primarul umbla numai când avea oaspeți înalți de la Prefectură. Mai târziu, nenorocirea asta de politică mari necazuri i-a făcut şi, peste toate, i-a adus şi moartea. Mă bucur că m-a ajutat Dumnezeu şi am putut, cum m-am priceput şi eu, să-i uşurez amărâta lui de viață. Şi s-a nimerit să fac treaba asta tocmai când eram în armată la Interne, din pricina la ura mea de clasă, cum zisese prăpăditul ăla de la Recrutare. Trei ani de zile, că atât era pe atunci, am slujit poporul şi l-am apărat de duşmani. Un an am făcut numai instrucție de dimineața până seara, nu ştiam ce e aia duminică sau sărbătoare. Ne-a chinuit ca pe hoții de cai. Pe urmă ne-a trimis pe un şantier să păzim deținuții. Stam câte o jumătate de zi cățărați în foişor, cu armele la îndemână, ca nu cumva s-o ia la goană vreunul din amărâții ăia. Eu, de frică să nu-mi fac păcat, le spuneam de câte ori puteam: «Oameni buni, fiți cuminți, că nu vreau să pun Cățeaua pe voi...» Dar ei, săracii, nu stăteau cu gândul la fugă. Eu acuma puteam să fiu om mare, poate chiar colonel, dar n-am vrut. Vine într-o zi un maior, ne strânge pe toți la un loc şi se apucă să strige: «Care din voi ştie să citească şi să scrie, trei paşi în față!» Am ieşit vreo câțiva. «Tovarăşi, face el, țara are încredere în voi şi vă trimite la şcoala de ofițeri. Cine vrea să meargă la şcoală, un pas înainte!» Singurul care a făcut pasul a fost un cioban de pe lângă Alexandria. El, săracul, era bun la suflet, dar s-a dus acolo pentru că era mâncău mare şi mereu sta şi ne înşira ce văzuse el că mâncau ofițerii la popotă. S-a întors peste trei luni cu steluțe pe umăr şi l-au pus comandant pentru plutonul nostru. De-acuma era tovarăşul locotenent şi trebuia, al dracului, să-i dăm onorul în fiecare zi. Dar el era băiat bun şi nu-i trecea prin cap să ne asuprească. După ce-am terminat noi armata, şi-a dat şi el demisia şi s-a-ntors în satul lui. Cartea pe care, de bine, de rău, o ştiam, mi-a adus numai belele. Ne-a obligat pe toți ăia mai luminați să facem şcoala de gradați. Când m-am întors, după o jumătate de an, eram în stare să mă iau şi cu Dumnezeu la trântă dacă îmi ordona cineva. Nici nu mai puteam să judec de unul singur, făceam ce mi se spunea, ca o maşinărie. De câte ori nu mă rugasem noaptea în gând la toți Sfinții să-mi trimită şi mie o boală, ceva, ca să zac măcar două–trei zile la infirmerie... N-au vrut Sfinții. M-au făcut tare ca piatra. Dacă-mi trăgea cineva un ciocan în cap, cred că ieşeau scântei, dar să pățesc ceva, neam... Până la urmă, treaba asta m-a ajutat, că nu se ştie dacă mai eram

acum în viață. Într-o noapte, grupa mea făcea percheziție la un tren. Un soldat a făcut semne la mecanici să oprească, şi-a sprijinit puşca de locomotivă şi s-a suit să vadă care e treaba. După ce-am scotocit noi prin vagoane, le-am dat voie să plece. De-abia după ce trenul se depărtase binişor, soldatul meu şi-a adus aminte de armă. Zăcea făcută țăndări, între şine. Prostu-ăla a intrat la arest, iar pe noi era să ne ia dracu' de tot. Ca să nu mai greşim altădată şi să nu mai fim adormiți, comandantul a dat ordin să se scoată uşile şi ferestrele de la baraca unde dormeam. Şi era o zăpadă şi-un viscol cum nu mai văzusem în viața mea. Ne înghesuiam unii peste alții cu păturile în cap şi dimineața, când ne sculam, dădeam la o parte troienele de pe noi şi ne trăgeam unii la alții pumni în spinare ca să ne dezmorțim. Ne-a pus la loc ferestrele numai după ce un băiat a murit. L-am găsit într-o dimineață înghețat, îngropat în zăpadă şi chircit. Când au venit părinții să-l ia, le-a spus comandantul că băiatul lor căzuse la datorie, în lupta cu duşmanii poporului. Câteva luni mai târziu, ne-a trimis, pe noi ăilalți, la altă unitate, la o închisoare din mijlocul țării. Şi cum nu se putea să plecăm pe degeaba, ne-a pus detaşament de pază la un tren cu deținuți care mergea acolo. Trei zile şi trei nopți a făcut garnitura până unde trebuia să ajungă. Nici noi, soldații, nici prăpădiții din vagoane, n-am primit mâncare şi apă. Dar noi ne mai descurcam; măcar nu sufeream de sete. Cum oprea trenul, şi mai mult stătea oprit decât mergea, trimiteam doi băieți să umple bidoanele şi gamelele cu apă. În ziua a doua, deținuții au început să se vaiete şi să strige după apă şi pâine. Vorbeam cu ei printre gratii: «Degeaba ne înjurați, că nici noi n-avem». Mi-era milă de ei. Erau şi ei nişte oameni amărâți, care cine ştie pentru ce nimicuri fusese închişi. Dar nu aveam ce să le fac eu. Într-o vreme, trenul nostru, care se mişca mai încet ca un melc, ajunge între două livezi cu meri. Era pe înserat. Şi mi-a scăpărat prin minte un gând. Am luat-o la goană pe acoperişurile vagoanelor spre locomotivă. «Opreşte trenul!» - mă răstesc la mecanic. Că aoleo, că nu e voie, că mă jupoaie ăştia, că am copii acasă, că fie-ți milă de mine - nu-i mai tăcea gura omului. I-am spus că dacă se întâmplă să se afle ceva răspund eu pentru tot şi o să declar că l-am amenințat cu arma. A scârțâit trenul din roți şi s-a oprit. Am lăsat în plata Domnului paza vagoanelor, că oricum erau încuiate, i-am chemat pe băieți în jurul meu şi le-am ordonat să se repeadă şi să culeagă cât de multe mere or putea ei. Cu merele îngrămădite în ranițe şi mantăi ne-am cățărat pe vagoane şi am dat drumul la tren. Pe urmă le-am deşertat printre gratii. N-a aflat nimeni ce-am făcut atunci. Când am ajuns şi i-am coborât pe deținuți din vagoane, unul s-a apropiat de mine şi a început să-mi vorbească cu fața întoarsă în altă parte, ca nu cumva să vadă cineva ce făcea el acolo. Era bătrân, bărbos, slăbănog, de-abia se ținea să nu cadă. «Să-ți dea Dumnezeu sănătate, băiete, şi să te trăiască atâta cât o să vrei tu...» Cunoşteam glasul ăsta chiar dacă

era mai stins şi pe sfârşite. Era Domnu. I-am strecurat pe ascunselea un pachet de țigări şi l-am întrebat cum să-l ajut. Mi-a zis: «Cu nimic, băiatule, că nu vreau să dai de bucluc. Eşti tânăr şi e păcat. Numai când te-oi libera, să dai pe la mine pe acasă şi să spui ce şi unde sunt, ca să ştie măcar unde mi-or zăcea oasele atunci când oi scăpa de aici...» Aşa am şi făcut. Şi nu ştiu cum s-au potrivit lucrurile, că muierea lui Domnu a ajuns acolo chiar în ziua în care a murit el. A povestit ea pe urmă că s-a rugat cu cerul şi cu pământul şi până la urmă l-a înduplecat pe comandantul închisorii s-o lase să-şi îngroape bărbatul. Şi uite că săracul Domnu a avut parte de înmormântare creştinească şi de cruce la cap...»

... aşa mi-a povestit băiatul meu, a zis moş Mitu Soare, cu răsuflarea grea de atâta vorbit. Şi-l aştept să-mi mai spună, multe vreau eu să aflu de la el. De-aia îl pândesc la poartă în fiecare noapte, poate îl mai îndeamnă treburile pe aici prin sat şi dă pe la mine să stăm de vorbă. Că toată viața am tânjit să am un suflet de om lângă mine şi de-abia la bătrânețe s-a împlinit ruga mea...” Şi moş Mitu a tăcut, în sfârşit, şi şi-a înmuiat mustățile în oala cu vin roşu. I-am mulțumit frumos pentru găzduire şi m-am pornit spre casă. Ploaia se oprise şi de după un nor ieşise un colț de lună. Îmi alunecau picioarele prin noroi, mă lătrau câinii, care se dezmorțiseră, dar gândul meu sta tot la moşneag. A cui o fi fost povestea pe care mi-o îndrugase? Poate o fi ticluit-o mintea lui slăbită de bătrânețe. Ceva-ceva trebuia să fie adevărat, dar nu prea ştiam ce. Cu multă vreme în urmă - se vorbea prin sat - moş Mitu lipsise vreo şapte ani. Când se întorsese, nu spusese nimănui nimic. Şi oamenii au bănuit că la puşcărie îşi făcuse veacul atâta timp. Şi, cine ştie, m-am gândit eu, poate o fi fost şi el cu Domnu Tase ăla în trenul cu merele...

AMINTIRI PREFĂCUTE

Cine ar fi avut chef şi timp să se tragă deoparte şi să-i vadă pe oamenii aceia cum se mişcau? Soldatul proțăpit la o fereastră ce da spre peroanele autogării avea destul timp şi chiar chef. Îi plăcea să-i vadă pe oameni mişcându-se. Țăranii care coborau, plini de praf, din autobuzele hărtănite erau cei mai grăbiți. Scoteau din burta maşinii coşuri cu flori, cu pepeni, saci cu verdeață cusuți la gură. Cărau totul în fugă, până în stația de tramvai. Se învârteau de colo-colo fără rost, nerăbdători, cu chipurile asudate. În sfârşit, venea tramvaiul cel galben, îi înghițea şi îi ducea undeva, către buricul târgului. Alții aşteptau să-i întoarcă pe la casele lor. Coşurile erau acum pline cu pâine şi cu altele trebuitoare în gospodărie. Cum intra o maşină goală în autogară, cum se repezeau cu toții, o înconjurau ca un roi de albine şi n-o lăsau să se mai mişte. Rămâneau pe lângă uşile ce nu izbuteau să se deschidă numai unii dintre ei. Ceilalți, care se lămuriseră între timp că nu era cursa lor, se întorceau la peron. Asfaltul era aşa de moale, că ajunsese ca un noroi mai gros în care gumarii oamenilor lăsau urme adânci. Soarele strălucea nemilos, ca un duşman, făcea să le curgă sudoare fierbinte în ochi, dar ei nu păreau să-l bage prea tare în seamă. Nu se îndurau să-şi lase calabalâcul şi să se tragă la umbră, ca să nu-i fure careva. Într-un colț, la câteva mese înalte, ruginite, câțiva bărbați, cu pălăriile date pe ceafă şi părul ud lipit de frunte, goleau nişte halbe pline cu bere tulbure. Un grătar cu mangal, pe care se părpăleau

câțiva cârnați ce răspândeau un miros de carne de vier, îi învăluia pe băutori într-un nor gros de fum. Dar însetaților nu le păsa. Îşi goleau halbele mai departe, cu un fel de pioşenie în ochi, de parcă aveau de ispăşit o pedeapsă pentru iertarea păcatelor. Mai la o parte se aşezaseră pe asfaltul încins trei țigani cu nevestele lor. Şedeau turceşte, împrejurul unui ziar aşternut pe jos şi mâncau. Fiecare avea în față câte o sticluță cu rom. Pe ziar se învălmăşiseră bucăți groase de pâine, ceapă spartă cu pumnul, brânză, roşii, felii de slănină îngălbenită. În jurul țiganilor aşteptau cumințI, cu limbile scoase de căldură şi foame, nişte câini cu blănile prăfuite, pe care nimeni nu-i lua în seamă. O femeie grasă alerga după un copil cu moț în frunte, îmbrăcat numai în nişte chiloți cu desene pe ei. În cele din urmă, femeia îl prinse şi începu să-i care palme. Copilul urla ca o sirenă, cu ochii ieşiți din găvane şi cu gura până la urechi. Într-un colț, un cerşetor bărbos şi plin de jeg îşi făcea nevoile. La casa de bilete, oamenii se înghesuiau, se striveau, se încălecau unul pe altul, înjurau cu năduf. Din grămada aceea viermuitoare ieşi un om cu chipul fericit şi uşurat. Ținea în mână două bilete şi între degete avea smocuri de păr din chica altcuiva. Le scutură şi porni către femeia lui. O domnişoară, privindu-l, strâmbă din năsucul cârn şi pudrat. Se ținea cât putea de departe de toată lumea şi avea mişcări care trădau scârba. Era îmbrăcată într-o rochie de mătase, scurtă până deasupra genunchilor. Sânii, mari şi rotunzi, se întrezăreau prin țesătura subțire. Soldatul tresări. În spatele lui, în biroul unde mirosea a tutun stătut, cineva vorbea la telefon. „Da, să trăiți! L-am prins. E aicea şi e cuminte. N-a opus rezistență. Ce facem cu el?” Soldatul îşi mişcă încet, să nu-l doară, mâinile prinse în cătuşe. Domnița cea sclifosită îşi înfipse tocurile înalte în noroiul asfaltului şi căzu pe burtă. Doi oameni se repeziră s-o ridice. Rochia i se săltase până mai sus de brâu. În locul în care sânii se lipiseră de asfalt, rămăseseră două gropi rotunde. Soldatul zgâlțâi fără să vrea cătuşele agățate pe după o țeavă de calorifer şi zâmbi ca un om care izbutise să ducă la capăt o muncă rară. Nimeni din biroul mirositor a tutun stătut nu văzu acel zâmbet.

*

**

(*Din târgul cel mare venise într-o zi o căpetenie de cerşetori s-o vadă pe Strămoaşa. A dat părinților două pungi cu aur, dar ei n-au vrut să primească până nu vedeau cu ochii lor unde avea să le ajungă copilul. Au fost în târg şi au văzut. S-au întors în sat cu carul lor din lemn de stejar. În car, sub o țoală - Strămoaşa*.)

LA AREST

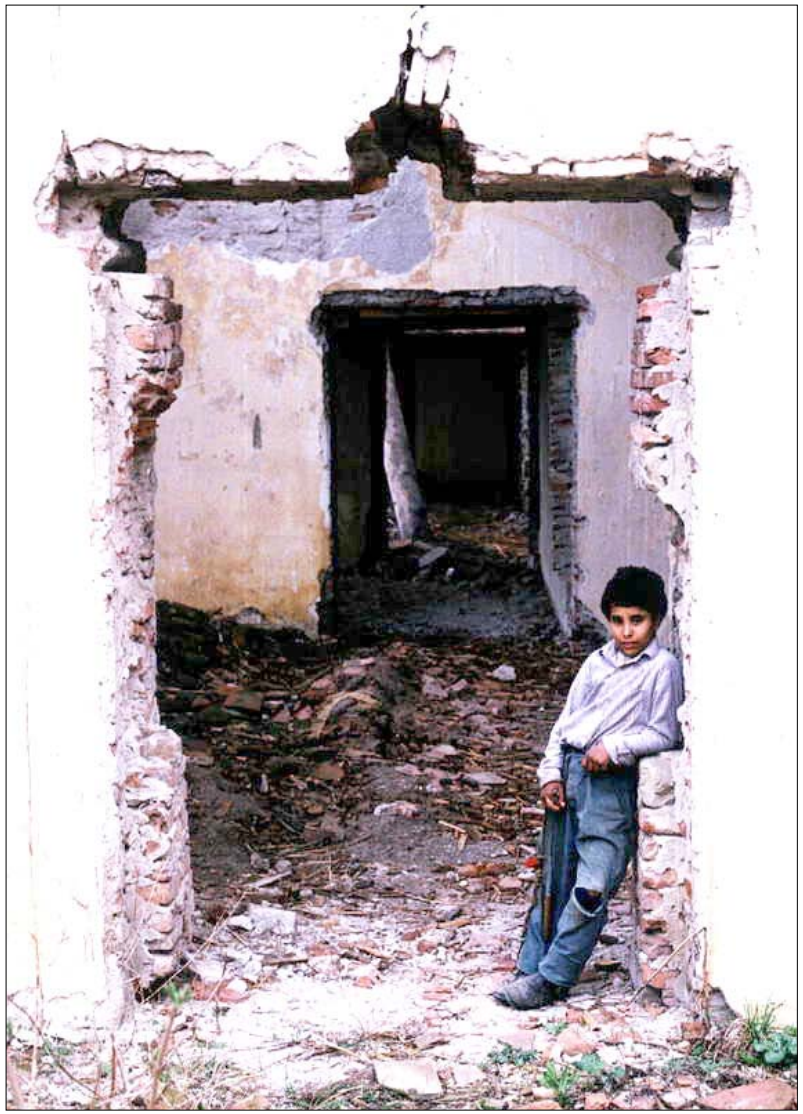

Ar trebui să fiu un măgar prea mincinos dacă nu ți-aş spune că mă bucur chiar foarte mult să te văd cu mine aici. Asta nu înseamnă că mă face fericit răul altuia. Nici vorbă! E bine că nu mai sunt singur. Începusem să mă plictisesc de-a binelea. O vreme am cântat, am măsurat camera încoace şi-ncolo cu pasul şi cu talpa, m-am jucat cu un păianjen pe care l-am omorât, până la urmă, din greşeală. Ce mai, am făcut tot soiul de drăcii la care te îndeamnă singurătatea. Nici măcar nu mă interesează cum ai reuşit de te-au băgat ăştia iarăşi la bulău. Cine ştie pentru ce tâmpenie puştească de doi bani: te-ai uitat strâmb la locotenentul „Dracu să-l ia”, te-ai arătat mare deştept şi i-ai răspuns ăluia te miri ce... Câteodată, mi se face şi milă de voi amărâților: numai pentru că purtați tresa roşie de tere pe umeri aveți de îndurat mizerii până şi de la ultimul dintre apevişti. S-au găsit şi unii băieți deştepți din compania voastră care, când au prilejul, îşi dau tresele jos, lucru ce le aduce numai avantaje. Se pot duce individual (şi nu în grup, sub comandă, cum cere regulamentul) la prăvălia lui Parşivu, pot traversa Platoul în pas de voie fără să-i pună cineva, drept pedeapsă, să facă salturi înainte şi culcaturi, la cantină bucătarul le pune în troaca de varză bucățica de slănină regulamentară, în sfârşit, ce să mai zic, un terist cu tresă n-ar fi niciodată tratat aşa. Acuma, ce-i drept,

de ce să-l mâniem pe Dumnezeu, nici voi nu sunteți nişte îngeraşi curați care îndură smeriți spurcăciunile tuturor dracilor din lume... Chiar aş spune că fără compania voastră, a şaptea, regimentul n-ar avea nici sar e, nici piper. După ce o să vă liberați, o să fie mare tristețe pe aici. Sunt soldați de la trupă care nu se mai duc nici în ruptul capului la spectacole cu râs când se apucă „ăştia" să execute programe de culturalizare a armatei; spun că circ mai al dracului decât ăla făcut de tere noaptea pe Platou după Apel nu există nicăieri în lume. Şi să ştii că nu sunt departe de adevăr... La Apelul de seară, singura companie care e numărată om cu om e a şaptea. Bineînțeles, ofițerul de serviciu ştie că e imposibil să nu fi rămas câteva loaze prin dormitoare. Îşi pune mâinile în şold şi zbiară la sergentul de serviciu pe companie: „Sergent, de ce m-ai mințit că ai efectivul complet?" „Domnule căpitan, vă rog să-mi permiteți să raportez: s-ar putea să fi greşit la numărătoare." „La ce facultate ai intrat mă?" „Domnule căpitan, raportez: la mecanică." „Cu ce medie?" „Şapte cincizeci." „Păi ce fel de examen ai dat tu, mă, dacă nu ştii să numeri? sau oi fi din ăia care ai ştiut subiectele dinainte? Din cauza unora ca voi rămân alții, pentru câteva sutimi, în afara facultăților (când zicea „alții" arăta cu mâna spre ferestrele pline de căpățânile curioase ale trupeților). Mâine după ce ieşi din serviciu să te prezinți la mine ca să-ți fac trimitere la Arest. Acuma, aleargă în dormitoare şi adu-mi aici toate putorile. Pas alergător, marş!" Pe urmă se întoarce spre companie, care aştepta în poziție de drepți, aliniată pe plutoane: „Bă, teriştilor, dacă v-aş întreba acuma care a fost scorul între Tuluz şi Lotrec, mulți dintre voi chiar v-ați stoarce mințile ca să-mi răspundeți! Să vă intre bine în cap: nu sunteți nicidecum mai presus decât orice soldat din țara asta... Ba, unii dintre voi, sunteți chiar cu mult mai prejos!" Până să tragă el aer în piept ca să-şi dea drumul mai departe la discurs, se aude din rândurile companiei o vântoasă prelungă, aproape melodioasă, cu o oarecare notă melancolică (cum l-am auzit spunând a doua zi la cantină pe unul de-ai voştri). Deşi mulți erau prea departe ca să audă ce s-a întâmplat, toți trupeții şi-au dat seama că urma să se petreacă ceva pe cinste, după cum l-au văzut pe ofițer că înțepeneşte cu gura căscată. Ca un idiot ce era a urlat „Drepți!" degeaba, că oricum voi erați demult ca lumânările. „Vreau ca animalul care a făcut treaba asta să iasă în față. Dacă nu, toată compania va avea de suferit! ieşi din rânduri, animalule care mai eşti şi laş!" S-a lăsat liniştea. Eu, de la fereastra de la care mă uitam, eram îngrijorat că animalul va ieşi şi îmi doream din tot sufletul să continue toată tărăşenia. Nici n-am apucat să mă gândesc bine că zgomotul ăla ruşinos s-a auzit din nou, ca o goarnă hârbuită. Tot tereul s-a pus pe râs. Şi spectacolul a început. În noaptea aia ați frecat centimetru cu centimetru Platoul cu burțile şi cu spinările. Din când în când, căpitanul ordona adunarea în linie şi animalelor să iasă. De fiecare dată primea acelaşi răspuns care îl făcea să turbeze. Atunci mi-am

dat seama că eşti băiat deştept, care ştie să împace şi capra şi varza. Ți se făcuse lehamite de atâta alergătură, dar nici nu vroiai să te ia băieții drept slab cu firea. Aşa că te-ai apucat să strigi: „Domnule căpitan!” „Ahaha, bestie, ai ieşit! Una dintre bestii a ieşit! Spune!” „Domnule căpitan, sunt soldat tere Sulică, vă rog să-mi permiteți să raportez: zgomotele pe care le auziți sunt, din punct de vedere fiziologic, foarte normale pentru un organism uman. Dacă îmi permiteți să vă explic, sunt la fel de normale ca respirația sau, şi mai bine, ca transpirația.” Căpitanul, aşa cum îți doreai, ți-a urlat stropindu-te cu scuipat: „La Arest, pas alergător, marş! M-aştepți în fața clădirii şi te pui sub paza soldatului de gardă!” Aşa că în noaptea aia ai scăpat de o parte din fugăreală, dar te-ai ales şi cu consemnare în cazarmă pe o lună de zile, pe lângă alte belele mai mici, cum ar fi să faci pe cioclul. Pentru că regimentul nostru e peste drum de Cimitirul Militar, i se face cinstea să formeze o gardă care să acorde onoruri militare morților de diferite grade. Treaba cea mai rea e când nimereşti la cărat sicriul: apeviştii sunt oameni cu bani grei, nu-şi fac sicrie din pefele sau alte alea. Numai blăni de stejar sănătos, groase cât un lat de palmă. Şi cară soldatul Berilă la ele până îi ajunge limba sub genunchi... Măgăreața cu garda de onoare pică, aşa cum se şi cuvine, pe ăi de la tere. Ați făcut rahatul praf şi acolo. La o înmormântare la care venise şi ministrul apărării, salvele de onoare trase de voi au semănat cu un sughiț de mitralieră ajunsă pe mâna unui recrut de două zile. După ispravă, o săptămână întreagă ați făcut exerciții de noapte... Dar ce ți s-a întâmplat ție pe când îl cărai pe unul, n-am auzit să se întâmple altcuiva. Fiind tu ciuca bătăilor şi fraier cât încape, că nu-ți țineai gura niciodată, te învârtisei de un post de cioclu pentru viitoarea înmormântare. Aveați de-a face cu un general mare, burduhos şi buhăit, care numai el cântărea două sute de chile. Murise la spital, sub cuțit. Lume acolo - ce să mai vorbim. În sfârşit, după ce au vorbit vreo sută de suflete îndoliate despre ce om bun fusese generalul şi cum nu mai era nimeni ca el, s-a pornit cătinel sicriul de la capelă spre groapă. De greu ce era, îşi tremurau genunchii. Gâfâiai şi nu ziceai nimic. Palma pe care o țineai țeapănă sub scândură s-a umezit de ceva cleios, care a început să curgă pe mâneca mantalei spre cot. Şi nu puteai face nici o mişcare. După mirosul pe care îl simțeai, nu putea fi altceva decât zeamă de mort. Burta lui copsese, se borşise şi da pe răscoale prin găurile făcute de bisturiu. Dacă nu te-ai fi temut de puşcărie adevărată, ai fi lăsat dracului şi general şi tot: dus ai fi fost. Aşa, ai ținut spinarea dreaptă şi piciorul elastic. La fiecare pas icneai şi-ți curgea pe bărbie, apoi pe piept, fasolea înghițită la prânz. Se vede treaba că numai câteva ore de stat la sanatoriul special din oraşul de din josul Dunării nu te-au obişnuit nicicum cu scârboteniile. Acuma, chiar s-ar putea să-ți aduci aminte de mine pentru că, înainte să ne ia în armată, acolo ne-am văzut prima oară. Nu e nimic dacă nu mă ştii, poate nici

nu aveai cum să ții minte fețele de oameni la locul lor întâlniți acolo. Pe atunci lucrai cu nişte franțuji veniți să dea o mână de ajutor sau să încurce treburile prin centrele noastre de handicapați şi de copii abandonați. Şi pentru că franțujii erau curioşi nevoie-mare (şi le făcea plăcere tuturor străinilor: nu se puteau întoarce în țările lor fără să tragă măcar trei–patru filme în casele noastre speciale...), curioşi, zic, nu s-au lăsat cu nici un chip şi-au venit şi la noi în vizită, ca atâția alții. Tu trebuia să te ții de curu' lor şi să le traduci. Eu eram de serviciu, îmbrăcat într-o salopetă albastră cam ponosită şi cu găuri în tur. E, şi lighioanele dracului de oameni nu s-au lăsat până n-au intrat şi-n ultimul colțişor. Degeaba i-a invitat directoarea mai bine la o cafea decât prin saloane, ei nu şi nu, că vor să vadă tot. Şi aveau ce să vadă şi cu ce să se laude după aia acasă... deşi era frig binişor, că se cam lăsase toamna, de la saloane lipseau uşile şi multe geamuri erau sparte. Bolnavii nu mai aveau de multă vreme pături ori saltele: dormeau cu pieile goale direct pe grătarele de sârmă. Chiar era practic aşa: de câte ori îşi dădeau drumul pe ei, totul se scurgea direct pe podea. N-aveai decât să arunci o găleată de apă pe ei ca să-i speli şi pe urmă să dai patul mai încolo şi să strângi scârna cu un făraş şi o mătură. Singura care avea nevoie de pătură şi de saltea era o bătrână liniştită, tăcută, de fusese la viața ei profesoară de franceză şi care a început şi ea s-o ia pe franțuzeşte când v-a auzit pe voi. Mania ei era foarte simplă: tot ce era țesătură rupea. Toată ziulica, până la injecția de seară, ea asta făcea, fără să se oprească măcar o secundă: deşira, rupea, mărunțea, sfâşia cârpe. Tot în salonul babei, într-un țarc făcut după sobă, zăceau broscoii, mândria noastră: trei pocitanii din care omenesc era numai capul. Trupurile le aveau numai cu puțin mai mari decât căpățânile. Din ceea ce ar fi trebuit să fie umeri şi şolduri răsăreau chircite câteva degete, uneori lipite, care închipuiau mâinile şi picioarele. Era o minune de la Dumnezeu sau un semn de la Dracu-ăl Mare cum de puteau trăi zece–cincisprezece ani asemenea făpturi de care nici măcar nu ştiai dacă sunt bărbați sau femei. Când se murdăreau ăştia, îi luam de cap şi-i scufundam într-un hârdău. Le plăcea al naibii de mult în apă şi, când era timpul să-i scoatem, începeau să zbiere pe limba lor. Trebuia să urlăm la ei şi să-i tragem de urechi ca să se potolească, pentru că strigătele lor erau molipsitoare: dacă nu-i opream repede, tot sanatoriul ar fi început să răcnească şi şi-aşa duceam lipsă de calmante. Franțujii chiar ne-au fotografiat pe când scăldam un broscoi. Noi am încercat să le explicăm prin tine că nu era cazul să intre fără cizme prin saloane, iar noi cizme de cauciuc n-aveam de unde să le dăm... Aşa că ați ieşit murdari de toate alea pe pantofi sau pe adidaşi. Şi de bine ce-ați ieşit, numai ce-ați dat cu ochii de ăla pe care-l ține doamna directoare priponit cu lanțul de un pom. Ăluia, săracul, nu mai aveam ce să-i facem: injecțiile nu-şi prea făceau efectul şi ne temeam că, dacă-i mărim doza, o să

crape. Eu, dacă vrei să ştii, aş da drumul la o lege care să dea voie doctorilor să omoare bolnavii fără scăpare. Mi se pare drept aşa, chiar şi în faţa lui Dumnezeu. Dar ca să nu-mi uit vorba, să-ţi spun un lucru pe care tu n-aveai de unde să-l ştii atunci când s-a-ntâmplat ce s-a-ntâmplat. În timp ce vă uitaţi şi-l trăgeaţi în poză pe legat, mi-a trecut prin cap că ar fi frumos ca ăla să scape. Aşa s-a şi întâmplat: speriat de blițuri, s-a smucit, a rupt o za şi a luat-o la sănătoasa. Poate că dacă nu mă gândeam, n-ar fi fost nimica... În sfârşit. Munca pe care o duceam acolo m-a ajutat să câştig respectul sergentului Şchiopu, cel mai al dracului gradat din toată garnizoana. În faţa lui nu bâzâie nici musca, ţi-e frică să şi clipeşti. Mulţi soldaţi îşi duc zilele numai visând ce mamă de bătaie o să-i tragă ei lui Şchiopu când or să se libereze. Adevărul e că roşcovanul e dat în mă-sa. Ştie cum să zbiere, cum să dea un ordin, cum să se pună bine cu ofiţerii. Pentru el, soldaţii sunt numai o turmă de făpturi bune să se joace cu ele. Ce poate fi mai frumos pentru câine Roşu (aşa a fost poreclit din cauza părului roşcat), ce e mai frumos decât treizeci de oameni care fac orbeşte ceea ce le zbieri tu! Să-i vezi cum la un simplu cuvânt se-aruncă în băltoace ca porcii, apoi se ridică, strigă „ura”, îşi pun masca de gaze, sapă ore la rând cu lopăţica de infanterie, în poziţia culcat, adăposturi pentru tancuri, pe care încep să le astupe imediat ce domnul sergent se arată mulţumit de adâncime... Marea durere a lui este că nu se poate atinge de terişti. Unul singur dacă i-ar pica în mână şi ar fi fericit. Am uitat să-ţi spun că Şchiopu e comandantul gărzii în seara asta, aşa că neapărat o să vină pe aici ca să te ia în primire. Dar tu eşti băiat deştept şi o să treci şi peste asta. Nu ştiu cum o să treacă el peste înjurăturile pe care i le-aţi aruncat în faţă, ştiind că nimeni, de la subofiţer în jos, nu are voie să se atingă de voi... Eu chiar l-am făcut să mă respecte. Bineînţeles că am fost repartizat la el în pluton. Nu ştiu cum s-a făcut, dar eu am primit sector la curăţat closetele. Şchiopu şi doi caporali, ca să râdă şi ei de cineva, m-au dus în faţa unui veceu înfundat şi mi-au ordonat să mă ocup de el, poate sperând că o să mă apuc de bocit. Sub ochii lor mi-am dat jos vestonul, pe urmă cămaşa şi maioul. M-am culcat frumuşel lângă gaură, am băgat mâna şi-am început să scot, până am dat de ghemul de ziare care blocase conducta. M-am frecat bine cu săpun la spălător şi gata treaba. I-am lăsat cu gura căscată. Şchiopu mi-a devenit şi un fel de prieten. Are şi el durerile lui cu femeile. Într-o noapte, pe când mergeam la o tragere, mi-a spus că toate femeile sunt curve şi că nici una nu merită să ai încredere în ea. Cu tine în casă, şi tot găseşte prilej să se coţăie cu altul, darămite când eşti plecat cu lunile? Ar trebui să fii cel mai mare dintre dobitocii lumii dacă ţi-ai închipui că o fiinţă dintr-astea ar putea fi credincioasă. Şi mi-a spus ce ştia el de Napoleon: cică ăsta ar fi zis că toate femeile din lume sunt curve, în afară de mama lui. Atunci, un general mai îndrăzneţ l-a întrebat că ce şi cum ar face

dacă mama lui ar fi aşa şi pe dincolo. Cică împăratul şi-a dus un deget la frunte, a stat nițel pe gânduri şi pe urmă a oftat: „Până la urmă chiar şi mama este tot femeie!” Aşa că vezi, dacă un mare războinic spunea aşa ceva, trebuie să crezi, că atunci, pe cine? Şi uite cum, cu prostiile lui, Câine Roşu m-a pus pe gânduri... Nu-ți spun ce făcea Şchiopu când, cine ştie prin ce întâmplare, era nevoit să schimbe două vorbe cu vreo muieruşcă mai acătării: i se înmuia glasul, se bâlbâia, se topea, încerca să fugă, nasul cât toate zilele îi era acoperit cu broboane de sudoare. Vai de milităria lui! Dar când îl ascultam cum înjură toată nația muierească, parcă mi se încingea şi mie tărâța-n tărtăcuță. Aveam (sau s-ar putea să mai am câteva zile) o prietenă în orăşelul pe care-l ştii şi tu. Era lucrul cel mai frumos din viața mea. Să nu mă iei drept un prăpădit care încă nu s-a-nvrednicit să strângă-n palme şi să muşte un sân de femeie. Dar cu ea era altceva: nu-mi venea să fac nimic murdar. În fiecare seară când mă duceam s-o văd ascundeam sub haină o floare. O ascundeam de frică să nu mă vadă vreun prieten şi să râdă de mine că m-am tâmpit de tot. De fapt, nici nu mi-ar fi păsat prea tare. Ardea sufletu-n mine să mă duc la ea în fiecare seară, s-o țin de mână şi să-i şoptesc prostii şi de-abia la sfârşit, după ce maică-sa o striga din curte, îndrăzneam să o sărut uşor-uşurel, cu inima îndoită să nu cumva să o sperii. Stăteam uneori până noaptea târziu şi vorbeam câte în lună şi-n stele, cum se zice. În cele din urmă, după ce am înghițit câteva sute de noduri, am cerut-o de nevastă. M-am apucat să vorbesc fără să ştiu prea bine ce. Oricum, îi spuneam că nu contează că n-avem nici unul douăzeci de ani, că există o vorbă din străbuni, pe care mi-o aminteam numai pe jumătate, cum că însurătoarea e bună devreme. Aveam să muncesc eu mai mult până să ne ridicăm o căsuță mică, în care să nu ne ştie nimeni şi-n care să trăim liniştiți. Îi vorbeam cu privirile-n țărână şi când, după un timp, am ridicat ochii la ea, mi s-a părut că în plină noapte răsărise soarele. Niciodată n-am fost mai fericit. Ne-am hotărât să ne luăm numai după ce oi termina armata. Şi-aici l-am găsit pe stricatu-ăsta de Câine Roşu, că din cauza lui zac acuma la Arest şi-n câteva zile o să ajung la Puşcăria adevărată sau la Batalionul disciplinar. O să mă creadă vreun judecător că din pricina lui Câine am făcut ce-am făcut? O să vrea măcar să asculte dacă am să-i spun că în minte n-o aveam decât pe ea cu altul în brațe, destrăbălându-se şi râzând de mine cu chiote ascuțite pe care eu nu i le cunoşteam? O să mă creadă cineva că am fugit din post cu arma şi cu cinci gloanțe în încărcător fără să am de gând să omor pe cineva? Dar oare chiar n-aveam de gând? La Judecată o să fac pe nebunul, poate reuşesc să păcălesc pe vreun doctor. S-ar putea să ia în seamă şi că am lucrat unde am lucrat până să vin în armată. Acuma, că am pierdut tot, în cap nu-l mai am decât pe Şchiopu. Cu asta îmi pierd tot timpul: îmi închipui cam ce-am să-i fac ăstuia după ce ies de-acolo...

Fii atent, îi aud glasul şi paşii! Vine-ncoace! Drepți! Pentru onor, înainte!

În încăperea de dincolo de gratii, însă, nu intră decât o javră roşcalie, în căutare de umbră. În cele din urmă, se aşează într-un colț pe cimentul rece şi răsuflă cu uşurare. Soldatul rămăsese neclintit în perfecta lui poziție de drepți.

AMINTIRI PREFĂCUTE

Soarele era încă sus de tot pe cer, aşa că băieții îşi făcură socoteala că mai aveau ceva de aşteptat până să se apuce de treabă. Cel cu pistrui cărase o lopată, iar pirpiriul se luptase până acolo cu o cazma. Ca să nu-şi vatăme picioarele în munca pe care trebuia s-o facă, cei doi furaseră de acasă câte o ciubotă veche, cu pielea scorojită. Se aşezară pe iarba unui tăpşan şi se puseră pe aşteptat. Amândoi aveau nădragii cu cracii tăiați din dreptul genunchilor. Pe fiecare bucă - un petic rotund dintr-o pânză roşie ce ținea la tăvăleală, din care cumpăraseră toate muierile satului atunci când se găsise la prăvălie. Cămăşile, fără o culoare anume, din pricina soarelui şi a săpunului de casă, erau şi ele peticite. Pirpiriul purta pe cap, cu o mândrie pe care n-o lăsa să răzbată de-a dreptul din priviri, o pălărie de paie zdrențuită pe margini. Şi-o tot potrivea, mai pe frunte, mai pe ceafă, când i se părea că celălalt se uita cu interes. Dar pistruiatul se făcea că nu bagă în seamă nici cât negru sub unghie frumusețea de pălărie a tovarăşului său, chiar dacă se gândea cum ar fi putut să-l păcălească s-o capete şi el. La câțiva paşi de ei zăcea un sac de iută pe care-l bâzâiau de zor muştele. Copiii nu-l priveau prea des. Ar fi vrut fiecare din ei să spună ceva, să rupă tăcerea care cam începuse să le dea de gândit şi să-i înfricoşeze. Le era teamă de negreala pădurii ce se zărea în depărtare, de fâşâitul gâzelor prin iarba uscată, de zborul scurt şi cu bătăi repezi de aripă al păsărilor ce se ascundeau şi ele în buruienile arse de secetă. Când prinse să adie un vânticel firav care făcea să foşnească uşor tulpinile, simțiră amândoi cum le furnică sângele în vine şi cum li se face pielea de găină. „Trebuie să aşteptăm numai nițel - făcu pistruiatul. Numai până creanga aia de tecar o să facă o umbră ca o cruce. Şi chiar în locul unde o

să fie crucea, o să ne apucăm repejor de săpat, ca să nu ne prindă noaptea...” Le spusese lor o babă de pe uliță că acolo îşi îngropase aurul un boier care fugise din țară şi murise în străinătățurile alea de prea mare sărăcie. Dar tot baba le mai spusese că stăpân peste vâlceaua unde zăcea comoara era un şarpe mare, gros şi lung, care ar fi fost în stare să înghită pe nemestecate un cal (la boi şi vaci nu se dădea, că-l sfâşiau coarnele pe dinăuntru). Băieții chibzuiseră în amănunt cum aveau să lucreze. Mai întâi, furaseră de la o târlă o căpățână de berbec abia tăiat. Acasă, sub un şopron, pe când părinții erau plecați la câmp, bătuseră în țeasta însângerată zeci de cuie. În botul din care tăiaseră limba ca să-l facă mai încăpător, îndesaseră otravă pentru şobolani. Aveau să sape cu rândul, iar cel ce se odihnea trebuie să stea de veghe, ținând căpățâna de coarne. Şi când balaurul avea să se arate, să-i arunce între fălci capcana ucigaşă care urma să-i sfâşie mațele şi să i le ardă cu otravă. Încet-încet, crucea de umbră se aşternu pe pământ. Îşi scuipară în palme şi se apucară de săpat. Nu se aşteptau să le fie prea uşor, dar amândoi erau încredințați că aveau să dea peste căldarea aia plină cu bani de aur şi cu giuvaericale. Groapa se adâncise binişor şi pirpiriului, care săpa, de-abia i se mai zărea creştetul. Fără să vrea, pistruiatul, care era de veghe, scăpă coarnele din mână. Căpățâna se rostogoli de câteva ori şi căzu în groapă. După câteva clipite de tăcere, pirpiriul țâşni afară şi o luă la goană, urlând din răsputeri, către marginea întunecată a pădurii. Înspăimântat de urlete, celălalt se puse şi el pe alergat, în partea opusă. Deşi privirile li s-au întâlnit de multe ori de-atunci, ei nu s-au mai găsit niciodată.

*

**

(*De la o vreme, porniseră să se vadă semne de mare mirare. Strămoaşa începuse să capete culoare în obraji, zbârciturile nu mai erau atât de adânci, pasul se arăta sprinten şi mâinile se dezlegaseră de înțepeneală. Era şi ea, acum, bună de trebăluit prin gospodărie*.)

CĂUTĂTORUL DE COMORI

Hai noroc şi să trăieşti! Nu te supăra că nu te iau cu „dumneavoastră”. Sunt mai bătrân cu doi ani şi parcă mi se împleticeşte limba în gură numai când mă gândesc să vorbesc cu tine de parcă ai fi popă sau ingineru’ meu şef. Fii fără grijă, la şcoală o să-ți zic ca toată lumea „dom’ profesor”, că acolo sunt nişte reguli şi eu cunosc când şi cum să mă port. Ai să-mi spui că sunt neserios: ți-am venit, aşa, acasă, nitam-nisam. Poate aveai treabă, poate nu, eu tot am îndrăznit - afară n-o să mă dai. Da’ dacă nici tu nu mă asculți şi nu mă înțelegi, atunci eu dau dracului şi şcoală şi tot, de-o să rămân un neisprăvit cu zece clase. Pentru mine a însemnat mult că m-au primit ăştia la seral - am nevoie de liceu, altfel mă zboară afară din serviciu şi ajung iar să trag mâța de coadă. Tu trebuie să mă înțelegi, măcar tu, că eşti mai tânăr. Când vorbesc cu ăilalți profesori li se pare că mă uit la ei de parcă-i înjur. Ca să-mi ascund ochii, mi-am pus într-o zi ochelari de soare. Mai bine stam naibii liniştit: doamna de biologie m-a făcut nesimțit şi m-a întrebat că cine mă cred eu de o sfidez pe dânsa cu ochelarii mei, când şi-aşa pe culoar e întuneric de nu vezi bine pe unde mergi. Şi iar am dat-o în bară. Pe primu’ trimestru n-am venit la şcoală din cauză că am avut necazuri mari de tot. Când mă gândesc prin ce-am trecut, nici nu-mi vine să cred că sunt aici şi vorbesc cu tine. Am s-o iau cât pot mai pe înțeles, da’ să nu te superi că-ți mănânc timpu’.

Mai întâi şi-ntâi, prin septembrie, eram fericit nevoie-mare că mai aveam puțin şi-mi împlineam visul cu ochii: mă tocmisem cu un moş să-mi vândă puşca lui de vânătoare, că el şi-aşa nu mai putea s-o ducă. Armă nemțească, de calibru doişpe, la care moşu’ ținuse ca la ochii din cap. Arăta ca nouă, bine unsă şi cu patu’ de credeai că adineaori a fost lăcuit. Ce să-ți mai spun! De când eram mic eu aveam boala vânătorii. Dacă se nimerea să fie vreo *colectivă* prin împrejurimi, trebuia

să mă țină tata legat în magazie, ca să n-o zbughesc într-acolo. Chiar dacă mă lega ca pe un mosor, eu tot reuşeam să fug încotro auzeam împuşcături. Alergam mai ceva ca un câine după vânatul căzut. Îmi ieşea limba de-un cot tot ca la potăi, da' nu mă lăsam. Luam un gât de vin de la câte un vânător: mai tare îmi ardeau tălpile. De fumat nu m-am luat nu de frică să nu mă cotonogească tata; eu nu credeam să fie în lume un miros mai bun ca ăla de-l are fumul de praf de puşcă. E ca o mirodenie, te îmbie să miroşi şi pe urmă, dacă te întreci cu gluma, te face să strănuți. Nu e vorbă, de fumat am fumat cu băieții chică de porumb în foaie de ziar. Mai ales noaptea, după ce furam dovleci şi ne ridicam surle în câmp. Aveam atunci un prieten bun - acum s-a însurat, are copii, e vai de capul lui: nici la o bere nu mai iese şi când ne întâlnim tace de ți-e milă de el şi se uită în bălării. Ăsta, când eram mici, băgase la cap ce-i zisese lui ta-su mare că făcea când şi el fusese copil. Povestea că el aşa mânca la târlă dovleac copt: punea lapte peste el şi-l răzuia cu lingura de lemn. Aşa şi noi. Dovleci aveam, numai lapte nu ştiam cum să facem rost. Până s-a gândit zăltatu' să ia capra de-acasă înainte s-apuce mă-sa s-o mulgă. Chiar aşa a făcut. A furat şi două linguri - de aluminiu, ce-i drept - şi ne-am apucat de ospăț. Am aprins foc mare, cu buturugi groase ca să facă jar, am tăiat dovlecii şi i-am acoperit în spuză. Tu poate că eşti crescut la oraş şi n-ai de unde să ştii cum e să stai noaptea, între vară şi toamnă, cu cel mai bun prieten lângă un foc pe câmp. Ceva mai încolo, cam pe unde începeai să nu vezi în întuneric - pădurea. Mirosea frumos şi era linişte. Până şi capra stătea cuminte cu ochii la foc şi ciulea urechile din când în când. În noaptea aia, am simțit (pentru că de ştiut n-aveam de unde să ştiu atunci) că pământul e rotund şi pluteşte în cer ca un balon. Şi tare mic şi neînsemnat mă vedeam eu cu gândul, cum stăteam ghemuit lângă nimicura mea de foc. Amețeala asta a ținut numai puțin. Am scos dovlecii din cenuşă şi ne-am dat seama că n-aveam în ce mulge capra. I-am băgat sub țâțe câte o bucată de dovleac, dar cred c-o dogorea, că tot dădea să fugă şi să înțepe cu coarnele. Până la urmă, cu chiu, cu vai, ne-a dat vreo doi stropi de lapte. Am pleoscăit lingurile în el şi râdeam ca netoții. Era gustos dovleacu', de-aia nici n-am îndrăznit să spun că am găsit în lapte două căcăreze. Şi dacă stau acuma să mă gândesc, cred că şi el a găsit şi n-a vrut să mi le arate. Eram cei mai buni prieteni din lume. Cu el făceam şi desfăceam şi se întâmpla de mâncam bătaie împreună pentru câte necazuri aduceam la casele noastre.

Acuma îmi vine să cred că sunt bătrân: am copii, stau la bloc, beau bere şi vin de cumpărat şi muncesc la aeroport. Da' nu e chiar aşa. Îmi dau câteodată seama că sunt tânăr numai după prostiile care îmi trec prin cap. Ca atunci când, tot cu prietenu-ăst-al-meu, am plecat să ne îmbogățim. Ne spusese un moş că nemții, înainte să fugă, au îngropat mult aur luat de la rege, care pe atunci nu era decât un mucea. Şi-au făcut ei

socoteala că o să se-ntoarcă, da' nu le-a mers. Îl credeam pe cuvânt pe moşneag: pădurea era plină de tranşee betonate, de adăposturi pe sub pământ pentru tancuri, de gropi ca nişte puțuri pentru mitralierele antiaeriene. Era sistemul nemțesc de apărare a oraşului. Prin tainițele lui ne jucam toată ziua de-a războiul sau ne ascundeam de gura părinților de nu ne găsea nici dracu'. Şi în toată mățăraia de tunele pe sub pământ ni s-a năzărit nouă să căutăm comori. Mai întâi am ciocănit pereții tranşeelor. Degeaba. Băgaseră nemții în ele la ciment că puteai să te ascunzi acolo şi de sfârşitul lumii. Pe urmă, hai deasupra. Când am ieşit, am răsuflat amândoi uşurați. Ne fusese frică rău; se auzise că un criminal se ascunsese în pădurea noastră. Pe partea ailaltă, ne intrase umezeala în oase şi dârdâiam de frig. Afară era cald şi lumină ca la amiază. Ne-am ales un loc în altă parte, între nişte dealuri moi, unde se prăbuşise un mal. Am început să săpăm cu cazmalele. Curgeau apele de pe noi şi de ce săpam mai mult, de-aia ne îndârjeam. Cum atingea cazmaua vreo piatră, cum ne sărea inima-n sus: credeam că am dat de lada de fier în care era comoara. De frică n-am scăpat nici aici. Spusese o femeie că pe lângă dealu-ăla prăbuşit, când se-ntorcea de la vie, a văzut cum stătea încolăcit la soare ditamai şarpele, galben şi cu capu' negru. Balauru' s-a luat după ea, dar a fost norocoasă că taman trecea unu' cu căruța şi zuruia din roți. De frica zgomotului, şerpălău' s-a băgat în vizuina lui de sub pământ, care avea gura largă cât o oală în care faci sarmale. De-aia ne mai ciocneam cazmalele una de alta, ca să-l speriem, dacă i-ar da prin gând cumva să vină la noi. Ți-am spus că prea multă minte n-aveam, da' unde nu dă Dumnezeu să fiu iar ca atunci... Văd că nu-ți pare chiar rău că ți-am stricat ziua. Eu cunosc oamenii după ochi şi după mâini. Şi-acuma hai să îți spun mai departe, ca să ajung încet-încet şi la toamna asta, când mai bine mi se prăbuşea ceru-n cap, decât să mi se întâmple atâtea, una după alta.

Săpam noi de zor, cu sufletu' la gură şi fiecare ne gândeam în sinea noastră ce-o să facem cu banii de-o să-i câştigăm. Eu mă visam mare vânător. Aveam o cabană în pădure. Cum intrai dădeai de o cameră largă, cu piei de urs pe jos şi capete de mistreți şi cerbi agățate pe pereți. În fundu' odăii - un dulap mare de lemn. Dacă îl deschideai, vedeai puse frumos vreo zece arme noi-nouțe, care cu alice, care cu glonț. Jos, înşiruite, o grămadă de cartuşe de toate culorile. Mă-mbăta visu' ca un vin. Ălălalt nu ştiu ce avea prin cap, da' şi el parcă era dus pe altă lume. Nici nu băgasem de seamă că soarele o luase încetişor pe după deal. Arunca o lumină limpede şi gălbuie ca o miere. N-am cum să-ți spun ce era acolo, nu mă ajută mintea, da' ştiu că inima mi se suise în gât şi o căldură plăcută urca şi cobora din cap până-n picioare. Am lăsat la o parte cazmalele şi ne-am aşezat pe buza gropii, cu picioarele înăuntru. Cum stam noi aşa, o dată

auzim în spatele nostru un glas gros: „Dăgeaba cătați. N-o să găsiți nimic”. De unde apăruse şi cum nu-l auzisem mai devreme pe Daie Gulu, asta n-am de unde să-ți spun. S-a aşezat şi el cu noi. Mă încerca un soi de spaimă de câte ori îl întâlneam pe țiganul nebun. Avea capul mare şi rotund, nasu’ lat, turtit peste obraji şi buzoaiele groase. Era vestit prin partea noastră de câmpie. Se zicea despre el că nu putea să moară sau că avea, ca pisicile, nouă vieți. De mai multe ori se auzise c-ar fi murit şi tot de-atâtea ori el iar venise prin sat, parcă numai aşa, de-al dracului, ca să arate că trăieşte şi-i e mai bine decât oricui. Altă dată am să-ți povestesc tot ce ştiu despre el; acuma nu vreau să mă iau cu vorba. Atâta mi-a rămas în urechi de la Daie Gulu nebunu’: „Dăgeaba cătați”. La început am crezut că zicea de comoara noastră. Abia mulți ani mai târziu mi-am dat seama că altceva voia să spună şi că avea dreptate.

O să te întrebi de ce îți povestesc toate astea. Prea bine nu ştiu nici eu, da’ socotesc că, dacă-mi vin pe limbă, or şti ele ceva şi de-aia le şi las. Aşa. După ce s-a-ntâmplat treaba cu Daie şi comoara, am început să mă fac băiat-mare. Eram aproape flăcău şi începusem să adulmec după fete. Înainte nici nu mă uitam la ele sau, când mi s-a întâmpla să-mi pice sub ochi, le trăgeam pe mucoase de coade. Acuma era altceva. Le căutam, ştii cum e: „hai la poartă” - „nu, că e-ntuneric” - „taman d-aia” - „nu mă lasă mama” - „nu-i spune” - „aoleo!”. La noi în neam bărbații nu prea au flăcăit mult. Din patru frați câți suntem, numai eu, ăl mai mic, m-am însurat bătrân: împlinisem de vreo două luni douăzeci de ani. Şi chiar să mă crezi când îți spun că eram bătrân față de ăilalți trei. Primu’ se însurase la şaişpe ani, al doilea şi al treilea la optişpe. Se însurau, îşi lăsau nevestele cu burta la gură şi plecau în armată. Când se-ntorceau, găseau familie în toată regula. Şi se puneau pe muncit şi pe făcut alți copii. Eu am fost niţeluş mai altfel. Păcătuiam şi credeam că nimic pe lumea asta nu prea e de luat în seamă. De-aia nu-mi păsa de nimeni şi făceam ce mă tăia căpățâna mea proastă. Mi-a mers bine o vreme. Dar se vede treaba că mai târziu se răzbună lucrurile făcute fără cap.

Într-o zi, îi pic mamii în casă cu o fată ce o cunoşteam de vreo săptămână. Era handbalistă, sportivă mare, trebuia să plece în străinătate. Era cu un cap mai înaltă ca mine, pietroasă, cu țâțe mari şi roşie-n obraji. Mă aprinsesem rău după ea, parcă eram bolnav. Voiam tot timpu’ să fiu lângă ea şi să strâng în palme carnea aia tare şi caldă. Nu-mi găseam locul ca un armăsar dus la montă. Mama, când a văzut-o cum se apleacă să intre în bucătărie, a rămas cu gura căscată, îşi închipuia, săraca, cam cum mi-ar fi stat mie în biserică cu sportiva lângă mine. Şi-a făcut, pe ascunselea, vreo două cruci. Un singur lucru avea în minte: trebuia să plec în armată şi credea c-o să fac şi eu ca ăilalți mai mari, adică să mă însor, s-o împuiez, să plec şi când mă-ntorc s-o găsesc cu plod. Tata, care

de ce să nu spun, era de vreo zece ori mai mintos ca mama, a văzut în ochii mei cam cum stă treaba. Nu de însurătoare mi se făcuse mie; mi se aprinsese carnea după muierea aia. Nu visam decât s-o strâng tare în braţe şi s-o fac să ţipe sub mine. Ameţeam la gându-ăsta şi-mi venea să-mi strâng limba între dinţi până o da sângele. Mama a pregătit două odăi. Între ele - odaia ei şi-a lu' tata. Când am trecut tiptil prin dreptul uşii lor, i-am auzit cum şopocăiau. „Omule, omule, se văita mama, o să ne facă de râs. N-ai văzut câtamai namila de muiere?" „Taci, fa, cu prostiile tale. Chiar dac-ar lua-o, ce? Da' n-o ia... Ascultă ce-ţi spun eu. Ăsta micu' cel mai mult seamănă cu mine". Mama a râs şi l-a drăcuit cu tot neamul lui de desfrânaţi. Mi-a venit şi mie să râd ca un prost ce eram. Şi-n noaptea aia am trăit dragoste adevărată, cum nu mi s-a mai întâmplat de atunci încoace. Cu puterea şi cu furia din mine, puteam, dacă mă puneai, să iau un munte-n cârcă şi să-l azvârl în mare.

Peste o săptămână plecam în armată: în loc să arunc munţi, dădeam cu bolovani în apă şi număram la valuri. Am stat pe malul mării aproape un an. Un singur lucru mi-a plăcut: am învăţat să trag cu puşca. Într-o permisie am cunoscut-o pe nevastă-mea. Când m-am eliberat, mama a sărit pe capu' meu: „Ia-o, că e fată bună. Nu mai găseşti tu alta ca ea. Cât ai fost plecat, uite, a venit în fiecare zi la mine şi eu nici n-am ştiut ce e aia treabă în casă. E de neam bun, de oameni cinstiţi". Aşa mă toca la cap în fiecare zi, până m-a convins. Când am venit cu ea acasă şi le-am spus că vreau s-o iau, mama, de bucurie, s-a apucat să alerge orătăniile prin curte, ca să cinstim şi noi un pahar de vin, lângă un pui fript cu mămăligă. Tata, ca să-mi arate că vorbeşte serios, s-a pus în faţa noastră la masă şi-a zis cam aşa: „Uitaţi-vă bine la mine, că sunt bătrân şi ştiu ce vorbesc. Vreţi să vă luaţi? Să dea Dumnezeu să fie într-un ceas bun. Câtă bucurie în lumea asta, toată numai la voi în bătătură să fie. Da' dacă s-o-ntâmpla vreodată, Doamne fereşte, să vă certaţi şi să vă despărţiţi, uită-te în ochii mei, băiatu' tatii, tu o să fii ăla care pleci. Ea rămâne aici". Din vorbele-astea a lu' tata am înţeles că nu mai aveam cale de întoarcere. Nevasta e nevastă, casa e casă, până oi ajunge în cimitir cu mâinile pe piept. Şi mai voia să spună că numai şi numai eu sunt în putere să duc casa în spinare. Ea e nevastă şi gata. M-am însurat. Peste un an s-a născut băiatul meu. Tata ar fi vrut să rămânem în casa lui (ăilalţi mari erau toţi aranjaţi) da' n-am putut. Mi-am găsit serviciu la aeroport şi m-am mutat mai aproape. Stau cu socru-meu într-un bloc construit după ce ăia au dărâmat casele oamenilor. Nu mă simt bine, până la urmă tot acasă o să trag. Acuma muncesc să strâng bani ca să-mi ridic o casă mai mare. Şi-o să mă apuc de pământ şi de albine.

Până una-alta, stau la tata-socru. Dacă, cine ştie cum, o să-l întâlneşti vreodată, n-o să-ţi pară rău. Eu, când l-am văzut prima oară, mi-a venit să râd. Slăbănog, mic şi crăcănat, cu faţa numai încreţituri şi

cu glasul mic, n-ai fi dat prea mare preț pe el. Mai târziu, am priceput că nu trebuie să te iei după asta. Moşu' e spirt, chiar dacă rareori vorbeşte (la un pahar de țuică ce-şi mai dă şi el drumu'). A avut o meserie pe care puțină lume o cunoaşte: îngrijitor de animale la Grădina Zoologică. Venea seara acasă şi-i puteau țoalele a iute şi a sălbăticiuni fără nume. Ştia fiecare fir de păr din coama vreunei zebre sau din mustața vreunui tigru. Ce de lucruri spunea el despre fiarele lui, nu-ți vine să crezi. Şi nu mințea. Trebuia să iasă demult la pensie, da' l-au păstrat, pentru că era cel mai bun. Într-un timp, nu mai venea noaptea acasă. Trebuia să fete o leoaică şi el nu mai avea astâmpăr. Până la urmă, minunea s-a întâmplat. Tot râdeam de el şi-i spuneam că nici când s-au născut copiii lui n-a fost aşa cu grijă şi aşa fericit. Şi-mi dădea dreptate. Pe urmă, unul din pui a murit. Într-o seară, pe un ger de-ți lăcrimau ochii dacă ieşeai afară, vine tata-socru acasă. Cu sprâncenele zbârlite şi cu uitătura neagră. Avea o dulamă groasă, îmblănită. A scos cu grijă din sân un ghemotoc gălbui şi tot şoptea ca la un copil mic: „Hai, cu tata, că am ajuns acasă. Vezi, nu fi prost să mă bagi în necaz şi să mori, că nu mai vorbesc cu tine în viața mea. Şi te şi bat. Îți tai coada şi-o ureche şi le mănânc în fața ta..." Eu şi nevasta am rămas cu gurile căscate. Nebunu' furase puiul de leu de la Grădină. S-a rățoit la noi: „Ce beliți ochii ăia aşa? Ho, că nu vă sfâşie! Puneți nişte lapte la încălzit, să-l tratăm şi noi pe dumnealui, că ne-a călcat în casă". Pe urmă, după ce a culcat puiul de fiară într-o ladă lângă sobă, ne-a spus cum era treaba. La început n-am înțeles prea bine, că tot amesteca printre gâlgâituri de vin fel de fel de înjurături de mamă şi de dumnezei. Când s-a îmbătat nițel şi s-a mai liniştit, am înțeles noi că nu ştiu ce bandiți au tăiat căldura la animale şi e jale în tot parcul. Zicea că, chiar dacă o să-l bage-n puşcărie, el n-o să-l lase p-ăsta să moară de frig (şi-a arătat spre ladă). Nu l-a băgat nimeni în puşcărie. Din noaptea aia cel mai bun prieten al lui a fost pisoiu' ăla rebegit de frig. Creştea, se făcea frumos şi puternic (uite-aşa avea nişte labe) şi era blând ca un cățel. Mergeam din când în când şi noi la Grădină să-l vedem. Era o frumusețe. Într-o zi, peste capul lu' tata-socru, au vândut leul ălora de la Circ. Peste vreo lună a ajuns vestea că a murit de plămâni. Când a auzit, bătrânu' s-a cerut la pensie şi n-a mai călcat pe-acolo.

Aşa că, vezi, nu degeaba stau eu la bloc acuma: am cu cine! Şi-o să-l iau şi pe el la mine după ce-oi termina casa. Că tatăl meu, săracu', s-a dus în Altă Parte, Dumnezeu să-l ierte, ca s-o caute pe mama şi să-i spună cum mai e pe-aici şi ce rea s-a făcut lumea. Degeaba era el în putere. Lasă, că-ți spun eu puțin mai încolo. Până una alta, hai să-ți arăt cum a fost în toamna asta, când Ăl de Sus m-a pedepsit pentru păcatele mele şi mi-a arătat că nimic în lumea noastră nu e la întâmplare şi degeaba. Mai întâi a fost treaba cu puşca. Tocmai când să văd lucrurile potrivite aşa cum trebuie, m-a pus dracu' să mă cobor la mintea unuia.

Eram amândoi beți şi nepricopsitu’ s-a apucat să spună nu ştiu ce de nevastă-mea. Dacă nu eram băut, nu cred să-i fi făcut ceva. Da’ aşa... Țin minte că din primul pumn l-am ridicat o juma’ de metru-n sus pe gard. Pe urmă am dat până l-am văzut că se tăvăleşte în țărână. Peste o săptămână mă cheamă ăia de la Secție. Amărâtu’ făcuse reclamație împotriva mea. Se dusese şi la Morgă ca să-i dea hârtie pe cum că a fost lovit nu ştiu cum şi în nu ştiu ce loc. O încurcasem. Cel mai rău îmi părea după armă. Dacă mă condamnau şi-mi făceau cazier, nu mai aveam toată viața drept să fiu vânător. Toată ziua băteam drumurile să-mi găsesc şi eu vreun ofițer care să mă scape de dosar, şi să nu mi-l trimită la tribunal. Până când mi-am adus aminte de un băiat cu care am fost coleg de coală şi care acuma e sergent-major. Ăsta nici n-a vrut s-audă de vreun plocon sau ceva; mi-a arătat obrazu’ şi pe urmă a pus de l-a chemat p-ăla cu reclamația. Când a venit, i-a dat un brânci de l-a înfipt într-un scaun şi i-a zis: „Am auzit că vrei să te împaci cu ăsta - şi-arată spre mine. Hai, înțelegeți-vă cu mine aici de față”. Ăla mai întâi a căscat gura, pe urmă mi-a cerut salariul meu pe o jumătate de an ca să-şi retragă reclamația. Sergentu’ s-a aplecat uşurel şi i-a rânjit în ureche: „Să ştii că noi tot îl mai căutăm p-ăla de-a spart maşina lu’ domnu’ Cutărică...” Cum a auzit aşa, cum s-a schimbat la față. La vreo zece minute amândoi scriam declarații. Eu ziceam că-mi pare rău şi că nu mai fac, el că ne-am împăcat şi-şi retrage reclamația. De fericit ce eram, nici nu mai vedeam pe unde merg. În drum spre casă, m-am oprit la cârciumă, cu gând să beau o bere şi să plec repede. Da’ ştii cum e: mai vorbeşti cu unul, cu altul, bei, te-ncingi, te crezi buricu’ pământului. Am ieşit cu chef şi cu cine crezi că mă dau nas în nas pe drum: cu nevasta lu’ prietenu’ meu, ăla cu căcărezele de capră. „Ce mai faci?”, „Uite bine”; din una în alta mă cheamă la ea să-i repar un robinet în bucătărie. Bărbatu-său era la puşcărie. Luase un an pentru nişte piese furate de la uzină. Se cam auzea aşa, pe la colțuri, că numai din cauza unguroaicii se apucase de furat, că tot îl bătea la cap că e molâu şi nu e în stare să se căpătuiască şi el mai ca lumea. Poate or fi doar vorbe, dar ai de unde să ştii? M-am dus la ea în casă. Copiii îi trimisese la socri. Ce-a făcut, ce-a dres (mi-a dat şi nişte tulburel să beau), vorba e că m-a amețit şi m-a prins unguroaica cum a vrut. Prieten-neprieten, n-am mai stat să judec; m-a luat apa şi dus am fost. Pe la unu noaptea, țâr! soneria. Amărâtu’ de bărba-su se întorsese mai devreme de la puşcărie pentru purtare bună. Am sărit de pe balcon în chiloți şi cu țoalele subsuoară. Mi-am scrântit o gleznă şi mă durea de-mi ieşeau ochii. M-am târât până în cimitir, m-am aşezat, Doamne iartă-mă, pe-un mormânt şi-am dormit acolo până mai spre dimineață, că vinul îmi înmuiase binişor genunchii. După întâmplarea asta am stat două săptămâni în pat cu glezna umflată, iar cu prietenii nu mai e ce-a fost mai demult. Dar pedeapsa nu s-a oprit aici. De-abia mă-nzdrăvenisem nițel, când mi s-a întâmplat alta: m-am întâlnit cu handbalista. Am intrat într-un bar să bem o cafea. Mi-a spus că e măritată şi

are doi copii. Am vorbit şi eu de mine. I-am sus că mama murise, că aveam nevastă şi copil. Am stat ce-am stat şi, când să plecăm, mi-a zis cam cu fereală: „Să ştii că mai ai un copil...”. Am înlemnit. Pe urmă a prins curaj şi mi-a povestit cum rămăsese gravidă în noaptea aia şi că i-a fost frică să facă ceva, mai ales că pe atunci era caz de puşcărie. Eu eram în armată, nu ştia unde, acasă la mine nu a îndrăznit să se ducă. Aşa că a născut o fetiță pe care a dat-o de suflet la doi oameni bătrâiori, din oraşul mai dinspre munte. Pe urmă, şi-a făcut viața de la cap. Mă uitam năuc când la ea, când în jos. Mă furnica pe şira spinării şi-mi venea să pun mâinile pe ceva şi să strâng. Peste două zile, călare pe motocicletă, cu o păpuşă băgată în sân şi cu buzunările pline de bomboane, mă duceam să-mi văd copilul. Oamenii - care ştiau povestea - m-au înțeles şi nu mi-au zis să nu mai dau pe-acolo, da’ nici să viu prea des. Fetița era clasa întâia şi semăna cu mine de parcă eram chiar eu, la vârsta ei. Şi-acuma mă duc din când în când pe-acolo. Şi nimeni de-acasă nu ştie... Şi-asta nu e tot. Când m-am întors de la oraş, voiam să dau şi pe la tata, să văd ce mai face. Pe uliță, în fața casei noastre - lume multă adunată şi maşini de la Poliție. „Aoleo!, face o femeie, ia uite-l şi p-ăsta micu’ cum a venit el să plângă pe ta-su!” Şi bocea de se auzea în tot satu’. Nici nu ştiu cum am trântit motocicleta lângă gard şi m-am repezit în curte. Aici, buluc de oameni îl ținea pe alde frate-meu să nu plece nu ştiu unde să omoare pe careva. Am aflat mai încolo ce se întâmplase. Tata se luase la ceartă cu vecinul de peste drum din cauza la o tâmpită de găină, că dracu ştie ce-i ciugulise ăluia prin curte. Vecinu’ s-a-ncins şi l-a izbit pe tata în cap cu o bardă. A murit săracu’ bătrânu’. Frate-meu ăl mare era cât p-aci să intre la puşcărie, da’ a scăpat. A rămas casa părintească singură, până m-oi duce eu, cât de curând, s-o fac mai mare şi să rămân de tot acolo.

Vezi, de-aia-ți spuneam că n-am putut să vin la şcoală pe primu’ trimestru; nu că nu am vrut, da’ a avut Cineva cu mine ceva şi numai de carte nu mi-a ars.

Acuma, uite ce te rog eu frumos: închide şi mie media la materia ta. Patru, cât o fi, numai s-o-nchizi, ca să nu mă dea afară pentru situație neîncheiată. Aicea, nu te supăra, ți-am adus o găină, s-o tai, s-o fierbi, să faci ce ştii cu ea... Aşa se obişnuieşte; oricum înapoi n-o iau. Dacă vrei, dă-i drumul pe stradă. E chiar tâmpita de găină; ție n-are cum să-ți poarte ghinion...

Răsuflu şi eu mai uşurat şi parcă nu-mi mai apasă toate astea pe umeri ca să mă cocoşeze. Părinții au ajuns amândoi sub pământ, tata-socru are grijă de copil, nevasta mai are puțin şi-mi face altul, la oraşul dinspre munte alerg când pot, prietenu-ăl-al-meu doarme pe el, Daie Gulu s-a plictisit de-atâta murit şi înviat...

Iar eu m-am apucat să visez că între rădăcinile unui stejar bătrân ar zăcea, de vreo două sute de ani încoace, o oală cu bani de aur... Mâine e duminică. Facem amândoi o vânătoare?

AMINTIRI PREFĂCUTE

Se înserase binişor. Pe coasta pe care erau răspândite casele rudarilor începuseră să se aprindă luminile. Jos, în buruienile de pe marginea bălții, doi bărbați şedeau la pândă. Nu erau de prin partea câmpiei. Stăteau ghemuiți şi fumau nu de plăcerea tutunului, ci din pricina roiurilor de țânțari cu care nu se obişnuiseră încă. Balta clipocea uşor, bolborosea şi mirosea a nămol putred. Mocanul cel gros aruncă țigara, încercând să nimerească un broscoi cu ochii beliți, care orăcăia în apropiere. Un vânt uşor foşnea frunzele trestiilor. Mocanul cel cu barbă se uita pe luciul apei şi i se păru că vede cum ies deasupra spinări negre de crapi. Umbrele alea străbăteau alene apa, lăsând în urma lor, ca nişte bărci, vârteje moi. Drumul care trecea pe lângă baltă era pustiu şi plin de pulbere. Aerul se încingea din ce în ce. Mocanii asudau în țoalele lor groase. Picături mari le curgeau de pe frunte în ochi şi pe obraji. Țânțarii nu le dădeau pace, le intrau în gură şi în ochi, fără să le mai pese vreun pic de fumul țigărilor. Cei doi îşi trăgeau singuri pălmoaie groase şi înjurau pe înfundatelea, îngropându-şi obrajii în buruienile de pe malul apei. Căldura îi apăsa, le frigea bojocii, le tăia răsuflarea, îi făcea să se părpălească, fără apărare, ca pe lângă un foc de uriaşi. Fulgere, tunete şi trăsnete străbătură cerul negru. Câteva picături sfârâiră în praful gros şi încins al drumului şi clipociră pe oglinda ei. Ploaia începu să cadă din ce în ce mai deasă, balta parcă fierbea cu clăbuci albi, țărâna se făcu noroi. Turna de sus cu nemiluita, parcă Dunărea toată se vărsa în valuri groase din cer. Dar, cu tot amarul ăla de apă, nu părea să se răcorească cine ştie ce. Ploaia era şi ea fierbinte ca aerul. Bărbosul se aplecă la urechea celuilalt: „Hai să plecăm, că nu mai vine ăla pe vremea asta!” „Cum de nu, răspunse cel gros, ia uite-l!” Se apropia de ei, călcând pe iarba măruntă ca să nu se înnămolească, o umbră ce abia se zărea prin perdelele de ploaie. Ciobani îl lăsară pe drumeț să treacă prin dreptul lor, apoi tăbărâră pe el. Îl traseră către malul bălții. Omul se

zbătea destul de moale şi n-avea cum să scape din strânsoarea celor doi. Grosul se năpusti cu genunchii pe pieptul lui şi simți cum se frâng câteva coaste. Omul răstignit în buruieni nu zicea nimic. „Ai, bă, îi dai tu ori îi dau eu?” „Eu îi dau, răspunse bărbosul, ia de ține-l cum trebuie!” Prinse cu mâna stângă bărbia omului şi trase de ea cât putu. Apoi, cu trei lovituri scurte de bardă, îl descăpățână. Sângele țâşni, fierbinte şi roşu. Speriați de zbaterile hoitului ce se golea de viață, cei doi se dădură înapoi şi intrară în baltă. Sângele înroşea apa. Ploaia se termină dintr-o dată şi de după un nor cenuşiu se arătă luna. Grosul apucă de păr căpățâna şi se uită la ea. „Făcurăm pe dracu’, nepriceputule, am omorât om nevinovat!” O luară la goană peste câmpuri, cu picioarele negre de lipitori. Dar ei n-aveau să afle niciodată cum se urmaseră lucrurile după fuga lor. Rudele l-au jelit pe mort după datină, i-au făcut colaci şi colivă, l-au îngropat şi i-au făcut pomeni. Peste câteva luni, însă, când lumea să şi grăbise să-l uite, s-a petrecut ceea ce trebuia să se petreacă: mortul, fiindcă se numea Daie Gulu, s-a întors în sat ca dintr-o călătorie mai lungă şi s-a pus pe viețuit de parcă nimica nu i s-ar fi întâmplat.

*

**

(*Au trecut anii cu zecile şi Strămoaşa, cu fiecare an, întinerea şi se făcea mai frumoasă. I-au murit părinții şi ea le-a făcut înmormântare aleasă, i-a jelit, s-a purtat în negru după ei multă vreme. Aşa de frumoasă se făcuse, că i se dusese vestea*.)

DAIE GULU

Nu cumva să-ți închipui că gata, m-ai arvunit cu vinu' tău. Chiar dacă veneai la mine numai cu o damigeană cu apă rece (care ar fi prins bine pe căldura asta) şi tot îmi dădeam drumul la gură în fața ta. Nu-i vorbă, m-ar bate Dumnezeu dacă m-aş preface că nu-mi place mai mult ce-ai adus tu: tămâioasă adevărată ținută în butoi cu doage groase de stejar. Ştiu şi vinul, ştiu şi butoiul. Via din care bem noi acuma - eu om bătrân şi tu un mucea - de mine e pusă. De mine şi de tac-tu mare, înainte de război. Bătrânul, Dumnezeu să-l ierte, c-am auzit că s-a prăpădit, era zgârcit rău: munceam amândoi de cădeam în brânci, da' nu-l auzeai niciodată să zică şi el: „Hai bă, omule, să bem şi noi un pahar!" Nu. La el la muncă nu beai decât apă şi nu mâncai decât pâine cu fasole şi cu ceapă. Când se-ntâmpla să mai scape şi câte un ou fiert în traista cu demâncare, îți venea să-i zici „Bogdaproste", că nu te puteai gândi la altceva decât că dă omul de pomană la vreun mort apropiat, de face atâta risipă. Dacă ne-ar vedea el acuma, cum stăm ca nişte şopârle în lanul ăsta de grâu şi cu damigenuța din vinişoru' lui între noi, ar fi în stare să vină de-acolo de unde o fi şi să ne ia la goană cu vreun ciomag. Să nu te superi că am zis „de-acolo de unde o fi". Dacă aş fi fost sigur că numai în Rai se putea duce sufletul lui, ziceam „din cer" şi gata. Dar tare mă tem că bătrânul a făcut mai întâi un ocol pe la Scaraoțchi, să se tragă nițeluş de barbă amândoi. Vezi, Ăl de Sus nu l-a pedepsit cum se cuvine pentru păcatele de le-a avut şi el ca orice om: l-a trimis taman acolo unde moşu-tău s-ar simți mai bine. Pedeapsă mai mare i-ar fi dat dacă l-ar fi cățărat sus, în Ceata Drepților, unde trebuia să cânte toată ziua, până i s-ar usca gâtul, cântece de slavă şi smerenie, cu ochii leşinați în sus şi cu palmele împreunate pe guşă. Doamne, ce-aş mai râde să-l văd pe bătrânul tău, cu barba lui ciufulită şi cu ochii aprinşi

în cap, înconjurat numai de suflete cuminți... Şi să-l aud cum mârâie pe nas „Aliluia, Aliluia” până în vecii-vecilor-amin! Nu te supăra că glumesc: şi-aşa trebuia să moară, că era mai bătrân chiar decât Daie Gulu de care ai venit să-ți spun. Acuma ar trebui, după ce mai trag un gât–două, să mi se astupe ochii, să nu vezi nimic în ei, ca în ochii stinşi de cal. Aşa te-ai aştepta tu, dar te înşeli. Pentru că povestea lui Daie nu e din alea să te apuce plânsul, nu e, până la urmă, nimic. Nu ştiu nici eu ce e. Îți spun numai ca să auzi. Şi nu de nebun te-am chemat eu aici la dracu-n praznic, în mijlocul grâului, ca neoamenii. S-ar putea să ştii şi tu; aici l-ai văzut prima oară pe Daie Gulu şi te-ai mirat de el. Erai atunci un mucos ca toți mucoşii, lățos şi ars de soare. Între dealurile astea, chiar pe locul unde stăm noi acum, era atunci o padină care se umplea în fiecare an cu apă de la ploi (în vremea din urmă s-au pus ăştia cu pompele pe ea, au făcut şanțuri şi nu se mai strânge apa). În băltoaca aia verde, plină de țânțari şi de fel de fel de gândaci, cu noroi pe margini care puțea dacă-i luai coaja, acolo veneai tu şi alții ca tine să învățați să înotați. Dracu’ ştie cum de se făcuse obiceiul ăsta printre copii. Prima oară intrau în padină, pe urmă avansau în grad şi se bălăceau la eleşteu, laolaltă cu porcii, mai apoi în balta mare şi de-abia la sfârşit, care însemna că de-atunci încolo n-aveau cum să se înece, la sfârşit, zic, se aruncau în Dunăre. Ăsta era, cum ar veni în armată, gradul de sergent. Cum spuneam, îți făceai ucenicia la padină şi te bălăceai în noroi ca godacii. Te mânjeai ca un drac cu nămol din cap până în picioare, aşteptai să te usuci şi râdeai ca prostu-n gura mare că gata, să le mai dea mâna la țânțari să te înțepe. Şi tot, chipurile, ca să goneşti țânțarii, ai aprins şi prima țigară. Ăilalți se uitau la tine de parcă erai cel puțin cu vreo zece ani mai mare ca ei. Ai aprins țigara, ai tras, ca să nu te faci de râs, vreo două–trei fumuri şi-ai căzut lat pe spate în torofleaşcă. Ăilalți o băgase pe mânecă: credeau că ai dat ortul popii. Când se sfătuiau ei ce să facă cu tine (unul din ei zicea că să te îngroape acolo şi să spună pe urmă cu toții că nu te-au mai văzut cam de multişor...), taman atunci a sărit în mijlocul lor Daie Gulu, care nu se ştie cum nimerise primprejur. Dracii de băieți au luat-o la goană, aşa despuiați cum erau, şi s-au oprit mai încolo ca să se uite cum avea Daie să te înghită pe tine. Unii îşi dădeau cu părerea cum că de la cap trebuia să te înceapă, că aşa au văzut ei la pisicile lor: şoarece sau vrabie, ea îi ronțăia mai întâi căpățâna. Daie te-a luat în brațe, te-a pus pe loc uscat, a cărat apă în pălărie şi te-a spălat pe ochi de nămol şi de mătasea broaştii. Dacă a văzut că tot de lemn rămâi, ți-a şters două pălmuțe ca să te trezească. „Fiți atenți, că acuma începe!” - făceau ăilalți nerăbdători în vârful dealului. Ai făcut ochii mari şi-ai dat s-o iei la goană, dar erai amețit şi, după doi paşi, ai căzut ca o găină zăpăcită. Clipeai ca nărodu’ cu ochii în soare. Ăia îți strigau de sus să fugi că te mănâncă şi, când Daie a întins mâna să te ridice, ai tulit-o în patru labe, pe urmă te-ai ridicat şi dus

ai fost. Aşa l-ai văzut tu prima oară pe Daie. Când ai ajuns pe culmea dealului, cu inima în gât şi cât pe-aci să plângi de spaimă, ați început să strigați la el, de necaz că nu vă puteați lua țoalele din pricina lui: „Daie, Daie, cur de paie!” El nu s-a supărat şi a plecat spre pădure. Iar tu, din ziua aia şi până acum, ai rămas aşa cu un fel de gheară în suflet, care se strângea şi te durea un pic, de câte ori pomenea careva de Daie Gulu... Câțiva ani după întâmplarea asta nu l-ai mai văzut pe mâncătorul de copii. Dar el îşi ducea cuminte viața lui tăcută care pe oameni îi zgândărea şi-i făcea să spună despre el fel de fel de bazaconii. Oamenii ştiau ei ceva-ceva şi până la urmă chiar era drept să născocească drăcovenii pe seama lui Daie, că prea nu era ca ei şi prea nu ştia nimeni cum şi de unde să-l ia. Se auzea că ta-su fusese un pădurar bătrân, dar cu mustățile zbârlite mereu după muieri, ca un cotoi în săptămâna brânzii. Când era mai tânăr, umbla cu calul prin sat, țanțoş, cu plosca atârnată de şa şi cu pălăria pe ceafă. Mergea pe ulițele din Țigănie, alegea vreo fată care i se părea lui mai focoasă şi mai cu vino-ncoace, se tocmea cu ta-su, o suia cu el pe cal şi pleca. O ținea la casa lui din pădure până se plictisea şi-i dădea drumul. Trebuia lumea, de răul lui, să aibă grijă bine de fete şi neveste, că nu era măcar una în sat să nu viseze în sufletul ei că bine ar mai fi dacă s-ar duce în pădure după bureți şi-ar prinde-o pădurarul. Mai apoi i-ar cere despăgubire aşa cum ştia el să ceară dar mai ales să ia de la femei. Multe nu numai că se gândeau la asta, o şi făceau; unele, norocoase, au dat de el. Altele se duceau degeaba, umpleau un coş mare cu bureți, cântau de le ustura gâtul şi pădurarul tot nu venea să le ceară plata cuvenită. Cine ştie prin ce afunduri de pădure umbla... Pe atunci tot satul era înconjurat de Codrul ăl Mare: stejari vechi de sute de ani care multe văzuse la viața lor. Iarna auzeai urlet de lupi şi, dacă se-ntâmpla foamete mare, trebuia să-ți păzeşti vita în bătătură, de nu vroiai s-o dai de mâncare la vreo haită. Astăzi, vai de capul vostru, ziceți „pădure” la vreo două–trei floace de salcâmi necăjiți şi opăriți de soare, sub care nu mai găseşti decât căcați de om şi ziare colorate. Vine câte o cucoană de la oraş cu bărbatu-său şi mai că nu dă cu cracii-n sus de bucurie. Țipă să audă tot poporul: „Vai, dragă, uite ce floricică enteresantă am găsit!” - şi nu-şi încape în piele de fericire. Pe urmă întinde o pătură peste ce ți-am zis că găseşti sub salcâmi, mănâncă conserve şi salam şi se adapă din sticlele de plastic cu o drăcia dracului de sifon colorat. Mai mare ruşinea. Unii zic în ultima vreme că „a înnebunit lumea de tot”. Eu cred că e mai rău: s-a prostit lumea de tot... E, şi pădurarul, după ce i-a trecut vremea şi demult nu-l mai sorbeau muierile din ochi, tot n-a scăpat de năravul lui. Chiar după ce umpluse satul cu copii din flori, născuți din prăsirea lui neruşinată, el nu se oprea din amuşinat după fuste. Şi-a dat Dumnezeu într-o zi de i-a scos în cale o rumâncă săracă, necăjită şi cu un picior beteag; venise şi ea să fure o legătură de vreascuri, să aibă ce băga sub

pirostrii. Moşul, cum a prins-o, cum şi-a luat plata... Şi uite-aşa se zice că din împreunarea lor s-ar fi născut Daie Gulu. Dar asta nimeni n-are de unde s-o ştie, pentru că s-a petrecut demult; aşa a rămas vorba, aşa a vrut cine a vrut să rămâie: Daie să fie pe lumea asta din pricina unui nărăvit bătrân şi a unei muieri betege... Femeia a şi murit când să-şi nască plodul, aşa că pe Daie l-a luat un ţigan, l-a dus acasă, i-a dat numele pe care îl ştii şi l-a crescut laolaltă cu copiii lui. Chin mare pe sufletul lui de copil. Nu că nu i-ar fi plăcut să crească la un loc cu puradeii (că nici nu avea cum să ştie că se putea trăi şi altfel) dar pielea lui era albă şi de râsul tuturor. „Albei!" - strigau ţiganii după el şi lui îi venea să moară de ruşine. Se mânjea cu funingine de pe fundul căldării, dar mai rău râdeau de el. Cu suferinţa asta în suflet el a trăit multă vreme şi chiar, câteodată, târziu încoace, când oricine ştie despre el că nu poate să moară, îl apucă un necaz nelămurit în suflet pe cum că are pielea prea albă... Da' vezi că nu degeaba a rânduit Cineva lucrurile aşa: când a venit războiul cu ruşii şi pe urmă cu nemţii, atunci când ţigănimea, mânată de la spate, o lua binişor spre Bug, Daie a scăpat, pentru că era alb şi mai era şi în armată. El se războia cu ruşii şi nici nu-i trecea prin cap că pe toţi ai lui îi cărase la Bug. Şi avea să afle ce s-a întâmplat cu mult după ce ăia se şi întorsese înapoi şi turnau în ţărână două–trei picături de vin, să fie de sufletul lui Daie. Aşa a vrut soarta, care de multe rele l-a iertat, dar n-a putut nici ea să-l ferească chiar de toate. Când a plecat la război, zicea că rusul e cum îl avea el în minte de mic copil. Domnu' Tase învăţătorul - tu n-ai auzit de el - când bătea cu nuiaua (şi ce nuia! - mlajă sângerie, aleasă nici groasă, nici subţire, care se încolăcea pe palmă sau pe buci) ustura aşa tare, că ţi se punea un nod în gât, de nici să urli nu puteai... E, dar când era el în toane bune, adică atuncea când trecea drumul de la şcoală la ţaţa Frusina şi-şi lua un sfert de ţuică pe datorie (nu-i era frică de ce se auzea prin sat, cum că baba făcea rachiu din găinaţ de curcă)... Lumea zicea de curcă pentru că ea în curte creştea mai ales curci şi curcani de-i vindea prin sat de Lăsata Secului, când tot omul se duce la naşi şi nu poate fără orătanie la subsuoară. Să fi ştiut Domnu' Tase că ţuica era făcută chiar şi din bălegar de porc, că tot şi-ar fi tras litruţa lui. O bea scurt, din trei–patru înghiţituri, pe urmă pârţâia din limbă şi din buze de stropea în toate părţile (asta însemna adică: „Doamne, bună e! Mai dă şi mie, păcătosului, nişte zile acolo, ca să mă fac bine de reumatismu' ăsta şi pe urmă, dacă chiar n-ai ce face, poţi să mă iei şi să mă aşezi în Ceata Drepţilor!"). Era bisericos rău: făcea pe dascălul şi se umfla în pene în faţa femeilor când popa îl binecuvânta şi-i cânta de zăngăneau geamurile: „Pace ţie, cititorule!" Asta era singura lui mulţumire de la popa. Dacă era să-i dea şi lui un chil de vin, se uita în partea ailaltă şi-i întindea vreo prescură mai prăpădită peste care făcea şi cruce, aşa, de necaz. Domnu' Tase, cum apucai să-ţi zic, după ce-şi sugea litra, venea în clasă, scorbolea într-un fund de dulap şi scotea dintre sticle

goale şi hârţoage vechi o carte jerpelită, galbenă, cu foile-ncreţite şi boţite ca o lăptucă. Se aşeza pe scaun, pe urmă se ridica şi vreun sfert de oră îşi căuta ochelarii. În timpu-ăsta copiii tăceau chitic, cu mâinile la spate. După ce şi-i găsea, te miri pe unde, îşi scuipa mulţumit între deşte şi lua cărţulia la purecat. Alegea ce vroia şi se punea pe citit cu glas tare. De multe ori citea povestea cu rusul Ivan, care se avea bine cu Dumnezeu şi cu Sfântul Petru. Era om bun Ivan: se bătea cu dracii şi se bătea şi cu Moartea. Şi s-a tot luptat cu ea, până când Moartea a zis că n-o să-l mai ia în vecii vecilor. Şi el, să vezi că de-aia nu mai putea: zice că mai trăieşte şi-acuma şi tot nu s-a plictisit de băut vodcă, de jucat şi de petrecut cu femei frumoase. Aşa-l ştia Daie pe Ivan când a plecat la război. La început îi era şi milă să tragă cu puşca în ei. Se gândea că-şi face păcat mare dacă omoară pe vreunul. Poate ai auzit şi tu, nu era cum îşi închipuia el. S-a văzut cât a stat la ei la muncă. Asta e o poveste pe care n-am eu chef să ți-o spun acum, mai ales că tămâioasa e prea bună ca s-o beau amestecată cu fiere... Războiul se terminase de câțiva ani buni, lumea avea acum alte necazuri. Dar, necăjiți cum erau, nu le-a dat inima voie să uite că din sat de la ei plecase oameni la oaste şi cine ştie pe unde le rămăsese oasele. Într-o zi, l-au chemat pe Pişta - ăl de păzea cimitirul şi făcea şi cruci de piatră. L-au pus să sape în marmora de la monumentul ăl vechi, de când cu primul război, numele la câțiva amărâți. Şi printre numele de pe placă l-a săpat şi pe-al lui Daie. Lumea, când a văzut isprava, nu prea ştia cum s-o ia: adică ie-te, domnule, al dracu' țigan s-a ales şi cu monument. Alții ziceau că merită, că şi el era român, chiar dacă crescuse cu țiganii. Orice-ar fi zis, nu mai aveau cum s-o-ntoarcă: Pişta făcuse treaba în aşa fel că, dacă vroiai să-l ştergi pe Daie de-acolo, se strica toată placa. Ungurul ştia el bine ce făcuse: fusese prieten bun cu Daie. Câte gropi săpase ei în cimitir, atâția ani să trăieşti tu sănătos. Când începeau să astupe groapa şi lumea care-l petrecuse pe mort se grăbea la pomană, îl luau la judecat pe cel din groapă. „Te duseşi, moş Ioane! Tot pe mâna noastră ai ajuns. Când îți spuneam, nu ne credeai. Moş Ioane, dă şi mata o juma' de țuică, şi dac-o fi să-ți zvârlim pământ peste piept, numai vorbe frumoase o să-ți spunem - mai ştii cum ne rugam de mata? şi nu ne rugam pentru prăpădita matale de poşircă - cea mai proastă țuică din sat făceai: apă sălcie cu miros de prăştină trezită... Ne rugam ca să-ți mântuim sufletul. Că cine pleacă cu vorbe bune spuse de noi, se uită Sfântul Petru mai cu drag la el şi mai uşor îi deschide Porțile... Mata ai fost zgârcit şi ne-ai şi înjurat - aşa că singur şi cu păcatele matale să te mărturiseşti Sfântului şi să vedem: te-o primi el Acolo unde vrei să ajungi?" Pe urmă îi făceau mormântul frumos, îi ziceau după datină „Dumnezeu să-l ierte" şi plecau să-şi bea vinul şi țuica lăsate de rudele mortului... Nu multă vreme după treaba cu monumentul, a venit în sat aşa, nitam-nisam, cine cu gândul nu gândeşti: Daie. Trăieşte şi acuma un

moşneag care îşi aduce aminte cum a urlat Pişta în toiul nopții, de-ți venea să crezi că-l taie careva. Daie la el se dusese prima oară cum păşise în sat şi Pişta, cum era cam afumat, chiar a crezut că vede un strigoi. Vestea că s-a-ntors Daie a auzit-o lumea chiar în noaptea aia. Unii au zis „Brava lui că s-a-ntors”; alții ziceau că nu putea Dumnezeu să întoarcă un om adevărat, nu pe neisprăvitu-ăla care făcea degeaba umbră pământului şi n-avea să se-aleagă în vecii vecilor ceva de capul lui... Ăştia din urmă nici nu ştiau că aveau cumva dreptate să vorbească aşa: Daie se-ntorsese, cum avea să vadă toată lumea la scurtă vreme, cu mințile cam rătăcite. Era mai mult mut şi când vorbea spunea numai drăcii de-ale lui pe care nimeni nu părea să le ia în seamă... Că Daie era un neisprăvit în mintea lor, orice om ar fi spus-o; de când venise înapoi nu prea mai punea mâna pe muncă decât dacă n-avea şi n-avea altceva ce să facă. Toată ziulica se plimba de colo-colo, îl găseai când nu te-aşteptai ba printr-o surpătură pe la Malul Molesculuí, ba la eleşteul de-l făcuse boier Caragea, ba la viile de fusese tot ale ăstuia. Mereu cu pălăria pe cap şi cu țoalele ferfeniță, îți răsărea în cale când nici nu-ți trecea prin cap. Nu prea îndrăznea nimeni să-l repeadă. Avea ceva în ochi, pe fața lui lătăreață, care te făcea să dai înapoi şi să înghiți în sec. Câte unii, mai slabi de minte, se gândeau c-o fi cine ştie ce sfânt coborât printre oameni să-i vadă cum fac la păcate... Se găsea şi câte un prostănac, şi fudul pe deasupra, care să-i tragă lui Daie un picior în tur sau un brânci în piept. Îl treceau pe urmă fiori de parcă ar fi lovit într-o piatră. Nu-i durea nimic, dar aveau în sânge un soi de răceală care îi împietrea. Era ca şi cum răceala care-ți îngheață buzele după ce săruți fruntea unui mort li s-ar fi răspândit în toate oasele ca o boală. Femeile nu-şi speriau copiii cu Lupu’, gogoroiu’ sau lelele. Le spuneau țâncilor numai atât: „Vedeți că vă dau lui Daie, că de când n-a mai mâncat şi el un artan de copil rău!” Şi ăia chiar stăteau cuminți o bucată de vreme. Cum nu se omora cu munca, ai lui nu prea-l îngăduiau lângă ei. Acuma, o să spui tu, unde-ai văzut țigan harnic? Asta e drept, dar ei se-ncurcau de Daie, că nici la furat nu era bun. Şi de-aia-l trimiteau la cerşit prin sat. Daie, bucuria lui: abia avea prilej să bântuie de colo-colo cu traista-n băț. Nu întindea niciodată mâna: avea el felul lui. Dacă îi era foame, ştia cum să se sature. Muncea rumânu’ la porumb sau la vie. Numai cu muierea sau şi cu oameni de ajutor. Când soarele ajungea sus de tot, se trăgeau cu toții la capul locului şi-şi aşterneau demâncarea pe o țoală. Se puneau la masă. Mai vorbeau de-ale lor, una-alta, până când stăpânul locului o dată întorcea capul şi dădea cu ochii de Daie, aşezat turceşte câțiva paşi mai încolo. „Ce cați mă tu aicea? Hai de-ți vezi de drum!” Cum Daie nu se mişca din loc, omului îi rămânea dumicatu-n gât. Îşi îndulcea glasul: „Bă, dacă ți-e foame, vino de ia şi tu de vreo două ori d-acilea!” Daie iar nu mişca. Se ridicau oamenii, îşi săltau sapele şi se apucau iar de treabă, cu spatele la mâncarea

lăsată de izbelişte. De-abia atuncea ăsta se urnea şi se punea ca un boier la masă, lua din toate pe îndelete, îşi stropea gâtlejul cu vinul de-l pusese omul sub căruță la umbră, cu un braț de buruieni deasupra. Aşa, fără prea multă osteneală, îşi făcea rost de tot ce-i trebuia, ba chiar şi de mai mult. Dacă avea nevoie de țoale, cerea. Până şi tu, când te-ai făcut ceva mai mărişor, i-ai dat de pomană. Erai îngâmfat ca un cocoş prostănac şi când Daie ți-a cerut ceva de pus pe cap i-ai dat, în batjocură, după ce te-ai apucat să scotoceşti prin podul casei, o pălărie veche, zdrențuită pe margini de şoareci şi pătată de găinaț de porumbel, şi o căciulă spartă, slinoasă, cu perii roşi, în care mă-ta mare punea primăvara puii după ce ieşeau din ou, să se usuce. Ce era în capul tău, nici tu nu ştiai; poate vroiai să râzi de el ca să arăți că nu-ți pasă de nici un Daie Gulu din lume. Dar îți păsa. Şi asta s-a văzut nu cu mult mai târziu când, cu pălăria dată de tine lângă el şi cu o lumânare între deşte, cățărat într-un sicriu, Daie se plimba purtat de patru țigani pe ulițele satului. Boceau țigăncile în urma lui de ți se rupea sufletul. În timp mai scurt decât îți povestesc eu ție, s-a şi răspândit vestea că gata, de data asta l-a luat dracu' de tot pe Daie; că l-a lovit damblaua, că l-a călcat maşina, că a crăpat fierea în el, că avea boală la plămâni - vai de măiculița lui: era putred pe dinăuntru. Aşa vorbeau femeile pe la porți când trecea țigănimea cu Daie pe umeri prin fața lor. Te-ai dat şi tu nas în nas cu alaiul lui Daie. Erai înțolit de şcoală cu haină, pantaloni şi cămaşă în pătrățele. Pe căpățâna cheală (te tunsese tac-tu cu două zile înainte pentru un patru la aritmetică), pe țeastă, cum zic, aveai ceva mai ruşinos decât chelia: şapca de şcolar cumpărată de tac-tu. Scria pe ea cu ață galbenă: S.G. No. 1, adică şcoala generală numărul unu. Dar nu de-aici venea ruşinea ta. Dracii de băieți au citit altfel ața galbenă. Adică ar fi însemnat: spânzură găini numărul unu. Câte bătăi n-ai încins când cu şapca! Până la urmă ai azvârlit-o într-un coş de gunoi la şcoală, după ce ai făcut-o ferfeniță. E, şi când ai dat cu ochii de Daie mort, ca un prost ce erai, ți s-a suit un nod în gât şi ți-a venit să plângi. Ți-ai smuls *Spânzură găina* de pe tărtăcuță şi-ai aşteptat cuminte pe marginea drumului cu ochii în țărână. Nici n-ai apucat să faci bine trei paşi spre casă că ai şi auzit în urma ta hărmălaie, înjurături, trosc şi pleosc. Țiganii se luase la trozneală cu vreo cinci români, pe cum că cioroii dracului spurcase sicriul omului. Nici vorbă să fi fost Daie mort; țiganii vroise să facă numai o glumă, care le-a dat lor prin cap când cărau un sicriu de la tâmplar la casa unuia care murise. Şi le-a dat dracu-n minte să-l facă pe Daie mort. Ăsta de-abia a aşteptat. Mai încolo, legănat de mersul țiganilor, a adormit, cu tot soarele care îi bătea în ochi. După ce a început bătaia, el s-a tras la o parte şi, din întâmplare, a trecut cu privirile peste fața ta galbenă. Şi chiar ți s-a părut că a făcut cu ochiul. În mintea ta a rămas treaba cu Daie mort şi înviat, chiar dacă era o păcăleală, nu cum au fost celelalte morți care aveau să i se întâmple. Sau,

cine ştie, poate nici alea... Că nici el, Daie Gulu, n-ar fi în stare să jure cu mâna pe inimă dacă a murit vreodată sau nu. Între morțile şi învierile lui tu creşteai, te făceai din ce în ce mai mărişor şi mai bun de nimic pe lumea asta. Cu cât creşteai, cu atât te arătai mai nevolnic. Ştiai şi tu asta de la tac-tu care, şi el ca omul, îşi închipuia că, dacă are băiat, gata, are cu cine se ajuta la treabă. Ba chiar, dacă i-ar veni, ar avea cu cine să răstoarne şi pământul cu fundu-n sus. Te-a trimis la oraş să faci şi tu la liceu ca toată lumea, dar când a văzut că erai o loază, că nu învățai nimic, că la matematică era tot timpul vorba să rămâi repetent, s-a luat cu mâinile de păr. Îşi făcuse un caiet pe care scria tot ce ducea pe la profesorii tăi ca să se uite la tine mai cu milă; atâtea damigene cu vin, atâția miei, atâta brânză, atâta muşchi de porc, atâta miere, căpşuni, roşii, pepeni, cireşe... Şi zbiera la tine că nici măcar nu le trecuse pe toate pe răboj, că dacă ar fi vândut toate alea s-ar fi îmbogățit: putea, dacă avea nevoie, să-şi ia chiar şi un elicopter cu banii ăia. Altceva îl durea pe el, nu că a dat de mâncare la nişte amărâți de profesori de oraş; îl durea sufletul că nu erai bun de muncă: puțea carnea pe tine de lene şi nimic-nimic nu-ți plăcea să lucrezi. Cum venea vorba de vreo trebuşoară, parcă îți spunea cineva că a venit să-ți taie căpățâna. Te lua cu leşin de la stomac şi ți se punea cu cârcel în genunchi; aveai amețeli şi aproape îți dădeau lacrimile când te gândeai că o zi întreagă trebuia să dai cu sapa, în soarele ăla de-ți seca creierii şi cu foile de porumb care-ți tăiau pielea de pe gât. În schimb, cum scăpai, te puneai cu burta pe-o țoală şi citeai la „romănele” până îți ieşeau ochii din cap (şi asta numai şi numai ca să ajungi poet, cum zicea tac-tu, rânjind la tine de te ustura la ficați). Când râdea, era, cât de cât, semn bun. De obicei, îți urla de două–trei ori pe zi în ureche că nu eşti bun de nimic (la pupat câini în bot şi cotoi în cur - cum făceai tu - se pricepe oricine), că dacă, vai de măiculița ta, nu eşti în stare să bați un cui într-o scândură fără să-ți tragi cu ciocanul chiar şi în deştele de la picioare, ăsta nu e semn bun: nimic n-o să se aleagă de capul tău, o să-ți mănânce câinii mămăliga din traistă şi când o fi să mori, de foame ai să crăpi, că nici măcar dar să cerşeşti un colț de pâine nu ai (nici cerşitul nu se face fără măcar nițică muncă). Degeaba beleşti toată ziua ochii-n cărți; şi popă de te-ai face, tot e ruşine ca, ditamai măgădanul, să dai cu sapa-n pir de parcă i-ai cere iertare că eşti nevoit să-l superi puțin - şi chiar, Doamne apără şi păzeşte, până la urmă nici să nu-l superi prea mult. Păi el când era de vârsta ta abia aştepta să aibă de muncă - rupea câte două cozi de sapă pe zi, nu că nu s-ar fi priceput, dar le muncea prea mult şi când izbea cu sapa, izbea ca un bărbat: o lună de zile nu îndrăznea fir de buruiană să scoată capul! Pe când tu, orice-ai avea în mână - cazma, greblă sau topor - le ții de coadă de parcă te-ai uita să nu cumva să-ți sară în cap sau să te muşte. Într-o seară, pe lângă toate câte ți le adusei eu aminte acuma, tac-tu a mai zis la sfârşit ca şi cum ți-ar fi tras

un scuipat: „Cu Daie Gulu, dacă ar mai fi trăit, ar trebui să te ții de mână. Dar parcă şi ăla era mai harnic ca tine...” Cum ai auzit aşa, ai tulit-o afară - se înnoptase - şi te-ai aşezat sub caişi, chiar dacă ştiai că putea să-ți cadă în cap vreo caisă răscoaptă. Erai supărat că Daie, săracul, se prăpădise şi nu oricum: îi crăpase nu se ştie cine țeasta cu un topor. Îl găsise o femeie pe malul unui canal. Se dusese, cum se spune, în poiană, mai la fereală, în nişte buruieni şi a dat peste un leş răscrăcărat la cer, cu picioarele în apă şi cu căpățâna chisăliță. Femeia a luat-o la goană şi dusă a fost. A venit miliția, că hâr, că mâr, care îl cunoaşte, cine e - n-a ştiut nimeni cine era mortul din buruieni. Până la urmă a venit o soră a lui Daie (Leana, dacă o ții minte) şi-a zis că ea îşi pune gâtul jos că ăla e Daie. Că de vreo săptămână nu mai auzise nimic de el - nu trăsese deloc acasă - de unde să ştie ea că săracu’ zăcea cu capu’ crăpat pe marginea canalului? Nu s-a găsit nici până în ziua de azi criminalul. De data asta, Daie a avut parte de înmormântare adevărată, cu prapori, popă, colivă şi colaci. Îi venise şi lui vremea să bată în poartă la Sfântul Petru şi ăla să-i deschidă cu drag. Un țigan fierar s-a apucat să meşterească o cruce de fier, vopsit mai pe urmă în negru, pe care a scris cu litere cam strâmbe: *Daie Gulu*. I-a făcut şi-un țoclu de beton şi-a-nfipt-o pe marginea canalului cu pricina... E, şi tu stăteai în seara aia sub caişi, te gândeai la Daie şi aveai gheruța strânsă pe inimă. Din când în când pocnea câte o caisă care se zobea de pământ. Te uitai cum se repezeau rațele şi se băteau care mai de care să-nghită caisa fleşcăită. Şi chiar îți făceai în gând socoteala că uite, domnule, rața e mai deşteaptă decât găina, vede şi noaptea. Ai fi vrut să te duci să-ți scoți o oală de vin, dar îți era lene. Nu-ți venea să te ridici, erai puțintel amețit şi nu puteai să te gândeşti mult timp la acelaşi lucru. Între două pocnituri de caisă ai auzit poarta scârțâind uşurel, pe urmă nişte paşi înceți şi târşâiți. Ți s-a suit sângele în cap şi-ai înțepenit, cu spinarea lipită de pom. Daie s-a oprit în dreptul tău şi, cu vorba lui stricată de limba țigănească, ți-a cerut, dacă ai, să-i mai dai şi lui o pălărie, că p-ailaltă o pierduse naiba ştie unde. Nici tu n-ai putea să-mi spui, dacă te-aş întreba acuma, cine ți-a dat putere să o iei la goană spre casă. Urlai ca un apucat şi nici măcar n-ai simțit că ai călcat pe un cotoi galben care ți-a muşcat şi zgârâiat glezna. Cum i-o fi dat nebunului prin minte să vină la tine prima oară după înviere, cine poate şti... A doua zi vuia satul: înviase Daie. Îi sărea lumea în cap să-l întrebe unde a fost, dar el nu avea ce să răspundă. Chiar uitase sau cine ştie... Miliția a dezgropat din cimitir ciolanele de crezuse că erau ale lui Daie şi le-a trimis la oraş. Crucea pusă de fierar e bună acuma la două lucruri: se cațără copiii pe brațele ei ca să se arunce mai de sus în apă şi priponeşte lumea câte o vită ca să nu intre în lucerna iaseului, să se umfle şi să crape. De-aici s-a-ntărit credința că Daie nu poate să moară, sau că are nouă vieți, ca pisicile, sau că ar fi un sfânt ori un drac. *Sfânt* pentru că era blând şi nu făcea

rău la nimeni, *drac* pentru că îi plăcea să umble prin locuri neumblate, noaptea, şi nu se dădea nicidecum înapoi de la un pahar. Din ce în ce mai rar, venea prin sat, numai aşa, ca să-l vadă lumea că este. Se certase cu ai lui şi nu avea unde să doarmă iarna. Mai ales după ce i-a murit şi Leana, soră-sa, care din pricina la ţigare şi-a scurtat zilele. Ginere-său (ăla de-i şofer), de frică să nu-l prindă miliția cu butoaiele de benzină acasă, le-a vărsat în groapa umblătorii. Leana, săraca, nici acolo nu putea să se ducă fără ţigară. A aruncat un chiştoc aprins şi a-ntins-o, fără să-şi dea seama, de pe lumea asta. După ce i-a făcut mormânt frumos, Daie şi-a-nfipt o traistă-n băţ, a înhăţat doi–trei colaci şi dus a fost. Nu aşteptase să-i spună nepoții să plece. Din sat în sat, din câmp în câmp, după câteva zile a ajuns la Oraş, lângă o gară mică, unde întorceau toate tramvaiele. Lângă gară - fabrica de bere. Lângă fabrică - cârciuma a mare, cu cimentul ud de bere, butoaie şi lăzi îngrămădite unele peste altele şi un taraf prăpădit într-un colţ. Aicea petrecea Daie iarna, printre picioarele oamenilor, laolaltă cu nişte câini jegăriți, mereu cu botu-n sus, poate le pică şi lor vreo bucată de pâine sau vreun sfert de cârnat. Mai cu seamă îi plăcea lui Daie din tot taraful contrabasul ros, găurit, mereu cu vreo strună lipsă. Îşi lipea urechea de burta lui şi-l auzea cum băone ca din fundul pământului, morocănos ca un beţiv trezit din somn... Vara se-ntorcea în sat şi bântuia pe unde ştia el. Şi iar i s-a întâmplat cu muritul. Cinci oameni întregi la cap s-au jurat pe ochii şi pe copiii lor că Daie se înecase în Dunăre. „Eram la scăldat toți cinci, să ne mai răcorim de căldura din câmp, când ne-am trezit cu nebunul pe mal. I-am strigat în glumă că dacă vrea să intre, să intre la vale de noi că, jegos cum e, ne tulbură nouă apa. Smintitu-a pleoscăit îmbrăcat în apă şi, până să apucăm noi să-i zicem ceva, s-a dus la fund de parcă l-a tras cineva. I-a rămas numai pălăria, care a luat-o şi ea la vale. L-am căutat prin toate mustățile de rădăcini de era să o mierlim şi noi. Nimic!” Ce n-au vrut ei să spună era păcat greu: toți cinci îl luase pe Daie de mâini şi de picioare şi-l aruncase în Dunăre... Multă vreme, ani întregi, le-a fost sufletul muşcat şi gura mută. Dar într-o zi de duminică i-a mântuit Ăl de Sus. Unul din ăia se făcuse naş la o nuntă cu mireasa borțoasă. Era omul roşu în obraz de vin şi de soare şi mergea mândru nevoie-mare în capu-alaiului, cu ţambalagiul şi vioristul lângă el. Când chiuiau muierile mai cu foc, o dată se opreşte naşu-mare cu ochii beliți înainte. După el, s-a oprit şi-a tăcut toată nunta. Crăcănat, desculţ, cu zdrenţele soioase atârnate pe ciolane, Daie, pe marginea drumului, se bucura şi el de nuntă, cu dinții rari zâmbați la mireasă. Naşul a încremenit cu un răcnet în gât. S-a-ntors, a luat de la un nuntaş două sticle de vin şi s-a dus spre Daie: „Ia, mă, zi Bogdaproste, c-ai înviat! Şi pleacă dracului mai încolo, că sperii mireasa şi leapădă!” Daie l-a ascultat şi s-a dus să-şi bea vinul. Nu prea sta să socotească în minte de ce se uita lumea aşa la el. Era buimac, tăcut şi nu

ştia ce e cu el. Până într-o noapte de iarnă când s-a nimerit iar prin sat, plecat de parcă era tras cu ața de lângă contrabasul lui dogit din gară... Îşi târâia picioarele prin zăpada înghețată şi scotea aburi groşi. Umbla aiurea, spre nicăieri, pe Ulița Mare. Deasupra, luna albă. S-a oprit şi-a ciulit urechile. Nu se auzea nici măcar scârțâit de crengi înghețate. Câinii, făcuți covrig, cu boturile sub cozi, erau morți parcă de când lumea. Vitele încremenise cu fire de fân în bot, iar păsările, cățărate prin pomi, semănau cu statuile de se vând la bâlci. Focurile din case nu mai ardeau şi, când s-a uitat printr-un geam, i-a văzut pe ăi dinăuntru întinşi drepți pe paturi, cu nasurile ascuțite în sus şi cu poleiala lunii pe fețe. Murise tot satul. Abia după ce şi-a dat seama de asta, i s-a făcut frică mare. S-a pus în genunchi şi a început să se roage, chiar dacă nu ştia nici o rugăciune pe dinafară. Când buzele i-au înghețat şi mintea nu mai găsea cuvinte, auzi cum, de departe, se îndrepta spre el în goană nebună un tropot de cal. De când era copil i se înfipsese în minte că-şi va trage sfârşitul din copită de cal. Înțepeni în mijlocul drumului, ghemuit, cu fruntea în zăpadă. Tropotul se apropia, se făcea tare şi urla ca un clopot. Dar calul, care stârnea zăpada cu aripile din spinare, sări peste Daie şi se înălță la cer. A mai fost linişte câteva clipe, după care dintr-o curte se auzi o înjurătură, pe urmă un lătrat de câine şi-un cârâit de găină. Unul zbiera la nevastă că ce dracu' moşmondeşte atâta, o babă învârtea o mămăligă pe plită şi doi draci de copii zvârleau pietre cu praştia într-o pereche de guguştiuci zburliți de frig pe-o creangă de tei. Şi din seara aia eu, Daie Gulu, mi-am dat seama că n-o să mor niciodată. Spun unii că nici n-aş fi cu adevărat; alții n-au auzit de mine; alții s-ar putea jura chiar să m-au atins. Cine să mai înțeleagă? Oamenii povestesc multe...

Acuma, că s-a terminat şi tămâioasa, ar fi vremea să plecăm fiecare la treburile lui. Mă frământă un lucru pe mine care ştiu atâtea. Când o să ajungi în sat, o să auzi ceva nemaiauzit: că un combinier, în timp ce secera pe unde era înainte padina, a dat cu maşinăria peste unul care dormea în grâu. L-a secerat şi pe el, l-a trecut prin mățărăile batozei, praf şi pulbere l-a făcut. Când a coborât omul de la volan a găsit, pe un muşuroi de hârciog, numai căpățâna rânjind la soare a lui Daie Gulu. Cum te ştiu cam prostănac şi neisprăvit în vecii vecilor, chiar şi mie îmi vine să mă întreb: oare o să crezi sau nu?

AMINTIRI PREFĂCUTE

Îl apucase iarăşi fericirea. Stătea tolănit pe scaunul de fier din faţa cârciumii, cu picioarele crăcănate şi mâinile moi. Lumina de pe cer parcă se mai îmblânzise, era colorată ca mierea şi chiar aerul întreg mirosea a fagure. „Uite-aşa!”, îşi spunea cu mulţumire şi ochii îi luceau în cap potolit, ca după o perdea de ceaţă. „Uite-aşa!”, îşi zicea iară, de astă dată cu o mirare adâncă în suflet, ce-i dădea avânturi să zboare. Să plutească uşor până-n mijlocul drumului, să ocolească balegile alea lătărețe care parcă fumegau în vipia amiezii şi să se apuce încet, cu mişcări moi, dar fără şovăială, să joace. Şi-atunci i-ar fi îmbrățişat pe toți care ar fi trecut pe lângă el: bărbați, femei, copii. I-ar fi luat cu blândețe de mijloc, i-ar fi învârtit în jocul lui de două–trei ori şi ar fi încercat să le spună din sufletul ce sta să-i dea pe răscoale şi cu vorbe sărace, că el se bucură de nu mai poate că s-a nimerit să trăiască împreună pe lumea asta şi nu în alta. Chiar adulmeca mirosul de sudoare al oamenilor ce se întorceau de la muncă numai să-l vadă jucând; chiar simțea, cu vârful degetelor, carnea tare de sub cămăşile prăfuite. Vorbele ce-i veneau pe limbă erau tot sărace, şi el tot nu ştia cum să le meşteşugească, aşa ca să-i iasă şi altceva din gură decât: „Măi omule, omule! Măi, femeie, femeie! Măi, copile, copile!” Şi dintr-o dată îşi dădu seama că el nu avea ce să le spună mai mult de atât. Îşi muncea mintea şi ştia că altceva ar fi trebuit să bâiguie el acolo. „Ce să le spun? Cum să le spun?”, îl chinuiau gândurile. Se bâlbâia, picioarele nu-l mai ascultau. Ziua se prefăcu într-o clipită în noapte şi întunericul se lăsă greu pe umerii lui. Jocul se schimbă şi el într-o nebunească zmucită. Mâinile şi picioarele se azvârleau cu de la ele putere care încotro, iar

căpățâna, cu limba scoasă şi ochii belojați zvâcnea de parcă în loc de gât ar fi fost un ciorap umplut cu bumbac. Oamenii urlau şi o luau înspăimântați la goană. Țipetele lui răguşite şi balele pe care le scutura în toate părțile goliră ulița. Pulberea se ridica singură spre cer, îi intra în ochi, în urechi, în nas, în gură. Sub pleoape avea nisip şi pietricele, nasul şi dinții i se rupseră într-un bolovan din marginea drumului, iar din gură-i curgea un noroi făcut din sânge şi țărână. A doua zi se sculă din şanțul în care zăcuse toată noaptea şi o luă, de-a buşilea, spre casă. Împinse poarta cu capul şi se repezi spre cotețul câinelui. Se ghemui pe preşul slinos, plin de păr de potaie şi adormi din nou, cu picioarele afară din cotineață. Când se trezi, câteva ceasuri mai încolo, uită de parcă nu i s-ar fi întâmplat niciodată că, atunci când câinele se apucase să-l lingă pe ceafă şi pe urechi, lui îi venise în gând ce-ar fi trebuit să spună oamenilor, cu glasul nițel încurcat de ruşine: „Măi, oameni buni, eu cam țiu la voi, băăă!” Dar pentru că uitase, pe la amiază o luă iarăşi, cu îndârjire, de la capăt.

*

**

(*A cerut-o pe Strămoaşa şi a luat-o un popă cam urât, care s-a apucat, cu bani de la boier, să ridice biserică în sat. Ea îl luase pentru că i se năzărise ei, femeie, să învețe să citească. Aşa că nu s-a mai uitat la urâțenia lui; stătea cu gândul numai la cum avea ea să buchisească din cărțile cele bisericeşti*.)

APOCALIPSA DUPĂ NAE

Râdeți ca nişte săraci cu mintea ce sunteți. Dacă m-aş pune în cârd cu voi, v-aş face să vă piară cheful de rânjit. Aşa, cum am eu inima bună şi minte cât n-aveți toți trei la un loc, n-o să vă fac nimic. Şi dacă nimeni n-o să-mi ceară, n-o să spun că luați în deşert numele Domnului şi chiar pe al lui Dracu. Vedeți-vă de treaba voastră acolo, că rămâne omul ăsta nezidit în cavou şi, când o să se scoale la Judecata de Apoi, că nu mai e mult până atunci, o să vină să vă tragă palme peste ochi şi picioare în spate de n-o să le puteți duce. A muncit săracul doi–trei ani ca să-şi facă mândrețea asta de cavou cu cruce de marmură, cu capac negru peste groapă şi, acuma când a murit, îl lăsați atâta vreme nezidit numai pentru că vă e lene şi râdeți fără ruşine. Dacă vreau, trântesc capacul peste voi, îi fac o gaură şi mă uşurez în capul vostru. Dar nu vreau. Am avut douăzeci şi două de condamnări şi de-aia sunt de o sută de ori mai deştept. Uite şi-acuma: stați băgați în groapă cu nasu-n mort, răsuflați praf de cărămidă şi de var, pe când băiatu' stă liniştit deasupra voastră, priveghează dacă treaba merge bine şi trage câte un gât de țuică sau de vin, după cum are el chef. De-aici de sus pot să vă azvârl cu piciorul nisip în ochi, dar iar nu vreau. Aşa ceva ar face numai un nepricopsit fără prea multă glagorie. N-are nici un rost să mă cobor la mintea la doi–trei proşti acolo. Eu văd mai departe decât oricine pe lumea asta. Eu, Nae Cuțitaru, m-am întâlnit cu Dumnezeu. Râdeți apucaților, beliți fasolele. Adică, ce e în mintea voastră: cum am eu obraz să spun că sunt pe bune cu Ăl de Sus, când mai mare pramatie şi scursură ca mine nu s-a pomenit pe pământu-ăsta. Dacă aş sta şi eu să văd lucrurile cu ochii voştri proşti, poate că aş gândi la fel. În trecutul meu am fost om, nu glumă. Acuma, de când m-am făcut pândar la cimitir, de stau să păzesc ca să nu plece cumva vreunul de sub cruce, acum, zic, m-am

cumințit de tot. Nu vă uitați că alaltăieri m-a plimbat iar şefu' de post prin sat cu nişte găini furate atârnate de gât ca să mă vadă lumea, să ia aminte şi să mă scuipe. Bătaia de mi-o trage plutonierul Negru la post e un mizilic pe lângă ce-am primit în alte părți şi alte dăți. Stau cuminte, îl las să dea până oboseşte, îi zic „săru' mâna" şi plec frumuşel acasă. Eu cunosc politica acuma: nu mă trimite în judecată pentru nişte prăpădite de orătănii; ar vrea el, nu-i vorbă, să mă ducă la județ de câte ori fac câte ceva, ca să vadă ăia ce se mai omoară el cu treaba în sat. Dacă l-ar vedea ăi de la Tribunal că-mi înaintează dosar, i-ar da cu mine în cap şi ne-ar azvârli pe amândoi afară, grămadă unul peste altul. Că au şi ei, săracii, belelele lor: nu mai este loc în puşcării şi de-aia nu le dă mâna să facă proces la un amărât de hoț de găini. Aşa că, de fiecare dată, în afară de bătăiță, scap mereu basma curată. Mă-ntorc la muierea mea, îi trag vreo două pentru vremea cât am lipsit eu de acasă şi gata. Ea pune de mămăligă, îşi şterge lacrimile şi-mi aduce la masă. Mă-ntreabă mereu, mai mult din privire, că de ce o bat şi eu îi răspund că de-aia, ştie ea de ce. Eu ştiu o vorbă de la tata, care era, şi el, om deştept: „Femeia nebătută e ca moara neferecată". Şi mai spunea bătrânul, săracul, că femeia, dacă vrea, se aia cu altul chiar sub ochii tăi fără să-ți dai seama. Darămite când eşti plecat câte o noapte–două de acasă. Aşa că, dacă-i scapi câteva palme când te întorci, nu e nici un păcat. Acuma, ca să spun drept - nu că mă laud, dar aşa e - cred eu aproape sigur că muierea mea nu s-a-ncăibărat niciodată cu altul. Nici n-avea timp: cum năştea vreun copil cum o lăsam iar borțoasă. Ea nici nu ştia că se poate trăi şi altfel, că atunci când am luat-o, acum mai bine de zece ani, era micşoară şi habar n-avea ce-i aia viața. Abia dacă împlinise vreo paişpe anişori. Eu eram drac bătrân, mă apropiam de patruzeci. Ce vremuri! Taman ieşisem din puşcărie de vreo câteva ore şi nu prea ştiam încotro s-o apuc. Tăiasem piatră prin Dobrogea şi auzisem şi eu că, undeva pe aproape, ar fi fost Marea Neagră. Voi, neisprăviților, nici până azi n-ați dat ochii cu ea şi sunteți aproape oameni în vârstă. Era în capul meu cam aşa: un fel de băltău mare, negru şi tulbure, cam cum e Dunărea noastră primăvara, rău, urât şi supărat, gata să te ia şi să te azvârle în adânc dacă ai îndrăzni să îi calci prin apă. Ce-am văzut acolo nu era nici pe departe ce aveam eu în căpățâna mea. Când am dat ochii cu ea şi am cuprins-o, mi s-a suit, aşa, un nod în gât. Stăteam pe un mal înalt şi drept de parcă era tăiat cu cuțitul, cu cracii atârnând şi mă uitam la apa aia mare şi albastră. Dacă aş fi căzut de acolo, praf mă făceam, că jos erau nişte pietroaie mari. Stam ca un guşter la soare şi trăgeam în piept vântu-ăla sărat care mirosea frumos a nu ştiu ce. Când m-am uitat nițel în jos, am văzut printre stânci o fată care se tot apleca, culegea ceva şi băga într-o traistă agățată de gât. Am alergat mult ca să găsesc o potecă şi să cobor acolo. M-am apropiat de ea şi i-am zis cu blândețe ca să n-o speriu: „Ce faci

tu, neică, aicea?” „După scoici...”, zice ea cam cu frică. Era frumoasă țiganca şi era aproape un copil. Mi-a spus că aduna scoici frumoase, melci şi alte alea, le curăța, le da cu lac şi le vindea prin piețe ca să ducă boierii acasă amintiri de la mare. Am stat ce-am stat de vorbă, una-alta, până la urmă m-am dat aproape de ea şi i-am zis: „Fă, eu să ştii că sunt om de cuvânt şi dacă spun o vorbă aia e! Eu de nevastă te iau, dar tu eşti aşa cum trebuie?” A rămas cu gura căscată şi nu mai putea să scoată o vorbuliță măcar. Mi-am suflecat mânecile, am întins-o pe nisip, i-am săltat fustele şi m-am pus pe armăsărit că eram stătut rău de la puşcărie. A zbierat ea cât a zbierat, pe urmă a stat cuminte. Când am terminat, mi-am scuturat țoalele şi am luat-o binişor pe potecă înapoi. Ea se ținea la doi–trei paşi în urma mea şi nu zicea nimica, decât smârcâia din nas şi zornăia scoicile din traistă. Am luat-o cu mine şi, de atunci, n-am mai intrat la puşcărie. Când am dus-o în sat, la casa mea, ştiam ce-o aşteaptă. Înainte să plec la închisoare lăsasem în bordei la mine două neveste cu care trăisem eu înainte. Era bine cu ele, nu se supăra una cu alta, stam cu ele ca un paşă, când ne culcam, eu mă băgam la mijloc între ele şi, să mă bată Dumnezeu dacă vă mint, în fiecare noapte, treaz ori beat mort, mă iubeam cu amândouă ca să le arăt că eram bărbat în casa aia şi nu degeaba mă fuduleam în sat că țineam două femei. Cum s-a potrivit, nu ştiu, că nici una nu a prins plod. Acuma, că venisem cu asta mică, trebuia să le dau afară şi să mă pun pe trai cuminte, ca un om cu scaun la cap ce vroiam să mă fac. Înainte să intru în curte, i-am zis nevestii de-a treia să mă aştepte la poartă, că am ceva de făcut. Am intrat, le-am adunat în odaie şi m-am pus cu bătaia pe ele. Le dădeam cap în cap şi urlam: „Să spuneți cu cine v-ați coțăit un an de zile cât am fost eu plecat!” Până la urmă şi-au dat seama - că le ducea mintea - că în casa mea pentru ele nu mai era loc. Aşa că şi-au strâns ce aveau pe acolo şi duse au fost până în ziua de azi. De aşezat, m-am aşezat la casa mea, nu-i vorbă, dar ce te faci că nu-mi prea venea să mă apuc de muncă? Pentru mine, munca era o pedeapsă. S-a-ntâmplat să am noroc: de vreo câteva zile murise Pişta, pândarul de la cimitir, şi n-avea cine să facă munca aia pe care nici el n-o făcuse. M-am dus la părintele, i-am spus cum stă treaba, uite şi-uite, cum vreau eu să mă fac cuminte şi dacă nu poate să mă bage pe mine pândar în locul lui Pişta. Părintele a cam strâmbat el nițeluş din nas, pe urmă a zis că bine, dar dacă mai fac vreo prostie el mă dă afară de nu mă văd, că n-are nevoie de derbedei în slujba lui. Ce să spun, mare brânză ce-mi dădea el: o nimica toată, atâta cât să am de pâine. Dar cu zece copii ce poți să faci dacă nu să te apuci de furat? M-am bucurat cel mai mult de casă. Era din calupi buni şi avea şi pod deasupra la odaie. I-am dat cu var şi pe-afară şi pe dinăuntru, după ce-am lipit-o bine cu balegă de cal. Nu mă supăra pe mine că trăiam între morți şi că nici groapă de umblătoare nu puteam să-mi sap că peste tot dam de

ciolane îngălbenite. Pe urmă a început nevasta să-mi nască şi să-mi umple odaia cu puradei. Nu prea avea tata ce să le dea la toți de mâncare, aşa că m-am apucat de ciupit de pe ici, de pe colo, dar mai ales furam cu sacul bucate din curte de la Fermă. Ce se nimerea: orz, grâu, porumb, soia, răsare, după cum era vremea. Dar nici aşa nu mă ajungeam. Şi-atuncea când a venit legea de aveai voie să dai copii la străini ca să-i înfieze, am stat, m-am gândit, m-am cumpănit şi am zis că să o dau de suflet pe a mai mică. Dacă o dădeam la nişte străini amărâți care nu puteau să facă copii, ăia aveau s-o îngrijească ca pe o cocoană şi i-ar fi fost şi ei mult mai bine. M-am dus la doamna Mița, inginera care căuta copii pentru străinii de la oraş, şi peste o săptămână m-am trezit în uşă cu ea şi cu doi greci sau turci, ce-or fi fost nu ştiu. Noroc că femeia măturase odaia. Ăi mari erau la şcoală, ăia mici se jucau pe prispă cu nişte avioane de le făcusem eu din coceni de porumb. Grecii, nici una, nici două, nici bună ziua, nici facu-ți ori dregu-ți, numai ce s-au aşezat amândoi în patru labe să se joace cu copiii. Greaca, ce să zic, era frumoasă picată, cu părul şi ochii negri şi pielea albă-albă, de-ți venea să-ntinzi mâna şi s-o mângâi, ca să vezi dacă e adevărată. El cam avea fățău de nătărău, grăsuț, cu ochelari pe nas şi cu glasul pierit. Doamna Mița mi-a spus că ei erau în țara lor oameni cu multă carte, dar aveau supărare că nu puteau să facă deloc copii. Nici nu mă miram prea tare în gândul meu de una ca asta, când mă uitam la prostănacu-ăla molâu şi ca vai de mama lui. Ăla în viața lui n-ar fi putut s-o strângă în brațe cum trebuie pe muierea de-o avea lângă el. Mă uitam cum se juca cu puradeii mei şi-l vedeam că e de o mie de ori mai neisprăvit decât ei, că nu fusese şi nu avea să fie în viața lui om întreg. Într-un timp, cum fugea el de colo-colo prin bătătură după copii, a dat cu mâna într-un ditamai găinaț de cocoş şi stătea ca un bou cu mâna întinsă, ne arăta ce ispravă făcuse şi belea fasolele la noi. În loc să se şteargă pe nucul din fața casei, el a aşteptat să se ducă nevastă-sa şi să-l şteargă cu o batistă. I-am zis doamnii Miții, cu respect şi cu obraz subțire, că uite, doamnă care e părerea mea: aşa e cu ăi care stau toată ziua cu nasu-n cărți. Se tâmpeşte omul la cap şi la toate alea, de nu mai e bun de nimic pe lumea asta. Coana Mița nu asculta la prostiile mele, dar nici că-mi păsa. Altceva îmi trecea mie acuma prin căpățână. Ştiam un loc mai spre fundul cimitirului, plin cu tufe de liliac. Am făcut eu ce-am făcut şi am dus-o pe greacă acolo. Pe bărbatu-su l-am lăsat să râdă copiii mei de el. Mă gândeam că-i făceam şi ei un bine, săraca, şi nici nu-mi trecea prin minte că n-o să vrea. M-am apucat să-i spun prin semne cam aşa: „Uite bre, cucoană, cum e treaba: eu pe fata mea ți-o dau, că nu-mi iau vorba înapoi, dar m-am gândit că ai vrea să ai un copil numai al matale. Aşa că intră frumuşel în tufele astea, îl facem repede-repede de n-o să ştie nimeni şi gata. Că am văzut cu ce leşinătură te-ai măritat”. A râs puțin, apoi m-a lămurit că ea era de vină cu făcutul copiilor, nu

bărbatu-său. Am încercat eu să-i spun că tot ar fi bine să-ncerce, dar ce să mai vorbim, n-a fost să fie. La plecare mi-a strâns mâna mai aşa, mai nu ştiu cum, adică să nu fiu supărat pe ea. Şi mi-a trecut necazul. Cu banii de i-am luat pe fată n-am făcut mare brânză; până la urmă m-am apucat iar de ciupit cu sacul din curtea iaseului. Când mi se ura că mă duc singur, îl luam cu mine şi pe Ion, prietenul meu cu care făcusem împreună destulă puşcărie. Am trecut prin multe noi amândoi şi ne-am ajutat unul pe altul când a fost nevoie. Fraţi dacă eram şi nu ne înţelegeam mai bine. El, săracul, din armată s-a nărăvit la puşcărie: l-a bătut pe un locotenent de i-au mers fulgii şi uite-aşa a început meseria lui de ocnaş. Pe urmă, nu i-a fost greu deloc să intre, din timp în timp, la beci. Ne-am întâlnit de câteva ori bune pe acolo. Zice lumea că eu şi cu Ion nu ştiu ce şi nu ştiu cum. Dar să ştiţi că treaba asta, acolo, nu e de ruşine. În lipsă de femei n-ai ce face. Şi decât deloc, mai bine aşa. Făceam pe bărbatul pe rând, ca să nu fie cu supărare şi ca să nu spună cineva că vreunul dintre noi a dat în apucături femeieşti. Când ieşeam, fiecare mergea la muierea lui ca şi cum nimica nu s-ar fi întâmplat. Ion a fost mai statornic ca mine. Toată viaţa, săracul, numai la o femeie a ţinut: la Maria lui. Ce o fi văzut la ea, nu poate nimeni să spună. Era urâtă, proastă şi mai în vârstă ca el. O întrebai: „Mario cu cât eşti mai mare ca Ion?” Şi ea răspundea după ce se gândea nițel: „eu ştiu, bre, ce şă zic? Acu’ vreo câţiva ani eram mai mare cu vreo şase–şapte. Da’ azi or fi mai puţini, că m-o fi ajuns din urmă”. O iubea Ion ca pe ochii din cap. Când era slobod, nu era chip să-i vezi unul fără altul. Nici când se-mbătau de nu mai ştiau de ei, nu se despărţeau. Ca toţi oamenii, aveau şi ei câte o doguţă sărită. Cum intra Ion la pârnaie, Maria se aduna de pe drumuri şi se ducea la nenea Şimion, cum zicea ea, că era cam peltică. Simion, cum îl ştiţi: mic, dat dracului de rău şi puţin la suflet. Moşul o iubea şi el pe Maria şi de-aia, când se întorcea la el, avea grijă s-o calce-ntâi bine-bine în picioare de-o făcea să zacă vreo săptămână şi de-abia pe urmă se apuca de iubit cu ea. „Nea Şimioane, m-am întorş!”, făcea ea. „Aşa? - se bucura moşneagul - ia treci mătăluţă colea sub şopron să vorbim!” şi se punea cu pumnii pe ea. Numai că Ion nu stătea la închisoare o veşnicie. Când ajungea în sat, era gata beat. Nu se uita nici în stânga, nici în dreapta, nu răspundea dacă îi dădea cineva bună ziua sau îl întreba de sănătate. Mergea drept la moşneag acasă, intra în bătătură şi se oprea în faţa lor. Ofta din greu, se scărpina în creştet ca şi cum ar fi avut de făcut o treabă de care îi era lehamite să se apuce şi-l întreba pe moş Simion: „Ai, mă, anafura mă-tii, de câte ori ţi-am spus eu să n-o mai primeşti înapoi? De ce ai primit-o?” Bătrânul, vai de pielea lui, ştia ce-l aşteaptă. Ion îl bătea cumva în scârbă, de parcă îl silea cineva, dar îi trăgea ca lumea. Doftoroaiele, cum se auzea în sat că se întorcea de la închisoare Ion Găman, nu mai aşteptau să le cheme cineva şi se duceau singure la moş Simion ca să-i dezlipească ochii

cu fierturi de-ale lor şi să-i pună ciolanele la loc. După ce termina isprava cu moşneagul, Ionică şi-o lua frumos pe Mariuța şi-o pornea, după cum era anotimpul, ori la saivanele de au ars de la un fulger şi nu le-a dres nimeni, ori la pătulacul lor făcut într-un nuc bătrân din via părăginită a lui boier Caragea. Acolo, Ion o iubea m ai întâi de câteva ori pe deşelate, pe urmă se aduna şi o bătea până o vedea că nu mai mişcă. Câteva zile după asta îi căra apă cu o damigeană, îi da să bea şi mormăia: „Ce să-ți fac, fă, ce să-ți fac? Dacă tu, proasto...” După ce i se punea mândra cât de cât pe picioare, o lua după el să lucreze cu ziua pe la oameni. Ziua - muncă, noaptea - băutură şi zbenguială pe unde le plăcea lor să rătăcească şi să fugă de lume. O întreba câte cineva pe Maria: „De ce, fa, stai cu ăsta, dacă te bate de te omoară?” Ea, cu ochii umflați de abia putea să vadă, cu pielea numai vânătăi şi cu dinții sparți, răspundea mereu la fel: „Dacă nu m-ar bate, aş pleca. Dar ştiu că el mă bate pentru că mă iubeşte şi-i paşă de faptele mele. Dacă nu i-ar păşa, cale bună! Am unde să mă duc”. Oamenii se uitau la ei cam cu milă şi se mai găsea câte unul care să le dea de pomană vreo țoală. Le era milă pentru că puțini din sat ştiau cum şi de ce ajungea Ion la puşcărie. Ăilalți habar n-aveau. Se pomeneau deodată că nu-i mai vedeau pe ăştia doi pe uliți şi atunci toată lumea îşi dădea seama că Ion făcuse iar vreuna şi fusese dus să ispăşească. Ăsta, nu ştiu de ce, de la noi din sat nu prea fura, se ducea în alte părți. Cum pleca el, Mariuța o lua de la capăt cu nen-su Simion. Şi uite-aşa se ducea viețişoara lor, când colo, când dincolo, după cum le potrivea drumurile Cine le potrivea. A ținut treaba până într-o zi, când Ion s-a-ntors de la zdup şi iar s-a dus întâi şi-ntâi să-şi ia mândra înapoi. A dat cu piciorul în poarta lui Simion, s-a crăcănat în mijlocul bătăturii şi s-a pornit să zbiere: „Ieşiți afară, c-am venit!” Dar nu i-a răspuns nimeni. După câtăva vreme a mişcat ceva pe la un geam şi s-a auzit, înfundat, glasul moşului: „Mergi de-aci, Ionică, tată, că Maria s-a prăpădit acu’ vreo două luni!” Ăsta a rămas o vreme de parcă era înfipt în pământ, pe urmă a luat-o cu paşi liniştiți spre tindă, cu gând să-i facă de petrecanie lui moş Simion. Credea că el o omorâse. Au sărit câțiva vecini de l-au potolit şi i-au spus că nu era bătrânul de vină cu nimic. Maria, Dumnezeu s-o odihnească, se îmbătase fleaşcă într-o noapte şi nu mai nimerise să se întoarcă acasă. Se culcase într-un şanț, pe-o uliță. Peste noapte a dat ploaie ca la potop şi au găsit-o dimineața nişte oameni cum plutea în şanț cu fața în jos şi cu nişte boboci de rață pe spinare. Şi uita-aşa a rămas Ionică, săracul, văduv şi cu durerea în suflet toată viața lui. Rătăcea de colo-colo fără nici un rost şi tare milă îmi era de el. De-aia îl mai luam cu mine la furat bucate, ca să nu fie singur şi să stea tot cu gândul la femeia lui moartă. Într-o noapte s-a-ntâmplat că m-am dus singur la Fermă să iau nişte grâu. Eram supărat că-mi zăcea nevasta de vreo câteva zile şi vream să fac rost de ceva bani, s-o duc la doctor să se caute. Am luat-o pe unde aveam drumul meu, adică

prin curtea aia plină cu fiare vechi, aruncate care cum se nimerise, de nu te mai găsea prin ele nici Dracu. Cam sta să plouă şi era zăpuşeală. Nu se vedea la doi paşi înainte şi mergeam mai mult pe pipăite, cu grijă să nu-mi rup picioarele. Îmi umplu repede sacul, îl leg la gură şi dau să plec, când aud ceva mai încolo că începe să latre subțirel şi întărâtat un cățel. Mi-am dat seama că era boldeiul lui Marin Purcaru, pândarul de la Fermă. Avea ăsta o jigodioară, mică de puteai s-o pui în buzunar, dar cu nişte urechi de-ți auzea de la două poşte şi musca cum zboară. O încurcasem. Îmi iau sacul la spinare şi-o întind cât pot de repede. „Stai că trag!”, făcea Marin Purcaru, dar eu ştiam că, în afară de un ciomag zdravăn, n-avea nici un fel de armă. Cum-necum, ajung la fierătăniile mele şi mă bag într-un buncăr de combină veche. Mă ghemuiesc şi stau cuminte, de frică să nu mă audă javra. Pe-afară, pândarul mă înjura cum îi venea la gură şi striga la mine că, dacă mă găseşte, o să-mi dea numai în cap, până o să mă sature de furat din averea statului. A bombănit ce-a bombănit şi pe urmă mi s-a părut că m-a lăsat în pace. Dau să mă ridic şi numai ce-aud zdrăngănit de fiare la câțiva paşi de mine. Chiar în clipa aia mă sprijin cu mâna într-un buduroi de viespi. Dacă scoteam vreo vorbă, Marin Nebunu îmi crăpa căpățâna. Aşa că am stat să mă înțepe viespile alea cum şi unde vroiau ele. Stam nemişcat şi le simțeam cum bâzâie supărate şi cum înțeapă într-un loc, se plimbă puțin pe piele şi iar înțeapă, cu duşmănie mare. Mi se băgaseră pe sub țoale şi îşi înfigeau țoghiile de parcă şi-ar fi făcut socoteala că nici un peticuț din pielea mea întinsă pe ciolane n-ar fi trebuit lăsat nepătruns. Curgea năduşeala de pe mine, dar tot mai aveam timp să mă gândesc că, domnule, ce bine ar fi dacă la muştele-alea nu le-o plăcea cum pute sudoarea mea: poate m-or lăsa în pace, cine ştie... Cum l-am auzit pe ăla că a plecat, am sărit şi eu din buncăr fără să îmi pese de sac şi-am dat fuga să mă tăvălesc într-un cuib de cucută ca să scap de gângănii. Ochii începuseră să mi se umfle, gâfâiam, mă lua cu leşin de la inimă şi-mi era sete. Până s-apuc să trec gardul înapoi în cimitir, a început să plouă. Nu tuna, nu fulgera, numai cădea la apă din cer şi parcă n-avea de gând să se oprească niciodată. M-am târât cum am putut pe sub gardul de sârmă pe unde săpasem eu o groapă ca să pot trece mai uşor şi, când dau să mă ridic, mă pomenesc față în față cu Daie Gulu, nebunul de care zice lumea că nu poate să moară. Sta drept înaintea mea, zdrențăros, se uita la mine cu linişte mare. Într-un târziu, deschide gura şi-mi zice cu glas de poruncă: „Mergi acasă că-ți moare nevasta!” După ce-a spus cuvintele-astea parcă s-a topit şi s-a răspândit încet ca un fum de tămâie. Ori poate că nu vedeam eu bine: ochii aproape mi se lipiseră şi mă orbea şi ploaia. Am luat-o la goană spre casă. Mă loveam de cruci şi mă împiedicam în morminte, eram mânjit peste tot de nămolu-ăsta gras din cimitir. Am intrat în odaie. Nevasta zăcea cu ochii închişi şi cu o lumânare aprinsă la cap. „Ce-ai, fă?”,

m-apuc eu să mă răstesc la ea, ca nu cumva să vadă copiii că sunt slab. „Stai cuminte şi nu te mai prosti. Ai, că-ți aduce neica ce-ți place ție. Să stai cuminte, auzi?” Ştiam că-i plăcea să-ntingă în miere cu mieji de nucă. Într-un rând i-am şi tras una după ceafă când am prins-o că mânca pe ascuns miere cu nuci. Aprind un felinar şi o iau pe la spatele casei ca să mă urc în pod. Ajung, intru de-a buşilea şi rămân cu gura căscată: un moşneag şedea turceşte pe o grindă şi crănțănea nuci în dinți de parcă era la el acasă. „Ce e, bă, cu tine aicea?”, urlu eu, cu gândul să-l iau de gât şi să-l dau cu capul de vreun căprior. „Uite, şi eu, la nuci, ce să fac?”, zice el şi eu m-am dumirit pe loc că e vreun nebun sau aşa ceva, de nu i se face frică de mine. „Mi s-a făcut poftă de nuci şi-am venit la tine. Eu sunt Tata Dumnezeu de Sus şi m-am coborât la tine în casă pentru că vreau să te fac omul meu şi să mă ajut de tine într-o Lucrare ce mi-a rămas de făcut cu omenirea...” „Domnică-Doamne, îmi moare femeia, ce să fac?” Dumnezeu s-a scărpinat în barba albă şi în plete, a scuipat de vrei trei ori nişte coji de nucă, a oftat ca un moşneag cu încheieturile înțepenite pe timp de ploaie şi mi-a zis cu blândețe: „Lasă, că îi e mai bine unde s-a dus acuma. Dacă vrei să fii omul meu, o să lucrez ca să-i mântui sufletul şi să rămână fericită în veci de veci. O să-ți trimit semn cât de curând şi o să te chem la mine cu ceva treburi”. După ce a zis astea, sa topit şi el uşurel, ca Daie Gulu, şi dus a fost. Când m-am întors în odaie, nevasta murise. Mă durea sufletul că mă lăsase, dar, pe de altă parte, eram cumva liniştit că Dumnezeu însuşi îmi făgăduise că o să aibă grijă de ea. I-am săpat groapă, i-am cioplit cruce şi am îngropat-o pe creştină. Popa s-a uitat la mine cu milă când m-am apucat să-i spun cum a fost treaba cu Atotputernicul. Mi-a zis să nu mă încred în vise de-astea şi că o să se roage să-mi uşureze sufletul. Eu n-am încercat să-l lămuresc şi m-am pus pe aşteptat semn de la Dumnezeu. A venit într-o noapte, m-a sculat din somn, m-a chemat afară, ca să nu trezească copiii, şi, uite-şi-uite, m-a învățat ce să fac şi cum să fac. Pe mine m-a cam mirat ce mi-a cerut, dar mi-am zis că El e El şi că poate să facă ce vrea. A doua zi m-am apucat iar să fur găini. În prima noapte cu lună mare trebuia să plec. Nu mă păcălise Dumnezeu: din prispă, pe urmă prin bătătură, peste nucul din fața casei şi de-acolo sus în cer se întindea un preş alb. Mi-am pus după gât o traistă în care aveam trei–patru orătănii, am apucat cu fiecare mână câte o damigeană şi, după ce m-am descălțat ca să nu murdăresc, am pornit să mă sui în cer. Nu pot să spun câtă vreme am mers. Am ajuns în fața lui Dumnezeu. „Ai venit?”, mă întreabă. „am venit, Doamne.” „Să mai vii cât poți de des, că acuma ai învățat şi tu cum e treaba.” Şi l-am ascultat. Cum făceam rost de ce ştiam că-i trebuie, cum îmi întindea preşu-ăla lung ca să mă urc la cer. Nu prea sta la taclale cu mine, dar tot mi-am dat seama de cele ce se întâmplau Acolo. N-o să vă vină să credeți în ruptul capului ce-o să auziți, dar să ştiți că de-aia nu mai pot

eu. Aflați că Dumnezeu s-a împăcat iarăşi cu frate-său Dracu. Stau amândoi cât e ziulica de lungă la masă şi pun omenirea la cale. Se mai sfătuiesc unul cu altul, câteodată se mai iau la sfadă... Îşi toarnă câte o oală de vin, apucă cu dinții de câte un artan stropit cu mujdei şi se împacă la loc. Am prins frânturi de vorbe de-ale lor. Îi zice Domnul lui Dracu: „Bine, bă, Drace, de ce ai făcut tu atâta rău la omenire?" Şi Dracu, să nu rămână prost, i-a răspuns: „Lasă, bre Doamne, că nici cu binele de l-ai făcut mata nu mi-e ruşine!" Dumnezeu a pufnit supărat şi, ca să se afle în treabă, s-a apucat să-şi moaie mustățile în oala cu vin. Pe urmă au tăcut amândoi, ca să nu aud eu chiar tot ce vorbesc ei acolo. Le-o fi fost ruşine de mine, sau cine ştie... O să fie rău, ascultați ce spun eu aici: s-au plictisit de lumea de-o au în stăpânire şi ori or să termine cu ea, ori or s-o schimbe cu alta. Or să facă alte rânduieli şi or să aibă nevoie de oameni noi. De-aia, poate, mă iubesc ei şi m-au ales ca să le aduc la masă. Cu nişte prostănaci ca voi n-ar fi avut ce face, dar cu prietenul meu Ionică, da! Numai că el, săracul, a luat altă cale: a fost mai slab ca mine şi nu s-a încrezut decât în durerea lui. Cam bănuiam eu că ĂI de Sus şi Dracu aveau să-l placă pe Ion. Într-o noapte, ca să scap de gura lui, l-am luat şi pe el cu mine în cer. Mă tot bătea la cap că să-l las şi pe el să pună o vorbă bună pentru Maria. Ba, mai mult, chiar îi trecea prin minte că dumnezeu, cu toate puterile de le are, o să facă vreo minune şi o s-o învie la loc. Şi-uite-aşa, încărcați cu ce ştiam că trebuie, am plecat împreună în sus. Acolo, i-am găsit la masă. Înfulecau încruntați şi nu se uitau unul la altul. Pesemne că iar se certaseră şi aşteptau să se împace. Se auzea numai cum rupeau cu dinții şi măcinau cu măselele bucățile de carne. Ion, săracul, a rămas cu gura căscată şi ochii beliți. Îşi înghițea nodul din gât când îi vedea cum dau peste cap oale pline cu vin. Nu ştiu cum fac de-mi arunc ochii la picioarele lui Ion. Prin spărtura de la o cizmă îi ieşea un deget negru care parcă se holba şi el prosteşte ca şi stăpânu-său. Mă aplec spre urechea lui şi-i şoptesc ca să nu mă audă decât el: „Dă-te, bă, mai încolo şi calcă-te pe cizma aia că pute de ustură ochii!" Ăsta parcă s-a dezmeticit nițel, s-a-ntors pe călcâie şi a tulit-o înapoi acasă. L-am lăsat să facă ce vrea şi mi-am văzut de treabă, după care am luat-o şi eu, bătrâneşte, înapoi. Când eram deasupra nucului, numai ce-l văd pe Ion cum atârna de o creangă, spânzurat cu cureaua de la pantaloni. Am dat eu să-l slobod cât mai repede, dar îşi dăduse duhul. Abia la câteva zile după ce l-am îngropat, am stat şi m-am socotit de ce a făcut el treaba asta. Nu-mi venea să cred că s-a supărat pentru nenorocita lui de cizmă spartă. Într-un târziu, mi-a venit şi gându-ăl drept: se atârnase de nuc pentru că nu fusese în stare să rostească măcar o vorbă de bine pentru Maria lui în fața Stăpânilor Lumii. După ce s-a dus şi el, am rămas numai cu copiii mei, care au ajuns de râsul satului pe cum că ta-su e hoț de găini. Râde lumea în prostia ei, că aşa e omul: până nu vede, nu crede. Dacă ar şti ce

se întâmplă cu adevărat, oamenii ar trebui să vrea să le fur eu găinile: parcă-i văd, care mai de care, cum o să-şi omoare câinele din bătătură şi o să-mi facă potecă de ciment până la coteț, unde să pună în fața uşilor o damigeană două de vin, ca să mă îndur de ei şi să le fur găinile eu, omul lui Dumnezeu. Dar nu-mi pun prea mare nădejde în prostia voastră. Se apropie Sfârşitul Lumii şi nu vă pasă. De-aia are dreptate Ăl de sus când vrea să termine cu voi. Prea nu credeți nimic. Poate o să ajungă unii dintre voi să-şi roadă pantalonii în genunche atunci când m-or vedea pe drum cu găinile de gât, cu Negru-n urma mea şi cu scuipații proştilor pe obraz; din pricina asta arăt Adevărul cui vrea să-l vadă...

... şi după ce a spus toate câte le-ați auzit acuma de la mine, Nae Cuțitaru a mai luat o gură de vin, a scuipat jumătate în țărână şi a plecat spre cocioaba lui de unde se auzea zarvă mare, urlete şi plânsete; se luaseră iar puradeii la bătaie. Eu am auzit tot în timp ce prăşeam la locul meu din cimitir, că era năpădit de buruieni ca vai de lume. Ăia trei zidari n-au mai deschis gura după ce Nae s-a dus la treburile lui. Nici eu n-am mai stat. Mi-am luat sapa la spinare şi m-am pomenit acasă, tot cu mintea la povestea zăltatului. Acuma o să credeți că am băut prea multă bere şi că am luat-o razna. Dar nu e chiar aşa. Sunt lucruri de care ştiți şi voi că s-au întâmplat în satu-ăsta al nostru cu sfinți, de ni s-a dus vestea până la oraş. Şi-acuma, dacă vă uitați la vale spre fântână, o să vedeți coadă de maşini de la oraş, pline cu oameni veniți să se lecuiască la Sfânta de pe Vale care zice că le ia boala cu mâna. De Daie Gulu ştiu până şi copiii că nu poate să moară niciodată. Colac peste pupăză, vine şi Nae cu poveştile lui despre Sfârşitul Lumii. Ai vrea să zici că ducă-se învârtindu-se toți, cu prostiile lor cu tot, dar parcă îți rămâne tot timpu-n suflet un fel de îndoială. Eu nu spun că e ceva adevărat; vă spun numai ce am văzut cu ochii mei şi-am auzit cu urechile mele... Mă întorceam într-o noapte de la văru' şi-mi sta gândul la ce vorbisem cu el. Mă luase mai la o parte, în mare taină, ca să nu-l audă nevasta şi socrii şi mi-a şoptit la ureche, între două căni cu vin, ce i se întâmplase cu o seară înainte. Zice că se întorcea acasă în puterea nopții, nițel cam băut, dar nu aşa de mult ca să-şi piardă mințile. Când era prin dreptul cimitirului, îşi ridică ochii în sus şi-l vede pe Nae Cuțitaru cum urca la cer pe un preş alb, cu nişte orătănii atârnate de gât. Văru' se uita la mine cu ochi de câine bătut şi parcă mă-ntreba dacă-l cred smintit ori îi dau crezare. I-am spus ceva în doi peri, l-am lăsat cu nedumerirea lui şi-am pornit şi eu la casa mea. Ştie oricine povestea cu Fântâna din Răspântii în care se spune că s-a aruncat un om acum nu se ştie câtă vreme. Zice lumea că din când în când, în crucea nopții, vin acolo să joace ielele şi, dacă dai de ele şi n-apuci să-ți faci de trei ori cruce în gură cu limba, înțepeneşti pe loc şi eşti nevoit să le vezi cum joacă; dacă eşti slab de înger poți să şi crăpi. De Răspântii mă apropiam şi eu noaptea aia, cu gândul la ce vă spusei

mai înainte. Şi am văzut aşa: ăia trei zidari jucau pe muteşte în mijlocul drumului, iar Nae Cuțitaru, cu aripi negre crescute din umeri, zbura deasupra lor, râdea, le spunea că sunt proşti şi le muşca din luminile strălucitoare din jurul capetelor ca din nişte covrigi cu susan. Urla în urechile lor, printre sughițuri de râs: „Bă, dacă nu v-aş visa eu, pe voi şi satu-ăsta cu sfinți, nici măcar n-ați fi, prăpădiților!” l-am dat dreptate şi mi-am zis că a!, aşa da, era cât de cât în firea lucrurilor ce spunea el acolo, altfel nici nu s-ar fi putut. Lămurit pe deplin şi cu sufletul şi mintea împăcate, mi-am văzut de drum. Dar numai ce-am mers încă vreo trei paşi şi mi s-a înfipt în țeastă un gând şi vă întreb şi pe voi toți acuma: adicătelea cum, oameni buni?

AMINTIRI PREFĂCUTE

Copilul nu era mare, dar nici prea mic ca să mai stea degeaba prin curte, să mănânce numai lucruri bune şi să se învețe leneş. De aceea, într-o dimineață de vară, tatăl se hotărî să-l trimită la câmp, să vadă şi el ce e aia muncă adevărată, să simtă şi el cum e atunci când îți vine să leşini cu sapa în mână. Băiatul nu sărise nicidecum în sus de bucurie, dar nu se putea pune cu hotărârea aspră a tatălui. Acesta îi făgăduise, totuşi, că nu avea să-l pună la cine ştie ce chinuială: trebuia, numai, să aibă grijă ca alea cinci țigănci tocmite cu ziua să sape cum trebuie porumbul, pentru că el, tatăl, avea treburi în altă parte. Soarele era destul de sus când băiatul şi țigăncile ajunseră la locul cu pricina. Căldura încă nu apucase să ridice roua de pe frunzele ca nişte săbii ale porumbului şi de pe buruienile grase. Sapele începură să muşte din pământul negru şi să culce ştirul. Băiatul se străduia din răsputeri să țină pasul cu femeile, ca să nu pară mic, amărât şi neştiutor. Şi mai ales se simțea încurcat pentru că nu vroia ca femeile să creadă că el era acolo numai ca să le păzească, ca şi cum ele n-ar fi făcut, oricum, treabă cumsecade. Dar ele nu îl băgau în seamă, îşi vedeau de săpatul lor şi sporovăiau pe țigăneşte. Băiatul îşi luase rând lângă cea mai tânără, o țigancă frumoasă şi vorbăreață nevoie-mare. O privea cam cu coada ochiului şi o căldură plăcută şi nelămurită îi iuțea sângele. Femeia, cu fusta şi cămaşa subțiri lipite de trup, săpa, nițeluş aplecată. La fiecare lovitură de sapă, sânii îi tresăreau şi dădeau să rupă țesătura ce de-abia-i ținea. Băiatul înghiți în sec şi crezu că îi era sete. Apa din damigeana vârâtă sub un braț de buruieni se încălzise şi, în loc să i-o potolească, mai rău îi ațâța arşița de dinăuntru. Aruncă sapa care-i băşicase palmele şi se duse mai la fereală undeva, în lanul nesfârşit de porumb. Se trânti pe pământ într-o rână şi-şi sprijini capul pe mâna întinsă. Cu cealaltă lua

țărâna, o ridica şi o lăsa să cadă. Picături de sudoare i se prelingeau pe obraji şi lui i se părea chiar că le auzea cum sfârâiau când atingeau pământul încins. O moleşeală plăcută începu să pună stăpânire pe trupul obosit. Gândurile o luară razna şi aproape că prinseră să se închege într-un vis. Se trezi, însă, când auzi foşnituri la câțiva paşi de el. Prin porumbul înalt de un stat de om, o văzu trecând pe țiganca frumoasă. La un pas după ea, un bărbat, negru şi el, se străduia, parcă s-o ajungă. O prinse de un umăr, o întoarse spre el şi se repezi s-o strângă în brațe. Palmele mari intrară pe sub cămaşa femeii şi, cu o mişcare scurtă, i-o trase peste cap. Pânza albă rămase agățată de moțul unui porumb. Se prăvăliră. Din zvârcoleala lor fără noimă, băiatul auzea gâfâiturile scurte ale femeii şi mormăielile nedesluşite ale bărbatului. Pieptul lui păros se lipi de sânii umflați. „Dă bine, dă ca lumea, că nu ne vede nimenea” - gemea ea. „Dau, fă, dau...”, făcea țiganul şi-i muşca obrajii. Copilul se ridică şi o luă la goană. Ajunse la o mirişte întinsă. În depărtare, tremurând uşor, zări Apa Morților. Cu pasul încet şi mâinile întinse, băiatul de porni spre ea... „Nu-l mai căutați, boierule - striga țiganca tatălui, închinându-se. Eu cu ochii mei am văzut cum l-a luat Apa Morților şi l-a înecat. L-a topit în ea cu încetul şi dus a fost...” Băiatul auzea toate acestea din răcoarea mângâietoare în care plutea. De-acolo, de sus, vedea totul ca-n palmă. Se rostogolea, făcea tumbe, chiuia şi râdea de tot ce avea sub ochi. Iar râsul lui, cei rămaşi pe pământ nu-l auzeau. Numai țiganca, zic unii, a început atunci s-o ia razna cu mințile. Până la urmă s-a băgat slugă la o mănăstire de maici, unde a rămas până au coborât-o în mormânt, de n-a mai putut să audă râsul ăla.

*

**

(*Însă tare se mai înşelase Strămoaşa. Popa, de dragă ce-i era, nu-i spusese că el nu ştia să citească şi că învățase toate slujbele şi rânduielile pe de rost. Că în capul lui nu intrase nicidecum că ar putea să zugrăvească vorbele care îi ieşeau din gură*.)

ÎNGERUL NEISPRĂVIT

Află că prima oară după ce mi s-a întâmplat ce mi s-a întâmplat, la tine m-am gândit şi mi-am zis că nu o să mă laşi tocmai tu de izbelişte. Azi ai ajuns om mare, cu capul pe umeri, eşti ditamai subofițer de poliție. Dar adu-ți aminte că acum nu prea mulți ani, când ne picau la amândoi mucii-n țărână, eram la fel tu şi cu mine şi nici unul dintre noi nu-l credea pe ălălalt mai prostănac, aşa cum văd eu în ochii tăi că-ți zici despre mine. Povestea e niţeluş mai lungă, aşa că o să trebuiască să ai puțină răbdare, să mă asculți cu luare-aminte şi să mă ajuți cum oi putea şi tu. Altul n-ar fi stat să se uite în gura mea; m-ar fi făcut repede-repede nebun la cap şi şi-ar fi luat tălpăşița. Dar tu o să mă asculți şi o să mă înțelegi, că am copilărit împreună şi o să-ți aduci aminte de multe lucruri la care nu te-ai mai gândit de multişor. După cum vezi, am rămas tot un neisprăvit, cum îi plăcea mamii să-mi spună cu năduf. Adică asta însemna că n-am să fiu niciodată aşa cum se cuvine, la casa mea, cu femeie, copii şi tot felul de munci pe cap. Avea dreptate săraca mama când zicea că bine-mi făcea bătrânul când îmi trăgea câte una după ceafă sau vreun picior în tur. Multă vreme nu s-a potolit tata cu facerea asta de bine: aveam aproape treizeci de ani şi el tot mă scărmăna şi mă suduia în gura mare, ca să aibă şi vecinii noştri de ce să se bucure. Nu-i vorbă, că nici el nu avea tărtăcuța sănătoasă, dar doagele lui sărite erau altele decât ale mele şi nu ne potriveam deloc la pandalii el şi cu mine. Numai mama ştie ce a tras cu noi, doi zurlii pe capul ei, fiecare cu nălucile şi cu stricăciunea lui la căpățână. Mi-aduc aminte ce-a pățit cu mine când, într-o seară, în drum spre casă de la şcoală, am dat cu ochii de prăvălia lui nea Titi. Ăsta, cum prindea pe cineva de vorbă, cum se apuca să se plângă că, gata, strică un bidon de gaz şi un pai de chibrit şi scapă de baraca aia nenorocită care numai

necazuri şi cheltuieli îi aduce, că din pricina ei îl crede lumea bogătan şi-i poartă sâmbetele. În noaptea de care vorbesc, prăvălia avea geamurile luminate şi obloanele ridicate. Nici țipenie de om pe drum şi se lăsase linişte mare peste sat. Fără să ştiu prea bine ce fac, m-apuc să bat în geam şi să strig cum făceam de obicei atunci când vroiam să-mi târgui o bucățică de rahat: „Bă, nea Titi, bă!” Dar nu era acolo nea Titi şi mi-am făcut socoteala că o fi undeva prin spate. Am sărit gardul în curte ca un hoț, am dat o bucată de pâine la câine, care mă cunoştea, şi am intrat pe uşa din dos. Mi-am umflat buzunările cu migdale şi fistic şi-am pornit-o la goană în întuneric. Nu-mi prea dădeam bine seama dacă o luasem spre casă ori aiurea; ce nu puteam să înțeleg era cum se făcea de mă găseam tot în față la prăvălia lui nea Titi. După ce-am alergat de nu mai puteam să răsuflu, am căzut în patru labe. Mă ustura pieptul şi-mi bubuia ceva în urechi. M-am săltat şi-am dat să plec mai departe, dar m-am lovit cu nasul de un piept de cal. Am ridicat ochii şi i-am văzut căpățâna înțepenită deasupra creştetului meu. Mirosea ascuțit a sudoare şi simțeam, cu obrazul, cum îi tremura pielea de pe piept de parcă s-ar fi scuturat de muşte. Aveam frică mare de cai, de când eram mai mic. Mă pomenisem pe la mijlocul unei ulițe înguste pe care de-abia puteau merge trei oameni unul lângă altul, sub copitele cailor. Alergau însetați, fără stăpân, la fântână. Eram prea mic ca să mă cațăr pe gardurile alea înalte, aşa că, de frică, mă ghemuisem în țărână, cu un singur gând în cap: că aveam să mor. Şapte sau opt cai trecuseră atunci peste mine, fără măcar să mă atingă. Numai un cârlan, mai nevolnic, mă lovise în zbor cu o copită micuță în spinare. De atunci rămăsesem eu cu spaimă de cai, chiar dacă nu prea aveam de ce. Şi, cum spuneam, în noaptea în care îl hoțisem pe nea Titi, stăteam cu nasul turtit de pieptul unui cal. Mă rugam de el, printre sughițuri de plâns fără lacrimi: „Căluțule, lasă-mă să trec, că duc înapoi ce-am luat!” Dar nu era singur calul; ăl de-l călărea şi pe care nu-l vedeam îmi striga: „Hoțule!” cu un glas de parcă era şi nu era al lui nea Titi şi-l strunea mereu să mă împungă cu pieptul, să mă înghesuie şi să mă lipească de gard. Nu ştiu cum am făcut de-am luat-o iarăşi la goană, cu ropotul copitelor în urma mea. Am ajuns acasă, am încuiat uşa şi m-am vârât în pat, fără să răspund mamei care nu ştiu ce mă întreba de zor. A doua zi, la şcoală, i-am dat învățătoarei mele fisticul şi migdalele furate, iar ea mi-a mulțumit şi mi-a zâmbit aşa cum vroiam eu, adică să-mi arate zâmbind că avem noi doi taina noastră pe care nimeni nici măcar nu o bănuia. Căci nu pentru mine furasem eu din prăvălie, ci pentru ea. Nu eram decât un copil, dar ce de îmi mai trecea prin cap! în loc să mă joc şi să smotocesc fătucile de seama mea, eu îndrăzneam de ridicam ochii, cu gând necurat, la o femeie împlinită, în toată firea, cum era învățătoarea care, vrând sau fără să vrea, mă îmbolnăvise şi mă făcea să zac. Prima oară când m-a strâns în brațe, mi-a strecurat în sânge

boala. Plângeam ca un prost că mă înțepase o albină şi ea, ca să mă potolească, m-a pupat pe frunte şi m-a strâns la piept. Şi, vreme de câteva clipe, am rămas cu gura lipită de un sân de-al ei. Nu îndrăzneam nici să mai răsuflu, numai buzele mi se mişcau încet şi fără voie şi morfoleau cămaşa subțire. Când m-a lăsat din brațe, mi s-a părut că se uită cam cu mirare la mine, după care m-a mustrat cu degetul. Pentru ea furasem migdale şi fistic: s-o văd cum se bucură şi să-mi închipui cum le mănâncă. Dar îmi era frică mare de nea Titi care mă urmărise cu calul noaptea prin sat. Nu s-a întâmplat nimic. Când m-am întâlnit cu el pe drum şi-am dat să-l ocolesc, cu privirile în pământ, nea Titi mi-a strigat cu glasul lui adevărat:”Bă, muceo, pe voi la şcoala aia nu vă învață să dați bună ziua pe drum la oamenii mari? Când mai treci pe la mine, că am adus nişte bomboane spirtoase...” Am bălmăjit ceva acolo, ca să nu mă creadă prost de tot, şi mi-am văzut de drum, cu un singur gând în cap: cum de nu era supărat pe mine? Mi-am zis până la urmă că am visat; dar nici aşa nu mergea: ce te făceai cu migdalele şi fisticul pe care le dădusem învățătoarei? Le desfăcuse uşor, cu degetele ei albe, şi apoi le rontăise încet, cu privirile ațintite în ochii mei ametiți. Îmi vâjâia capul când mă uitam la ea, când îi simțeam răsuflarea sau atingerea. Eram bolnav, tremura sufletul în mine, dârdâiam ca de friguri şi-mi venea să mă târăsc în genunchi spre ea, să-i cuprind picioarele şi să-mi lipesc buzele de pântecele ei. Până la urmă n-am mai crezut nimic, am zis că asta e, bine că am scăpat cu fața curată de hoția pe care o făcusem... Şi tot pentru ea, într-o iarnă, m-am dus în Baltă ca să culeg nuferi. M-am aruncat în apă, cu capul înainte. Despicam cu palmele brădişul care mă zgâria şi în suflet îmi încolțise spaima: nu mai puteam să ies deasupra. Aerul de-l aveam în piept era stricat şi-mi făcea coastele să troznească. Îmi bătea sângele în tâmple. Nu ştiam încotro să mă îndrept ca să ies deasupra. Am dat drumul la câțiva borboloci ca să mă iau după ei. Zvâcneam din mâini şi din picioare ca să nu-i pierd din ochi. Şi am înotat nebuneşte până când am nimerit cu nasul şi obrazul în mâlul de pe fundul apei... Nu puteam înțelege cum, în loc să se ducă în sus, răsuflarea mea o luase în jos, spre nămolul putred, împuțit şi călduț care colcăia de viermuşi cleioşi şi lipitori. Am ieşit până la urmă de acolo, cu ultimele puteri şi, după ce înghițisem din apa aia amară, cu miros bolnav de femeie lehuză, m-am prăbuşit, gâfâind, în buruienile de pe mal. Afară era lună înaltă şi mirosea a zăpadă abia aşternută. Cu brațele pline de nuferi şi-n pielea goală m-am repezit acasă. N-aş fi crezut în ruptul capului că era adevărat tot ce mi se întâmplase, dar, a doua zi, două lucruri m-au încredințat că fusese adevărat măcar pe jumătate. Când m-am trezit dimineața am văzut cum, pe podele, mai lângă sobă, se mişca încet, abia dezmorțit, un şarpe de apă negru. Cu mare silă şi spaimă l-am apucat de cap ca să-l azvârl afară. Dar el, cine ştie, o fi simțit căldura mea sau o fi simțit că vroiam

să-l pierd, că s-a încolăcit peste încheietura mâinii mele. Strângea cât putea şi nu mă lăsa deloc, chiar dacă încercam să-i strivesc căpățâna între degete. Aproape mort de frică, am zbughit-o afară, pe urmă sub şopron, unde, pe dinții rari ai unui joagăr, am plimbat în sus şi în jos capul şarpelui până am putut să-l azvârl pe jos şi să-l zobesc sub călcâie. Mă stropisem pe mâini cu sânge rece şi-mi venea să vărs. Iar jivina nu slăbea strânsoarea nici atâtica. Am găsit briciul lui tata la locul lui, pe grindă, şi am hăcuit şarpele bucată cu bucată. Şi cu cât trupul lui se împuțina, cu atât parcă strângea mai tare. Bucățile de şarpe le înghițea cu mare plăcere un rățoi leşesc pe care-l învățasem de se ținea după mine prin curte ca un cățel. Multe zile după asta, mâna mea dreaptă a purtat, săpate adânc în piele, urmele solzilor de şarpe... al doilea lucru care m-a îndemnat să cred că eu găsisem de-adevăratelea nuferi în toiul iernii au fost chiar nuferii şi bucuria pe care am văzut-o în ochii ei atunci când i-am întins florile. Nu m-a întrebat niciodată de unde îi aveam. Mi-a mulțumit şi m-a pupat pe frunte. Şi atunci am uitat că fusese cât pe-aci să mă înec, am uitat de şarpe, de joagăr şi rățoi. Tot ce ştiam era că purtam pe frunte, ca pe un mir, sărutarea ei apăsată. Dar era prea frumos ce mi se întâmpla, ca să nu se termine rău. Îngerița mea cu puteri de drac era cât p-aci să mă facă să îmi iau zilele singur. Într-o zi, cam pe înserate, mă duceam la şcoală să-mi iau nişte mânuşi uitate în bancă. Coridorul - lung, întunecat şi tăcut. Numai la noi în clasă parcă se auzea ceva mişcare. Am încercat să trag de uşă, dar era încuiată. M-am pus atunci în genunchi şi m-am uitat pe gaura cheii. Am rămas acolo multă vreme, împietrit, cu fruntea lipită de clanță. Ea, întinsă pe spate pe catedră, cu fusta săltată şi cu picioarele pe umerii lui, îşi bâțâia ca o nebună de colo-colo, gemând încet, țâțele ieşite din cămaşa desfăcută. Sfârcurile pe care eu de atâtea ori le strânsesem în palme sau între buze, erau acum parcă mai negre şi mai umflate, aşa cum se zbăteau pline de balele lui mucoase. El, înalt şi prost ca un pălimar, cu pantalonii în vine, dar cu chipiul de ofițer pe cap, îşi mişca prosteşte bucile păroase şi, când vroia să împingă mai tare, se împiedica în chiloții milităreşti, lungi, cu ştampilă neagră pe ei, împleticiți în jurul gleznelor. De partea cealaltă a mesei, părul ei lung mătura praful de pe o bucățică de parchet şi parcă mângâia cu drag un cotor strivit de măr şi un caiet de teme la matematici. Şi-n noaptea aia mi-a venit să mor pentru prima oară. Mă gândeam că mi-ar fi fost mult mai bine dacă n-aş mai fi ştiut nimic, dacă aş fi dormit liniştit până la Sfârşitul Lumii şi mai departe. Şi, câtăva vreme, m-am jucat de-a mortul. Mă bucuram să văd cum mă boceau femeile, cum m-au scăldat, m-au primenit şi m-au întins pe masă. La priveghi, mama a prăjit turte, babele şi moşii întingeau cu ele într-un castron cu miere. După ce au căpătat şi nişte vin, li s-au dezlegat limbile. Unul povestea cum i s-a vârât lui un şoarece pe cracul de la izmene şi cum a urcat şi a urcat şi el tot arăta cu degetul până unde. O babă,

ruşinoasă, şi-a dus mâna la gură iar alta, mai îndrăzneață, l-a întrebat pe moşneag dacă nu cumva şoarecele ăla l-a muşcat dintr-un loc anume, că ea tot mai visa să-l strângă măcar o dată în brațe pe moş Cutărică; dacă l-a betegit şoarecele, să spună, că ea nu vrea să se încurce aşa cu el. Babele celelalte au râs, moşul s-a supărat şi-a zis că să iasă atunci pe loc amândoi afară ca să-i arate el cât e de beteag; numai s-o țină curelele, că el nu răspunde pe urmă de sănătatea ei. În vremea asta, mama frământa aluatul pentru colaci, plângea după mine şi mă ruga s-o iert că mă mai altoise din când în când; şi-a dat ea seama că nu fusesem aşa de rău precum crezuse. După o vreme, a început să miroasă frumos a pâine caldă şi a aburi de colivă fierbinte. Am coborât de pe masă, printre moşnegii adormiți, am luat-o pe mama în brațe şi i-am şoptit la ureche că mi-era foame. S-a speriat ea nițel, s-a liniştit şi i-a trimis la casele lor pe ăi de veniseră la priveghi. Aşa am mâncat toată săptămâna colivă şi colaci de la moartea mea. De drag ce-mi era de mine că murisem şi înviasem, îmi luasem curaj şi eram hotărât să stau de vorbă cu Daie Gulu, ăl de murea şi învia mereu. Vroiam să-l întreb cum face el ca să învie la loc. M-am gândit că numai pe la Nae Cuțitaru, pândarul din cimitir şi omul lui Dumnezeu, puteam să dau eu de Daie al meu. Nae ăsta, Cuțitaru, sta din când în când de vorbă cu strigoii din cimitir. Le spunea care era mersul trebii prin sat, cine cu cine s-a însurat, dacă se face grâul ori nu. Umbrele ieşite din gropi se strângeau ciucure în jurul lui, care cățărate prin nuci, prin tufe de liliac ori de măceşi, care călare pe brațele crucilor. Nae avea grijă, de fiecare dată când venea la taifas cu morții, să aibă cu el o damigeană de vin roşu şi pachete de țigări. Venea câte un suflet însetat la el: Nae îi turna vin într-o cană. Bea sufletul, se ştergea cu dosul palmei la gură, dacă-i plăcea prea mult, plescăia din buze şi se întorcea cuminte la locul lui. Iarna, Nae se ducea cu găleți de vin fiert cu miere şi scorțişoară, cu țuică fiartă cu piper, ca să se încălzească şi amărâții ăia de dormeau şi se plictiseau prin gropile lor de ziceau ei că sunt răcoroase rău. Începuse să vorbească lumea prin sat cum că Nae le lua plată pentru băutură ce putea fiecare să-i dea: banii de pe piept, pe care îi aveau ca să treacă Vămile, o verighetă, un dinte de aur. Dar nu era adevărat. Dacă ar fi fost aşa, Nae s-ar fi îmbogățit demult şi n-ar mai fi stat să tragă mâța de coadă în coşmelia lui din marginea cimitirului. Iar că se avea bine cu morții, cum am zis adineaori, numai el putea să ştie, că încă nu-l văzuse nimeni. Dar omul, de prost ce e, vorbeşte vrute şi nevrute, mai ales iarna, când nu are ce face şi se plictiseşte pe lângă sobă, se îndoapă cu cârnați, întinge cu mămăligă în untură caldă, trage la măsea şi îndrugă fel de fel de parascovenii ca să-i treacă vremea mai uşor. Dar eu, eu l-am văzut pe Nae cu strigoii lui într-o noapte când mi se năzărise că o să se întoarcă Daie Gulu, iar eu vroiam să fiu primul din sat care să-l vadă. Numai doar că Daie nu s-a sinchisit el de mine şi şi-o fi

văzut netulburat de treburile lui. Îl aşteptam cu sufletul la gură într-o tufă de bozii. Aud foşnituri, troznete şi mormăieli în barbă. Casc ochii mai bine şi-l văd pe Nae cu două damigene în mâini şi cu o cană atârnată cu o sfoară de gât. Se opreşte el, mai răsuflă greu de câteva ori ca după o muncă grea, se aşază pe un cavou de beton şi începe să fluiere ca pentru el, de parcă s-ar fi plictisit. De pe lângă cruci încep dintr-o dată să se ridice nişte aburi care, încet-încet, se prefăceau în oameni. Mi s-a făcut părul măciucă atunci când l-am văzut la trei paşi de mine pe vecinul Sandu, ăl de se înecase în Dunăriță. Nae fluieră ce mai fluieră, pe urmă îi ia la întrebări: „E, băieți, ați bea şi voi nişte vin, nu?” „Oho-aha”, se aude printre umbre. „Vă dau, cum să nu vă dau, face Nae, că pentru voi m-am zbătut şi l-am furat. Dar în noaptea asta am şi eu o rugăminte la voi...” După ce spune asta, bagă două degete în gură şi şuieră de două ori scurt. La puțină vreme, după o tufă, s-a îndreptat spre ei un slăbănog, deşirat, cu căpățâna rotundă şi tunsă chilug. „Ăsta e prietenul meu Ion Găman şi cu el am furat vinul de-l avem aici. Ioane, spune tare ce-ai de spus.” Ion îşi înghite ditamai nodul de-l avea în gât şi dă drumul repede ca la o poezie: „Am venit să vă rog să-i dați voie şi Mariei mele să iasă afară, că am ceva să vorbesc cu ea!” Se făcu şuşoteală mare printre umbrele de bărbați: „Femeie? Ce să caute o femeie afară? Las’ să stea acolo cuminte în treaba ei, să nu ne încurce pe noi aici!” Cel mai supărat era unul care vorbea gâjâit şi-şi freca de furie bucile late de o cruce prăpădită, de om amărât, de te mirai cum de nu se rupe sub ditamai malul de om. „Nu, domnule, nici vorbă să nu fie! M-am chinuit destul cu ele cât am trăit, acuma să ne lase în pace...” Nae a oftat de parcă îi părea rău pentru ce urma să facă. Dacă-l vedeai, ziceai că i se rupe inima de durere. „Bine, mă, băieți, a oftat el din rărunchi. Bine! Cum vreți voi, aşa să fie. Hai Ioane să mergem de-aicea!” A înşfăcat damigenele şi a dat să plece, cu Ion după el. „Năiță, bă, Năiță, bă, strigă sufletul ăl gras şi supărat, păi pleci aşa?” „Da’ cum?” se miră Nae. „Ziceai că nu ştiu ce şi nu ştiu cum de vinu-ăla...” „Aaa, vinişoru’? E vin adevărat din via lu’ popa Vasile, nu oricum. O săptămână întreagă am pândit şi m-am socotit cum să intru la el în beci fără să mă prindă. Vin din ăsta nu bea nici mitropolitu’. Aşa că mă duc să mă împărtăşesc cu Ionică din el că suntem amândoi plini de har de Sus în noaptea asta şi nu se cade să bem vin obişnuit. Aşa e, Ioane?” „Năică, tată, stai să ne înțelegem ca oamenii. Ce, pentru o femeie acuma să ne stricăm noi împreună? Nu face! Ia dă-te tu mai încoa’ să gustăm şi noi din via popii. Mario! ieşi, fa, afară, că nu pățeşti nimica! Ieşi să ți-l vezi pe mândru, că de-abia a venit din puşcărie.” Atunci, de lângă crucea Mariei s-a înălțat aburul ăla, pe urmă s-a arătat şi nevasta lui Ion: slabă, mică, cu dinții sparți în gură, cu ochii umflați de bătaie, aşa cum o ştia toată lumea din sat pe când era vie. Ion se uita la ea cu ochii beliți şi nici măcar nu îndrăznea să se mişte. A luat-o uşurel mai într-o parte, chiar spre tufa mea de bozii. Nu

îndrăznea nici unul să deschidă gura, numai se uitau unul la altul şi parcă stăteau amândoi să se pună pe bocit. „Ce mai faci, fa?” a zis Ion într-un târziu, pentru că el era bărbatul şi el trebuia să înceapă vorba. „Bine...” face ea, cu ochii în pământ. „Cum e pe-acolo, pe la voi?” „Tot bine, cum să fie... Stăm şi aşteptăm într-una, nu ştim când e zi sau e noapte, ne plictisim unii cu alții şi nu ştim ce să ne facem de urât. Tu mai bei, Ionică?” „Mai...” mormăie Ion cam posomorât. „Las-o încolo de băutură, Ionică. Eu de băutură am murit şi-mi pare rău, că mai aveam zile. Fă-te om cuminte. Tu, sărace, nici n-ai apucat să mă vezi moartă. Erai la puşcărie. Lasă, n-ai pierdut nimica, eram urâtă rău, nu ca atunci când m-ai cunoscut tu, de-ai şi sărit pe mine să-mi salți fustele în cap. Ioane, ascultă bine ce-ți spun acuma! Te duci frumos, te laşi de băut, o ceri de nevastă pe soră-mea, care ține la tine ca la soare, o dezveți şi pe ea de băutură şi apucați-vă să faceți un copil. Să-l creşteți mare, ca să rămână şi-n urma voastră ceva.” Ion se tot foia şi se frământa pe loc. Cu glas tremurat şi-a luat curaj: „De ce nu le lasă ăştia pe femei să iasă afară?” Maria a ridicat din umeri: „De-aia, că suntem femei...” „Mario, uită-te bine în ochii mei şi spune cu mâna pe inimă: tu faci aşa şi-aşa cu bărbații de Acolo?” De furie şi încrâncenare i se umflaseră vinele gâtului şi începuse să gâfâie. „De, mă, Ionică, vai de mama noastră la astea mai tinere. Ce e pe capul nostru numai noi ştim. Ai văzut: bărbații sunt bărbați, n-ai ce le face...” Ion a dat să-i tragă o scatoalcă, dar pălmoiul lui a trecut prin Maria ca printr-o umbră. „Ionică, nu fi prost, că eu numai la tine mă gândesc...” Ion se înfuriase rău de tot şi începuse să urle: „Îi omor pe toți! Le iau gâturile la toți!” Strigoiul ăla gras s-a pus pe hohotit: „Ce zici că ne faci, amărâtule?! Păi vrei să ne vezi morți mai mult decât suntem? Ce crezi tu că o să facem noi după ce bem din minunea asta de vinişor? Mariuțo, tată, dacă tot veni vorba, ia du-te tu de-ți vezi de treabă şi pregăteşte ce trebuie, că vin şi eu acu-acu. Numai să mă încing nițeluş...” Maria se uita drept în ochii lui Ion: „Când o veni vremea să termini şi tu cu viața, n-o să te primesc oricum. Ți-am cusut cămăşi frumoase, albe, de borangic, ți-am împletit flanele şi ciorapi, am învățat să țes macate. Nu te uita în gura ăluia: se laudă ca un prost şi un nevolnic ce se află. Când oi veni şi tu, o să fiu numai a ta...” Şi după ce a zis asta, Maria s-a dus la locul ei de sub pământ. Ion se uita la strigoiul ăl gras care-şi bătuse joc de el. I-a smuls cana de la gură şi-a azvârlit-o cât colo. Pe urmă l-am auzit cum se ruga de Nae: „Năiță, vere, când te mai duci în Sus să stai de vorbă cu tata Dumnezeu, ia-mă şi pe mine, să pun şi eu o vorbă bună pentru Maria mea. Ți-oi plăti cinstit ce şi cât o să-mi ceri, numai ia-mă”. „Bine, bă, bine, te iau, doar să nu mă faci de râs pe Acolo...” „Nu te fac, las’ că o să vezi tu. Să-mi spui cu ce să mă pregătesc şi ce să spun.” Când s-a făcut linişte în cimitir, am îndrăznit de am luat-o şi eu la goană către casă. Nu peste multă vreme, s-a auzit prin sat că Ion şi-a luat zilele de dorul

Mariei. Unii ziceau că s-ar fi spânzurat de nucul din fața casei lui Nae, de necaz că n-a putut să scoată o vorbă când s-a văzut în fața lui Dumnezeu. Ce s-a întâmplat cu adevărat nu am ştiut niciodată şi nici nu m-a muncit gândul că ar fi trebuit să aflu. Eu cu Ion aveam socotelile noastre pe care le ştiam numai noi şi alții, tot de-ai noştri. Nu se poate să nu mai ții minte Valea Morii şi Eleşteul. Acolo, printre viile lăsate în paragină de un boier vechi plecat prin străinătăți, ne jucam noi, copiii, până ne prindea noaptea, când trebuia să plecăm acasă şi să ne luăm trânteala de la părinți. Mie-mi plăcea să mă duc acolo şi de unul singur, ca să mă joc cum ştiam eu. Mă aşezam frumos pe o buturugă şi începeam să mă gândesc cu drag la oamenii mei. Şi-atunci începeau să apară ici-colo şi să zburde, să cânte, să joace, să zboare, după cum îi strunea gândul meu. Fiecare avea felul lui în care zbura. Daie Gulu se învârtea în rotocoale largi, cu aripile aproape nemişcate. Ca să râd de el, făceam câteodată să-i cadă pălăria lui cea roasă de şoareci şi găinățată de porumbei. Se supăra, cobora să şi-o ia şi-mi făcea semn cu degetul pe obraz, adică nu era frumos ce-i făceam eu, un mucea, unui om bătrân ca el. Nae Cuțitaru n-avea mai niciodată chef de zburat. Stătea încruntat, cățărat într-un cireş şi, din când în când, arunca o vorbă de batjocură către ceilalți. Ion era cel mai jucăuş. Se arunca de colo-colo prin aer, făcea tumbe, giumbuşlucuri, râdea de răsuna Valea şi ai fi zis că toată lumea era făcută numai ca să se bucure el de ea. Câteodată îşi aduceau cu ei vreo sticlă de rachiu. Atunci se adunau pe un tăpşan cu soare şi se puneau pe chefuit. Tot gura lui Ion se auzea cel mai tare şi tot râsetele lui. Într-o iarnă, în ultima mea iarnă de copil, s-a întâmplat ceva. Stăteam pe buturugă şi mă uitam la oamenii mei. Erau parcă mai bucuroşi ca de obicei, din pricina zăpezii şi a soarelui. Până şi Nae, acru cum era el, zburda ca un guguştiuc. Ion țipa şi hăulea, se avânta înspre cer, se lăsa să cadă până aproape de pământ şi deodată întindea aripile şi începea iarăşi să se înalțe. Într-un timp s-a apucat să ne arate mie şi ălorlalți cum poate el să zboare pe spate, picior peste picior. S-a apropiat prea tare de pământ şi s-a-nfipt cu umărul într-un arac. A țipat de durere şi s-a rostogolit sub un vălmăşag de viță. Chiar atunci a apărut în vale, cu puşca sub braț şi cu un câine lângă el, vecinul Anton, plecat să vâneze ceva iepuri sau fazani. Daie Gulu şi Nae Cuțitaru s-au dat după un deal şi duşi au fost. Iar eu m-am luat după nea Antonică şi am plecat la vânătoare. De atunci, multă vreme n-am mai călcat prin Valea Morii. Copilăria mea se terminase şi eu m-am lăsat dus de ce mi se întâmpla, fără să mă împotrivesc. De câte ori îmi venea să mor, îmi sta pe limbă să arunc celor ce ar fi rămas după mine vorbe despre cum ar fi trebuit să fie. Când eram mic şi curat, când lumea nu apucase să-mi stârvească mintea, vroiam şi eu, cu fărâma mea de suflet care nu se împrăştia în îndoieli, să arăt că locul soarelui e pe cer şi nu altunde. Îmi plăceau roadele pământului, îmi plăcea praful drumului

prefirat printre degetele de la picioare. Îmi aminteam din ce în ce mai rar cum am murit întâia oară din dragoste, visând la fustele date peste cap ale învățătoarei; cum împărțeam mierea cu pâine din ghiozdan cu prima iubită de vârsta mea... Îmi da în schimb nişte turtă dulce. Am iubit-o bolnăvicios multă vreme, până m-au luat în armată. Înainte să plec mi-a spus că n-o să mă poată aştepta. Şi i-am şoptit: nici să nu, de ce să mă aştepte, că nu mi-au plăcut niciodată sânii ei cu mâții prea roşcați pe rotunjimile de femeie care ştia ce înseamnă trup de bărbat. M-am dus, cu ea în gând şi cu glonț pe țeavă, să păzesc depozitul de muniții. Mă lua cu frig şi-mi lipeam gura țevii de frunte sau de buze, dar n-am apăsat niciodată pe trăgaci. Pica sudoarea de pe tâmple pe cătarea înaltă şi plină de bale. Țeava s-a înfundat cu scuipatul înghețat de gerul lui ianuarie. Limba mi-a sângerat, lipită de fierul puştii. Sângele mă îneca, nu mă lăsa să răsuflu. Îl azvârleam pe zăpadă, apoi îl călcam şi-l acopeream de ruşinea celui ce avea să mă înlocuiască în post. Mai târziu m-am potolit de tot. Am plecat din sat să câştig bani şi să mă fac om. Am muncit pe te miri unde, m-am dus din oraş în oraş. Am dormit prin gări, în vagoane de marfă. Am avut prieteni. Dar lumea se făcuse mai pocită şi mai strâmbă. Cu femeile nu m-am împăcat niciodată şi nu mi-am luat nevastă nici până acum. Într-un timp, am rămas singur. Bătrânii s-au dus să se pună sub paza lui Nae. Iar gura mamei s-a dovedit cobe bună: tot un neisprăvit am rămas... Când m-am întors în Valea Morii, la buturuga mea, peste vreo douăzeci de ani, l-am găsit pe Ion tot acolo, cu aripile strânse pe spinare şi cu ciotul de arac înfipt în umăr. Plouase peste el, ninsese peste el, îl arsese soarele, parcă era, de departe şi dacă nu ştiai cine e, un bolovan de pământ. Numai ochii îi erau într-una uzi şi, dacă ciuleai urechile şi-ți țineai răsuflarea, auzeai, ca din fundul pământului, un bocet nedesluşit. M-am apropiat, m-am pus în genunchi, l-am mângâiat pe cap şi am şoptit mai mult pentru mine: „De ce n-ai plecat Ioane?” Iar el, după ce-a azvârlit din gură noroiul, s-a apucat să îngaime: „Nu mai pot, nu mai pot! Zboară-mă tu, zboară-mă tu!” Pe urmă şi-a sprijinit fruntea de genunchi şi a-nceput să plângă iarăşi pe tăcute. Dar eu eram prea îmbătrânit şi nu mai aveam puterea să-l văd zburând cum trebuie şi de-adevăratelea. Şi am plâns lângă el, de tristețe şi de neputință, şi-n ziua aia m-am hotărât să-mi iau viața, ca să-mi crească şi mie aripi şi ca să pot să-l iau de acolo pe Ion şi să-l duc unde îi e locul. Ți-am înşirat tocmai ție povestea asta, pentru că m-a păcălit unul. L-am plătit cu bani buni, cu tot ce-aveam eu pus pentru zile negre, ca să îmi facă de petrecanie fără să mă doară prea tare şi fără să-mi dau seama. Ticălosul şi-a primit arvuna grasă şi urma să mai găsească încă atât în buzunarele mele, atunci când şi-ar fi dus treaba la bun sfârşit. Dar el s-a mulțumit cu arvuna şi dus a fost, m-a lăsat cu ochii în soare. Vreau să-l găseşti, să-mi dea bănuții înapoi şi să caut pe altul mai de cuvânt. Că de unde să rostuiesc eu

repede acuma nişte bani? Şi prietenul ăla al meu aşteaptă să mă duc şi să-l iau de acolo, că de atâția ani îl doare din pricina mea... Dar până la sfârşit, ştii ce? Am eu părerea că şi tu începi să nu mai fii cu adevărat, aşa că las-o baltă cu găinarul ăla şi nu te uita la mine cu ochii ăia. Stau şi mă gândesc, întorc toate pe toate părțile şi-mi dau seama că nici eu nu sunt sau, dacă am fost, am murit demult şi nu-mi pot aduce aminte...

... e, dar acuma cam gata; a început să bată Băltărețul şi mă ajută şi pe mine să mă salt mai uşor. N-ar fi trebuit să vorbesc atâta de unul singur, ca nebunii. A prins să mă doară gura de prea multă vorbă şi mă cam ține şi spinarea de atâta fâlfâit degeaba. Mă duc să-l văd pe ăl de mă zboară el acum pe mine şi să-i mulțumesc. Pe urmă o să stau la taclale cu Ion, o să punem la cale toate câte sunt şi o să ajungem, într-un târziu, şi la vorbele mamei, dacă şi ea o fi fost vreodată, că ăi de se aseamănă se-adună şi neisprăvit la neisprăvit trage...

AMINTIRI PREFĂCUTE

De pe drum se auzeau bocănind înfundat în zăpada groasă copitele cailor ce trăgeau la săniile lătărețe, cu tălpi de lemn. Ninsese toată noaptea liniştit şi copilul îşi făcea socoteala că pe coasta dinspre Dunăre se aşternuse chiar prea destulă zăpadă ca să-şi poată scoate târlia la treabă. De dimineață, chiar după ce se trezise, se repezise în fundul şopronului, scorbolind după târlia pe care i-o cioplise, cu vreo două ierni în urmă, tâmplarul cel bețiv. Sănioara era plină de praf şi de pânze de păianjeni. O curăță cum se cuvine şi cercetă cu grijă tălpicile. Nu crăpaseră, pentru că lemnul fusese fiert atât cât trebuia în apă cu frunze de gutui şi fire de pelin. Tâmplarul îşi meritase pe deplin cele două sticle cu rachiu tare. Copilul se uita acum pe geam şi cam avea o strângere de inimă şi-un nod în gât. Soba era încinsă, pisica dormea mulțumită pe macatul de pe pat. Prea era cald şi plictiseală mare în casă... De dincolo, din bucătărie, se auzea zgomot de oale, de cuțite şi de satâre. Părinții pregăteau carnea porcului pentru sărbătorile ce urmau. Mirosea a tocătură pentru cârnați, a jumări încinse, a tobă fiartă. Cu o zi în urmă, când zăpada nu se aşternuse, tăiaseră porcul. Patru oameni se tăvăliseră prin noroi ca să-l prindă, căci sârma unui lat cu care-l prinseseră de picior se rupsese. Porcul o luase la goană prin grădină, cu un om în spinare. De greu ce era, însă, se afundase în glod şi de-abia se mişca. Ceilalți tăbărâseră pe el şi-l doborâseră. Pe urmă sângele, horcăielile şi, după ele, liniştea. Bărbații băuseră țuică fiartă. Râdeau de ăl care înjunghiase porcul şi-i spuneau că îi făcuse o gaură aşa de mare în gât, că mai bine i l-ar fi luat de tot, ca la găini. Ca să nu rămână prost, omul măsura tăietura şi se mira prefăcut, în gura mare, cum de izbutise el să facă porcului o gaură chiar mai îngustă decât tăişul

cuțitului. În anul acesta, pentru prima oară, copilul nu mai avu chef să pupe porcul sub coadă, ca să aibă drept la băşică. Iar acuma stătea îmbufnat şi privea pe geam. Părinții nu-i dăduseră voie să se ducă la derdeluş, aşa că el trebuia să fie supărat toată ziua, ca să-i înduplece. Tresări şi inima începu să-i bată mai repede. Îşi trase în picioare nişte ciorapi de lână peticiți, îndesă pe cap un căciuloi de miel şi-şi luă din cui haina îmblănită. Cu mare fereală şi teamă puse într-o traistă o pâine rotundă şi cârnați furați din copaia unde se lăfăiau, încolăciți. Coborî, apoi, în pivniță şi scoase cu furtunul, într-o sticlă, țuică din cea mai bună, dintr-un butoiaş borțos. O porni spre fundul curții şi deschise cu greu, din pricina nămetelui care o înțepenea, poarta ce da spre vie. Pe răzor zăpada îi ajungea mai sus de brâu. Dar el nu se sperie. Lupta voiniceşte, punea pas după pas şi din când în când se uita să măsoare cam cât mai avea până la nucul cel bătrân, unde vroia să ajungă. Se încinsese, scotea aburi groşi, gâfâia. Cu cât se apropia, cu atât amețeala care îl cuprinsese era mai puternică. Ajunse la nuc. Tuşa era acolo, răbdătoare şi nemişcată. Copilul se opri la doi paşi de ea şi aşteptă ceea ce ştia că avea să urmeze. Tuşa grăi:”Mai ştii tu, băiatul mamei, când erai mic?” „Mai ştiu”, răspunse el şi-i întinse pâinea, cârnații şi sticla. Plecară fiecare la casa lui. În bucătărie izbucni cearta pentru pâinea care lipsea. Tatăl îi trase o trânteală pe cinste şi nu vru cu nici un chip să creadă că băiatul dăduse pâinea Tuşii la nucul din vie. Putea să vadă orice prost că poarta dinspre vie era înțepenită în nămete, iar pe răzor nu se zăreau nici măcar urme de ciori, darămite de om... Iar băiatul se lămuri că tatăl avea dreptate şi stătu liniştit să-şi ia trânteala.

*

**

(*Însă acel popă, se spunea, nu scăpase cu fața curată din minciunile lui căci, se zice, l-ar fi şi lovit neputința chiar înainte să apuce să se atingă de mireasă. Şi aşa a rămas Strămoaşa neprihănită încă destulă vreme, până când popa, speriat de păcatele din sufletul lui, s-a atârnat de o creangă de nuc*.)

UN ORB

Păi dacă, oame, mă iei pe mine de prost şi crezi că o dată cu ochii mi-am pierdut şi mințile, atunci păcatul nu e al meu. Şi poate nici al tău, că eşti doar un om sărman şi cu averea şi cu duhul. Eu, dacă mă îngădui, îți spun, după cum îți pipăi pielea, ochii şi gura, ce fel de om te-a lăsat cineva, dacă ăl Cineva o fi aşa cum voi, prostănacii, credeți că este... Dar nu vreau să mă las dus de vorbe. În satul vostru am venit din întâmplare. Ca să trăiesc, ca să văd mai bine decât oricine, trebuie să pipăi cu toiagul toate drumurile ce pot încăpea sub tălpile mele. Gura, să fie ea sănătoasă, că oamenii, pe unde îi găsesc, nu se îndură să nu-mi dea măcar o coajă de mămăligă sau de pâine. Şi umblu din om în om, din lume în lume, aşa cum tu te duci primăvara la semănat şi toamna la cules. Satul vostru mirosea a ceva ce nu-mi fusese dat până atunci să adulmec. De departe salcâmul veştejit se amesteca cu teiul ce de-abia dădea în floare, mirosul de copită arsă cu ăl de țigan asudat la foale şi nicovală, pâinea caldă era laolaltă cu carnea de oaie pe jar iar tămâia pentru morți mirosea a balegă de vacă. Toate astea se amestecau şi mă amețeau. Era la fel ca atunci când mă aflam lângă Marea cea mare, într-un port. Acolo, un turc bătrân, nărăvit la toate relele pământului, mi-a dat să trag dintr-o țigară umplută cu nu ştiu ce fel de buruiană. Amețisem, visam cu ochii deschişi, cu spinarea rezemată de un pripon de fier pentru vapoare. Aşa mi s-a întâmplat şi când m-am apropiat de satul vostru. Căci, de teamă să nu mă plictisesc, hotărâsem eu s-o iau pe Dunăre în sus şi să văd ce lume trăieşte în preajma ei. În sat am ajuns pe seară şi, cum spuneam, zăpăcit de mirosuri, am rătăcit poteca. Cum eram şi obosit, mi-am aşternut să dorm în nişte mohor gras, într-o vâlcea ferită de vânt. Şi-am adormit somn adânc, cum nu mi se mai întâmplase de multă vreme.

Când m-am trezit, soarele era sus pe cer. Dau să mă ridic, când numai ce aud un glas de femeie bătrână care vorbea cu cineva. Părea destul de aproape şi nu ştiam dacă să mă ridic sau nu, ca să n-o speriu pe sărmana mătuşă. Aşa că am rămas tupilat între buruienile mele şi am ascultat-o cum grăia: E, ce bine mi-ar fi fost mie acuma dacă nu eram văduvă. Nu îndrăznea nimeni să deschidă gura împotriva mea. Bărbatu-meu, fie iertat de păcate, nu ştia prea multe: apuca ciomagul şi miruia scurt pe oricine şi-ar fi ridicat măcar privirea la mine. Era aprig şi iubeț. Dar aşa de multă vreme zice lumea că a trecut de la moartea lui că, uite, şi eu stau de mă întreb câteodată: cum o fi arătat omul ăla al meu, că nu prea mai țin bine minte? Mă iau după gura proştilor în loc să-mi văd de ale mele... Zece copii am avut şi pe toți zece i-am făcut mari şi i-am aşezat la casele lor. Mai apoi nu ştiu ce s-a ales de ei, s-au pierdut, s-au făcut praf şi pulbere, oale şi ulcele, au uitat de mine ori am uitat eu de ei. Nu i-am văzut de când s-au pierdut, nu ştiu dacă s-au prăsit şi ei ca toți oamenii sau dacă nu li s-a stins cumva neamul pe drum. De unul singur, ăl mai mic (dacă despre el o fi vorba), am aflat lucruri tot de la alții, pentru că mintea mea, chiar sănătoasă, nu lucră decât prin mințile ălorlalți. Şi după cum duce lumea vorba, după cum născoceşte fiecare lucruri noi şi le înfloreşte pe ălea vechi, aşa aflu şi eu multe despre neamul meu şi despre mine. Într-o vreme, se zice, băiatul ăsta al meu se făcuse hoț. Intra în câte o casă, plutea ca o umbră - că proştii nici măcar nu-l simțeau când le lua plapuma de pe ei şi pernele de sub cap - şi fura ce i se părea lui că o să poată vinde în târgul de duminică dimineața de la oraş. Nu l-a prins nimeni niciodată, dar toți pe el îl bănuiau. Nu îndrăzneau să-i zică vreo vorbă, nici măcar jandarmii, că ăl mic semăna cu tată-său: o dată sărea la capul duşmanului. Din pricina asta, jandarmii au aşteptat să plece băiatul în armată ca să fie el departe de casă şi ei departe de mânia lui. Au venit la mine într-o seară şi m-au luat la bătaie ca să le spun unde ascunsese ăl mic ce furase. Eu nu ştiam nimica, dar ei tot m-au lovit şi m-au pocit până i-a apucat oboseala. Pe urmă mi-au tras câte un scuipat şi mi-au zis că or să se întoarcă să-mi înmoaie oasele, după ce m-oi pune nițel pe picioare. Cum a ajuns vestea la băiatul meu, n-ar şti să spună nimeni. Chiar în noaptea aia el s-a arătat în sat, cu puşca de la militărie atârnată de gât şi cu ochii aprinşi în găvane. La Sfat n-a găsit pe mai nimeni: numai pe unul care, chipurile, făcea de caraulă, dar îşi dormea somnul bețivului trântit pe două scaune. I-a tras un picior în coaste şi i-a proptit țeava flintei în nas, ca să simtă mai bine mirosul de praf de puşcă ars. Ăla, vai de viața lui, când şi-a dat seama cu cine avea de-a face, s-a şi slobozit pe el, că bănuia cam ce-l aştepta. Băiatul meu i-a făgăduit că nu-i face nimic dacă-l duce până la casele jandarmilor, că avea o socoteală de încheiat cu ei. N-a îndrăznit să zică nimic omul. Cu nădragii uzi şi lacrimi pe obraz, dar cu inima plină de nădejde, a luat-o în puterea nopții prin sat, cu țeava puştii împungându-l între umeri. A scăpat, amărâtul, mai devreme decât credea el, pentru că i-a

găsit pe amândoi jandarmii în casă la unul din ei. Jucau flăcăii table, beau vin alb şi fumau ţigări scumpe. Caraula i-a strigat de la poartă ca să iasă puţin, să le spună ceva însemnat. Au venit împreună până la drum, să vadă ce vroia ăla de la ei. Atuncea, băiatul meu i-a luat în cătare şi-n două–trei clipite le-a băgat la fiecare câte cinci gloanţe în burtă, că avea puşcă de-aia de scuipă o sută de focuri când apeşi o dată pe trăgaci. Pe urmă a descărcat restul de gloanţe în văzduh, a dat arma la caraulă şi i-a zis să-l bage la beci, că el îşi încheiase socotelile şi altă treabă nu mai avea. A fost tulburare grozavă în sat. Au venit maşini de jandarmi şi de militari, m-au luat la întrebări ca să spun cum fusese cu bătaia. Eu le-am arătat ochii umflaţi şi coastele rupte, dar n-au vrut să mă creadă. Pe băiatul meu l-au băgat la ocnă pe viaţă. Nu ştiu câtă vreme trecuse - multă sau puţină - până s-a auzit în sat că ăl mic murise în puşcărie. Şi nu murise de boală. Ăilalţi ocnaşi, dacă au văzut că nu pot cu nici un chip să-i îmblânzească mândria, au sărit într-o noapte pe el, i-au astupat gura cu o cârpă şi l-au răstignit pe pat, legat de mâini şi de picioare. Pe urmă, vreme de un ceas, au ascuţit pe o piatră, în faţa lui, o coadă de lingură furată de unde mâncau ei. Abia mai apoi au început să-l taie pe îndelete, fără să se grăbească. I-au spintecat burta şi el nu murise încă atuncea când i-au tras maţele afară şi şi-au băgat ghearele în măruntaiele lui. Inima, în vreme ce ei o jucau în picioare şi se uşurau pe ea, nu se oprise din bătut. Au zis unii după aia că toate fuseseră puse la cale de pândarii închisorii, ca să-i răzbune pe ăi doi jandarmi împuşcaţi de băiatul meu. Dar eu? Eu ce pot să spun? Rămăşiţe din amintirile mele îmi spuneau că băiatul, până la urmă, îi sulițase pe ăi de mă bătuseră; sau îi trăsese prin sabie, sau le răspândise creierii în ţărână cu buzduganul că, pe vremurile alea, încă nu se auzise pe la noi de puşti şi pistoale. Acuma se zice c-a stricat gloanţele pe ei. Dacă vreţi să ştiţi, bătaie parcă mi se pare că am luat, dar nu pentru el, că nici nu cred că era fiu-meu; am luat bătaia pentru că trebuia s-o iau şi gata... Dar nu e chiar aşa. Suliță, sabie, săgeată, glonţ sau bombă, băiatul meu ştiu că a murit pentru mine. Mai mult de-atâta nu ştiu să fie în capul meu sau, dacă s-o-ntâmpla să fie, e ascuns cum trebuie. Lumea fuge din calea mea şi se sperie când aude vorbe despre mine. Acum câtva timp, încoace, mi-au scornit unele proaste vorbe necugetate. Ziceau că s-au pomenit pe la porţile lor cu o babornită sprijinită în toiag: cocoşată ca vai de mama ei şi cu o mână legată într-o cârpă murdară. Baba le cerea, cu glas plin de suferinţă, nimic altceva decât puţin spirt să-şi pună pe tăietura din palmă ca să nu coacă. Femeile, săracele, cu suflet curat şi fără apărare împotriva minciunilor, pline, mândrele de ele, de mila ce le învăţase popa să aibă, s-au grăbit care mai de care să dea la babă sticluţe cu spirt ca să-şi oblojească rana. Hoaşca, povesteau ele după asta, nu zicea nici bogdaproste nici mulţumesc. Şi ce credeţi că a făcut nenorocita aia de-o caută moartea pe acasă şi ea tândăleşte şi încurcă treburi de oameni cinstiţi? A strâns tot spirtul căpătat într-un ulcior, s-a băgat în

troița de la Răscruci şi s-a pus, nemernica şi putoarea pământului, să se îmbete de una singură ca o apucată de alte alea, după ce a atârnat de cruce otreapa împuțită cu care se legase la tăietura de n-o avea. A găsit-o acolo un om care se ducea să se închine şi să aprindă o lumânare pentru sufletele călătorilor morți pe drum. Zăcea culcată pe-o parte şi ținea în brațe picioarele lui Iisus. Atunci omul, cutremurat şi mâniat de asemenea pângărire, numai ce se închină de trei ori şi strigă plin de credință: Piei, Satană! Atunci, ce să vezi: babornița începe să se zvârcolească în țărână ca un şarpe jupuit de viu şi dat prin sare. Scotea urlete grozave căci, era gata să jure omul, doi îngeri o certau cu paloşe de foc. Mirosea a pucioasă şi a foc ceresc. Când n-a putut să mai îndure bătaia, baba s-a făcut nevăzută în afundurile pământului. Şi cine credeți voi că era hoaşca şi Talpa Iadului? Cine alta decât Sfânta de pe Vale, că aşa mi-a zis un prostănac acum nu ştiu câtă vreme şi lumea s-a repezit să se ia după el, de parcă ar fi scos, nepricopsitul, aur pe gură şi nu altceva. De ce mi-o fi zis *Sfânta*, asta nu pot să ştiu, că toți se feresc şi vorbesc de mine ca de nevasta lui Scaraoțchi. În vremea din urmă, un popă mi-a scos vorbe cum că am de lucru cu Necuratul. Plecase sfinția sa cu botezul prin sat. Ziua era scurtă, de iarnă. Şi-a făcut el socoteli şi, când se înserase binişor, a ajuns şi la casa unde avea o treabă anume. Pe dascăl l-a trimis să-şi vadă de-ale lui şi a intrat singur, cu căldăruşa în mână, în casa femeii care, ştia toată lumea, îi era țiitoare de ani întregi. Ce i-o fi făcut ibovnica, ce nu i-o fi făcut, dar când părințelul a ieşit de la ea după vreun ceas, în loc să-ți țină drumul drept, a luat-o, el ştie cum, prin curtea mea fără gard din Valea ocolită de toată lumea. Povestea, ceva timp după aia, cum îl ispitise pe el Diavolul şi cum se ținuse tare, neclintit, în fața Necuratului. Zicea că se pomenise deodată într-o grădină neîngrijită, plină de buruieni grase şi verzi. Sfinția sa nici măcar n-a apucat să se mire cum trebuie de verzimea grădinii când afară era gerul Bobotezii. Şi-a dat seama pe loc că era ceva necurat la mijloc şi a dat să se oprească. Dar paşii îl purtau singuri către fundul Văii, printre firele de mohor înalt şi des ca trestia. Nu putea să vadă unde îşi punea tălpile; simțea cum sub ele colcăiau jivine alunecoase care-i încolăceau pe glezne limbile despicate. Părințelul se chinuia să-şi amintească rugăciuni de izbăvire, dar în minte nu mai avea nimic. Când şi-a înălțat privirea către cer, s-a cutremurat şi mai tare: Soarele strălucea şi se ținea de mână cu soră-sa Luna. Amândoi rânjeau drăceşte şi se împreunau acolo în cer, ca doi ibovnici, fără ruşine. Şi, dintr-o dată, perdeaua de ierburi s-a dat la o parte şi-n fața lui s-a deschis o poiană luminată, presărată cu flori. Ceva mai jos, curgea un pârâu cu apă limpede. Mirosea a primăvară, era călduț şi pace ca în vremea dintâi. Popa abia dacă îndrăznea să înainteze. În mijlocul poienii sta o fată frumoasă, îmbrăcată în borangic alb şi cânta din fluier. La câțiva paşi de ea păştea o oaie mițoasă, mare cât o vacă. Fata avea împletite două cozi şi-i făcea părințelului semn să se apropie. Când a ajuns lângă ea, i-a grăit: „Poftim, sfinția

voastră, veniți să stăm împreună...” Şi s-a apucat, cu glas de zână bună, să-i spună cât era ea, sărmănica, de singură toată ziua şi toată noaptea. Cum ar mai vrea şi ea un bărbat adevărat şi cum l-ar face fericit în vecii vecilor. Era frumoasă şi popa simțea furnicături în tot trupul. Dar nu întindea mâna la ea s-o pipăie căci, cu mintea lui ascuțită de slujitor al Domnului, ghicise, ascunsă în fundul ochilor albaştri, scânteia drăcească. Atunci, văzând ea că doar cu vorba nu-l înduplecă să calce în păcat, numai ce şi-a azvârlit peste cap veşmintele străvezii de borangic. Rămăsese goală-goluță, se rostogolea molatec în iarba măruntă şi se ruga cu glas mieros să vină cineva să potolească focul care-i ardea carnea pe dinăuntru. Popa s-a dat îndărăt, cu straşnică hotărâre în suflet să nu se lase ispitit de Satana. Chemările şoptite ale femeii-drac s-au prefăcut în urlete groaznice iar ea o dată şi-a arătat chipul cel adevărat. Era neagră, păroasă, cu ochi de jar, urechi ascuțite şi plete vinete, copite la picioare şi gheare încovoiate la mâini. Răcnea atâta de înfiorător că Soarele şi Luna fugiră de pe cer şi se lăsă beznă adâncă. Părințelul alerga prin buruienile înalte, dar nu avea nici un spor. Jivinele care mişunau pe la rădăcinile lor începuseră să i se cațere pe picioare în sus, îl împiedicau să fugă şi-l împroşcau cu venin care trăznea a pucioasă. Popa tot încerca să lovească spurcăciunile peste capete, dar ele se fereau şi-l batjocoreau cu furcile limbilor. Şi-a dat sfinția sa cu presupusul că numai prin rugăciuni şi închinări va să scape de ele. Ce-i drept, le-a mai îmblânzit, dar nu s-au depărtat de el şi-l atingeau din când în când cu cozile solzoase. Părintele avea să spună mai târziu că Dumnezeu nu-l izbăvise de tot şi lăsase jivinele să-l chinuie pentru că, văzând-o el pe diavoliță cum se dezbracă, n-a închis ochii de îndată şi a păstrat sub pleoape icoana ei neruşinată. Ca să-i chinuie sufletul, un câine mare cât trei urşi la un loc s-a aruncat pe el, l-a trântit şi nu l-a lăsat să plece. Avea colții cât coarnele de bou şi-i curgeau balele. Abia spre dimineață s-a îndurat Dumnezeu de l-a îndepărtat pe câinele iadului. Mulțumind cerului, s-a închinat şi a luat-o, tremurând din toate încheieturile, către casa unde îl aştepta preoteasa cu mare grijă în suflet. Aşa povestea popa la cine vroia să-i creadă minciunile. Ce a fost cu adevărat ştim numai eu copiii mei de acum. Popa se rostogolise, beat, la vale, în grădina mea fără gard; şi unde se oprise, acolo îl apucase somnul bețivului. Eu eram în casă şi nu auzisem nimic. Numai câinele meu ăl bătrân şi plin de suflet se cățărase deasupra popii, ca să-l ferească de îngheț. Şi aşa a scăpat omul lui Dumnezeu de la moarte. Şi în loc să mulțumească mie ori câinelui, s-a apucat să vorbească tot felul de prostii prin sat. De dimineață, când am ieşit în curte, câinele, dând din coadă cam cu plictiseală, mi-a spus cum se petrecuseră lucrurile. Lângă locul unde zăcuse popa, am găsit căldăruşa. Se spune că agheasma sfințită de bobotează nu îngheață nici pe cel mai straşnic ger. Aia din căldăruşa popii se făcuse bocnă. Am luat vasul de toartă şi am urcat cu el până la drum, unde l-am pus la vedere. Au găsit căldăruşa

nişte ţigani, au pus-o pe pirostrii la dezgheţat agheasma, au ascuns banii şi în căzănelul ăla mai fac şi acum fasole sleită pentru toată casa lor de hămesiţi. Popa, ca să fie crezut pe cuvânt, pomenise printre minciunile lui şi de o oaie mare cât nu ştiu ce. Şi asta arăta că nu era chiar prost de tot, pentru că lumea ştia de la un om sărac şi amărât că aveam o oaie năzdrăvană. Acuma, cât o fi, cât n-o fi, n-are cine băga mâna în foc. Omul ăsta, de când se născuse, era cam pirpiriu. Mai târziu, când se aşezase şi el la casa lui şi avea copii, l-a apucat boala pe care o avea în el de multă vreme. S-a îngrijit cum a putut, s-a rugat prin biserici şi mănăstiri, la icoane făcătoare de minuni... Degeaba. Pe zi ce trecea, bojocii i se împuţinau şi scuipa din ce în ce mai des sânge. Se topea pe picioare şi îşi pierduse orice nădejde. Era prea sărac ca să poată vinde ceva să-şi plătească un doctor de la oraş. Cel mai tare îl durea că o să rămână fără sprijin, în urma lui, nevasta cu trei copii mici. Că avea el de suferit că urma să moară, nu-l supăra în nici un fel. Vedea cum i se apropie sfârşitul şi nu putea face nimic. Nici de muncă nu mai era bun, făcea trei paşi şi se oprea să răsufle gâjâit, parcă urcase un munte în goana mare. Într-o zi se târa, ca vai de mama lui, pe drumul de pe buza Văii. Năduşea, era plin de sudoare şi se sfârşea de sete. Mai avea destul de mers până la fântână şi setea îi ardea gâtul şi pieptul. S-a aşezat pe marginea drumului, la umbră, printre buruienile înalte din grădina mea. Răsufla greu şi tremura, de oboseală, din toate încheieturile. Se temea să nu moară acolo singur, fără lumânare. Buruienile din jurul lui foşniră şi lângă el se arătă o oaie. Îl mângâie cu botul pe ceafă şi urechi. Omul se întoarse cu greutate mare, îi luă botul în mâini şi prinse a-l dezmierda: „Tu a cui eşti, fata tatii?” Dar oaia era neliniştită şi el îşi dădu seama că sărmana era nemulsă şi o durea ugerul. Goli o tărtăcuţă de seminţe şi mulse oaia de câţiva picuri de lapte, ca s-o uşureze. Şi pentru că îi era sete şi avea gura amară, bău laptele. La început nu simţi mare lucru. Pe urmă, după ce se ridică, îşi zise că parcă altfel de sânge îi curge în vine. De atunci, trecea în fiecare zi pe drumul de pe buza Văii. Oaia era acolo şi-i îngăduia mereu s-o mulgă şi să-i bea laptele. Omul acela nu numai că s-a înzdrăvenit după boala care-l rosese; din pirpiriu, cum fusese de când se ştia, se făcuse bărbat în putere, înalt de stat şi lat în spete, în stare să rostoarne şi pământul cu josu-n sus, dacă i-ar fi dat cumva prin cap aşa ceva. Omul intra fără frică în curtea mea, punea saci cu făină şi mălai sub şopron, fasole, ceapă, carne uscată, tot ce credea el că am nevoie s-o duc cât mai bine. Când se lăsa frigul aducea lemne, le spărgea şi le clădea frumos lângă peretele odăii, pe prispă. Nici el, nici urmaşii lui nu s-au întâlnit vreodată cu mine. Dar au păstrat, din tată în fiu, obiceiul ăsta de aduc în casa mea prăpădită tot ce cred ei că trebuie unui om să trăiască. De-aia a pomenit popa de oaia năzdrăvană, ca să pună mai multă greutate în născocirile lui. Şi după el s-a luat alt prost de-a răspândit prin lume vestea cum că, unde dau de o cruce, mă arunc cu dinţii în ea ca s-o prăpădesc. Pe

mine mă şi umflă râsul când stau şi mă gândesc cum mi-ar sta mie, rea şi fioroasă, cu dinți de oțel în loc de alea trei cioabe amărâte de le mai am în gură, crănțănind la cruci uscate, speriind păsările cerului şi orătăniile pământului. Dar dacă aşa a apucat prostul ăla să spună, ce pot să fac eu? Zicea să-l prinsese ploaia taman când prăşea pirul de pe piepturile morților lui din cimitir. Şi ploua Dumnezeu, nu se încurca. De atâta desime de apă ce cădea din cer nu mai putea să răsufle şi s-a tras deoparte, sub o tufă de liliac. Între timp, apa se strânsese între morminte şi tot cimitirul părea un lac presărat cu insulițe dese, străjuite fiecare de câte o cruce. Ploaia îi turna într-una. Cerul era negru, se făcuse noapte dintr-o dată, trăsnea şi fulgera din când în când. În cimitir nu se vedea nici țipenie. Şi iată cum, când era furtuna mai mare, parcă ieşită din mocirlă, s-a ivit Sfânta de pe Vale, cu un şarpe negru atârnat de gât. Scotea urlete care băteau vâjâiturile vântului, înălța brațele spre cer şi blestema pe limba ei. Apa îi curgea şiroaie din lațele vinete. Se izbea cu pumnii în piept şi râdea drăceşte. S-a apucat să dărâme crucile, să muşte din lemnul lor şi să le arunce în apă. Înghițea lemn, noroi şi apă, ca dintr-o ciorbă pentru căpcăuni. Căpățâni şi ciolane de morți pluteau pe baltă, ea le măcina cu dinții şi le scuipa către cer. Atunci, dintre nori s-a arătat mai întâi o rază, negura s-a risipit puțin câte puțin şi a ieşit soare viteaz şi izbăvitor. Sfânta, arsă de sulițe dumnezeieşti, a luat-o la goană cu şarpele ei cu tot, spre fundul pământului, acolo unde îi era locul rostuit de lege. Atâta l-a dus capul pe omul ăla înfricoşat de ploaie şi furtună. O fi spus vorbele astea şi la alții, ca să nu-l râdă lumea pentru nădragii spurcați din pricina fricii... Nimeni demult n-a mai pus ceva bun şi cuminte pe seama mea. Ca să se spele pe ei, m-au umplut pe mine cu păcatele lor... Şi le-aş duce, că nu mi-e frică de ele; numai că aştept să se găsească un om cu suflet milostiv care să născocească vestea că băiatul meu n-a murit şi că o să vină într-o zi la mine să-mi sărute mâna, să se aşeze cuminte aici, pe prispă, şi să ne spunem împreună toate vorbele din lume... Iar tu, orbule care stai pitit în buruienile din grădina mea fără gard, ia şi du-te sănătos în drumul tău, ca să nu-i sperii pe copiii mei de-acum cu ochii tăi cei albi...

... m-am ridicat, ce să fac. Şi-atunci am văzut cu ochii mei o căsuță săracă şi dărăpănată în mijlocul unei pajişti. Într-o parte păştea liniştită o oaie, în alta zăcea tolănit la soare un dulău flocos. Pe prispa casei şedea o bătrână cu o broboadă pe cap, cu fața sprijinită în palme. Lângă ea, încolăcit pe lutul uscat, un şarpe negru cu străluciri albăstrii îşi plimba încoace şi-ncolo căpățâna turtită. Am plecat, ce puteam zice, şi multă vreme mi-a trebuit să-mi dau seama că eu chiar văzusem, cu ochii mei, pe bătrână şi pe copiii ei de-atunci. Eu ştiu că toți vă uitați la mine ca la unul plecat cu sorcova. Ba, mi-a zis unul dintre voi că nu auzise în viața lui pe vreunul minținд că a văzut cu ochii lui o poveste. Păi Sfânta, ştiu şi copiii mici, e o născocire, Sfânta nici măcar nu este şi n-are cum să fie vreodată aievea. Eu numai atât te rog, oame, dă zvon,

spune la toți pe care îi întâlneşti că băiatul Sfintei s-a întors acasă, i-a sărutat mâna mumă-sii, s-a făcut cuminte şi şi-a văzut de ale lui, ca să nu rămână săraca bătrână cu durerea în suflet atâta vreme, ce e păcat.

Cât despre mine, mi-a trecut mie pe la ureche cum că în satul vecin, într-o clopotniță părăsită, ar trăi un om singuratic care duce în spinare aripi de liliac. Aşa că, uite, am s-o iau binişor către clopotnița aia care, dacă îți ascuți privirea, chiar se vede de aici, printre razele cele roşii ale soarelui ce taman se duce la culcare.

AMINTIRI PREFĂCUTE

Satul nu se deosebea prea mult de alte sate din câmpie. Era la fel de liniştit şi la fel de colbuit vara, plin de noroaie toamna şi înfundat în zăpadă iarna. Când te apropiai de el, primul lucru care se zărea era moara, ca o cutie mare şi neagră. Dacă i-ar fi dat cuiva prin minte să se cațere pe acoperişul ei, ar fi văzut satul ca-n palmă. Şoseaua îl străbătea, ca o şiră a spinării, de la un capăt la altul. Din ea se desprindeau în stânga şi-n dreapta, precum coastele unui uriaş, ulițele. Casele arătau ca stăpânii care le locuiau, după cum era fiecare de bogat ori de gospodar. Unele erau acoperite cu trestie, altele cu țiglă ori, în vremea de mai încoace, cu tablă. Cum intrai în sat, venind dinspre Oraşul ăl Mare, dădeai în țigănie. Dacă mergeai cumva pe jos şi izbuteai, până la urmă, să scapi cu viață din colții dulăilor, ajungeai şi la sătenii cei vechi. Îi vedeai umblând pe drum, trebăluind prin curți, aşezați pe şanț la divan. Dacă nimereai mai pe înserat, s-ar fi văzut că se mişcau altfel. Bărbații se îndreptau spre cârciumă, femeile către prăvălii, după târguieli. Cârciuma, clădire

cu pereții groşi, se arăta neîncăpătoare la asemenea ore. Pe duşumelele de scânduri frecate cu gaz zăceau chiştoace de țigări. Oamenii sorbeau cu sete din halbe şi făceau hărmălaie grozavă. Cârciuma era a popii care, cum venea de la biserică, îşi atârna în cui anteriul, îşi sufleca mânecile cămăşii şi se punea pe umplut halbe. Popa ăsta ştiuse dintotdeauna să scoată bani şi din piatră seacă. Vindea prin sat, cu un cărucior, halviță după care te apuca pântecăraia, înghețată, gogoşi, acadele; era veselar şi bucătar la nunți, închiria corturi şi tocmea tarafuri; alerga ca un zănatec la oraş cu un camion şi umplea butoaie cu bere. Nu-i dădea prea repede drumul la vânzare căci, ziceau gurile rele, avea nevoie de ceva timp ca s-o boteze pe toată cum se cuvine. Lângă cârciumă - prăvălia. Nu cu mult mai departe se înălța biserica. La răscruce întâlneai Sfatul, jandarmii, şcoala şi, în spatele ei, cimitirul care, în loc să fie undeva, la margine, se afla, moț, chiar lângă vatra satului. Biserica era aşezată pe culmea coastei ce cobora în Baltă, locul peste care, cândva, Dunărea nezăgăzuită năvălea cu furie în câte o primăvară. Pe coastă, în vremurile mai de curând, se strămutaseră rudarii. Cătunul lor fusese chiar lângă Dunăre şi, de fiecare dată când se întâmpla să vină zăporul, piereau ca muştele şi trebuia să-şi facă iarăşi colibele. Pe coastă, dincolo şi dincoace de rudari, era pusă viță-de-vie; oamenii o îngrijeau mai ceva ca pe grâu căci, ziceau ei, de mâncare puteai face rost mai uşor decât de nişte vin bun şi adevărat. În partea dinspre miazănoapte a satului se întindeau câmpurile. În depărtare, albastre sau negre, după cum bătea soarele, se zăreau margini de pădure. Sătenii erau cuminți şi aşezați. În rest, cine ce ar mai putea să spună?... Lângă sat era o vâlcea adâncă, singuratică şi care, toată lumea spunea, era nelalocul ei acolo. Ziceau unii că Dumnezeu, când zidise câmpia, împlântase din greşeală un deget în ea şi uitase să mai astupe groapa făcută. Valea era plină de buruieni, nimeni nu cobora în ea şi se şopocăia în taină mare că ar fi trăit în adâncul ei o vrăjitoare sau o sfântă. Şi se întâmplă într-o zi aşa: în valea temută de toată lumea s-au înnodat vânturi din cele patru zări. Vijelia a ridicat dunărea peste diguri, a smuls copacii şi casele cu oameni cu tot, a amestecat cerul cu pământul şi cu apa. Nimic n-a mai rămas din vechiul sat. Apa şi vânturile au spălat şi au spulberat până şi cea mai măruntă urmă. Numai de pe fundul văii unde se întipărise degetul lui Dumnezeu se înălța, dintr-un horn ascuns, un firicel tremurat de fum.

*

**

(*N-a rămas Strămoaşa fără ştiință de carte. Un zugrav mai tinerel care lucra la biserică i-a arătat cum se citeşte. Se zice că o iubea zugravul mai mult ca pe viața lui. Dar ea n-avea ochi pentru el, ci doar pentru buchiile alea*.)

ÎN SATUL CU SFINȚI

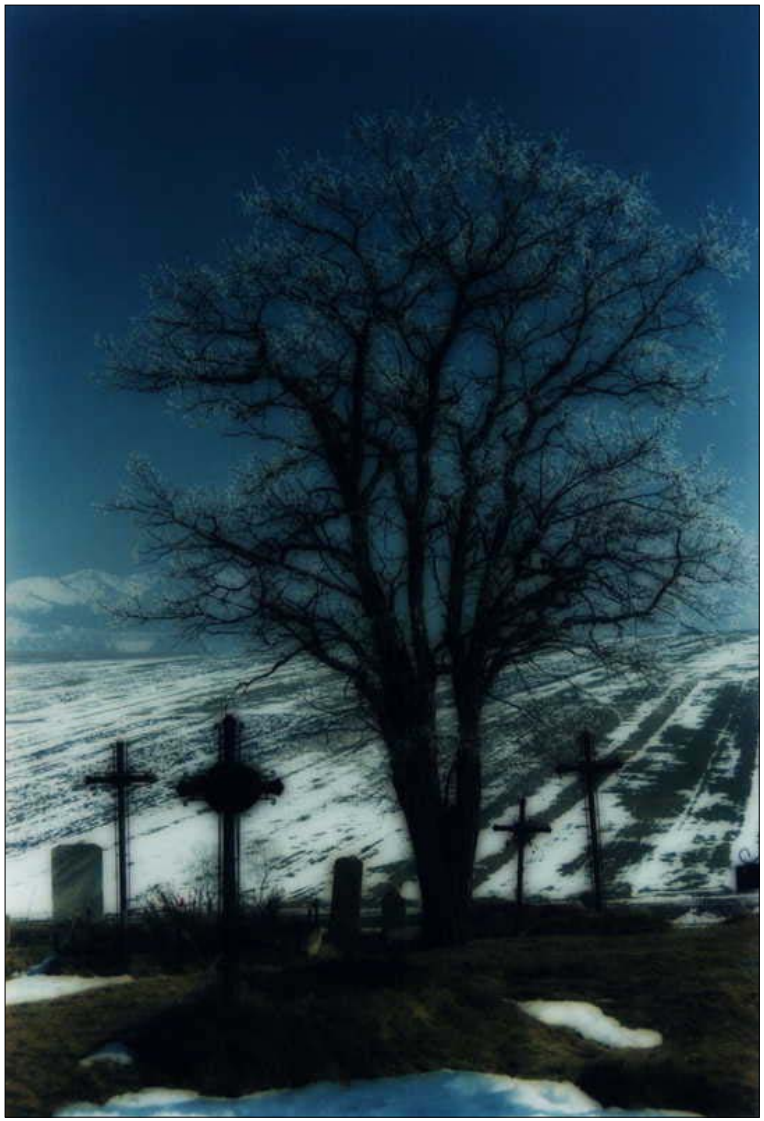

Lumea, la noi, nu s-a prea omorât cu mersul la biserică. Chiar şi ăi bătrâni de tot ar putea să spună că aşa e, întocmai. Ce-i drept, nici n-am avut popi de mare fală care să-i arate creştinului crucea şi să-l facă să tremure de tainele ei. Oamenii s-au botezat, au făcut nunți şi, cum e legea firii, au trecut ultima oară prin biserică după ce şi-au dat sufletele. Popii mormăiau vorbele lor din Carte, pe urmă lumea se repezea la casa mortului ca să apuce loc pe băncile înguste şi lungi şi să-şi capete pomana la care aveau drept. Se încingeau la țuici şi, dacă trecea cineva pe drum şi nu vedea petecul de pânză neagră pe care sta scris cu cretă numele răposatului, ar fi zis că ălora din curte li se făcuse de un chef mai aşezat şi se strânseseră cu toții ca să pună țara la cale şi să se bucure de viață. Erau oameni ca toți oamenii ăi de pe la noi. Liniştea din sat părea că nu vrea să plece niciodată de acolo. Toate lucrurile erau cuminți şi aşezate. Aşa de paşnice, că mințile începuseră să lâncezească. Nici chiar când bărbații îşi luau femeile la bătaie şi le dădeau cu capetele de duşumele ori de pereți, nici măcar atunci vecinii nu săreau să-i despartă. Plictiseala îi înăbuşea din toate părțile. Munca de dimineață până seara nu-i scotea din îndobitocire. Nimic nu mai avea rost şi viața curgea leneşă ca Dunărea vara, când până şi apa ei pare toropită de căldură. Aşa era şi cu oamenii din satul

nostru: mergeau înainte fără să le pese de ce, unde şi cum. Numai că, într-o zi, lucrurile aveau să se schimbe. În satul din care tinerii, de prea mare plictiseală, plecau la oraş ca să muncească acolo cu cârca, pe şantiere, s-a petrecut ceva. Nimeni nu mai aştepta nimic de la nimeni în ziua aceea, când soarele răsărise la fel de roşu ca de obicei. Dar nici Măria-sa Soarele n-avea cum să ştie că era singur, ca un prăpădit ce se afla... De ce şi cum s-au apucat lucrurile s-o rupă dincolo, nu s-a întrebat nici unul. S-ar fi putut numai şti că sfertul ăla de om a murit nu ca să scoată pe cineva din fundul smolit al iadului, ci doar pentru că era singur. Aşa de singur, că nu-l lătrau nici câinii, aşa de singur, că nimeni, nici măcar părinții (care, se zvonea, nu erau ai lui), nu şi-au chinuit prea tare mințile când el a murit. Dar povestea despre copilul singur e lungă şi începe undeva mai în urmă, pe când satul şi oamenii săi nu erau nici pe departe ceea ce aveau să ajungă. Pe atunci încă nu apucase lumea să înnebunească de plictiseală. De zeci şi chiar sute de ani satul, se zicea, arăta la fel. Ăi săraci trăiau boiereşte că, pe vremurile alea, colcăia crapul în bălți de puteai să-i dai la cap cu ciomagul de pe mal. Povestea moş Mitu cel păcătos: „Ți-era foame? Luai frumos o țepuşă, dădeai cu ea la nimereală în baltă şi nu se putea să n-o înfigi într-un crăpălău, aşa desime era acolo. Îl curățai de mațe şi de solzi şi jap! cu el pe jar. Dacă aveai o bucată de lipie şi-o cană cu vin, nu-ți mai trebuia nimic. Aşa îmi închipui eu că arăta Raiul şi nu pot cu nici un chip să-mi placă vorbele popii care caută să-i lămurească pe prostănaci cum că în Rai toată lumea e cuminte, îngerii zboară în stoluri şi înalță cântări de slavă, iar la masă se hrănesc, cu smerenie mare, din aburii şi miresmele mâncării împărțite de muritorii de pe pământ pentru sufletele morților. Cu aşa rai, Doamne iartă-mă, mai că mă bate gândul să n-ajung niciodată Acolo, că nu vreau să mor a doua oară de urât. Raiu-ăsta e pentru oameni cum e un cumnat al meu. Săracul, are el ceva credință în suflet, dar îi e ruşine s-o spună în gura mare când e treaz, ca să nu-l râdă lumea. Citeşte cărți bisericeşti şi-şi umple mintea de bazaconii. Le dă drumul numai când se amețeşte nițel şi vede că-l ascultă, cu gurile căscate, vreo patru–cinci babe care din când în când dau din cap şi se miră de deşteptăciunea şi sfințenia lui. Ultima oară când l-am auzit vorbind bisericeşte era la o pomană. Tot dădea el de zor pilde înțelepte despre cum trebuie păstrată casa curată în fața lui Dumnezeu. Şi zicea că, atunci când un bărbat şi o femeie se iau în fața altarului, Ăl de Sus, slăvit fie-i numele în vecii vecilor amin, le acoperea casa cu îngeri. Ăştia stau cuminți, umăr la umăr, aripă lângă aripă, lipiți de pereți, cocoțați pe acoperişuri, atârnați de streşini, toți ținându-se unul cu altul de mijloc, ca la horă. Dacă cumva unul dintre soți, ori amândoi, îl gândea de rău pe ălălalt, după cât era gândul de ticălos, pleca un înger sau mai mulți şi locul lor era luat de draci încornați, încopitați, cu bărbi şi cozi, trăznind a pucioasă şi a smoală. Şi stăteam eu atunci cu o țuică-n față şi o

falcă-n palmă şi mă gândeam cam cum o arăta cocioaba mea acoperită cu trestie dacă m-aş uita la ea cu un ochi de sfânt. Eu mi-am drăcuit nevasta chiar a doua zi după nuntă că, de proastă ce era şi cu toată zarva de fusese în curte, pierduse două găini porumbace la care țineam ca la ochii din cap pentru că nu pomenisem dimineață fără să se ouă amândouă. Şi-uite-aşa, îmi făceam socoteala, chiar din a doua zi de om însurat alungasem un înger şi adusesem un drac. Mă umfla râsul când mă gândeam cum or sta înlănțuiți pe casa mea un înger, doi draci, iar un înger, iar trei draci. În chip de îngeri vedeam oameni pe care-i cunoscusem şi care muriseră: o vedeam pe proasta satului, îl vedeam pe moşu-ăla care, de credincios ce era şi ca să-şi mărturisească în fața lumii iubirea de Dumnezeu, intra în cârciumă şi înjura în gura mare, până făcea spume şi începea să-i tremure barba, înjura pe toți bețivii şi păcătoşii de pe pământ. Când îi lua la spurcat, nu pomenea niciodată nici draci, nici sfinți, şi la fiecare două înjurături îşi mai făcea o cruce... Lângă îngerul moşului, pe casa mea, se afla un drac negru, urât şi cu ciulini în barbă, care semăna întocmai cu un mare păcătos de la noi din sat. Ăsta, toată viața a alergat după muierile altora. Câte case s-au spart din pricina lui... Până la urmă, tot din coțăit i s-a tras sfârşitul. Era destul de bătrân când moartea i-a luat gâtul cu coasa, în timp ce el călărea de zor femeia unui gospodar din vecini. Şi cred că numai în Rai n-a ajuns sufletul lui. E, şi-n mintea mea, atunci când stăteam eu la o țuică şi-mi sprijineam falca în palmă, îi şi vedeam pe ăi doi moşi, unul înger altul drac, cățărați pe acoperişul meu, cum se țineau unul pe altul de mijloc şi-şi amestecau bărbile cu mare scârbă. Dar n-am crezut niciodată bazaconiile îndrugate de cumnatu-meu. Pe casa mea n-au poposit decât păsările cerului, pisicile şi copii care smulgeau trestiile mai groase şi sugeau din ele mierea făcută de bondari. Dar cumnatul, săracul, chiar credea ce spunea. El certa pe oricine auzea că vorbeşte de Sfânta de pe Vale şi aproape că murea de supărare că oamenii o numeau pe aia Sfântă, când ea numai şi numai cu Necuratul avea de lucrat. Cumnatu-meu ocolea Valea, chiar dacă întârzia unde avea treabă. Zicea el că fundu-ăla de vale colcăie de necurățenii, că însuşi marele Scaraoțchi, spurcăciunea spurcăciunilor, şi-ar avea sălaş acolo din când în când. Într-un fel cam avea dreptate să vorbească aşa, pentru că nimeni din ăi care cunoşteau bine poveştile locului nu trecea cu inima uşoară prin preajma casei Sfintei de pe Vale. Parcă intrai în altă lume, începeau să-ți țiuie urechile şi să-ți bată inima ca la iepuri. Ochiul, speriat, vedea după fiecare piatră un şarpe sau o năpârcă, buruienile se mişcau de parcă ar fi mers cineva prin ele şi, dacă te uitai la cer, vedeai în plină zi cum Soarele se ținea de mână cu soră-sa Luna. Se povestea din bătrânii bătrânilor că Sfânta, vrăjitoarea, era în Valea ei cu multă vreme înainte ca satul să se aşeze împrejur. Nu făcuse nimănui vreun rău, dar oamenilor le era frică de ea şi-i pomeneau

numele în şoaptă. Sfânta nu murea niciodată. Numai câteodată se omora, se arunca în fântâna din Răspântii, după care sufletul ei se ascundea în pântec de femeie tânără şi se năştea peste nouă luni. După câțiva ani, în care părinții o creşteau de silă, de milă, lua singură drumul Văii şi n-o mai zărea nimeni niciodată. Bâtu-meu, Dumnezeu să-l ierte, a văzut într-o noapte cum s-a aruncat Sfânta în fântâna din Răspântii. N-a făcut zgomot, nu s-a auzit nimic. La puțină vreme după aia, din fântână au ieşit un cocoşel şi o găinuşă pitică. S-au împerecheat şi pe urmă şi-au luat zborul către lună. Bâtu, vai de păcatele lui, a crezut că s-a întâlnit cu ielele şi n-a putut să se mişte din loc. Nici să-şi facă cruce de trei ori cu limba în gură n-a mai apucat, că l-a cuprins un leşin negru ca noaptea. L-a găsit, spre dimineață, un om care se ducea la câmp. L-a urcat în căruță şi l-a dus până acasă. Bâtu n-a izbutit cu nici un chip s-o lămurească pe bâta cum că în noaptea cu pricina el nu fusese beat nicidecum (chiar dacă aşa arăta) şi că văzuse cu ochii lui ce se petrecuse. De atunci şi până a murit, bâta, când se supăra pe el, îl ocăra numai de cocoşeii şi găinuşele din capul lui ăla prost... Ce a fost cu adevărat nu ştie nimeni, dar atunci s-a întâmplat ultima moarte liniştită a Sfintei. Pe atunci, oamenii erau încă fericiți, pe atunci încă puteai, când îți era foame, să arunci la nimereală cu țepuşa în baltă şi s-o-nfigi într-un crap gras. Pe urmă jap! cu el pe jar. Şi dacă mai aveai o bucată de lipie şi o cană cu vin, puteai să te pui liniştit să aştepți Sfârşitul Lumii...” Cam aşa vorbea moş Mitu cel păcătos care, ca să-i mai uite lumea păcatul, făcea câteodată pe nebunul. Şi tot el, sau altul de teapa lui, povestea cum se întâmplase cu ultima moarte a Sfintei. Într-o zi, pe coşul casei din Vale n-a mai ieşit fum, iar pe zăpada din jurul fântânii din Răspântii un om a găsit urme de cocoşel pitic şi fulgi. Şi tot în acea zi, o femeie tânără, de curând măritată, a simțit că a prins plod. I-a trebuit destulă vreme până să se dumirească de unde venea pruncul. Nu era al ei şi-al bărbatului, era Sfânta care vroia să-şi înnoiască pielea. A încercat femeia cât a dus-o capul ca să scape de plod. A băut zeamă de buruieni otrăvite, şi-a pus oală fierbinte pe pântece, s-a dus la doftoroaie de-au tras-o, s-a lovit cu pumnii, s-a tăvălit pe pământ. Dar nu i-a fost folosit la nimic. Copilul creştea în burta ei şi, spunea ea, când fătul a ajuns mai măricel, striga dinăuntru, o dojenea şi râdea de ea, spunându-i că e proastă. De frica lui, femeia a cerut voie popii s-o lase să doarmă în biserică, să n-o cuprindă şi pe ea îndrăceala. Doi ani l-a purtat sărmana, dar copilul habar n-avea să iasă. După ce şi-a făcut el socoteala că a chinuit-o destul, într-o zi a lăsat-o să-l nască. Toată lumea ştia că altceva decât fată copilul nu putea fi, pentru că trebuia s-o întrupeze pe Sfânta. Numai că moaşele era să leşine de mirare când au dat ochii de un băiat. Nici nu ieşise bine din burta mamă-sii, că a şi zbughit-o din casă pe uşă afară. Se născuse cu dinți, cu păr şi cu unghii. Şi aşa cum venise pe lume gol, plin de sânge şi cu căiță pe creştet,

s-a apucat, împiedicându-se în buricul nelegat pe care-l târâia prin țărână, să alerge şi să urle ca un stăpânitor pe ulițele satului. Oamenii cădeau în genunchi şi-şi astupau, de țipetele lui de diavol izbânditor, urechile cu mâinile, păsările se ascundeau în tufişuri ca de uliu, vitele rupeau pripoanele şi o luau la goană peste câmpuri, porcii se îngropau în noroi şi parcă şi sălciile îşi strângeau crengile mai lângă trunchiuri. Femeile borțoase au lepădat toate şi-n anul care a urmat nici un alt copil nu s-a ivit în satul nostru. Era prima oară când Sfânta se împielițase în băiat, aşa că sătenii începuseră, mai pe ascuns, mai pe față, să se pregătească pentru Sfârşitul Lumii.

Dar nu a fost să fie; ori, măcar, nu a fost aşa cum se aşteptau ei: cu ploi de pucioasă, întunecări de soare, cutremure de pământ, balauri, morți ieşiți din morminte. Şi ca s-o spunem pe-a dreaptă, câți din sat băgaseră de seamă că se născuse copilul? Poate numai nebunii, zănatecii, lunatecii, babele şi moşii dați în mintea copiilor... Pentru mulți el nici măcar nu se născuse. Nu-l ştiau ori nu vroiau să-l ştie. Copilul era ca toți copiii. Nici mai urât, nici mai frumos, nici mai deştept, nici mai prost. E, aici lucrurile nu stăteau chiar aşa, dar în felul ăsta îi plăcea lui însuşi să creadă despre sine. Copilul era singur. Şi nu semăna deloc cu ceilalți, deşi se străduia din răsputeri să intre în jocurile lor şi să fie şi el luat în seamă de cineva. Privirile ălor din jur treceau prin el de parcă trupul nu i-ar fi fost acolo, de parcă ochii lui n-ar fi strălucit şi n-ar fi cerşit cu umilință. Şi atunci pleca, o lua peste câmpuri, se pierdea în locurile pe care le ştia el. Găsise, într-o văioagă întunecoasă, plină de pui de salcâmi şi rugi de mure mai înalți decât un stat de om, locul unde se odihneau ziua bufnițele. Erau acolo cu sutele, stăteau nemişcate, păreau nişte cioate mai groase ce dădeau din crengile firave ale salcâmilor. Acolo se ducea, se aşeza cuminte pe pământ şi privea păsăroaiele cum nu se mişcau. Nici măcar când bătea vântul nu le flutura nici un fulg, nici o pană. Stăteau încremenite, cu capetele înfundate în piept, cu ghearele păroase înfipte în coaja subțire a ramurilor. Bufnițele se obişnuiseră cu el, nu mai clipeau nelinişțite ca la început, îşi vedeau înainte de somnul lor. El le aştepta până se trezeau, adică până spre seară. Una câte una făceau ochi, îşi ridicau moțurile din vârful capetelor şi, încet, se aruncau în aer cu aripile uriaşe desfăcute, ca într-o apă linişțită şi caldă. Nu se auzea nici un zgomot, nici o bătaie de aripă, iar el se mira întotdeauna cum de puteau să plutească, aşa grele cum păreau. Într-un târziu şi-a dat seama de ce se ducea, cu nelinişte în suflet, să le vadă cum pleacă la vânătoare: vroia să învețe de la ele cum se zboară pentru că, îşi închipuia, nici măcar nu zburau ca alte păsări, ele pluteau, le ducea vântul. Visase de multe ori că zboară. La început cădea, se zbătea în aer, urla de spaimă şi, înainte să se zdrobească de pământ, se trezea. Încet-încet a început să prindă curaj. Întindea mâinile, se arunca în gol şi învățase să strunească aerul cu palmele, cu

degetele. Nu se mai prăbuşea acum, ci se aşeza domol pe iarbă. Se cățăra iarăşi în vârful dealului şi iarăşi se arunca, cu mâinile întinse, ca să cadă lin la poale. Într-o noapte, însă, a zburat pe de-a-ntregul. A simțit cum sângele i se adună tot în inimă şi cum inima i se suie în gât. Sub el curgeau dealuri verzi, presărate cu flori de toate culorile. La vederea lui, iepurii fricoşi fugeau de înghițeau pământul, o vulpe se furişase într-un tufiş iar un bursuc îşi căuta, fără s-o găsească, vizuina. Numai puțin mişca din palme şi se întorcea cu fața spre nori şi spre soare. Nimic nu deosebea cerul de pământ. Dacă ar fi vrut, s-ar fi putut opri din plutire şi-ar fi păşit pe nori. Când se trezise, dimineața, îl cuprinsese amărăciunea. Ar fi vrut să rămână acolo, în vis. Şi-atunci s-a apucat, cu fruntea încordată de furie şi nedumerire, să zboare aşa cum ştia el. S-a dus pe marginea unei râpe, a întins mâinile şi s-a azvârlit în gol. Norocul lui a fost că se nimerise pe acolo Daie Gulu, ăl de zicea lumea despre el că nu poate să moară. L-a luat de unde zăcea, cu oasele zdrobite, şi l-a dus în brațe până acasă. L-au îngrijit părinții cum s-au priceput, nişte babe l-au tras de i-au potrivit oasele la loc. A rămas şchiop de un picior şi cu o mână mai moale. Până la urmă s-a împăcat cu gândul că o să rămână aşa toată viața. Se hotărâse în sinea lui să nu se mai ia după visuri zănatece, să se poarte ca orice om. Aşa că, după ce s-a socotit bine în minte, într-o zi i-a dat prin cap să se ducă din nou la şcoală. Nu dăduse pe acolo de săptămâni întregi pentru că învățătorul îl credea prostănac şi-l pocnea din când în când după ceafă ca să-i vină mintea la cap, atunci când gândurile i se duceau prea departe de tabla albită cu cretă. Când ajungea pe la şcoală, stătea în ultima bancă şi adulmeca mirosul de oțet al buretelui, îşi plimba ochii peste băncile vechi şi zgâriate. Se uita la ferestrele înalte şi prăfuite, la nuiaua învățătorului, la scândurile podelei. Şi deodată un cârcel dureros i se punea în inimă şi-i dădeau lacrimile. Simțea cu tot sufletul că el nu e de acolo, că nu are ce căuta printre copiii ăia ce meştereau cu creioanele în caiete. Era necăjit atunci şi, pentru că nu înțelegea, îşi strângea frumos lucruşoarele, se ridica, străbătea clasa, spunea bună ziua şi pleca pe coclaurile lui. Învățătorul nu-i zicea nimic, îl lăsa să-şi vadă de treabă fiindcă îl ştia de nebun. Dar acuma gata, lucrurile se schimbaseră, copilul vroia să fie în rând cu lumea, hotărârea fusese luată. În zilele acelea era fierbere mare în sat şi mai ales la şcoală. Directorul şi învățătorii auziseră ei, nu se ştia de unde, că avea să le vină pe cap inspecție mare de la județ care trebuia să vadă tot ce se făcea în prăpădita aia de şcoală, cum zicea directorul care, de câteva zile, umbla de colo-colo cu tâmplele mai albe ca de obicei. Toți învățătorii se adunaseră într-o noapte şi fiecare scrisese pe hârtie ce trebuia să facă. Pe urmă a început nebuneala. Unul alerga prin sat după purcei de lapte, altul pipăia toată ziua la curcanii cei mai graşi, altul umplea butoiaşe cu brânză ori alerga prin beciuri ca să guste din toate vinurile şi țuicile satului. Învățătorii

îi speriau pe părinții copiilor că, dacă nu dau şi ei ceva, acolo, pentru inspectori, dracul o să le ia pe bietele odrasle. Şi au dat oamenii, ce să facă. Coşuri cu cireşe şi căpşuni, damigene cu vin, miei, ouă, păsări, pastramă de capră, lapte de bivoliță, unt şi smântână, nuci, făină albă, şalăi şi păstrugi, ştiuci şi crapi, verze, roşii, morcovi, un ceaun de şase vedre plin cu raci, lăptuci, leuştean, borş, toate s-au îngrămădit în magazia cea mare a şcolii, unde iarna se păstrau cărbunii şi lemnele pentru încălzit sălile de clasă. Directorul slăbise, atârnau țoalele pe el, avea privirea tulbure şi dădea din mâini şi din gură aiurea, ca un smintit. Bucătarii şi bucătăresele îşi vedeau de ale lor, fără să-l mai bage în seamă. Directorul, vai de păcatele lui, nu putuse afla de la ochii şi urechile sale de la județ când anume avea să vină bulucul de inspectori. Ştia numai că o să vină săptămâna aia, negreşit. Luni, în prima zi, nu s-a arătat nimeni. Pe la cinci după prânz, cu burta chiorăind de foame, un învățător şi-a luat inima în dinți şi a spus cu glas tare cam ce vroiau să spună toți, dar nu îndrăzneau: „Oameni buni, se apropie de cinci. Eu zic că la ora asta nu vine nici dracu' în inspecție. Hai să ne vedem de treburile noastre". Au răsuflat cu toții uşurați. Trecuse ziua aia de parcă fusese un an întreg. Erau toți cu hainele de bun pe ei, răspândeau mirosuri de levănțică şi parfum de trandafiri. Până şi învățătorul ăl bătrân, burlac de când se ştia, îşi călcase cum-necum pantalonii de la vechea lui uniformă de ofițer în rezervă, chemat sub drapel în timpul războiului. Toată ziua mersese țeapăn şi se ferise să se aşeze ca să nu dăuneze la cele trei sau patru dungi pe care le avea la fiecare crac. O doamnă stătuse din zori cu un fel de pălărioară pe cap şi, cum trecea prin fața oglinzii, îşi punea cum trebuie câte o şuviță de păr. Pe la prânz începuse să asude, dar nici gând să lase pălăria deoparte. Altul îşi pusese nişte ochelari de sticlă chioară, înfipsese pe degete inele şi-şi unsese părul cu ulei de nucă. Gulerul cămăşii albe ajunsese căcăniu, dar lui nu-i trecuse nici o clipă prin minte să-şi şteargă căpățâna care mustea de ulei de nucă italienesc, păstrat cu grijă într-un fund de dulap, tocmai de pe vremea războiului. Femeia care mătura prin şcoală era şi ea gătită, curat îmbrăcată şi cu broboadă nouă. Şapte copilaşi cu ochii înlăcrimați de foame şi de somn dondăneau pe dinafară nişte poezii şi îngânau cu glasuri leşinate cântece pentru domnii inspectori. În magazia de lemne, bucătarii aşteptau numai un semn ca să ațâțe focurile sub ceaune şi să pună tot ce trebuia la fiert, la fript şi la copt. Cu toții obosiseră de atâta aşteptat. Şi, ca o luminare peste mințile tuturor, veniră vorbele învățătorului veteran: „Stimați colegi, este foarte uşor să plecăm fiecare în socoteala lui. Suntem aici oameni cu capetele pe umeri, cu toții trebuie să avem răspundere pentru ce facem. Nu se gândeşte nimeni ce-o să se întâmple cu atâta amar de peşte până mâine? Nu e păcat de el?" Şi de aici, de la vorbele astea cumpătate, avea să înceapă ultima şi cea mai mare bătălie cu plictiseala

care s-a dat vreodată în satul nostru. Directorul se ridicase, ca străbătut de lumină dumnezeiască, ațintise cu degetul spre femeia cu mătura şi ordonase: „Spune repede la bucătărie să-i dea zor cu peştele în seara asta. Şi pe urmă om mai vedea noi...” Până la miezul nopții se strânsese în cancelaria cea mare toată lumea de vază a satului: popa, primarul, jandarmii, notarul, secretarul de la primărie, oamenii mai înstăriți, sanitarul şi toți care-şi închipuiau că înseamnă ceva pentru sătenii de rând. Peste două nopți erau tot acolo, nu se îndurase nimeni să plece acasă în afară de cucoanele învățătoare. Oamenii de la bucătărie se schimbaseră de câteva ori, copiii veneau degeaba dimineața la şcoală, taraful de țigani fusese înlocuit. Pe primii îi dusese cu căruța pe la casele lor moş Mitu cel milostiv. Nu mai puteau să scoată nici un cuvânt, aveau răni în buricele degetelor şi viorile şi țambalul sparte. Cei din cancelarie chefuiau cu dârzenie, apăsat, beau şi mâncau tot ce li se punea înainte pe mesele pătate de grăsime şi vin. Într-un timp, părintele şi-a adus aminte de datoria lui sfântă pe acest pământ şi l-a apucat mila şi duioşia pentru cei de muriseră şi nu apucaseră să se bucure de cel mai mare chef ce se făcuse vreodată prin locurile acelea. Popa se simțea frate cu morții şi îi iubea nespus pe toți. Cum cimitirul era chiar lângă şcoală, a luat o damigeană cu vin şi, împreună cu dascălul şi cu încă vreo câțiva pe care îi apucase dintr-o dată credința, a luat-o pe trei cărări spre cimitir. Acolo a început să verse din damigeană peste morminte şi să strige din răsputeri: „Veniți de beți, morțişorii noştri, veniți de beți!” Dar morțişorii nici nu vroiau să audă. Popa uitase sau nu ştiuse niciodată că singurul care bea cu sufletele morților ieşite din gropi era Nae Cuțitaru, pândarul cimitirului, omul lui Dumnezeu şi cel care, cu câtăva vreme în urmă, le prorocise viilor Sfârşitul Lumii. Când s-a întors în cancelarie, popii îi lipsea jumătate din sutană, rămasă agățată în țepii unui roşcov. Domnul director, trântit pe burtă sub masă, se târâia printre picioarele celorlalți după o mâță roşcalie care nu se lăsa prinsă. Un jandarm îşi atârnase de gât cu sfoară o căpățână de purcel fript şi juca pe mese, zvârlind cu picioarele încoace şi-ncolo, peste piepturile şi burțile celorlalți, străchinile cu ciorbă de potroace. Învățătorul veteran povestea unei femei, şi ea cam amețită de rachiu, cum a salvat el în timpul războiului pe însuşi regele şi cum nu vrusese pe urmă nici o decorație sau înaintare în grad. Învățătorul cu ochelari de sticlă chioară şi ulei de nucă prin păr pusese ochii pe o fetişcană care aducea la masă. Văzuse cum, învârtite în joc, poalele fustei o luaseră în sus spre şolduri. Şi-atunci zărise, timp de o clipită măruntă, pielea trandafirie a picioarelor mult deasupra genunchilor rotunzi ca nişte mere. Nu vroia nimic altceva decât să pună gura pe pielea aia moale, s-o dezmierde cu buzele şi s-o adulmece. A pândit-o pe întuneric în timp ce se ducea la magazie şi a trântit-o în fâşia de lucernă ce despărțea şcoala de cimitir, avântându-se cu capul pe sub fustele ei. Fata l-a izbit

cu călcâiele în ochi şi a luat-o la goană. În urma ei, fugărind-o în patru labe, cu ochii în lacrimi şi prohabul umflat, domnul învățător striga că vrea s-o ia de nevastă, să nu mai fugă ca proasta că, dacă vrea ea, el şi mâine bagă divorț de zgripțuroaica aia de nevastă-sa. Joi spre prânz toată lumea zăcea, răpusă de băutură şi de oboseală. Notarul bolborosea ceva nedesluşit şi căuta cu o mână în cazanul de ciorbă. Jandarmul ăl tânăr se chinuia de zor să-şi descheie centironul. Sanitarul adormise în genunchi cu capul în cenuşa din sobă. Într-un colț, directorul icnea din când în când şi se porcăia pe costumul lui de bun. Afară, doi câini lingeau uleiul de nucă din părul învățătorului. Primarul adormise la umblătoare, cu pantalonii în vine, iar secretarul zăcea pe o grămadă de cărbuni, cu o traistă doldora de mâncare atârnată de gât. Şi iarăşi, cu sufletul plin de milostenie, a venit în curtea şcolii moş Mitu cu mârțoagele lui. A doua zi, după ce se întâmplase ceea ce urma să se întâmple, moşul povestea cui vrea să-l asculte ce văzuse el acolo. Înainte să se apuce să-i încarce pe bețivani, peste trupurile lor se plimbau, adică mai mult pluteau ca nişte umbre, Daie Gulu, Nae Cuțitaru prorocul şi Sfânta de pe Vale (chiar dacă nimeni n-o văzuse vreodată şi nu ştia cum arată). Mergeau de colo-colo şi îşi şopteau vorbe numai de ei înțelese după care, tot plutind, s-au topit uşor în crângul din fundul curții. Moşul şi-a scuipat în palme după ce s-a crucit de trei ori şi a trecut la treabă. A lăsat pe fiecare la casa lui şi şi-a văzut de drum. A doua zi, vineri, dăscălimea s-a strâns iară la şcoală ca să aştepte pe inspectori. În dimineața aceea soarele răsărise la fel de roşu ca de obicei. Copilul cel beteag se trezise devreme, se spălase cu apă rece în curte şi dăduse iama în grădinița cu flori din fața casei. Îşi făcuse el nişte socoteli bune şi chibzuite: să-i ducă domnului învățător flori frumoase şi de curând culese ca să i se moaie inima şi să-l privească mai cu îngăduință. Printre flori avea rânduielile lui. Se aşează cu grijă lângă ele, căută răbdător pe sub frunzele ude de rouă şi scoase de acolo gândăcei amorțiți de frigul dimineții; îi încălzi în pumn cu răsuflarea lui caldă şi-i aşeză la soare. Rândunicile nu vânau niciodată gâzele pe care el le deştepta dimineața, tot aşa cum nici ariciul n-avea nimic cu şarpele cu care îşi împărțea vizuina, aşa cum şi şarpele, la rându-i, lăsa în pace puii de găină şi ouăle de bibilică, singurele pe care gura lui fără încheietură ar fi putut să le înghită întregi. În dimineața aceea el rupse câteva flori din cele care-i păreau mai frumoase, având grijă să nu le vatăme rădăcinile rămase în pământ, să rodească şi altădată. Puse florile într-un ulcior cu apă şi o luă de la capăt cu treburile de zi cu zi. Orătăniile îl întâmpinară cu bucurie şi gălăgie mare, cocoşul i se cățără pe un umăr iar porumbeii se aşezară pe brațele întinse în lături. După ce hrăni păsăretul, luă o strachină cu lapte cald şi merse înspre fundul curții. Şarpele şi ariciul se grăbiră să iasă, ademeniți de miros, de sub buturugi. Erau nişte namile de buturugi, cu cioturi de rădăcini groase şi vânoase,

acoperite de nisipul mărunt şi auriu de pe malul Dunării. Rămase câteva clipe înțepenit, fără să ştie ce se petrecea cu el. Îl cuprinse o amețeală dulceagă şi se aşează. El nu văzuse niciodată Dunărea, dar acuma se afla acolo, pe malul ei, şi privea apele cenuşii cum curgeau domol. Era tolănit pe nisip, cu bărbia în palme şi adulmeca aerul. Se ridică şi vru să intre în Dunăre, dar ea nu-l primi cum se aştepta el. O străbătea ca pe o apă a morților. Vâltorile nu-l cărau la vale, apa nu-l uda şi nu-i lua răsuflarea, era străvezie şi uşoară ca vântul. Peştii îl priveau cu uimire dar nu se fereau de el. Încălecă pe spinarea unui morun şi porniră împreună către mijlocul albiei. În treacăt mângâia pe burți crapi graşi şi molateci, sabițe şi roşioare îl gâdilau pe la subsuori. Somni cu mustăți fioroase scotoceau în nămol. Când se uita deasupra, spre oglinda apei, vedea plutind ca pe cer trunchiuri de plopi sau chiar copaci întregi, cu rădăcini zbârlite şi cu frunziş, semn că undeva, mai la deal, fusese furtună mare. Încet-încet, amețeala se risipi şi se trezi iarăşi în curtea orătăniilor, culcat pe spate, amuşinat pe la urechi de arici şi cu şarpele cuibărit în palma deschisă. Se ridică, îşi scutură țoalele cam fără tragere de inimă şi intră în casă. Părinții erau plecați la muncă. Într-o traistă de lână neagră înghesui două–trei caiete, un creion şi Citirea. Nu izbutise nicicum să învețe să scrie şi să citească dar, ce-i drept, nici nu se străduise prea tare. El tălmăcea altfel înşiruirile alea de gândăcei pe hârtie, n-avea nevoie să ştie că unul însemna a de la albină şi altul b de la bondar. Dacă l-ar fi pus vreodată cineva să citească lecția, el ar fi putut să descâlcească la ea o zi întreagă sau o săptămână, ar fi potrivit gândăceii în fel şi chip şi ar fi vorbit fără încetare, cu ochii închişi, ceasuri şi zile la rând. Nu putuse niciodată să priceapă cum de ăilalți copii, în frunte cu învățătorul, terminau de citit lecția în câteva clipe acolo... Tăie o bucată de pâine, o unse cu untură şi o înfăşură într-o hârtie. Îşi puse traista de gât şi o porni către şcoală. Spunea bună ziua la toată lumea, cu glas de copil care aşteaptă să fie lăudat şi mângâiat pe creştet pentru cumințenia lui. Dar nimeni nu-l băga în seamă şi nu-i răspundea. Numai o babă, sprijinită într-un toiag de sânger, când a dat cu ochii de el şi-a scuipat în sân şi a început să se crucească. Copilul oftă dar nu-şi pierdu nădejdea. Cum vedea pe cineva, cum zâmbea cu gura până la urechi şi striga bună ziua pentru urechile tuturor surzilor din lume. Ajunse la un gard cam părăginit, cu ulucile putrede pe care crescuse muşchi verde. Şuieră scurt şi se puse pe aşteptat. De dincolo de gard se arătă un câine bătrân, cu înfățişare necăjită. Blana i se strânsese în smocuri, coada şi urechile îi atârnau blege. Ochii îi erau amândoi orbi. Copilul îi întinse pâinea unsă cu untură şi câinele se apucă s-o molfăie liniştit, bâțâind, cu mare suferință, din coada năpârlită. Copilul ştia că bătrânul din fața lui avea să se străduiască să mănânce tot, deşi s-ar fi mulțumit să lingă numai untura, pentru că nu mai avea dinți să muşte din pâine, iar gingiile îl dureau. Dar câinele

mânca tot, ca nu cumva să supere pe puiul de om care îl hrănea zi de zi. Se aşezase pe burtă, prinsese codrul de pâine între labele din faţă şi se prefăcea că înghite cu poftă. Gingiile şi cerul gurii îi sângerau, iar din ochii orbi curgeau lacrimi. Era singurul câine din sat care-l băgase în seamă pe copil. Ceilalţi nici măcar nu-l lătrau când trecea pe drum. Bătrânul nu-l văzuse niciodată; numai îl auzise, îl mirosise şi-i simţise mâna mică mângâindu-l pe spinare şi între urechi. Copilul porni iarăşi pe drumul lui către şcoală. Acolo, de cu zori, fusese tăcere şi tristeţe mare. Directorul şi învăţătorii, cu feţele trase şi gălbejite, îşi trăiau, parcă, ultima zi a vieţii. Domnul director chiar îşi făcuse socoteala că, de l-ar fi dat ăia cu inspecţia afară, şi-ar fi găsit uşor de lucru în altă parte. Cu aritmetica pe care o ştia şi cu caligrafia lui, s-ar fi putut băga uşor slujbaş-hârţogar pe la vreun avocat. Învăţătorul veteran se gândea şi el că, oricum, ar fi trebuit să iasă demult la pensie. Ce dracu' o fi avut în minte când a vrut să mai rămâie? I-o fi fost aşa drag de copiii ăia mucoşi şi zdrenţăroşi? Nu putea să stea frumuşel acasă şi să scrie poeziile pe care le avea în minte de când era tânăr? Păstra ca pe sfintele moaşte o tăietură din ziar unde erau tipărite două–trei stihuri de-ale lui. Le arăta numai ălora de-i credea oameni mai luminaţi. Şi erau destul de puţini. Printre ultimii care văzuseră comoara se afla şi sanitarul beţiv, fricos de se îngălbenea şi începea să tremure când vedea o picătură de sânge. Ceilalţi învăţători aveau gânduri şi vorbe asemănătoare. Curăţaseră cât se putuse de bine urmele chefului ce parcă fusese o pomană pentru Pieirea Lumii şi acuma aşteptau să vină dracului inspectorii ăia o dată, să facă ce-or face, dar numai să nu-i ţină aşa cu încordarea în suflete, ca pe nişte puşcăriaşi osândiţi la moarte. Ce nu ştiau ei şi n-aveau să afle niciodată era că nimeni nu-şi pusese în cap să-i calce şi că în vecii vecilor şcoala lor amărâtă n-avea să vadă vreo urmă de inspector. Domnul învăţător, cel cu uleiul de nucă, stăpânea încruntat clasa cu vreo douăzeci de copii. Le dăduse să scrie ceva în caiete şi se plimba cu mâinile la spate printre şirurile de bănci. Din timp în timp, îl apuca o ameţeală scurtă. Ochii i se întunecau, picioarele începeau să tremure şi pe tâmple ţâşnea o sudoare îngheţată. Se sprijinea câteva clipe de sobă sau de perete, după care o lua iarăşi prin clasă. Se oprea deasupra câte unei căpăţâni de şcolar şi-i trăgea o palmă peste ceafă. Pe la mijlocul orei, uşa scârţâi încet. Cu privirea înspăimântată, învăţătorul aştepta înţepenit pe loc. Copilul intră cu sfială şi, după ce făcu un pas înăuntru, se opri. Zâmbea încurcat şi ţinea în mâna sănătoasă florile. Învăţătorul căscă ochii mari şi se puse pe urlat ca un apucat de alte alea. „Ieşi afară, boule încălţat! Numai tu îmi lipseai de pe cap! ieşi afară, prostănacule, că nu ştiu ce-ţi fac!" Copilul nu se mişca, numai clipea din când în când. Rămăsese cu mâna întinsă. Învăţătorul îl apucă de umăr şi-l azvârli din clasă. Copilul se împiedică în piciorul beteag, se izbi de perete şi căzu în genunchi. Învăţătorul îl lovi cu piciorul

şi-i zbieră, ca nu cumva să nu înțeleagă: „Ieşi mai repede de aici, că te înghit de viu!” Copilul se târî, amețit, până în curtea şcolii. Îi curgea sânge din nas şi din buzele crăpate. Florile atârnau, rupte şi zdrobite. Le strânse cu milă la piept. De la fereastra clasei, ceilalți scoteau limbile la el. Nu înțelegea. Nu putea să înțeleagă de ce îl ura atâta acel om. Şi cu acea neînțelegere în suflet aproape că nu simți cum, la cotitura din mijlocul satului, o căruță cu cai nebuni îl apucă sub roți şi-l rostogoli în țărână. Muri pe loc. Oamenii care se strânseră în jurul lui îşi dădură cu părerea că numai el e de vină. Ce căuta în mijlocul drumului când putea s-o ia, frumos, pe lângă gard? Ştie oricine că pe cai îi prinde câteodată o nebunealã. Atunci o iau la goană, nu le pasă dacă zăbala le sfâşie gura. Aleargă până se umplu de spume, aleargă, uneori, până când din căruță nu mai rămâne decât oiştea, aleargă până cad din picioare şi nu mai pot răsufla de oboseală. Aşa că numai copilul era de vină că murise. Ce căuta pe mijlocul drumului? Fusese jale în sat? Nu fusese? Unora li se făcuse milă văzându-l cum stătea în drum, cu obrazul plin de praf şi privirea încă nedumerită. Alții nu ştiau ce să creadă, în cap li se învârteau toate poveştile cu Sfânta de pe Vale şi, uitându-se la el, parcă aşteptau să învie şi să-i ia la rost cu vorbe drăceşti. Părinții au plâns şi au jelit după datină dar, în sufletele lor, se simțeau uşurați şi dezlegați de blestem. Ca să nu supere pe cineva, nu l-au îngropat în cimitir; au dus sicriul în casa Sfintei de pe Vale, l-au pus pe masă, au aprins o lumânare şi au ieşit ca să nu mai dea niciodată pe acolo. Abia peste mulți ani, cel ce ieşea din casa Sfintei avea să găsească în fața uşii ciolanele albite de vreme ale unui câine. Bătrânul murise acolo, pe prag, cu botul pe labe şi cu ochii albi deschişi către soare. N-ar putea nimeni să spună câtă vreme trecuse de la moartea copilului până să apară primele semne. Şi iarăşi n-ar şti nimeni să spună de ce toată lumea, atunci când avea să se întâmple ceea ce se întâmpla, s-a gândit numaidecât că numai copilul şi sfințenia lui erau pricina tuturor lucrurilor şi nu Altcineva. De data asta aveau dreptate. Primele semne s-au arătat într-o dimineață. Aproape toată lumea din sat s-a trezit cu o cocoaşă mică în spinare. La început au crezut că era un blestem. S-au bulucit care mai de care în biserică, s-au spovedit, s-au pus la post negru şi la bătut mătănii. Degeaba. Pe zi ce trecea, cocoaşele creşteau. Apoi, într-o vreme, din pielea întinsă ce parcă sta să crape, au început să răsară vârfuri de pene: care albe, care cenuşii ori negre, care în mai multe culori. Oamenii s-au închinat într-una, dar acuma unii nu ştiau de ce înălțau rugi: de mulțumire pentru aripile care le crescuseră în spinare şi din care fâlfâiau voiniceşte stârnind pulberea de pe drum, ori ca să scape de ele, pentru că le credeau blestemate. Mai apoi, porniră să învețe să zboare. Se azvârleau de pe maluri surpate, de pe case, de pe acoperişul morii şi pluteau încet, cu penele răsfirate, ca să prindă printre ele adierile vântului. În scurt timp,

aproape nimeni nu mai mergea pe pământ; toată lumea zbura, mulțumită şi fericită. Foarte supărat de această schimbare s-a arătat cizmarul satului care nu mai avea ce încălțări să dreagă pentru că nimeni nu mai strica aşa ceva. Ca să nu stea degeaba şi ca să nu-şi piardă dreptul la deosebita cinstire din partea ălorlalți, cizmarul se apucă să boiască aripi. Găsise fel de fel de buruieni şi făcea din ele vopseluri care țineau la apă şi la soare. Zugrăvea aripile după rangul omului: ăi mai de vază aveau parte de zugrăveli meşteşugite, cu trăsături frânte ori cu rotocoale, cu cele mai bune vopseluri; ăi de rând se mulțumeau cu mai puțin, iar unii nici nu dădeau prin prăvălia cizmarului-boiangiu. Întineriseră cu toții. Străbunicii nu se deosebeau de strănepoți. Oameni despre care lumea uitase că se apropiau de suta de ani alergau după fete de cincisprezece–şaisprezece ani iar babele, întinerite, făceau chiar mai mult decât să tragă cu coada ochiului la flăcăii cei numai buni de însurătoare. Nu se mai ținea nimeni de casă ori de neamuri. Se amestecau unii cu alții şi duceau o viață aşa cum, nu demult, ar fi vrut moş Mitu cel păcătos, nebun şi milostiv să ducă în Rai. Pe când trăia, copilului îi plăcea să caute clipita vrăjită a zilei, urcat pe un tăpşan acoperit cu spice de grâu dat în copt. Căuta clipita când soarele ajungea deasupra dealului şi când deodată păsările tăceau, lăcustele încetau să țârâie, vântul nu mai foşnea prin grâu şi pădurea îşi oprea vuietul uşor. În clipita căutată de el cu atâta nerăbdare soarele cobora, parcă, pe pământ şi înțepenea orice mişcare. Lui îi plăcea amețeala care-l cotropea şi-l ducea, dintr-o dată, în vis, în altă lume. Se trezea, mai apoi, cu obrazul şi tâmpla în țărâna fierbinte, ascultând zgomotele şi adulmecând miresmele tari şi încinse ale câmpului care iarăşi înviase. Aşa că, tot timpul cât oamenii din sat s-au lăsat cărați în văzduh de aripi îngereşti, a fost un singur anotimp: vara. S-a făcut atâta grâu, că lumea nu avea unde să-l pună. Îl secerau şi-l treierau numai pentru că nu-i lăsa inima să-l părăsească pe câmp. Mai apoi, în câteva zile, grâul creştea la loc. Dar nimeni, în toți acei ani, n-a urcat dealul ăla cu pădure la poale, ca să prindă clipita vrăjită a amiezii... Ei îşi trăiau Raiul lor pe pământ, împăcați între ei şi cu inimile uşoare. Nu se mai făceau rele, nimeni nu pizmuia pe nimeni şi o duceau ca nişte frați buni care n-aveau nimic de împărțit unii cu alții. Din când în când, câte cineva îşi lua inima în dinți, zbura deasupra Văii Sfintei, se apropia cu sfială de cocioabă, ştergea de praf un ochi de geam şi-şi arunca privirea înăuntru. Pe măsuța cu trei picioare din odaie sicriul se făcea din ce în ce mai mic. Copilul creştea. La puțină vreme, însă, îndrăznețul uita ce văzuse. Se întorcea în sat şi-şi vedea de ale lui. Nu toți oamenii căpătaseră aripi. Uite, era unul, sălbatic şi bărbos, de care nu s-a prins nici o pană. Ziceau unii că mintea lui nu era întreagă. De mic copil îşi petrecuse vremea numai prin Baltă. Nu învățase să grăiască omeneşte, dar ştia toate limbile jigăniilor de prin jăpşi şi stufărişuri. Nu lăsa pe oricine să se apropie de el; făcea

ce făcea şi se ascundea de privirile oamenilor. De-aia erau unii în stare să jure că-l văzuseră şi că avea în loc de barbă şi plete brădiş verde şi ruginiu de pe fundul apelor, că era călare pe un mistreț şi ținea în mâna cu pielea verzulie o plasă de pescar împletită din cânepă sălbatică. Când s-au apucat lucrurile s-o rupă Dincolo, el n-a primit aripi în spinare. Lui au început să-i iasă de sub piele, unul câte unul, solzi ca de crap, coadă şi înotătoare de peşte. Şi-uite-aşa ajunsese el stăpânul Bălții, care făcea şi desfăcea câte credea el că trebuie puse la locul lor. Omul ăsta avea un frate în sat, un om ca toți oamenii, care trăia sub jurământ înfricoşat. Înainte ca maică-sa să moară, el îi jurase cu mâna pe Cartea Sfântă că nu o să aibă linişte şi nu-şi va vedea de ale lui până când n-o să-l dea pe brazdă pe fratele lui mai mare, ăl de se înstăpânise peste baltă. Câți ani la rând nu se rugase de el degeaba... Celălalt îl asculta, dădea din cap şi pleca prin stufărişurile sale. De când cu Întâmplarea ce-l făcuse peşte, omul Bălții s-a arătat mai îngăduitor şi, chiar dacă ştia că nimic nu se va schimba, îl lăsa pe frate-său să încerce, ca măcar aşa să-şi uşureze sufletul de povara jurământului. Ăl mic se ducea în Baltă în fiecare duminică dimineața, cu o putină încărcată în căruță. Umplea putina cu apă sălcie şi apoi, cu mare chin, îl urca înăuntru pe fratele cel solzos. Ajungea în sat taman bine, când începea hora. Trăgea căruța în apropiere şi-l poftea pe omul-peşte să-şi aleagă muiere din cele ce învârteau jocul când pe pământul bătătorit, când pe deasupra duzilor cu frunza prăfuită. Ca să nu-l supere pe fratele mic, omul cu solzi se făcea că se uită cu luare- aminte la fustele umflate de vânt şi tot dădea din cap cu amărăciune prefăcută, după care se scufunda în putină şi aştepta ca fratele să-l ducă înapoi în Baltă... Un altul rămas fără aripi era ăl care, toată viața lui, crescuse iepuri şi trăia făcând negoț cu pieile lor. Era mereu stropit de sânge pe țoale şi pe mâini. Lua iepurele, îl izbea cu muchea palmei peste ceafă. Îl atârna de picioarele de dinapoi de o grindă a şopronului, pe urmă îl sângera la gât cu un cuțitaş ascuțit, furat pe când fusese el pe front dintr-un spital militar. Când toate o luaseră binişor spre Dincolo, lui nu-i crescuseră aripi; alerga toată ziua ca un zălud pe câmpuri, dădea din mâini, se tăvălea pe jos şi scotea urlete de spaimă. Zicea că sufletele iepurilor omorâți de el îl fugăreau peste tot, se îngrămădeau peste el şi-i astupau răsuflarea. Le simțea boturile umede pe obraji, pe gât şi pe urechi. Izbutea să-i dea la o parte şi o lua din nou la goană. Turma de iepuri, după el. Îl prindeau, îl prăvăleau în țărână şi se îngrămădeau asupra lui...

Daie Gulu, Nae Cuțitaru şi Sfânta de pe Vale se strânseseră, cam în primele zile ale Rătăcirii, pe un deal de unde se vedea tot satul. Se uitau în tăcere la oamenii care se învârtejeau în zbor şi-şi chiuiau bucuria. În ochii lor se zărea că le era milă de fericirea ălor din sat. Într-un târziu vorbi Nae Cuțitaru, cu fălcile țepoase încleştate: „Nici ăsta n-o să facă mare brânză, cum n-a făcut nici Ălălalt...” Sfânta oftă: „Aşa o fi...”

Daie Gulu nu zise nimic, se ridică numai şi plecă, aşa cum îi era obiceiul, să-şi caute moartea prin alte părți. Avea să se întoarcă multă vreme mai târziu, tot viu, cu umerii şi mai împovărați de poveştile puse de alții pe seama lui. Nae s-a-ntors la morții din cimitir iar Sfânta a plecat de astă dată de tot, pentru că nimeni n-a vorbit de ea vreodată de atunci.

Un singur om ca toți oamenii a rămas aşa cum era şi nici măcar nu i-a trecut prin minte că tot ce avea în fața ochilor ar fi fost cât de puțin adevărat. Spunea moş Mitu cel păcătos şi milostiv şi prefăcut nebun: „Ce văd şi ce aud nu e adevărat!" - şi se încăpățâna să-şi târâie tălpile prin țărână. Vorbea mai mult de unul singur pentru că nimeni nu-i lua în seamă bălmăjelile: „... şi nici voi n-ar trebui să credeți că e adevărat. Uită-te, măi omule, stai ca prostul cu ochii pe cer şi ți se pare că zbori ca o pasăre, dar nu te uiți că picioarele îți sunt pline de bube şi de tăieturi, că tu niciodată nu ți-ai ridicat tălpile de la pământ. Ia hai şi şezi tu colea lângă mine şi spune-mi: mai ştii când eram noi tineri? Doamne, Domnică, Doamne, cum m-ai păcălit tu, înainte să dai în patima bisericii, de am luat-o pe soră-ta de nevastă... Ea, săraca, bine că s-a dus, că altfel înnebunea şi ea laolaltă cu voi. Da' lasă, poate vă trece... Ce vremuri erau pe atuncea, domnule! Băteam amândoi satele de lingurari de prin Baltă şi, pentru câțiva pumni de mălai, acolo, ne alegeam ce rudărească fără bărbat vream noi. Dacă duceai la bulibaşă şi două vedre de vin, făcea chef mare, punea să joace rudăresele din buric, în jurul focului. Plecam a doua zi cu capul mare şi, când ne trecea amețeala, ne întorceam iarăşi la chefuit şi la iubit. Ne aşteptau rudăresele cele tinere cu izmă în păr şi în sân. Şi tu m-ai păcălit de-am luat-o pe soră-ta... Ți-era necaz că tu te grăbiseşi la căpătuit cu o creştină din alt sat şi ți se punea pe suflet când eu mă duceam de unul singur în Baltă şi tu rămâneai ca prostu-n bătătură să râneşti la cai şi la vaci. Nu mai sunt supărat. Tu să fii sănătos. Până la urmă trebuia s-o ia cineva şi pe nevastă-mea, nu? Uite, nici acuma nu-mi iese din cap cum de-a pierdut ea porumbacele alea de se ouau în fiecare zi... Şi n-am uitat cum m-ai scos din gura lupilor în iarna aia, cea mai mare iarnă din câte au fost vreodată pe pământ. Mă întorceam singur (adică nu, aveam o sticlă cu frunte de tescovină în dulamă), singur, zic, din satul de peste codrul ăl mare. Scârța-scârța prin zăpadă, mai mă opream să trag un gât din țuică, până ce o dată aud în urma mea urlete de lupi. În scurtă vreme i-am văzut cum veneau spre mine, printre stejari. Să tot fi fost zece lupi, cu ochii roşii, cu boturile căscate, burțile lipite de spinări şi cozile între picioare. Ce era să fac? M-am cocoțat, cum am putut şi eu, într-un stejar tânăr, m-am pus pe-o cracă şi-am început s-aştept să se plictisească potăile. Cum luam un gât din sticlă, cum mă zborşeam la ei, îi înjuram de mamă şi le spuneam să se lingă pe bot de mine, că n-am de gând să le potolesc eu foamea. Dar lupii nu băgau ei în seamă prostiile de le îndrugam. Stăteau cuminți pe cozi, în

jurul stejarului, cu boturile în sus şi nu mă scăpau din ochi. De poftă, le curgeau balele în zăpadă. Câte unul, mai nerăbdător, scheuna încet, se lingea pe bot, se întorcea de două–trei ori în jurul cozii, după care ofta şi se punea iarăşi pe aşteptat. Într-un târziu am terminat şi țuiculița, am azvârlit cu sticla în capul unuia dar, al dracului, s-a ferit taman când era să-l troznească între urechi. M-am pus pe hăulit, doar-doar m-ar fi auzit cineva. Pe urmă i-am dat înainte cu cântări neruşinate, până începuseră să-mi înghețe buzele. Îmi făceam socoteala că, dacă o fi să îngheț, baremi să înțepenesc cu mâinile în jurul copacului, ca să nu cad între lupi şi să nu rămână din mine nici ciubotele. Aşa am şi făcut: am luat stejarul în brațe şi, vrând-nevrând, m-am pus pe murit. M-am trezit, nu ştiu câtă vreme după aia, în sania ta, cu burta plină de rachiu de drojdie şi cu cinci oameni care se uitau la mine să vadă dacă mai trăiesc. Mai ştii tu, frate al meu, când am fost noi doi ostaşi? Hai, mai stai acilea cu mine de vorbă, să-ți spun încă o poveste de-a noastră... Rămâi aici lângă Mitu păcătosul, unde pleci, nebunule, fi-ți-ar aripile ale dracului, tu nu vezi că nu sunt adevărate?” şi iar se pomenea moş Mitu singur, spunându-şi în barbă că tot ce avea în fața ochilor nu era nici cât negru sub unghie aievea...

Cât au ținut toate câte se-ntâmplau, n-ar putea fi măsurat în zile, luni ori săptămâni. Lumea lălăia de colo-colo fericită, tăia frunză la câini sau se împerechea în neştire. Dar a venit o zi. Şi de la împerechere s-au urmat cele ce se întâmplau. Fratele omului-peşte se afla sub jurământ grozav că, atâta vreme câtă frate-său nu se va da în rândul lumii, el să rămâie fecior şi să nu-şi potolească pofta de carne muierească. Într-o duminică s-a dus, cum se ducea de nu mai ştia nici el de când, să-l ia pe fratele-peşte cu putina şi să-l ducă la horă. Solzosul a intrat cu greu în tocitoarea care-i rămăsese prea strâmtă. Fratele cel mic, cum l-a văzut intrat a apucat, cu linişte mare, o furcă de oțel şi a înfipt-o în apa putinii până ce n-a mai putut. Apa s-a învolburat de sânge şi bolboroseli chinuite, apoi s-a liniştit. Cel mic s-a sculat din oboseala care-l doborâse, a apucat o bardă lată şi, încet-încet, l-a făcut bucăți pe fratele-peşte şi l-a aruncat în japşă. Pe urmă, liniştit, a luat-o spre sat, cu gândul să se prindă în joc lângă fata care-i plăcea de câtăva vreme. Doar că n-a avut noroc. Cineva, ascuns după un nor, îi văzuse fapta şi se apucase s-o povestească în sat. Atunci se trezise unul şi-şi amintise că omul-peşte şi fratele lui nu erau din acelaşi tată şi că omul-peşte ar fi fost văr - dacă nu frate - cu cel care-şi amintise toate acestea. Şi, fără prea multă vorbă, tăie fratelui mic, cu o seceră nouă, o aripă. Sânge negru țâşnise peste obrajii ălor din jur. Fiecare şi-a adus aminte din ce neam făcea parte şi-a pornit înainte, cu un topor sau o coasă în mână, să secere la capete şi mai ales la aripi, căci oamenii nu apucaseră să învețe cum să le apere. Aşa s-au spârcuit unii pe alții până în altă zi...

... m-am trezit atunci, cu câteva petice de țoale

putrezite pe piept, cu mâinile, picioarele şi capul dând peste răscoale dintr-un sicriu mic, de copil. Am ieşit din casa plină de praf şi pânze de păianjeni, am trecut peste ciolanele bătrânului din prag şi-am răsuflat adânc, cu privirea spre soare. Numai că, Doamne, atunci când am ajuns în sat, eram singurul bătrân printre toți tinerii zămisliți de mintea mea cea bolnavă... I-am lăsat acolo aşa cum erau, le-am întors spatele şi-am luat-o către Apus cu gând să ajung la Capătul Lumii şi să mă arunc cu capul înainte în cerul dimprejur. Şi-am pornit negrăbit, cu călcătura temeinică şi apăsată, ca să nu ajung Acolo aşa de obosit încât să nu mă pot bucura de zborul meu dincolo de pământ. Doar că, pe drum, am murit de zeci şi sute de ori. Mă înecam în vâltori sau mă stingeam de sete, prin inimă mi-au trecut cuțite şi gloanțe, prin mațe otrăvuri, m-au înghițit fiarele, m-au înveninat şerpii, tâlharii mi-au dat în cap, neghiobii mi-au scuipat obrazul. Iar eu muream şi-i visam frumos până când visul se urâțea, înviam şi porneam mai departe, plângând pe dinăuntru: ştiam că urâțenia visului din mine pornea, că nu puteam, de unul singur, să iert şi să fiu bun până la sfârşit. De asta căutam Capătul Lumii: să mă arunc în cer şi să fiu singur. Răbdare am avut, nu-i vorbă, dar, într-un timp, mă pomenesc iarăşi în locul de unde plecasem. M-am aşezat în genunchi şi am oftat. Nu mă cunoştea nimeni. Doar i-am zărit, ca prin ceață, pe Daie şi Nae care aprindeau lumânări la crucea lui moş Mitu. M-am ridicat şi am pornit-o binişor spre miazăzi.

Vă povestesc vouă şi cui vrea să asculte toate astea ca să vă feriți din calea mea, să nu mă umiliți, să nu mă omorâți. Şi-atunci nici eu n-am să vă visez la început frumos şi la sfârşit urât, n-am să mă joc cu viețile voastre prăpădite. Pe mine numai să mă lăsați în pace ca să pot lua, una câte una, toate potecile rotunde ale Pământului, până o să găsesc, undeva, un Capăt de Lume...

AMINTIRI PREFĂCUTE

Mulți ani mai târziu, babele şi moşii se aplecau şi îşi şopteau unii altora la urechi, în mare taină, cum că acel iconar o zugrăvise pe aleasa lui pe un perete al bisericii. Lumea o mai poate vedea şi-n zilele de acum tot acolo, frumoasă ca o îngeriță, cu aripi în spinare, zburând deasupra unui câmp verde, presărat cu floricele de toate culorile. Şi abia după ce iconarul o zugrăvise în biserică, Strămoaşa îşi coborâse ochii asupra lui şi-l îndrăgise. Şi prin acea împreunare a lor s-a pus temelia adevărată a neamului ce avea să se sfârşească, multă vreme după aceea, în ființa şovăitoare ce s-a nevrednicit a aşterne pe hârtie cele de până aici. Strămoaşa s-a prăpădit într-o zi. Era o copiliță crudă şi părea de o vârstă cu nepoții ei. Când i-au bătut capacul sicriului, pe chip ea tot avea un zâmbet tainic şi cu el a plecat, pe o vreme ca acea în care se născuse: ploua vara ca în noiembrie. Iar în vremile de acum, acel din urmă scoborâtor din neamul ei, şovăitor şi nevrednic, zăcea, cuprins de moarte vremelnică, în casa pustie. În urechi avea vorbele tatălui care, cu ceva nădejde în privire, spusese într-o zi că el chiar s-ar simți uşurat să ştie că Dumnezeu este: s-ar duce întins la el, l-ar lua de gât, l-ar da de pământ şi s-ar apuca să-i ceară socoteală pentru câte le făcuse. După aceste vorbe, tatăl se apucase să toarne într-un castron lapte pentru o pisică hămesită. Oameni şi vorbe şi fapte se învârtejeau în mintea celui cufundat în moarte vremelnică, iar el nu ştia cum să le spună, cum să le dea drumul dinăuntrul lui, căci nu se pricepea nici măcar cât îl ducea mintea. Sufletul se înnegri de atâta neputință şi, cum nimeni nu mai vroia să deschidă poarta curții pustii, moartea începu, puțin câte puțin, să-şi piardă vremelnicia.

*

**

(*Iară mulți zic precum că Strămoaşa încă n-a apucat să moară*...)